

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı/Uluslararası Ticaret Hukuku

Yüksek Lisans

SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN

PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Tuğba ÇAVDAR

Yüksek Lisans Tezi

Danışmanlar

Doç. Dr. M. Serhat Sarısözen

Dr. M. Sermin PAKSOY

İstanbul, 2021

**SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN
PARAYA ÇEVİRİLMESİ**

Tuğba ÇAVDAR

Özel Hukuk

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2021

“Tuğba ÇAVDAR” tarafından hazırlanmış ve 24.05.2021 tarihinde sunulmuş “SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN PARAYA ÇEVRİLMESİ” başlıklı tez Anabilim Dalı Anabilim Dalında Tez Türü Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. M. Serhat SARISÖZEN

Dr. Meliha Sermin PAKSOY

Eş Danışman

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Dr. Meliha Sermin PAKSOY

Hukuk,
Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. M. Serhat SARISÖZEN

Hukuk,
Kıbrıs Ada Kent Üniversitesi

Doç. Dr. İlyas GÖLCÜKLÜ

Hukuk,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Melis TAŞPOLAT TUĞSAVUL

Hukuk,
Bahçeşehir Üniversitesi

Dr. Murat Can ATAKAN

Hukuk,
Altınbaş Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığını beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü kabul tarihi:

____/____/____

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Tuğba ÇAVDAR

İmzası

İTHAF

Sevgili annem Şükran'a ve sevgili babam Osman'a.

ÖZET

SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

ÇAVDAR, Tuğba

Yüksek Lisans, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Meliha Sermin PAKSOY

Eş Danışman: M. Serhat Sarısözen

Tarih: Mayıs/2021

Sayfa:196

İcra ve iflas hukukunda, takibe konu olan malvarlığı ve hakların paraya çevrilmesi, takibi amacına ulaştıran aşamadır. Malvarlığı ve hakların maddi hukuka özgü olan bazı özellikleri, icra takibinin paraya çevirme aşamasında uygulanacak hükümlerin tespitini sağlamaktadır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde takip konusu yapılabilecek sivil hava araçları ve bunlar üzerindeki rehin hakkı genel olarak incelenmiştir. İcra takibine konu edilen sivil hava araçları üzerindeki ipotek hakkının, takip usulünün tespiti bakımından önem taşıyan maddi hukuka ilişkin özelliklerine değinilmiş ve ayrı bir çalışma konusu olabilecek insansız hava araçları inceleme dışında tutulmuştur. İkinci bölümde, sivil hava araçlarının icra takibine konu olmasından sonra işleyecek takip usulü ve paraya çevirme usulleri detaylıca ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise Cape Town Konvansiyonu ve bu kapsamda İcra ve İflas Kanunu'na getirilen yenilik değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Paraya Çevirme, İpotek, Sivil Hava Aracı, Taşınır Rehni, Cape Town Konvansiyonu

ABSTRACT

FORECLOSURE OF CIVILIAN AIRCRAFT SECURITY INTERESTS

Çavdar, Tuğba

Master's Degree, Department of Private Law, Altınbaş University

Advisor: Meliha Sermin PAKSOY

Co-advisor: M. Serhat Sarısözen

Date: May 2021

Pages:194

Under enforcement and bankruptcy law, the liquidation of assets and rights that constitute the subject of debt enforcement proceedings constitutes the stage where the objective of the proceeding is realized. The liquidation stage may exhibit certain differences according to certain properties of the assets or rights that constitute the subject of the proceedings, under substantial law pertinent to those.

This research consists of three chapters. Under the first chapter, civilian aircraft that may be pursued through debt enforcement proceedings and the security interests thereto have been generally examined. The substantial legal properties that show importance in the determination of the relevant procedure of enforcement pertinent to the civilian aircraft securities that constitute the subject of proceedings have been treated, and unmanned aerial vehicles that might be the topic of a separate research have been excluded. In the second chapter, the procedure of enforcement proceedings that will be carried out once civilian aircraft constitutes the subject of debt enforcement proceedings and the procedures of liquidation have been examined thoroughly. In the third and final chapter, the amendments made to the Enforcement and Bankruptcy Law in the purview of Cape Town Convention.

Keywords: Foreclosure, Mortgage, Moveable Pledge, Civilian Aircraft, Cape Town Convention.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	xvii
ABSTRACT.....	xviii
İÇİNDEKİLER.....	xix
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
SİVİL HAVA ARACI KAVRAMI VE SİVİL HAVA ARACI ÜZERİNDE İPOTEK HAKKI.....	3
1.1. SİVİL HAVA ARACININ TANIMI VE KAPSAMI.....	3
1.1.1. Devlet ve Sivil Hava Aracı Ayrımı.....	5
1.1.2. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşmalarda Sivil Hava Aracı Kavramı 7	
1.2. SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİ.....	10
1.2.1. Genel Olarak İpotek.....	10
1.2.2. Sivil Hava Araçları Üzerinde İpotek.....	11
1.2.2.1. Türk sivil hava aracı sicili.....	17
1.2.2.2. Tescilin uluslararası mahiyeti.....	19
1.2.3. Sivil Hava Aracı İpoteğine Uygulanacak Hükümler.....	20
1.2.4. Sivil Hava Aracı İpoteğinin Özellikleri.....	22
1.2.5. Sivil Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesisi.....	27
1.2.5.1. Sözleşmeden doğan sivil hava aracı ipoteği.....	28
1.2.5.2. Kanundan doğan sivil hava aracı ipoteği.....	33
1.2.5.3. Mahkeme kararı.....	36
1.2.6. Sivil Hava Araçları Üzerindeki İpoteğin Değiştirilmesi ve Devri.....	38

1.2.7.	Sivil Hava Araçları Üzerindeki İpoteğin Sona Ermesi.....	41
1.2.7.1.	Alacağın sona ermesi.....	41
1.2.7.2.	Alacaklının feragati.....	42
2.	İKİNCİ BÖLÜM.....	44
	SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN İCRA TAKİBİNE KONU OLMASI VE	
	PARAYA ÇEVİRİLMESİ.....	44
2.1.	GENEL OLARAK.....	44
2.2.	TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU M.5/2 BAKIMINDAN SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ.....	47
2.3.	ÖNCE REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA TAKİP ZORUNLULUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	50
2.4.	TAKİBİN TARAFLARI.....	53
2.4.1.	Genel Olarak.....	53
2.4.2.	Taraf Ehliyeti.....	54
2.4.3.	Takip Ehliyeti.....	56
2.4.4.	İcra Takip Yetkisi.....	57
2.4.5.	Sıfat.....	58
2.5.	YETKİLİ İCRA MÜDÜRLÜĞÜ.....	61
2.5.1.	İlamsız İcrada Görev ve Yetki.....	61
2.5.1.1.	Yetkili icra dairesi.....	62
2.5.1.2.	Yetki itirazı.....	63
2.5.2.	İlamlı İcrada Yetki.....	67
2.6.	SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN İLAMSIZ İCRA YOLUYLA TAKİBİ.....	68
2.6.1.	Takip Talebi.....	69
2.6.1.1.	Takip talebinde bulunulması.....	70
2.6.1.2.	Takip talebinin unsurları.....	71
2.6.2.	Takip Talebinde Bulunmanın Sonuçları.....	82
2.6.3.	Ödeme Emri.....	84

2.6.4.	Ödeme Emrinin İçeriği.....	85
2.6.5.	İtiraz Sebepleri ve Borca İtiraz.....	87
2.6.6.	İtiraza Karşı Başvuru Yolları.....	91
2.6.6.1.	İtirazın iptali davası.....	91
2.6.6.2.	İtirazın kesin kaldırılması.....	98
2.6.6.3.	İtirazın geçici kaldırılması.....	104
2.6.6.4.	Borçtan kurtulma davası.....	109
2.6.6.5.	İcra takibinin iptali ve ertelenmesi.....	113
2.7.	SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN İLAMLI İCRA YOLUYLA TAKİP USULÜ 117	
2.7.1.	Genel Olarak.....	117
2.7.2.	Takip Talebi.....	120
2.7.3.	İcra Emri.....	121
2.7.4.	İcranın Durdurulması.....	123
2.7.5.	İcranın Geri Bırakılması.....	125
2.7.6.	İcranın İadesi.....	129
2.8.	SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ.....	130
2.8.1.	Hava Aracının Muhafaza Altına Alınma Şekilleri.....	130
2.8.2.	Kıymet Takdiri.....	131
2.8.3.	Paraya Çevirme Talebi.....	134
2.8.4.	Paraya Çevirme Usulü.....	135
2.8.4.1.	Açık artırmaya hazırlık.....	135
2.8.4.2.	Açık artırmanın yapılması.....	137
2.8.4.3.	Sivil hava aracının mülkiyet geçiş anı.....	139
2.8.5.	Pazarlık Yoluyla Paraya Çevirme.....	140
2.8.6.	İhalenin Feshi.....	143
2.8.6.1.	İhale bedelinin alıcı tarafından ödenmemesi.....	143

2.8.6.2.	Şikayet üzerine ihalenin feshi.....	144
2.9.	PARALARIN PAYLAŞTIRILMASI.....	146
2.9.1.	Genel Olarak.....	146
2.9.2.	Sıra Cetveli.....	148
2.9.3.	Sıra Cetveline Karşı Müracaat Yolları.....	151
2.10.	REHİN AÇIĞI BELGESİ.....	153
2.10.1.	Geçici Rehin Açığı Belgesi.....	153
2.10.2.	Kesin Rehin Açığı Belgesi.....	154
2.11.	SİVİL HAVA ARACININ İHTİYATİ HACZİ.....	157
3.	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	161
	CAPE TOWN KONVANSİYONU VE EKİ NİTELİĞİNDEKİ PROTOKOL HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE ALACAKLININ DİĞER HAKLARI.....	161
3.1.	GENEL OLARAK CAPE TOWN KONVANSİYONU.....	161
3.2.	ULUSLARARASI SİCİL.....	163
3.3.	KONVANSİYON KAPSAMINDA YARIŞAN TEMİNATLARIN ÖNCELİK SIRASI.....	165
3.4.	CAPE TOWN KONVANSİYONU'NUN KAPSAMI.....	167
3.4.1.	Genel Olarak.....	167
3.4.2.	Cape Town Konvansiyonu Kapsamındaki Taşınır Donanımlar.....	168
3.4.3.	Cape Town Konvansiyonu'nun Sağladığı Haklar.....	169
3.4.3.1.	Teminat alacaklısının yasal yolları.....	169
3.4.3.2.	Mülkiyetin devri.....	171
3.4.3.3.	Şartlı satıcı veya kiralayanın yasal yolları.....	173
3.4.4.	Yasal yollara ilişkin deklarasyonlar.....	174
3.4.5.	Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Cape Town Konvansiyonu'na İlişkin Yapılan Deklarasyonlar.....	175
3.4.6.	Lex Commissoria Yasağı Bakımından Cape Town Sözleşmesi.....	177

3.5. İCRA VE İFLAS KANUNU'NA CAPE TOWN KONVANSİYONU İLE GETİRİLEN YENİLİK.....	182
3.6. CAPE TOWN KONVANSİYONU VE PROTOKOLÜ KAPSAMINDAKİ HAKLARIN İCRA VE İFLAS KANUNU ÇERÇEVESİNDE İCRASI.....	185
3.7. İCRA VE İFLAS KANUNU EK MADDE 2 HÜKMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	189

KISALTMALAR

ASPAK	: Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Hakkında Kanun
a.g.e.	: Adı geçen eser
AWG	: Aviation Working Group
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: Cümle
DHMI	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
IDERA	: Gayrikabil-ü Rücu Sicilden Terkin ve İhraç Talebi Yetki Formu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İİKY	: İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği
K.	: Karar
m.	: Madde

MASHA	: Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
R.G.	: Resmi Gazete
RTSY	: Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SHY	: Sivil Havacılık Yönetmeliği
SHGM	: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
SHT	: Sivil Havacılık Talimatı
T.	: Tarih
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TİTRK	: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TSHK	: Türk Sivil Havacılık Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl

GİRİŞ

Ülkemizde sivil havacılığın doğumu, Atatürk'ün *“Bütün tayyarelerimizin ve motorlarının memleketimizde yapılması ve hava harp sanayinin de bu esasa göre inkişaf ettirilmesi icap eder.”* sözleri doğrultusunda teknik anlamda birçok tesis, şirket, fabrika kurulması ile başlamıştır. Bu yönde ilerlemeyi sürdürmek adına çalışmalar yapılmış ve Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir.¹ Sivil havacılığa ilişkin teknik alandaki gelişmelerin yanı sıra idari açıdan; 16 Şubat 1925'te, sonraları ismi Türk Hava Kurumu olarak değişen, Türk Tayyare Cemiyeti², 1933 yılında Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ)³ ve 1954 yılında Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde Sivil Havacılık Dairesi Başkanlığı'nın⁴ kurulması ile idari yapılanmasını da sürdüren sivil havacılık, gelişimini devam ettirmiştir. Teknik ve idari alandaki bu ilerleyiş doğal olarak hukuksal anlamda da sivil havacılık adına yenilikleri zorunlu kılmıştır.

Hukuki açıdan, Türkiye'nin sivil havacılık alanındaki tarihsel sürecine kısaca değinecek olursak sivil havacılığın 1965' ten bu yana yazılı hukuk kuralları olmadan gerçekleşmiş olduğunu görürüz. Güncel ihtiyaçlara yönelik hareket edilerek Ulaştırma Bakanlığı Kuruluş Kanunu'ndan elde edilen yetkilerle sınırlı olarak bazı hukuk kuralları getirilmiş ve bu kurallarla sorunlar çözülmeye çalışılmıştır.⁵ Sivil havacılık, ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'de kabul edilen Türk Hava Yolları Kuruluş Kanunu⁶ ve Devlet Hava Meydanları İşletmeleri Kuruluş Kanunu⁷ ile dar kapsamlı da olsa hukuki yönden gelişimini sürdürmeye devam etmiştir.

¹Türkiye'nin sivil havacılık alanındaki gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.; Oktay Şahiner, **Hava ve Uzak Hukukunun Gelişimi Açısından Türkiye'nin Yeri**, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Tez No.: 189517, Diyarbakır 2006, s.18 vd., <https://tez.yok.gov.tr> (Erişim Tarihi: 27 Şubat 2020).

²<https://www.thk.org.tr> (Erişim Tarihi: 27 Şubat 2020).

³<https://www.dhmi.gov.tr> (Erişim Tarihi: 27 Şubat 2020).

⁴Şimdiki adı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) olan kurum, 18/11/2005 Tarih ve 25997 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 5431 Sayılı “Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” ile kısmen özerk hale gelmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; <http://web.shgm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 27.02.2020).

⁵Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C.21, Yasama Yılı:2, 154. Birleşim, 1983, s.77, www.tbmm.gov.tr (Erişim Tarihi: 19 Şubat 2020).

⁶27 Mayıs 1933 Tarih ve 2411 Sayılı Resmî Gazete, Kanun no:2186, Kabul Tarihi:20.5.1933, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2411> (Erişim Tarihi:25.02.2020).

⁷27 Mayıs 1933 Tarih ve 2411 Sayılı Resmî Gazete, Kanun no:2186, Kabul Tarihi:20.5.1933, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2411> (Erişim Tarihi:25.02.2020).

Çalışmamızda asıl hedefimiz, sivil havacılık konusundaki gelişmelere İcra-İflas Hukuku bağlamında da katkıda bulunabilmektir. Bu yönde öncelikle birinci bölümde, gelişen teknolojiyle birlikte sivil hava aracının ne ifade ettiği, iç hukukta ve uluslararası hukukta, sivil hava araçlarının ipoteği, takibi ve paraya çevrilmesi konusu incelenmiştir. İpoteğin genel bir anlatımının ardından hava araçları üzerinde ipotek kurulması, değiştirilmesi ve devri ele alınmıştır. Sivil hava aracı ipoteğinin uluslararası mahiyeti aynı bölümde işlenmiştir. İkinci bölümde ise sivil hava aracı ipoteğinin İcra-iflas Hukuku kapsamında nasıl takip edileceği, ne şekilde paraya çevrileceği ile ipotek borçlusunun yükümlülükleri ve ipotek alacaklısının alacağını hava aracı ipoteğinden ne şekilde temin edeceği açıklanmıştır. Bu kapsamda gerektiğinde hava araçları ile hukuki anlamda benzer hükümlere ve işlemlere tabi olan teslimsiz tescilli taşınır rehin hakkı bilgilerinden yararlanılmıştır.⁸ Üçüncü bölümde ise Cape Town Konvansiyonu çerçevesinde sivil hava aracı donanımları üzerindeki rehin hakları ele alınmıştır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

⁸Turgut Kalpsüz, **Gemi Rehni**, Turhan Kitabevi, 5. Genişletilmiş Baskı, Ankara 2004, s.59; Rayegan Kender/Ergon Çetingil, **Deniz Ticareti Hukuku (Takip Hukuku ve Deniz Sigortalarıyla Birlikte)**, On İki Levha Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, İstanbul, Kasım 2010, s.65; Mehmet Emir Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y.2020, C.69, S.1, s.132, <https://dergipark.org.tr/> (Erişim Tarihi:25.2.2020).

SİVİL HAVA ARACI KAVRAMI VE SİVİL HAVA ARACI ÜZERİNDE İPOTEK HAKKI

Sivil hava araçları üzerindeki ipotek konusuna girmeden önce, üzerinde ipotek tesis edilecek hava aracından ne anlaşılması gerektiği, sivil hava aracı kapsamına hangi araçların dahil olabildiği, bu sivil hava araçlarından hangileri üzerinde ipotek tesis etmenin mümkün olduğunun belirlenmesi gerekir.

1.1. SİVİL HAVA ARACININ TANIMI VE KAPSAMI

Hava araçları, TSHK' nın "*Tanımlar*" başlıklı 3. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, "*Hava Aracı*" terimi: *havalanabilen ve havada seyredebilme kabiliyetine sahip her türlü aracı*" ifade etmektedir. Kaner'e göre hava hukukuna tabi olan ve havada hareket kabiliyetine sahip her türlü vasıta ya da cihaz hava aracıdır.⁹ Bir aracın hava aracı olarak nitelendirilmesi bakımından Kanun iki unsur öngörmektedir. İki unsurdan birincisi "*havalanabilme*" iken diğeri "*havada seyredibilme*" kabiliyetidir. Bu özelliklerin her ikisini de sağlayabilen jet, uçak¹⁰, helikopter¹¹, balon¹², planör¹³, zeplin¹⁴, uydu gibi araçlar Türk Sivil Havacılık Kanunu kapsamında hava aracı olarak nitelendirilebilir.¹⁵ Paraşütün ise hava aracı olmadığına dair öğretide görüş birliği vardır.¹⁶

⁹İnci Kaner, **Hava Hukuku (Hususi Kısım)**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004, s.14. Kaner, eserlerinde hava aracı yerine, "*hava gemisi*" terimini kullanmayı tercih etmiştir.

¹⁰Ayşe Gül Canbolat, **Hava Taşıma Sözleşmesinde Taşıyıcının Sorumluluğu**, Turhan Kitabevi, Ankara 2009, s.10; Mazhar Nedim Göknıl, **Hava Hukuku Notları**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1947, s.56.

¹¹Ekrem Kurt, "Sivil Hava Aracı Mülkiyetinin Kazanılması, Devri ve Sona Ermesi" **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXI, Y.2017, S.2, s.51; Kaner, **a.g.e.**, s.14; Göknıl, **a.g.e.**, s.56; Ahmet Kırmızı, **Hava Yolu ile Yapılan Uluslararası Yolcu Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1990, s.57.

¹²Göknıl, **a.g.e.**, s.56; Canbolat, **a.g.e.**, s.10; Kaner, **a.g.e.**, s.14.

¹³Kaner, **a.g.e.**, s.14; Göknıl, **a.g.e.**, s.56.

¹⁴Serdar Hızır/ Alisher Turaev, "Türk Hukukunda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.57, S.3, Eylül 2008, s.375.

¹⁵Funda Kurtuluş, "Hava Aracı İpoteği", **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, Ocak 2017, s.154-187, <https://021283hub-y-https-www-jurix-com-tr-proxy.altinbas.deepknowledge.io/article/7529> (Erişim Tarihi:26.02.2020).

¹⁶Kendi kendine havalanabilme özelliğine sahip olmadığı için paraşütün hava aracı sayılamayacağına dair bkz.; Hızır/ Turaev, **a.g.e.**, s.375; Kurtuluş, "Hava Aracı İpoteği", s.154-187; Paraşütün TSHK' nın üçüncü maddesindeki "*havalanabilen ve havada seyredibilme kabiliyetine sahip...*" unsurlarını sağladığı ancak basitliği, hacmi, hızı gibi özelliklerinden ötürü TSHK anlamında hava aracı sayılmayacağına dair ayrıca bkz.; Kurt, **a.g.e.**, s.51.

Hovercraft,¹⁷ öğretide bir görüşe göre hava aracı değildir.¹⁸ Daha sonra ayrıntılı olarak ele alacağımız MSHA' nın eklerinde de "hovercraft" ın hava aracı kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir.¹⁹

Havalanabilme ve havada seyredibilme özelliklerinin daimî olarak kaybı, aracın hava aracı olma vasfının yitirilmesi anlamına gelir.²⁰ Hava aracının, havalanabilme ve havada seyredibilme özelliklerinin bakım ya da onarım gibi geçici sebeplerle bir süreliğine kaybolması hava aracı vasfının kaybına yol açmaz.²¹ Doktrinde, havalanabilme ve havada seyredibilme özelliklerinin hava aracı niteliğinde olmak için yeterli olduğu; TSHK'nin 3. maddesinde ayrıca büyüklük yönünden şart aranmadığı ifade edilmiştir.²²

Teknolojik imkanların farklı bir teleferik ve asansörü geliştirmesi sonucu bu iki aracın da hava aracı sayılabilmesi imkân dahilinde olmakla beraber şu an için teleferik ve asansör, havalanabilme ve havada seyredibilme özelliklerini taşımadıklarından dolayı hava aracı olarak nitelendirilmeyecektir.²³ Yine "hovercraft" aracı da uçabilme özelliğine sahip olduğunda veya uzay roketleri, yolcu taşımalarında da kullanılmaya başlandığı takdirde her iki araç hukuki açıdan hava aracı statüsüne girebileceklerdir.²⁴

Genel olarak hava araçlarının ne olduğunu doktrinde yer alan görüşlere ek olarak SHGM verilerini de dikkate alarak sıralamakta fayda vardır: *Motorlu Balon (Airship), Serbest Balon (Free Balloon), 5.700 Kg'a Kadar Olan Uçak, 5.700 Kg -27.000 Kg Olan Uçak, 27.000 Kg ve*

¹⁷Hovercraft, "Sakin ve hareketli hâlde iken, tüm ağırlığı sürekli oluşturulan hava yastığı tarafından taşınan deniz aracıdır.", bkz.: <https://tr.wikipedia.org/> (Erişim Tarihi: 17.6.2020).

¹⁸Canbolat, a.g.e., s.10; Kırman, **Hava Yolu ile Yapılan Uluslararası Yolcu Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu**, s.57; aksi yönde hovercraftın hava aracı olduğu yalnızca ilgili sözleşmelerin konusu bağlamında hovercraft uygulama kapsamının dışında kalacağına dair bkz.: Bülent Sözer, "Milletlerarası Hava Taşımalarına İlişkin Kurallar ve Uygulanma Şartları" **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.9, S.2, Aralık 1977, s.394.

¹⁹MSHA' ya Ek.7 (ANNEX 7 to the Convention on International Civil Aviation- Aircraft Nationality and Registration Marks); "... it also implemented a decision that all air-cushion-type vehicles, such as hovercraft and other ground-effect machines, should not be classified as aircraft."

²⁰Gülen Sinem Tek, **Ulaşım Araçlarının İpoteği**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Aralık 2012, s.32.

²¹Kaner, **Hava Hukuku (Hususi Kısım)**, s.15.

²²Tek, a.g.e., s.32.

²³Kerim Atamer, **Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul Temmuz 2012, s.87; İlyas Gölcüklü, **Montreal Sözleşmesi Uyarınca Taşıyıcının Uluslararası Yolcu Taşıma Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2015, s.32; Canbolat, a.g.e., s.10.

²⁴Hovercraftın hava aracı olarak nitelendirilebileceği yönünde bkz.: İlyas Gölcüklü, **Hava Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Şubat 2021, s.47.

*Üzeri Olan Uçak, Deniz Uçağı (Seaplane), Uçak (Amphibian), Motorlu Planör, Helikopter (Döner Kanat), Gyroplane (Döner Kanat), Ultraligh (ÇHHA -Sabit Kanat), Esnek Kanatlı (Microlight), Motorlu Yelken Kanat (ÇHHA-Trike), Döner Kanatlı ÇHHA (Cayrokopter helikopter), VLA / LSA Hava Aracı, 25-150 kg olan İnsansız Hava Aracı, 150 kg ve üzeri İnsansız Hava Aracı.*²⁵ SHGM, Türk sivil hava aracı sicil işlemlerini her bir hava aracını tek tek sayarak ücretlendirme yoluna gitmiştir.

Kanaatimizce havalanabilme ve havada seyredibilme kabiliyetine sahip, sudan ve karadan bağımsız şekilde havada seyredabilen hava araçları, hukuki açıdan hava aracı olarak tanımlanmalıdır. Bu sebeple sudan ve yerden tamamen bağımsız olarak hareket etme kabiliyetine sahip olmayan ve yeterince havalanamayan hovercraft haricinde Hava Aracı Milliyeti ve Tescil İşaretleri Yönetmeliği m.4, Ek-1’de sayılan tüm araçlar sivil hava aracı kapsamındadır.

1.1.1. Devlet ve Sivil Hava Aracı Ayrımı

Hava aracı terimi, devlet hava araçlarını ve sivil hava araçlarını da kapsayan genel bir ifade oluşturmaktadır. Bu noktada sivil hava araçlarını devlet hava araçlarından farklı kılan özelliklerin tespit edilmesi ve birbirinden ayrı olarak ele alınması gerekir. Çünkü sivil hava araçları ile devlet hava araçları farklı alanlarda kullanılmakla birlikte farklı hükümlere tabi olmaktadır.²⁶

Çalışmamızın ana konusunu sivil hava araçları üzerindeki ipotek hakkı ve bu hakkın gerektiğinde ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile temin edilmesi oluşturmaktadır. Bu noktada çalışmamızın kapsamı bakımından, sivil hava aracı ve devlet hava aracı arasındaki ayrım önem arz etmektedir. TSHK m.3/c’ye göre devlet hava araçları, *‘Devletin askerlik, güvenlik, gümrük ve orman yangınları ile mücadele hizmetlerinde kullandığı hava araçları’* a karşılık gelirken; m.3/d’ye göre *‘Devlet hava araçları tanımı dışında kalan ve mülkiyeti Türk*

²⁵Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü 2020 Yılı Fiyat Tarifesi, Uçuş Operasyon Hizmetleri, s.24 vd., http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/kurumsal/hizmet_tarifesi/2020_HT.pdf (Erişim Tarihi: 11.04.2020); bu konuda ayrıca hava araçlarının ayrıntılı tasnif ve tanımı için bkz.: Hava Aracı Milliyeti ve Tescil İşaretleri Yönetmeliği (SHY-7) (RG.: T.14.7.2020, S.31185), Madde 4, Ek-1.

²⁶Kaner, **a.g.e.**, s.15; TSHK’ de yer alan bazı maddelerin, Devlet hava araçlarına uygulanması noktasında Kanun’un ifade tarzından kaynaklanan birtakım belirsizlikler bulunduğu yönündeki görüş için bkz.; Bülent Sözer (1984). Türk Sivil Havacılık Kanunu’na İlişkin Bazı Görüşler ve Değerlendirmeler, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.12, S.2-3, s.69-70.

Devletine veya kamu tüzel kişilerine veya Türk vatandaşlarına ait araçları'' ibaresi ise Türk sivil hava araçlarına karşılık gelmektedir. Kanun maddesi, sivil ve devlet hava araçları için ayrı tanımlamalar getirerek iki kavramı birbirinden ayırt etmiştir. Devlet hava araçlarından bahsedilebilmek için hava aracının askeri, güvenlik, gümrük ve orman yangınları ile mücadele hizmetlerinde kullanılmasının yanında, 3/c ve 3/d hükmünün birlikte değerlendirilmesinin bir sonucu olarak hava aracının mülkiyetinin de devlet üzerinde olması gerektiği ifade edilmektedir.²⁷ Bununla birlikte *Kaner*, hava aracının malikinden bağımsız olarak, tahsis edildiği amacını esas alarak, devlete ait hizmetlere ve kamu hizmetlerine tahsis edilen hava araçlarının devlet hava aracı olduğunu dile getirmiştir.²⁸

TSHK m.3/d bendi kendi içinde değerlendirildiğinde, mülkiyeti Türk devletine ait hava araçlarının da sivil hava aracı kategorisinde olabileceği yorumuna ulaşılabilir. Yani sadece mülkiyetin devlet üzerinde olması hava aracının devlet hava aracı olabilmesi için yeterli olmamaktadır. Her iki hükmü birlikte değerlendirmemizde şu sonuca ulaşmaktayız; Hava aracının sadece mülkiyetinin devlete ait olması, onun devlet hava aracı statüsünde olduğu anlamına gelmemektedir.²⁹ Devletin mülkiyetinde olan hava araçlarının aynı zamanda güvenlik, askeri, gümrük vs. hizmetlerine tahsis edilmiş ve bu hizmetlerde kullanılıyor olması, hava aracını devlet hava aracı statüsüne dahil edecektir. Aksi durum ise hava aracının sivil sayılması ve Kanun, ilgili yönetmelikler ve uluslararası anlaşmalar bakımından hava aracının, sivil hava araçları hakkındaki düzenlemelere tabi olması sonucunu doğurur.

TSHK' nin 1. maddesinde de belirtildiği üzere Kanunun asıl amacı, sivil havacılık sahasındaki uygulamaları düzenlemektir. Kanun bu minvalde 3/d maddesinde genel olarak kapsamını çizdiği Türk sivil hava aracı teriminin tafsilatlı açıklamasını 49. maddesinde yapmıştır. Kanunun 3/c, 3/d ve 49. maddelerinde sivil hava araçları, araçların bağlı olduğu uyruk üzerinden tanımlanmıştır. Madde metinlerinde yer alan "*Türk sivil hava aracı*" deyiminden de anlaşılacağı üzere, genel bir sivil hava aracı tanımı değil, uyruğu Türk olan sivil hava araçlarının tanımı yoluna gidilmiştir. Buradan kanun koyucunun, sivil hava aracının

²⁷Hızır/Turaev, "Türk Hukukunda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi", s.376.

²⁸Kaner, **a.g.e.**, s.15-16.

²⁹Aynı yönde bkz.: Göka, "Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği", s.138-139.

uyruğunun belirlenmesinde mülkiyet unsurunu esas aldığı anlaşılmaktadır.³⁰ 49. maddenin temel amacı, hava aracının mülkiyetini tespit etmeye yönelik kıstasları ortaya koymaktır. Bu şartları sağlayan hava araçları, Türk sivil hava aracı sayılmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi sivil hava aracı-devlet hava aracı ayırımında önemli olan hava aracının mülkiyeti değil kullanıldığı alandır. Bu sebeple bir devlet dairesi olan Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nin (DHMI) işlettiği hava araçları, devlet hizmetleri haricinde kullanılmasından dolayı sivil hava aracı kabul edilir.³¹

1.1.2. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşmalarda Sivil Hava Aracı Kavramı

Türk hukukunda hava aracı açıklanırken Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar tanımlamada çıkış noktası olmuştur. Dolayısı ile sivil hava aracı tanımı hususunda Türk hukuku ile oldukça benzer bir ayırım Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması (MSHA)'nın 3. maddesinde yer almıştır.³² Ana gündemi milletlerarası hava nakliyatı olan ve hava hukukunun hemen her konusuna değinen MSHA' ya Türkiye de taraftır.³³ Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmanın 3. maddesinin b fıkrasında, devlet hava araçlarının neler olduğuna dair bir sınır çizilmiş ancak sivil hava araçları için açık bir tanım yapılmamıştır. Madde metninin genelinden devlet hava araçları tanımının kapsamı dışında kalan diğer hava araçları için sivil hava aracı teriminin kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Anlaşmanın da bu yorumu doğrular şekilde sivil havacılığa özgü olduğu görülmektedir.³⁴

Devlet hava aracı-sivil hava aracı tasnifinin haricinde MSHA' nın ana metninde hava aracı tanımı yapılmamıştır. Ancak anlaşmanın eklerinde bir hava aracı tanımı yer almaktadır. Buna göre hava aracı; *“havanın dünya sathı üzerindeki reaksiyonları hariç olmak üzere, hava*

³⁰Sözer, **Türk Sivil Havacılık Kanunu'na İlişkin Bazı Görüşler ve Değerlendirmeler**. s.77.

³¹Göknil, **Hava Hukuku Notları**, s.57; ‘...mesela nakliyata tahsis olunmuş hava gemisi...’ Göknil, **Hava Hukuku**, s.143.

³²Orijinal adı *“International Civil Aviation Convention”* olan anlaşma, 1944 Şikago Konferansı sonunda hazırlanmıştır. Türkiye de bu konferansa katılmış ve 5.6.1945 Tarih ve 4749 Sayılı Kanun ile anlaşmayı onaylamıştır. Konvansiyonun Türkçe tam metni için bkz.; 12.06.1945 tarih ve 6029 sayılı Resmî Gazete. Ayrıntılı bilgi için bkz.; A. Suat Bilge (1951), “Şikago Havacılık Anlaşmaları ve Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilatı (O.I.A.C.)” **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (AÜSBFD)**, C.6, S.1, s.196-214.

³³Göknil, **Hava Hukuku Notları**, s.24

³⁴Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması Ek.1 Madde VIII Kısım 3.

reaksiyonlarından atmosferde destek sağlayabilen her türlü araç” olarak ifade edilebilir.³⁵ MSHA’ nın eklerinde ‘*aircraft*’ olarak geçen hava aracı, hava hukukunun ilk kaynaklarında ‘*uçak*’ olarak çevrilmiştir. Dolayısı ile sözleşme üzerine yapılan yorumlar da uçak kavramı üzerinden ilerlemiş ve bu durum diğer hava araçlarını kapsayıcı olmamıştır.

Sözleşmenin 2. Ekinde (Ek.2’de) belirtildiği üzere balonlar hava aracı olarak sınıflandırılmaktadır. İnsansız serbest balonlar ise yine hava aracı kategorisinde olmakla beraber Sözleşme’nin diğer eklerinde yalnızca belirtilen özel şartlar altında uçmaya izinli sayılmıştır.³⁶ Sözleşmede 1947’den sonra dört değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerden ilki, Türkçe’ ye “döner kanatlı hava aracı” olarak çevirdiğimiz ‘*rotorcraft*’ ın tanımı ve kanatlarındaki milliyet işaretlerine yönelik olmuştur. 1968’de yürürlüğe giren ikinci değişiklikle hava aracı, basit ve yenilikleri de kapsayıcı şekilde yeniden tanımlanarak ‘*hovercraft*’ gibi ağırlığı hava yastıkları üzerinde taşınmak suretiyle hava tabakası üzerinde hareket eden hava yastığı tipi araçlar, hava aracı kapsamının dışında bırakılmıştır.³⁷

MSHA’ nın eklerinde ‘*aircraft*’ olarak geçen hava aracı, hava hukukumuzun ilk kaynaklarında ‘*uçak*’ olarak çevrilmiştir.³⁸ Dolayısı ile sözleşme üzerine yapılan yorumlar da uçak kavramı üzerinden ilerlemiş daha sonra uçak kavramının hava aracı yerine kullanıldığı yönündeki değerlendirmeler ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak uçak için yapılan bu tanım, öğretide yalnızca uçağın değil hava aracının genel bir tanımı olarak ele alınmış ve TSHK’nin 3. maddesi ile birlikte değerlendirilerek TSHK ve MSHA’nın birbirini tamamlar nitelikte olduğu dile getirilmiştir.³⁹

³⁵Sözer, **Türk Sivil Havacılık Kanunu’na İlişkin Bazı Görüşler ve Değerlendirmeler**, s.71-72.

³⁶MSHA’ ya Ek.2 (ANNEX 2 to the Convention on International Civil Aviation Rules of the Air), https://www.icao.int/safety/airnavigation/NationalityMarks/annexes_booklet_en.pdf, (Erişim Tarihi: 12.02.2020).

³⁷MSHA’ ya Ek.7 (ANNEX 7 to the Convention on International Civil Aviation Aircraft Nationality and Registration Marks); Atmosferden destek sağlayarak havalanabilme ve havada seyredibilme özelliği olmadığı için hovercraftın ve havada seyredibilme kabiliyeti olmadığı için hava yastıklı araçların hava aracı sayılamayacağına dair ayrıca bkz.: Canbolat, **a.g.e.**, s.10; Kırmızı, **a.g.e.**, s.57; Bülent Sözer, ‘Milletlerarası Hava Taşımalarına İlişkin Kurallar ve Uygulanma Şartları’, s.394.

³⁸Türk Sivil Havacılık Kanun Tasarısı m.3’ te uçak, hava aracı yerine kullanılmıştır; ‘*Uçak: Havalanabilen ve havada dolaşabilme kabiliyetine sahip olan her türlü hava aracıdır.*’ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C.21, Yasama Yılı:2, 154. Birleşim, 1983, s.80, www.tbmm.gov.tr (Erişim Tarihi: 19 Şubat 2020).

³⁹Banu Bozkurt Bozabalı, **Hava Yoluyla Yolcu Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Ölüm ve Cismani Zarardan Doğan Hukuki Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, Ocak 2013, s.39, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=70303> (Erişim Tarihi:5.02.2021); aynı şekilde kullanım için bkz.; Sözer, **Türk Sivil Havacılık Kanunu’na İlişkin Bazı Görüşler ve Değerlendirmeler**, s.71-72.

Hava aracının ne olabileceğine dair Türk Sivil Havacılık Kanunu, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar, yönetmelikler ve öğretide yer alan görüşler incelendiğinde; ilerleyen teknoloji dikkate alınarak, yenilikleri de kapsayıcı genel bir hava aracı tanımının yapıldığı görülmektedir.⁴⁰ Kaldı ki teknolojinin gelişmesi de hava aracının geniş yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu yönde *Kırman*, gerek yürürlükte olan gerek yürürlükten kalkmış uluslararası sözleşmeleri ve TSHK'yi göz önüne alarak bağımsız uçabilme özelliğine sahip araçların tamamını hava aracı olarak nitelemiştir.⁴¹ Her ne kadar Kanun ve yönetmeliklerde kullanılan bazı ifadeler yeknesak "hava aracı" terim birliğine aykırı da olsa mevzuatın hazırlanış amacı göz önüne alındığında ve mevzuat bütün olarak değerlendirildiğinde "hava aracı" terimine alternatif olarak kullanılan "uçak" ile kastedilenin yine uçak dışındaki hava araçlarını da kapsadığı anlaşılmaktadır.⁴²

28 Mayıs 1999 tarihinde Montreal'de imzalanan Hava Yoluyla Uluslararası Taşımacılığa İlişkin Belirli Kuralların Birleştirilmesine Dair Sözleşme, Türkiye'nin taraf olduğu sivil havacılık alanındaki bir diğer sözleşmedir.⁴³ Kısaca Montreal Sözleşmesi olarak anılan ve 4 Kasım 2003 tarihinde yürürlüğe giren sözleşmede ise hava aracına ilişkin bir tanım yer almamaktadır. Montreal Sözleşmesi'nde yalnızca "aircraft" demekle yetinilmiş ve hava aracının ne olduğuna ve hangi araçları kapsadığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.⁴⁴

Kanaatimizce, yerden ve sudan bağımsız olarak, teknolojik donanımı sayesinde kendiliğinden havalanabilen ve havada seyredebilme kabiliyetine sahip olan araçlar hava aracı olarak nitelendirilmelidir. Bu tanımın dışında kalan asansör ve teleferik, yerden bağımsız bir şekilde hareket kabiliyeti taşımadığı; hovercraft ise esasen su ve kara üzerine çok yakın hareket ettiği ve bağımsız şekilde havalanabilme ve havada seyredebilme özelliğine sahip olmadığı için hava aracı kapsamının dışında kalmalıdır.

⁴⁰Canbolat, **a.g.e.**, s.10; Gölcüklü, **Hava Hukuku**, s.47; Atamer, **a.g.e.**, s.87; Tek, **a.g.e.**, s.32; Kurt, **a.g.e.**, s.51; Kaner, **a.g.e.**, s.14; Göknil, **a.g.e.**, s.56.

⁴¹Kırman, **a.g.e.**, s.57.

⁴²Ayrıca doktrinde de ifade birliği sağlanamadığı yönünde bkz.: Kaner, **a.g.e.**, s.15; İfade birliğini bozan Kanun ve yönetmeliklerdeki kullanımlar hakkında eleştiriler için bkz.; Sözer, **a.g.e.**, s.73 vd.

⁴³14 Nisan 2009 tarih ve 27200 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴⁴Sözleşme metni için bkz.: <https://www.iata.org/contentassets/fb1137ff561a4819a2d38f3db7308758/mc99-full-text.pdf> (Erişim Tarihi: 8.01.2020); ayrıca bkz.: Berat Lale Akkutay, "Uluslararası Hukukta Devlet ve Sivil Hava Aracı Ayrımı", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S.31, Y.2017, s.325-326, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981442> (Erişim Tarihi:04.04.2020).

1.2. SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİ

1.2.1. Genel Olarak İpotek

Bir taşınmaz rehin türü olan ipotek, rehin konusu taşınmazın para ile ölçülebilen tutarının, tapu kütüğünde gösterilmesi şartıyla her türlü alacağın aynı güvenceye alınmasıdır.⁴⁵ TMK m.881 hükmünde belirtildiği üzere doğması kesin veya muhtemel olan, doğumu vadeye bağlı ya da şarta bağlı alacaklar için de ipotek kurulabilir.⁴⁶ İpotek kavramında öne çıkan unsurlar; taşınmaz ve para ile ölçülebilen bir alacağın mevcudiyetidir. İpotek ile teminat altına alınmak istenen alacağın miktarının belirli olması, tescilin geçerli olmasında önem arz eder (TMK m.851/1, c.1).⁴⁷ Para alacağı dışındaki diğer alacaklar için de ipotek kurulabilir. Diğer alacaklar için ipotek hakkının tesis edilebilmesinin şartı ise alacağın ifa edilmemesi üzerine doğacak hakkın parasal tutarının tapu kütüğünde gösterilmesi gerekliliğidir.⁴⁸

Taşınmaz unsuru ve para ile ölçülebilen alacağa bağlılık, ipoteğin özelliklerini belirleyen iki çıkış noktasını oluşturur. Bu bağlamda alacak hakkına bağlılık, ipoteğe ferî nitelik kazandırır. İpotek hakkı ayrıca sınırlı aynı haklar kategorisinde yer alır.⁴⁹

⁴⁵Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018, 21. Baskı, s.901-902; Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **Eşya Hukuku**, Beta Yayınevi, Eylül 2018, İstanbul, s.786.

⁴⁶Haluk Nami Nomer, Mehmet Serkan Ergüne, **Eşya Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2019, İstanbul, s.351; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.902.

⁴⁷Ayrıntılı bilgi için bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.902.

⁴⁸Selahattin Sulhi Tekinay, **Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynı Haklar II/3**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1994, s.107

⁴⁹İlhan Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2008, İstanbul, s.251.

Sınırlı ayni haklar, mülkiyet hakkı gibi ayni nitelikte olan, eşya üzerinde hak sahibine doğrudan hakimiyet sağlamakla beraber mülkiyet hakkına göre daha dar kapsamlı haklardır.⁵⁰ İpotek hakkı ise mülkiyet hakkında olduğu gibi tam kullanma ve yararlanma yetkisi sağlamasa da hak sahibine, üzerinde ipotek tesis edilen eşyanın paraya çevrilmesi hakkını verirken eşya malikine buna katlanma yükünü getirir. Özellikle TMK'nin 873. maddesinin birinci fıkrası bu hususu hüküm altına almış ve aynı zamanda bir rehin türü olan ipotek hakkının da alacaklıya tanıdığı yetkiyi kısıtlayarak ipotek hakkının sınırlı ayni hak niteliğini ortaya koymuştur.

1.2.2. Sivil Hava Araçları Üzerinde İpotek

Hava araçları, gemiler ve motorlu taşıtlar bir yerden bir yere hareket kabiliyetine sahip olmalarından ötürü taşınır mal niteliğini haizdir (TSHK m.65).⁵¹ Taşınır mal olmalarına karşın, ekonomik olarak önem arz etmeleri sebebiyle diğer taşınırlar gibi kolaylıkla hukuki işlemlere konu olamamaktadırlar. Özellikle ayni haklar gündeme geldiğinde bu araçların saklanması ve korunması yükümlülüğü ya da araç maliklerinin araçların işletilmesinden elde edeceği kazançtan yoksun kalacak olması her iki taraf açısından büyük zorluklara sebep olurdu. İşte bu sebeplerle kanun koyucu hava aracı, gemi ve motorlu taşıtları ayni haklar bakımından taşınmazlara benzer hükümlere tabi tutmuştur.

Hava araçları, eşya olmaları dolayısıyla ayni haklara konu olabilirler. Hukuki niteliği bakımından hava araçlarının taşınır eşya olduğunu belirtmiştik. Hava araçları taşınır eşya oldukları için üzerlerinde kurulabilecek ayni haklar; mülkiyet, intifa ve rehin hakkı ile sınırlıdır.⁵² Zira mülkiyet, intifa ve rehin hakkı dışındaki ayni haklar nitelikleri gereği taşınmazlara özgüdür.

Hukuki niteliği bakımından taşınır mal olan hava araçları, diğer taşınır mallar gibi ayni haklardan rehin hakkının konusu yapılabilir. Aynı bir hak olan ve hak sahibine rehin konusu

⁵⁰Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.307.

⁵¹Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.10; Atamer, **a.g.e.**, s.120; Kaner, **a.g.e.**, s.13; Sözer, **a.g.e.**, s.82; Hızır/Turaev, "Türk Hukukunda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi", s.378; Kurt, "Sivil Hava Aracı Mülkiyetinin Kazanılması, Devri ve Sona Ermesi" s.11; HGK., 1.7.2009, 19-256/300 (Nilüfer Boran Güneysu, **İcra Hukukunda Taşınmazların Kıymet Takdiri**, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.102).

⁵²Ekrem Kurt, Hava Aracı Üzerindeki Ayni Hakların TSHK' de Düzenleniş Biçiminin Değerlendirilmesi, **Sivil Havacılık Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Aralık 2019, s.215.

malın satılmasıyla elde edilen bedelden alacağını öncelikle temin etme yetkisi veren rehin hakkı, sözleşmeden doğabileceği gibi kanundan da doğabilir (TSHK m.70-71). Bunun yanında hava araçları bakımından tesis edilebilen rehin hakkı türü, hava aracının sicile kayıtlı olup olmamasına göre farklılık arz etmektedir. Sicile kayıtlı hava araçları üzerinde tesis edilebilen tek rehin hakkı, TSHK m.69 uyarınca hava aracı ipoteğidir. Kanun koyucu bu düzenleme ile rehin söz konusu olduğunda, taşınır mal olmasından dolayı teslim şartı gündeme gelecek olan hava araçları hakkında, teslim gerek kalmadan sicil üzerinden rehin kurulabilmesine imkân sağlamıştır. Hava aracının önemi ve rehin ile elde edilmek istenen amaç göz önünde tutulduğunda, hakkın teslim şartı olmadan sicil üzerinden gerçekleştirilmesi, hava aracının rehin verenin veya hava aracı malikinin elinde kalması, rehin tesisini kolaylaştırır.⁵³ Dolayısı ile sivil hava araçları üzerinde rehin tesis edilebilmesi için sivil hava aracının sicile kaydı zorunludur (TSHK m.50/1). Devlet hava araçları ve yabancı sivil hava araçları Türk sivil hava aracı siciline tescil edilemezler. TSHK m.70 ise bir hava aracı üzerinde ipotek tesis edilebilmesini, malik ile alacaklıların yazılı bir anlaşmasına, anlaşmada yer alan imzaların noterce onaylanmasına ve bu anlaşmanın sicile tescil edilmesi olmak üzere üç şekil şartına bağlamıştır. Devlet hava araçları ve yabancı sivil hava araçlarının Türk sivil hava aracı sicilinde kaydı bulunmayacağı ve bu sebeple TSHK m.70’ de öngörülen ipotek anlaşmasının sicile tescil edilmesine yönelik kanuni şekil şartı yerine getirilemeyeceğinden bu araçlar üzerinde ipotek tesisinin mümkün olamayacağı görülmektedir.⁵⁴

Türk sivil hava aracı siciline tescil edilebilen ve üzerinde rehin/ipotek tesis edilebilecek hava araçları şunlardır: *Motorlu Balon, Serbest Balon, 5.700 Kg’a Kadar Olan Uçak, 5.700 Kg - 27.000 Kg Olan Uçak, 27.000 Kg ve Üzeri Olan Uçak, Deniz Uçağı, Uçak, Motorlu Planör, Helikopter, Gyroplane, Ultraligh, Esnek Kanatlı, Motorlu Yelken Kanat, Döner Kanatlı ÇHHA, VLA / LSA Hava Aracı, 25-150 kg olan İnsansız Hava Aracı, 150 kg ve üzeri İnsansız Hava Aracı.*⁵⁵

⁵³Kaner, a.g.e, s.33.

⁵⁴Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, s.143-144. Tescile tabi olmayan hava araçlarının rehni Türk Medeni Kanun’un teslimine bağlı taşınır rehni hükümlerine yahut Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilebilir. Bu halde de rehine ilişkin sözleşmenin yazılı olması TSHK m.66/1 hükmü gereğince aranır. Tescile tabi olmayan hava araçları TİTRK m.8/3 hükmü kapsamındadır.

⁵⁵Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü 2020 Yılı Fiyat Tarifesi, Uçuş Operasyon Hizmetleri, s.24 vd., http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/kurumsal/hizmet_tarifesi/2020_HT.pdf (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

Sicile kayıtlı olmayan hava araçları söz konusu olduğunda ise rehin, teslimine bağlı taşınır rehni (TMK m.939-953) hükümlerine göre yapılır.⁵⁶

Avusturya hukukunda, bir sivil hava aracının sicile tescil edilmesi için herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bunun yanında Avusturya vatandaşı olan bir sivil hava aracı işletenin⁵⁷ bir sivil hava aracını veya Avusturya’da daimi ikametgahı olan bir yabancının yalnızca Avusturya sınırları içinde kullanıma tahsis edilmiş bir sivil hava aracını, tescil ettirmesi mümkündür. Ancak bunun için hava aracının başka bir yerde kaydının bulunmaması gerekir.⁵⁸ Avusturya Hukuku’nda kara ve deniz hava araçları dışında diğer taşınırların ipoteği kavramı görülmemektedir. Fakat buna karşılık Avusturya uluslararası özel hukuk kuralları, tabi olduğu ülkenin siciline kayıtlı olan bir sivil hava aracı üzerindeki ipotek hakkının, o ülke kanunlarına uygun bir şekilde kurulmuş olması şartıyla Avusturya’da da tanınacağını ve uygulanacağını açıkça kabul etmektedir.⁵⁹

Danimarka hukukunda ise sivil hava aracı mülkiyetinin devri ve altı aydan fazla süren kiralaması sicile tescil edilebilirken belirli bir miktarla sınırlı olan sivil hava araçları üzerindeki ipotek hakkı, tescile tabi olmamaktadır.⁶⁰ Benzer şekilde Kanada hukuku da sivil hava araçlarını kayıt ve denetim altına alan bir sivil hava aracı siciline sahip olmakla birlikte Kanada hukukunda sivil hava araçları üzerindeki herhangi bir hakkın varlığı ve geçerliliği sicil ile doğrudan ilişkilendirilmemiştir.⁶¹ Hava araçları üzerindeki ipotek hakkının kurulması ve kaydı ise “*Kişisel Mülkiyet Güvenlik Yasası*” na göre gerçekleştirilmektedir.⁶²

⁵⁶Kaner, **a.g.e.**, s.33; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.** s.1006-1007; Ayhan Sorgucu, **Hava ve Uzay Hukuku**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2019, s.51; Mehmet Serkan Ergüne, **Hukukumuzda Taşınır Rehnin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehnin Kuruluşu**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s.118.

⁵⁷Hava aracının sahibinden ziyade işleteni, sicilde kaydedilecek olan kimsedir. Bkz.: Friedrich Schwank, "Financing Aircraft in Austria." **International Financial Law Review**, Vol.8, No. 1, January, 1989, s.31, HeinOnline (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

⁵⁸Schwank, "Financing Aircraft in Austria." s.30-31.

⁵⁹Internationale Privat Recht Gesetz 33.

⁶⁰Henrik Lind, "Aircraft Financing in Denmark." **International Financial Law Review**, Vol.5, No.1, January, 1986, s.20, HeinOnline (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

⁶¹Dionigi (Dan) M. Fiorita, "The Registration of Aircraft and the Recordation of Security Interests in Aircraft (Canadian Practice)." **Oklahoma City University Law Review**, Vol. 18, No. 1, Spring 1993, p.63-64, HeinOnline (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

⁶²Kanada hukukunda, eyalet sistemi geçerli olduğundan her eyaletin örf ve adet hukuku ile Kanada Medeni Kanunu sivil hava araçları üzerinde ipotek hakkının kurulması ve kaydı eyaletler bakımından bazı farklılıklar gösterebilir. Bu konuda bkz.: Donald G. Gray, and Auriol Marasco, "Cape Town in Canada: Financing the Future." **Air and Space Lawyer**, Vol. 31, No. 1, 2018, p.17-21, HeinOnline (Erişim Tarihi: 25.04.2021); Dionigi "The Registration of Aircraft and the Recordation of Security Interests in Aircraft (Canadian Practice)." p.76.

Hava araçları üzerindeki ipotek hakkı bakımından değinilmesi gereken diğer bir konu ticari işlemlerde hava araçlarının durumudur. Hava araçlarının taşınır eşya niteliğinde olması, ticari işlemlere konu olması ve bir nevi motorlu araç olması sebebi ile 20.10.2016 tarih ve 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK)⁶³ hükümlerinin uygulama alanı bulacağı akla gelebilir. Ancak TİTRK m.8/3 maddesi gereği özel sicili bulunan ve bu sicil üzerinden rehin işlemlerine konu olan hava araçları, TİTRK kapsamında değildir.⁶⁴ Keza Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te, yönetmeliğin kapsamını düzenleyen 2. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde *“14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulan hava aracı ipoteği,”* sözleşmelerine bu yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağı açıkça yazılmıştır.

TİTRK m.8/3 hükmü ve Kanun'un nasıl uygulanacağına dair çıkarılan yönetmelik hükümlerinin hava aracı ipoteğine uygulanmayacak şekilde bilinçli olarak düzenlendiği görülmektedir.⁶⁵ TİTRK m.8'e dayanılarak hazırlanan bir diğer yönetmelik, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği (RTSY)'nin⁶⁶ 5. maddesi, bir Rehinli Taşınır Sicili kurulmasını öngörmüştür. Aynı yönetmeliğin 13. maddesinin 4. fıkrasına göre hava aracı, gemi, maden,

⁶³R.G.: T.28.10.2016, S.29871.

⁶⁴Gökhan Antalya/ Faruk Acar, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Aristo Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, Şubat 2020, s.27; Mehmet Bahtiyar, **Ticari İşletme Hukuku**, 19. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2018, s.52; Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 24. Basıdan Tıpkı Basım, Ankara 2018, s.60; Levent Biçer, Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y.2018, S.35, s.82-83; Bahar Oral, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ocak 2019, s.42; Süleyman Kandemir, **Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ekim 2018, s.23-116; bu yönde tartışma için bkz.: Başak Şit İmamoğlu, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, Ocak 2017, s.25; Ecrin Baydak, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2018, s.90; gemi siciline kayıtlı gemilerin de TİTRK kapsamının dışında bırakıldığı yönünde bkz.: Esra Hamamcıoğlu/ Argun Karamanlıoğlu, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XIII (Özel Sayı Cilt II), S.2, Y.2016, s.106; Celal Göle/ Gökhan Aydoğan, *“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”* nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.33, S.1, Mart 2017, s.5-51, www.jurix.com (Erişim Tarihi: 17.6.2020); Eda Nur Tavukçuoğlu, 6750 Sayılı Kanun Uyarınca Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olabilecek Varlıklar, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.92, S.3, Y.2018, s.115; Emrullah Tokmak, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 592282, İstanbul 2019, s.16, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:28.09.2020).

⁶⁵R.G.: T. 31.12.2016, S. 29935 (3. Mükerrer); Ayrıca sivil hava aracı, TİTRK' nin taşınır varlık tanımının yapıldığı m.2/1-h 'ye göre yine aynı Kanun'un 5.maddesinde sayılan taşınır varlıklar arasında bulunmamaktadır.

⁶⁶R.G.: T. 31.12.2016, S. 29935 (3. Mükerrer).

cevher gibi mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken mallar üzerindeki rehin hakları ilgili sicil tarafından bu yönetmelik uyarınca kurulan sicil merkezine bildirilmelidir. Buna göre, hava araçları üzerindeki rehin hakları Türk sivil hava aracı sicili tarafından sicil merkezine bildirilecektir.

Sonuç olarak hava aracı ipoteği bakımından temel yasal kaynaklar; TSHK başta olmak üzere TSHK' in yaptığı atıflar dolayısı ile Türk Medeni Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'dur. TİTRK m.8/3 ile özel kanunu gereği bir sicile tescili zorunlu olan taşınırılar üzerinde TİTRK hükümlerine göre rehin tesisi edilemeyeceği düzenlediğinden, bu Kanun hava araçları bakımından uygulama alanı bulmayacaktır. RTSY m.13/4 hükmünden hava araçlarının madde kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği net olarak anlaşılmassa da hükmün amacının, sicil merkezine yapılması öngörülen bildirimle tüm kayıtları bir merkezde toplamak olduğu anlaşılmaktadır. RTSY m.13/4 ile mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken taşınırılar bakımından taşınırın kendi siciline yapılan kaydın kurucu niteliği ortadan kaldırılmamıştır.

Sivil hava araçları üzerindeki rehin hakkını ipotek olarak adlandırmamıza karşın çalışmamız boyunca bu rehin hakkının TSHK atıfları gereği taşınmaz ipoteği benzerlikleri olsa da esasen bir taşınır rehni olduğu üzerinde durduk. TSHK m.76 sivil hava aracı ipoteğinin alacaklıya sağladığı güvencenin kapsamına dahil olan hususlar bakımından TMK m.875/1 ve m.876'ya atıf yapmaktadır. Buna göre sivil hava aracı ipoteği; ana para, takip giderleri, gecikme faizi, rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz ve alacaklının yapmış olduğu zorunlu masraflar ve ödediği sigorta primleri sivil hava aracı ipoteğinin sağladığı güvence kapsamındadır. Bunun yanın TSHK m.74/1-c, alacağın tutarı kesin değil ve değiştirilebilir ise faizler dahil ipoteğin temin ettiği azami tutarın tescil edilebileceğini ifade etmektedir. Kanun sivil hava araçları üzerinde taşınmazlardakine benzer şekilde üst sınır ipoteğine imkan tanımıştır. Bu halde Türk sivil hava aracı sicilindeki tescil, rehin hakkının azami tutarını güvenceye almaktadır. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, anapara, takip giderleri, faiz ve zorunlu masraflara ilişkin tüm alacakları

sicilde belirtilen üst sınıra kadar talep etme hakkına sahip olup alacağının bu sınırı aşan kısmı için genel haciz yoluyla takibe müracaat edebilir.⁶⁷

TSHK m.72, bir alacak için birden fazla hava aracının ipotek edilebilmesine imkan tanımaktadır. Buna göre rehnedilmiş sivil hava araçlarının her biri borcun tamamından sorumludur. Fakat taraflar aralarında sorumluluk miktarını belirleyen bir anlaşma yaparak bu anlaşmayı Türk hava aracı siciline tescil edebilirler.⁶⁸

1.2.2.1. Türk sivil hava aracı sicili

Türk sivil hava araçlarının kaydı için T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na bağlı SHGM tarafından "*Türk Sivil Hava Aracı Sicili*" tutulmaktadır. TSHK m.50 hükmüne göre bu sicil, uçak sicili olarak adlandırılmış ve Türk sivil hava araçlarının tescili için kurulmuştur. Kurulan bu özel sicil ile hava araçları üzerindeki mülkiyete ve ayni haklara ilişkin kazanım ve işlemler sicil üzerinden gerçekleştirilmektedir.

TSHK 50. madde metninin genelinden, sicilin ayırım gözetmeksizin tüm Türk sivil hava araçlarının tescili için tutulacağının belirtilmesine rağmen sicil için "uçak sicili" tabiri kullanılması Kanun'un yeterince güncellik kazanmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Devam eden maddeler de karışıklığa sebep olabilecek şekilde benzer düzenlemeye sahiptir. Ancak Kanun'u bütün olarak değerlendirdiğimizde ve daha eski bir tarihte çıkarılan yönetmelik ve güncel talimatları göz önüne aldığımızda uçak sicili yerine "*Türk sivil hava aracı sicili*" kavramını kullanmayı tercih etmekteyiz.⁶⁹

⁶⁷ Karş.: Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.327; bu konudaki ayrıntılı açıklamaları hakkında ayrıca bkz.: Bilgehan Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, s.162 ve 170; üst sınıra kadar olan kısım önce rehne başvuru zorunluluğuna tabidir. Bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.21-22; ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.38; Ergüne, **a.g.e.**, s.125.

⁶⁸ Taşınmaz rehinde bir alacağın birden fazla taşınmaz ile teminat altına alınması halinde her taşınmaz borcun belirli bir miktarını teminat altına alır (TMK m.855/2). Taraflar taşınmazların yükleneceği miktarın oranını aralarında serbestçe kararlaştırabilirler. TSHK m.72 anlamında yani rehin konusu malların her birinin borcun tamamından sorumlu olduğu bir rehin ise üzerinde rehin kurulmak istenen taşınmazların mülkiyeti aynı kişide yahut taşınmazlar farklı kişilere ait olmakla beraber borçtan müteselsil olarak sorumlu iseler mümkündür. Ayrıca bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.908-909; Akipek/Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.761; Ergüne, **a.g.e.**, s.124-125.

⁶⁹(R.G.: T. 02.06.1967, S.12611) Sivil Hava Vasıtaları Tescil Yönetmeliği (SHD-T.34) m.2; Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün 05/03/2011 Tarihli Genelgesi, "...yurda getirilen ve Türk Sivil Hava Aracı Sicili' ne tescil ettirilmesi talep edilen hava araçlarının işlemlerinde...", www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi:12.03.2020).

TSHK, sicile ilişkin hükümleri 49 vd. maddelerinde düzenlemiştir. Buna göre Türk sivil hava aracı sicili alenidir ve Türk sivil hava aracı sicilinde de sicile güvenin korunması ilkesi geçerlidir.

Sicile güvenin korunması ilkesinin bir sonucu olarak hava aracının tek bir sicile kayıtlı olması lazım geldiğinden Türk sivil hava aracı siciline tescil edilen hava aracının başka bir sicile kaydının bulunmaması, kayıtlı ise silinmesi gerekmektedir. Yine aynı ilkenin bir sonucu olarak sicildeki kayda iyi niyetle güvenerek mülkiyet, ipotek veya diğer ayni hakları (hava araçları için intifa hakkından ibarettir) kazanan kişinin bu kazanımı korunmuştur (TSHK m.52).

Mülkiyet, ipotek ve diğer ayni hakların kazanımı ve devri bakımından sicilin işlevine gelecek olursak; Kanun' un Türk sivil hava aracı siciline mülkiyet ve intifa hakkı için açıklayıcı, ipotek hakkı için kurucu bir işlev yüklediğini görmekteyiz. TSHK m.66 hükmünde geçen haklar bakımından adi yazılı sözleşmenin yapılmasını hakkın kazanımı ve devri için yeterli görmüştür. İpotek hakkı için ise TSHK m.70/1'de daha özel bir düzenlemeye gidilerek akdi ipotek bakımından malik ile alacaklıların anlaşmaları ve sicile tescil şartı aranmıştır.⁷⁰

Öğretide ipotek hakkını da içine alacak şekilde tüm ayni haklar için tescilin yalnızca açıklayıcı rolünün olduğunu savunan yazarlar olduğu gibi tescilin kurucu işlevi bulunduğu görüşünü savunan yazarlar da bulunmaktadır.⁷¹ Ancak kanun koyucunun ipoteği, mülkiyet ve diğer ayni haklardan ayrı bir düzenleme ile ele alması ve tescilin ipotek için kurucu olduğunu belirtmesi, kanun koyucunun iradesini açıkça ortaya koymaktadır (TSHK m.70). Bu nedenle tescilin açıklayıcı/kurucu rolü bakımından tüm ayni hakları kapsayan bir genellemeden kaçınmanın ve ipotek hakkını tescilin rolü bakımından diğer ayni haklardan ayrı değerlendirmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz.⁷²

⁷⁰TSHK' da düzenlemenin çelişkili olduğu yönündeki eleştiri için bkz.: Ekrem Kurt, "Hava Aracı Üzerindeki Ayni Hakların TSHK' da Düzenleniş Biçiminin Değerlendirilmesi", **Sivil Havacılık Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, MEF Üniversitesi, 22 Şubat 2018, On İki Levha Yayıncılık, s.235.

⁷¹Kurt, **a.g.e.**, s.87 vd.; sicile tescilin hakkın doğumu bakımından kurucu olduğu yönünde bkz.: Hızır/ Turaev, **a.g.e.**, s.381.

⁷²Sivil hava aracı üzerinde ipotek hakkı tesisi bakımından sicile tescilin kurucu olduğu yönünde bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.1008; aynı şekilde sivil hava aracı ipoteği ve diğer ayni hakların kazanımı bakımından, sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin noter tarafından onanmasının ipotek hakkını kazanmak adına gerekli olduğu, bu yönüyle sivil hava aracı ipoteğinin diğer ayni haklardan ayrıldığı şeklinde yorum için bkz.: Ergüne, **a.g.e.**, s.120, dn.153.

Tescilin genel şartlarını ortaya koyan TSHK m.60'a göre, bir sivil hava aracının Türk sivil hava aracı siciline tescil edilebilmesi için şu şartlar gerekir:

- TSHK m.49'a göre aracın Türk sivil hava aracı statüsünde olması,
- Herhangi başka bir devletin sicilinde kayıtlı olmaması,
- Diğer devletlerin sicilinde daha önce tescil edilmiş ise o sicilden terkin edildiğine dair belgenin SHGM' ye sunulması,⁷³
- Sivil hava aracının Ulaştırma Bakanlığınca verilmiş uçuşa elverişlilik belgesinin olması.

Bu dört şarttan birinin bulunmaması (yani devlet hava araçları, başka bir devletin sicil sisteminde hala kayıtlı olan ve Ulaştırma Bakanlığı'na verilmiş bir uçuşa elverişlilik belgesi olmayan hava araçları) hava aracının, Türk sivil hava aracı siciline tescil edilmesine mâni olacak ve tescil edilememiş bu araçlar için Türk Medeni Kanunu'nun 939-953. maddeleri arasında düzenlenen teslim bağli taşınır rehni hükümleri gündeme gelecektir.⁷⁴

1.2.2.2. Tescilin uluslararası mahiyeti

Anayasa'nın 90. maddesinin 5. fıkra hükmüne göre MASHA hükümlerinin iç hukukun bir parçası olması sebebiyle, anlaşmada bulunan tescile ilişkin maddelerin ele alınmasında yarar vardır. MASHA '*Hava nakil vasıtasının tabiiyeti*' başlıklı üçüncü faslı, sicil tutulmasına ilişkin hükümler içerir. Anlaşma maddelerine göre sivil hava araçları tescil edildikleri ülkenin tabiiyetini alır (m.17). Her sivil hava aracı sadece bir sicile kayıtlı olabilir. Birden fazla tescil hükümsüz olmakla beraber tescilin bir devletten diğerine nakli mümkündür (m.18).

Anlaşma, özellikle uluslararası uçuş yapan sivil hava araçları için tabiiyet ve tescil işareti taşıma zorunluluğu getirmiştir (m.20). Bunun dışında anlaşmaya taraf olan devletlere, birbirlerine ve Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatına talep üzerine ve gerektiğinde tescil hakkında bilgi verme yükümlülüğü getirilmiş; belirttiğimiz hususlar dışındaki düzenlemeler

⁷³Zira tescil talebi başvurusu, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'ne yapılmaktadır. Bkz.: <http://web.shgm.gov.tr/tr/hava-araci-islemleri/2217-ipotek-tescili> (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

⁷⁴Tek, **a.g.e.**, s.33.

taraf devletlerin milli kanunlarına bırakılmıştır (m.19, m.21).⁷⁵ Tescil hakkında bilgi paylaşma yükümlülüğü, hava aracı sicili bakımından kamuya açıklık ilkesini uluslararası boyuta taşımıştır.⁷⁶

TSHK hükümleri, ülkemizin de taraf olduğu MASHA'nın bu maddeleri ile uyumludur. Sivil hava araçları için sicil nakli, sicil tutma, sicil bilgilerini paylaşma, tek sicile kayıtlı olma zarureti dışında Türk sivil hava aracına ilişkin hususlarda Anlaşmanın 19. maddesi gereği TSHK'nin ilgili hükümleri muteberdir.

1.2.3. Sivil Hava Aracı İpoteğine Uygulanacak Hükümler

Hava aracı ipoteği TSHK m.69 ila 84. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Uygulama alanı bulan ilk hükümler böylece TSHK m.69-84 arası maddelerdir. Hava araçlarının yapım ve onarımından doğan alacaklar için hava aracı üzerinde kanuni ipoteğin tesisi hakkında, TSHK m.71' de yapılan atıf ile TMK m.895, m.896 ve m.897 uygulanır.⁷⁷ İpotekli sivil hava aracının sağladığı teminatın kapsamına giren anapara, faiz gibi hususlar hakkında da TMK m.875/1 ve m.876 uygulanır (TSHK m.75). Sivil hava aracı ipoteğinin kapsamı hakkında ise TSHK m.76 uyarınca rehnin kapsamına ilişkin TMK m.862 ve m.863 hükümleri uygulanmalıdır.

Tek, Türk Sivil Havacılık Kanununda özel olarak düzenlenmeyen faiz, değer kaybına karşı önlem alma, rehin sonrası başka bir ayni hakkın kurulması ve alacaklının temsili konularında TMK' in ilgili hükümlerinin uygulanması gerektiğini, buna ek olarak TSHK' de özel olarak düzenlenen konular için ise TMK hükümlerine başvurulamayacağı ve niteliği gereği yalnızca taşınmazlara uygulanabilecek hükümlerin de hava araçlarına uygulanamayacağını belirtmiştir.⁷⁸ Yabancı para üzerinden ipotek hakkına ilişkin ise TSHK m.73 ile birlikte TMK m.851'in genel hüküm olarak uygulanması gündeme gelebilir.⁷⁹

Sivil hava aracı ipoteği konusunda; TSHK birçok konuda TMK' deki taşınmaz rehni hükümlerine atıfta bulunmaktadır. Taşınmazlar bakımından getirilen TMK m.864 hükmü,

⁷⁵Kanun No: 4749 Kabul Tarihi: 5.6.1945 (R.G.: T. 12 Haziran 1945, S.6029).

⁷⁶ Kurt, **a.g.e.**, s.86.

⁷⁷TSHK m.71' de eski MK'nin 809, 810 ve 811' nci maddelerine atıf yapılmıştır. 4721 Sayılı TMK' de bu maddeler; 895, 896 ve 897. maddelere denk gelmektedir.

⁷⁸Aynı yönde bkz.: Kurtuluş, "Hava Aracı İpoteği", s.154-187.

⁷⁹Tek, **a.g.e.**, s.23-24, Kurtuluş, "Hava Aracı İpoteği", s.154-187.

rehnin tapu kütüğüne tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımının işlemeyeceğini düzenlemiştir. Peki bu hüküm, zamanaşımı konusunda düzenleme bulunmayan TSHK' yi tamamlayıcı bir hüküm olarak yorumlanabilir mi? Yoksa TBK m.159 hükmü mü uygulanmalıdır?

Sivil hava aracı ipoteği, taşınır rehni kapsamında sayılmakla birlikte birçok özelliği bakımından taşınmaz ipoteğine yakındır. Bu sebeple sivil hava aracı ipoteği için TSHK'de düzenlenmemiş hususlarda TMK' ye başvurduğumuz gibi zamanaşımı konusunda da TMK m.864 hükmünün uygulanmasında sakınca olmayacağı kanaatindeyiz.⁸⁰ Fakat maddi hukuk bakımından kolaylıkla kıyas yapabilmemize karşın takip hukuku bakımından aynı şekilde bir kıyasın mümkün olamayacağı görülmektedir. Şöyle ki sivil hava aracı icra takibi konusu olduğunda İcra ve İflas Kanunu'nun taşınır rehni hükümlerine göre paraya çevrileceğinden burada TBK m.159 hükmü uygulama alanı bulmalıdır.⁸¹ Bunun sonucu olarak sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınan alacak hakkında zamanaşımı işlemeye devam eder ve sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağını taşınır rehninden yani sivil hava aracından alma yetkisi zamanaşımı dolmuş olsa da devam eder.

Öğretide bir görüş, sivil hava aracı ipoteği bakımından TSHK' da hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu hükümlerinden önce, niteliği ve benzerliği gereği bir diğer taşınır ipoteği türü olan gemi ipoteğini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu hükümlerine başvurulması gerektiğini savunmaktadır.⁸² Diğer görüşe göre ise, bir rehin hakkı türü olan sivil hava aracı ipoteğine, hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun rehine ilişkin hükümleri uygulanmalıdır.⁸³

Sivil hava aracı ipoteği, nispeten yeni ve hala gelişmeye devam eden bir rehin türüdür. Kanımızca, sivil hava aracı ipoteğine ilişkin hükümlerin en ideal şekilde meydana gelmesi, gelişmesi ve yerleşmesi için, uygun düştüğü ölçüde ve Kanun'un düzenleniş sistematığına de

⁸⁰Aksi yönde görüş için bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.24.

⁸¹Göka, "Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği", s.174.

⁸²Hızır/ Turaev, **a.g.e.**, s.382; Sorgucu, **Hava ve Uzay Hukuku**, s.54; buna karşı olarak bkz.: Göka, "Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği", s.132; Atamer, **a.g.e.**, s.118; alacaklının sivil hava aracı ipotek sözleşmesine uygun şekilde tescil talebinde bulunmayan borçluya karşı tescilin gerçekleşmesi için mahkemeye müracaat etmesi halinde hak kaybının önüne geçmek adına TTK m.977'nin kıyasen uygulanabileceği yönünde bkz.: Ergüne, **a.g.e.**, s.123.

⁸³Kurtuluş, "Hava Aracı İpoteği", s. 154-187.

uyum sağlayacak şekilde Türk Medeni Kanunu hükümlerine başvurulabilir. Zira Türk Medeni Kanunu, sicile tescili zorunlu olan taşınırılar üzerinde kurulacak rehin hakkını, teslim bağli rehin hükümlerini esas alarak bu başlık altında düzenlemiştir (TMK m.940).⁸⁴ Bu sebeple ihtiyaç duyulması halinde, öncelikle Türk Medeni Kanunu'nun teslim bağli taşınır rehni hükümlerine müracaat etmek, Kanun'un sistematığıne daha uygun düşecektir. TSHK'nin özel olarak taşınmaz rehni hükümlerine atıf yaptığı hallerde, atıf yapılan ilgili maddelerin bu yorumumuzun dışında olduğu TSHK m.65 hükmü karşısında şüphesizdir.⁸⁵

Sonuç olarak sivil hava aracı ipoteğine öncelikle uygulanacak hükümler, TSHK ve bu Kanun'da Türk Medeni Kanunu'na açık şekilde atıf yapılan hükümlerdir. TSHK, gerekli gördüğü yerlerde Türk Medeni Kanunu' un taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerine atıf yapmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehni hükümlerine açık bir şekilde atıf yapılmamış ve TSHK' de de düzenlenmemiş hususlarda ise uygun düştüğü ölçüde Türk Medeni Kanunu'nun teslim bağli taşınır rehni hükümleri esas alınmalıdır. Ancak bu hükümlerin de yeterli olmadığı hallerde taşınmaz rehnine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanabilmelidir.

1.2.4. Sivil Hava Aracı İpoteğinin Özellikleri

⁸⁴Murat Doğan, “Teslime Bağli Olmayan Sicilli Motorlu Taşıt Rehni”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.12, S.3-4, Y.2008, s.182.

⁸⁵Fakat bu yönde gemi ipoteğine ilişkin hükümler gerek Türk Ticaret Kanunu gerek İcra ve İflas Kanunu'nda fazlasıyla ayrıntılı düzenlenmiştir. Ve artık bir taşınır rehni olmaktan ziyade özel bir rehin türü haline gelmiş ve tamamıyla taşınmaz ipoteği hükümleri esas alınarak gemi ipoteği hükümleri oluşturulmuştur. Bu sebeple gemi ipoteğine ilişkin hükümler zaruri olmadıkça ve gerekli hukuki dayanaklar mevcut bulunmadığı sürece sivil hava aracı ipoteğine kıyasen uygulanabilecek mahiyette değildir. Ayrıca bkz.: Turgut Kalpsüz, **Gemi Rehni**, Turhan Kitabevi, 5. Genişletilmiş Baskı, Ankara 2004, s.59; Rayegan Kender/Ergon Çetingil, **Deniz Ticareti Hukuku (Takip Hukuku ve Deniz Sigortalarıyla Birlikte)**, On İki Levha Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, İstanbul, Kasım 2010, s.65; Mehmet Emir Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y.2020, C.69, S.1, s.132.

Sivil hava aracı ipoteği bir taşınır rehni türüdür.⁸⁶ Diğer ipotek hakları gibi sivil hava aracı ipoteği de doğumuna sebep olan alacaklı ile borçlu arasındaki borç ilişkisine, yani alacağa bağlı (feri) bir haktır.⁸⁷ Bundan ötürü sivil hava aracı ipoteğinin hukuki durumu asıl alacağın hukuki durumuna tabidir. Böylece alacağın geçersizliği ipoteğin de geçersizliği, alacağın sona ermesi ipoteğin de sona ermesi sonucunu doğurur. Ve yine sivil hava aracı ipoteğinin alacağa bağlı bir hak olmasının sonucu olarak alacağın temlik edilmesi durumunda sivil hava aracı ipoteği de kendiliğinden yeni alacaklıya devredilmiş olur.

Alacağa bağlılık en önemli sonucunu sicile güven ilkesi kapsamında gösterir. Yani sicile güven ilkesi gereği, sicildeki kayıtlara güvenerek aynı hak kazanan iyi niyetli üçüncü kişinin kazanımı korunurken ipotek alacağa bağlı bir hak olduğundan alacağın hukuken geçerli olup olmaması iyi niyetli üçüncü kişinin aynı hak kazanımını etkiler. Şöyle ki; geçerli ya da mevcut olmayan bir alacağa dayanarak tesis edilmiş ipotek hakkına ilişkin tescil yolsuzdur.⁸⁸ TMK m.1024/2 hükmü bakımından sivil hava aracı ipoteğini değerlendirdiğimizde de sivil hava aracı ipoteğinin hukuki sebebini teşkil eden sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesinin mevcut veya geçerli olmamasından dolayı Türk sivil hava aracı sicilinde de mevcut veya geçerli olmayan sözleşmeye dayanılarak yapılan tescilin yolsuz olacağı sonucuna ulaşırız.⁸⁹

Sicile güven ilkesinin sağladığı fakat küçük bir ayrıntı ile iyi niyetin sicile güven ilkesinin kapsamına girmediği bu hal esasen ipoteğin alacağa bağlılığı ve tescilin sebebe bağlılığı ile alakalıdır. Türk Medeni Kanunu'nda bir hakkın geçerli olarak kurulabilmesi, kazanılması veya sona ermesi için tescil yeterli görülmemiş ayrıca bu tescilin geçerli bir sebebe dayanması aranmıştır (TMK m.1025). Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre sicile tescil ile kurulacak

⁸⁶Tek, **a.g.e.**, s.14. Yazar, gemi ve hava aracını gerek ekonomik değer gerek isim, uyruk, kolay taşınamama gibi özellikleri haiz olmalarından, gerekse sicile tescil sureti ile üzerlerinde ipotek tesis edilmesi sebepleri ile gemi ve hava aracı ipoteğinin tam taşınır ipoteği olduğunu, motorlu taşıtlar üzerindeki ipoteğin ise eksik taşınır ipoteği olduğunu dile getirmektedir. Bunun yanında, rehin konusu malın malikin zilyetliğinde kaldığı geniş anlamda taşınır ipoteği ve bir sicile tescil ile tesis edilebilen dar anlamda taşınır ipoteği şeklindeki sınıflandırması hakkında ayrıca bkz.: Seza Reisoğlu, **Menkul İpoteği Teslimsiz Menkul Rehni**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1965, s.6

⁸⁷Talih Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, 2. Baskı, Manisa 1992, s.27.

⁸⁸Hak durumundaki gerçekliğe aykırı olan tescil yolsuzdur. Ayrıca bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.259.

⁸⁹Bunun yanında borçlandırıcı işlem haricinde tescilin yolsuz olmasına sebep olabilecek tescil işleminin geçersizliğine yol açacak ehliyetsizlik, şekle aykırılık gibi diğer hususlar hakkında ayrıca bkz.: Mehmet Şengül, **Tapu Sicilinin Aleniyeti**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.488.

bir aynı hakkın hukuki sebebi belgelenmiş olmalı ve m.1015/3'e göre bu hukuki sebebin geçerliliği için gereken şekle uyulduğunun ispatı gerekir.⁹⁰ Aksi halde sicilde yer alan kaydın hukuken geçerli olmaması sonucu doğar.⁹¹

Taşınmazlar hakkında hukukumuzda sebebe bağlılık ilkesi geçerli olmakla birlikte taşınır haklarında bir görüş birliği söz konusu değildir. Esasen bu ayrılık, taşınır mal hükümlerine tabi olan sivil hava araçları bakımından önemlidir (TSHK m.65). Öğretideki bir görüşe göre taşınır üzerindeki aynı haklarının kazanımının hukuken geçerli bir sebebin varlığı ile mümkün olacağı yönündedir.⁹² Diğer bir görüş ise taşınır üzerindeki aynı hakların kazanımı ve devrinin hukuki sebepten soyut olduğu yönündedir.⁹³

Türk hukukundaki gibi İsviçre hukukunda da tescilin sebebe bağlılığı ilkesi geçerlidir.⁹⁴ İsviçre hukukunda taşınır üzerindeki aynı haklara ilişkin olarak da yine sebebe bağlılık ilkesi, öğreti ve Federal Mahkemenin güncel kararlarında kabul edilmektedir.⁹⁵

Alman Medeni Kanunu § 873 hükmü bu konuda, sicilde bir hak kaydı yahut değişikliğin gerçekleşmesi için hak sahibi ve diğer tarafın bu konuda anlaşmasını öngörmüş ve bu anlaşmanın notere onaylatılmasından sonra sicile sunulmasını aramıştır.⁹⁶ Taşınır hakkındaki bir diğer hüküm § 929 ise aynı hakkın devri konusunda tarafların hem fikir olmasını yeterli görmüş ayrıca aynı hakkın devrinin başka herhangi bir borçlandırıcı işleme

⁹⁰ Haluk Nami Nomer/Mehmet Serkan Ergüne, **Eşya Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 6. Baskı, İstanbul Ocak 2019, s.138.

⁹¹ Şengül, **Tapu Sicilinin Aleniyeti**, s.39; geçerli hukuki sebep olmaksızın yapılan tasarruf işleminin kesin hükümsüz olduğu yönünde bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.181.

⁹² Şeref Ertaş, **Eşya Hukuku**, Barış Yayınları, 14. Baskı, İzmir 2018, s.606; hava araçlarının sebebe bağlılık ilkesine tabi olduğu yönünde bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.181.

⁹³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.746; Rona Serozan, **Eşya Hukuku I**, 3. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s.84; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.280. Yazarlar her ne kadar taşınırlarda soyutluk ilkesini benimsemiş olsalar da sivil hava araçları için sebebe bağlılığın geçerli olduğundan söz etmektedirler.

⁹⁴ Bu konuda bkz.: Şengül, **Tapu Sicilinin Aleniyeti**, s.38, dn.106.

⁹⁵ Bu konudaki kararlar ve yazarların çalışmaları hakkında bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.745.

⁹⁶ BGB § 873: "(1) Zur Übertragung des Eigentums an einem Grundstück, zur Belastung eines Grundstücks mit einem Recht sowie zur Übertragung oder Belastung eines solchen Rechts ist die Einigung des Berechtigten und des anderen Teils über den Eintritt der Rechtsänderung und die Eintragung der Rechtsänderung in das Grundbuch erforderlich, soweit nicht das Gesetz ein anderes vorschreibt.

(2) Vor der Eintragung sind die Beteiligten an die Einigung nur gebunden, wenn die Erklärungen notariell beurkundet oder vor dem Grundbuchamt abgegeben oder bei diesem eingereicht sind oder wenn der Berechtigte dem anderen Teil eine den Vorschriften der Grundbuchordnung entsprechende Eintragungsbewilligung ausgehändigt hat."

bağlılığını aramamıştır.⁹⁷ Buradan anlaşıldığı üzere Alman hukukunda taşınırılar hakkında sicile tescilde sebebe bağlılık ilkesi geçerli değildir.

Üçüncü kişinin iyiniyetli olmasına rağmen sicildeki yolsuz tescile güvenerek alacağı ve ipoteği kazanması mümkün değildir.⁹⁸ Normal şartlarda yolsuz tescile iyi niyetle güvenerek aynı hak kazanımı korunur (TMK m.1023). Ancak bahsettiğimiz halde tescilin yolsuz olması ipoteğin tescilinde ya da sicil kayıtlarında mevcut olan bir eksiklik veya hukuka aykırılıktan ziyade ipoteğin bağlı olduğu alacağın mevcut veya geçerli olmamasından kaynaklanan bir yolsuzluktur. Dolayısı ile alacağa bağlı bir hak olan ipotek de kendisini doğuran bir alacak mevcut veya geçerli değilse ne kadar tescil edilmiş olursa olsun varlık kazanamayacaktır.⁹⁹ Kazanımın gerçekleşmesi için en başta alacağın mevcut ve geçerli olması gerekir. Sonuç olarak Türk sivil hava aracı sicilinde yer alan ipotek kaydı, asıl alacağın geçersiz olması veya mevcut olmaması durumunda yolsuz tescil hükmündedir. Bu kayda güvenerek gerçekleşen hak kazanımı iyiniyetli dahi olsa korunmayacaktır.¹⁰⁰ Zira sicildeki ipoteğe ait tescil, alacağın varlığına ilişkin değil yalnızca ipoteğe ilişkin bir tescildir. Bu hal haricindeki durumlar için Türk sivil hava aracı sicilindeki bir kayda iyi niyetle güvenerek ipotek hakkı kazanan kişinin bu kazanımı korunur (TSHK m.52).¹⁰¹

TSHK m.52'ye göre Türk sivil hava aracı sicilindeki kayda iyi niyetle dayanarak kazanılmış hak korunur. Fakat burada açıklamaya çalıştığımız husus, sicildeki kaydın hukuken geçerli olarak kurulup kurulamamasından ziyade sicilde görünen sivil hava aracı ipoteğinin alacağa

⁹⁷BGB § 929: “Zur Übertragung des Eigentums an einer beweglichen Sache ist erforderlich, dass der Eigentümer die Sache dem Erwerber übergibt und beide darüber einig sind, dass das Eigentum übergehen soll. Ist der Erwerber im Besitz der Sache, so genügt die Einigung über den Übergang des Eigentums.”

⁹⁸Tek, **a.g.e.**, s.17.

⁹⁹Tuba Akçura Karaman, **Gemi ve Hava Aracı İpoteği ve Motorlu Taşıt Rehni (Taşınır İpoteği)**, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Mayıs 2019, s.119-136; Yavuz Selim Şener, **Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tez No:147439, Konya 2004, s.12, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:02.05.2020); aynı şekilde taşınır rehni için bkz.: Burcu Ece Tuna, **Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi**, Güncel Yayınevi, İzmir 2009, s.8; aynı şekilde bkz.: Ergüne, **a.g.e.**, s.124; sebebe bağlılık ilkesinin bir sonucu olarak bkz.: Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.280.

¹⁰⁰Benzer şekilde bkz.: Sefer Oğuz, Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, **Bankacılar Dergisi**, S.100, Y.28, Mart 2017, s.19; hava araçları bakımından zilyedin tasarruf yetkisine iyi niyetle güvenerek aynı hak kazanımının korunmayacağına ilişkin bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.744; buna karşılık alacak geçerli ve mevcut ancak ipoteğin tescili yolsuz ise iyiniyetli üçüncü kişinin sicile güvenerek kazanacağı alacak ve ipotek hakkı korunur. Bkz.: **a.g.e.**, s.966; aksi yönde görüş için bkz.: Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, s.133.

¹⁰¹Tek, **a.g.e.**, s.179.

bağlı bir hak olmasından dolayı hiç varlık kazanamadığı durumlar bakımından önem arz etmektedir.¹⁰² Sivil hava aracı ipoteğinin alacağın geçersiz olması dışındaki bir sebeple yolsuz olarak tescil edildiği varsayımında Türk sivil hava aracı sicilindeki bu yolsuz tescile iyi niyetle dayanarak aynı hak iktisap eden kimsenin bu kazanımı TSHK m.52 uyarınca korunur.

Türk sivil hava aracı sicilinde, bir hava aracı üzerinde görünen ipotek kaydı, ipoteğin bağlı olduğu alacağın varlığını ispatlayıcı mahiyette değildir.¹⁰³ Yalnızca ipoteğin varlığına delil teşkil etmektedir.¹⁰⁴ Burada alacağın varlığını kanıtlayabilecek hukuki araç bir ihtimal, alacak ikrarı içermesi kaydıyla TSHK m.70/2 gereği kurulan ve noterde kayıtlı bulunan yazılı anlaşma olabilir.

Sivil hava aracı ipoteğinin devri söz konusu olduğunda, ipotek borçlusu, açıklamaya çalıştığımız gibi sebebe, yani alacağın mevcut olmadığı, sona erdiği veya geçersiz olduğu sebeplerine dayanarak, alacağa bağlılığı dolayısı ile sivil hava aracı ipoteğinin de mevcut olmadığı, sona erdiği ya da geçersiz olduğu iddialarında bulunabilecektir.¹⁰⁵

Sivil hava aracı ipoteğinin bağlı olduğu alacağın, bir para alacağı olabileceği gibi para ile ölçülebilen herhangi bir alacak olması da mümkündür. TSHK m.69/c.1 ve TMK m.881 maddeleri herhangi bir alacak için ipotek kurulabileceğini hüküm altına almıştır.¹⁰⁶ Yine sivil hava aracı ipoteğinin TSHK m.69 uyarınca ileride doğacak veya şarta bağlı alacaklar için de kurulabileceği anlaşılmaktadır.¹⁰⁷ Burada önem arz eden husus alacağın belirlenebilir olmasıdır. Alacağın belirlenebilir olması, teminat altına alınan alacağın alacaklısının ve alacağın hukuki sebebinin bilinmesi, alacağın belirlenebilir olması anlamına gelir.¹⁰⁸ Şarta

¹⁰²Karş.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.1014; aynı şekilde bkz.: Ergüne, **a.g.e.**, s.124.

¹⁰³Karş.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.965.

¹⁰⁴Karş.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.963; Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, s.130.

¹⁰⁵Karş.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.965-966.

¹⁰⁶Tek, **a.g.e.**, s.18; Atamer, **a.g.e.**, s.165.

¹⁰⁷Atamer, **a.g.e.**, s.172.

¹⁰⁸Akipek/Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.756; ayrıca alacağın tarafların aralarındaki ilişkiden kaynaklanan mevcut veya henüz doğmamış bir alacak için ya da rehin verenin alacaklı ve borçluya hangi borç için rehin tesis edileceğini belirleme yetkisini tanıdığı objektif ve sübjektif belirlenebilir kriterleri hakkında açıklamaları için bkz.: Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.94; taşınmaz rehninde belirlilik ilkesi ve miktarı kesin olarak tayin edilemeyen alacaklar hakkında en çok ne kadarlık bir meblağ için teminat sağlanacağı ve bu şekilde üst sınır ipoteği kurulacağı hakkında bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.903.

bağlı alacak için şartın gerçekleşmesi ile alacak doğar ve buna bağlı olan ipotek hakkı kurulur. Şarta bağlı alacaklar için şart gerçekleşmeden ipotek hakkı tesis edilebilir.¹⁰⁹

1.2.5. Sivil Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis

Bir alacağın temini için, sivil hava aracı üzerinde, aracın maliki ile alacaklının anlaşması sonucunda ipotek tesis edilmesiyle akdi ipotek meydana gelirken, hava aracının yapım ve onarımından doğmuş olan alacaklar için ise yapımcı ve onarımcı lehine TSHK m.71 gereği kanuni ipotek hakkı doğmaktadır.¹¹⁰ TSHK m.70/1'e göre sivil hava aracı maliki ile alacaklının anlaşması ve bu anlaşmanın noterce onaylanması suretiyle ipotek hakkı kurulabilir. TSHK m.71/1'e göre ise hava aracının yapımı ve onarımından kaynaklanan alacağı olan kimseler ise kanuni ipoteğin tescilini talep hakkına sahiptir. Görüldüğü üzere sivil hava araçları üzerinde, tarafların anlaşmasından kaynaklanan akdi ve yapımcı veya onarımcının yapım ve onarımdan doğan alacaklarından kaynaklanan kanuni olmak üzere iki türlü ipotek hakkı kurulabilmektedir.

Rehin hakkının, hukuki işlem, kanun, mahkeme kararı ve ölüme bağlı tasarruf olmak üzere dört şekilde doğması mümkündür. Çalışmamızda mahkeme kararı ile ipotek tesisine dair kısaca görüş bildirilecek, konunun inceleme kapsamı bu çalışmanın amacını aşabileceğinden ölüme bağlı tasarruflar ile ipotek tesisine ele alınmayacaktır.

Tarafların aralarında akdedeceği ipotek sözleşmesi ve kanuni ipotek için TSHK m.71 hükmü, sivil hava aracı ipoteğinin hukuki sebebini oluşturur.¹¹¹ Her iki ipotek türünün meydana geliş sebepleri ayrı olduğundan sivil hava araçlarının akdi ve kanuni ipoteğini ayrı incelemek gerekir.

1.2.5.1. Sözleşmeden doğan sivil hava aracı ipoteği

Sözleşme:

¹⁰⁹Tek, **a.g.e.**, s.142 vd.; ipoteğin bağlı olduğu alacak hakkının doğumunun ipoteğin paraya çevrilmesinin talep edilebilmesi için gerekli olduğu yönünde bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.137.

¹¹⁰ Yapımcı ve onarımcının kanuni ipotek hakkı özellikle TSHK m.85 vd. hükümlerine göre sivil hava aracının uçuşa elverişli halde bulundurulması gereği ve buna yönelik bakım ve onarım giderlerinden doğabilir.

¹¹¹Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.121.

Akdi ipotek diğerk bir deyişle iradi ipotek, tarafların aralarında yaptıkları ipotek sözleşmesi ve sicile yapılacak tescil sonucu ortaya çıkan ipotektir. Böyle bir ipoteğın kurulmasında hukuki sebebi, ipotek kurma sözleşmesi oluşturmaktadır.¹¹² TSHK m.70 hükmüne göre hava araçları üzerinde iradi diğerk bir deyişle akdi ipotek kurulmasının iki şartı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi sivil hava aracı maliki ile alacaklının anlaşması¹¹³; ikincisi ise ipoteğın Türk sivil hava aracı siciline tescil edilmesidir.¹¹⁴

Sivil hava aracı maliki ve alacaklı arasında ipoteğın tesisine dair yapılması gereken anlaşmanın şekli kanun tarafından belirlenmiştir. Buna göre anlaşmanın yazılı olarak yapılması ve taraf imzalarının noterce onaylanmış olması gerekmektedir. Sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesi, malikin¹¹⁵ sivil hava aracı üzerinde alacaklı lehine ipotek tesis etme borcu üstlendiğı sözleşmedir.¹¹⁶ Sivil hava aracı maliki ve alacaklının karşılıklı irade beyanlarının uyuşması ile kurulan ve iki taraflı hukuki işlem kategorisinde yer alan sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesi, isimsiz bir sözleşmedir.¹¹⁷

¹¹²Mehmet Ayan, **Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar**, Seçkin Kitabevi, 8. Baskı, Ankara, Ocak 2017, s.224; taşınmazlar bakımından bkz.: Adnan Deynekli, **İcra ve İflas Hukukunda İpoteğın Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s.28.

¹¹³Tüm sözleşmeler bakımından aranan geçerlilik şartları hakkında ayrıca bkz.: Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s.80 vd.

¹¹⁴Öğretide, rehin sözleşmesinin hem borçlandırıcı işlemi hem de tasarrufi işlemi içinde barındırdığı ifade edilmiştir. Bunun yanında borçlandırıcı işlem ile tasarruf işlemi arasındaki farkın korunduğı belirtilerek, sicile kurucu tescilin sözleşmenin hükümlerini doğurması için gerekli olduğuna dikkat çekilmiştir. Bkz.: Ergüne, **a.g.e.**, s.66.

¹¹⁵Burada hatırlatmak gerekir ki, ipotek kurma sözleşmelerinde, asıl borç ilişkisinden bağımsız üçüncü bir kişiye ait eşya üzerinde de ipotek tesis etmek mümkün olduğundan, ipotek kurma sözleşmesinin tarafı olan sivil hava aracı malikinın, ipoteğın bağılı olduğu asıl alacak ilişkisinin bir tarafı olması gerekmez. Ayrıca bu kuralın sivil hava aracı ipoteğında de geçerli olabileceğini TSHK' nin "*Malikin def'i hakkı*" başlıklı, hava aracı maliki ve borçlunun haklarını ortaya koyan 80.maddesinden çıkarıyoruz. Bu sebeple, sivil hava aracı malikinın kendi eşyası üzerinde, üçüncü bir kişinin borcu için, sivil hava aracı ipoteğı tesis etmeyi borçlanması mümkün olmaktadır. Tek, **Ulaşım Araçlarının İpoteğı**, s.73.

¹¹⁶Haluk Nami Nomer, Mehmet Serkan Ergüne, **Eşya Hukuku Cilt II Rehin Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul, Nisan 2016, s.87; Ashı Makaracı Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2014, s.107.

¹¹⁷Nomer/ Ergüne, **Rehin**, s.87; Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.107; İnci Karamercan, **İpoteğın İradi Olarak Kurulması**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 595501, İzmir 2019, s.10-11, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:26.04.2020); karşılıklı irade beyanlarının uygunluğu hakkında detaylı bilgi için bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.69 vd.

Tarafların üstlendikleri borç bakımından sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesi, tek tarafa borç yükleyen sözleşme olarak nitelendirilebilir.¹¹⁸ Zira bu sözleşme ile malik ya da rehin veren -ki buna ipotek borçlusu da diyebiliriz- Türk sivil hava aracı sicilinde alacaklı lehine tescil gerçekleştirme borcu altına girerken, ipotek alacaklısının sözleşmeden kaynaklanan bir borç altına girmediği görülmektedir. Yine bunun yanında sivil hava aracı ipoteği alacaklısının diğer teslim bağli rehinlerde olduğu gibi rehin konusu eşyayı özenle saklama, muhafaza veya rehin sona erdiğinde rehin konusunu teslim etme yükümlülüğü de bulunmaz. Sivil hava aracı ipoteği alacaklısının mevcut hukuki ilişkideki ipoteğin sona ermesiyle beraber Türk sivil hava aracı sicilinden tescilin terkinini talep etme yükümlülüğü ise taraflar arasındaki sözleşmeden değıl kanundan kaynaklanan bir borçtur (TSHK m.84/3; TMK m.883/1).¹¹⁹

Sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesine yönelik bu açıklamalardan sonra sözleşmenin şekli şartları da göz önüne alınmalıdır. Sözleşmenin içeriğı sözleşme serbestisi çerçevesinde taraflarca serbestçe kararlaştırılabilirken sözleşmenin şekline ilişkin TSHK, yazılı olma ve imzaların noterce onaylanması koşulunu getirmiştir (TBK m.26).¹²⁰ Buna göre sivil hava aracı ipotek sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalıdır. Kanun tarafından öngörülen yazıllık unsuru bir şekil şartı olup şekle aykırılık yani sözleşmenin yazılı yapılmaması, TBK m.12 hükmü gereğı geçersizlik sonucunu doğuracaktır. Yazılı şekil şartı burada sivil hava aracı ipotek sözleşmesi için geçerlik şartı olmaktadır.¹²¹

Noter Tasdiki:

¹¹⁸Tek tarafa borç yükleyen sözleşme kavramı hakkında ayrıca bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.45; Tek, **a.g.e.**, s.62 vd.; Başak, **a.g.e.**, s.112; Karamercan, **a.g.e.**, s.10; eksik iki taraf borç yükleyen sözleşme olduğu yönünde bkz.: Nomer/ Ergüne, **Rehin**, s.87; Akçura Karaman, **a.g.e.**, 134; Ergüne, **a.g.e.**, s.67.

¹¹⁹Tek, **a.g.e.**, s.63; Sözleşme serbestisi ilkesi kapsamında tarafların bu serbestiye dayanarak ipotek sözleşmesini süreli kurmalarının önünde TSHK ve TMK çerçevesinde bir engel bulunmamaktadır. Bu halde de TMK m.883/2 hükmünün kıyasen sivil hava araçları hakkında uygulanması sonucu, sivil hava aracı ipoteği alacaklısı terkin yükümlülüğünden de kurtulmuş olur.

¹²⁰Kanunen öngörülen şekle uyulmasının geçerlilik şartı olması hakkında ayrıca bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.38 vd.

¹²¹Geçerlik şartı şekil hakkında ayrıca bkz.: Seyithan Deliduman, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku) Anabilim Dalı Doktora Tezi, Tez No.:81744, Ankara 1999, s.19, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 03.04.2020).

TSHK m.70, sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmeleri bakımından yazılı şekil şartına ek olarak ipotek borçlusu ve ipotek alacaklısının sözleşmede yer alan imzalarının noter tarafından onaylanmasını şart koşmuştur. Yazılı geçerlik şartı ile birlikte imzaların noter tarafından onaylanması ikinci geçerlik şartıdır.¹²² Kanunun ön gördüğü bu şart, sivil hava aracı ipotek sözleşmesine, taraf imzalarının noter huzurunda atılması suretiyle gerçekleştirilebileceği gibi sözleşmede yer alan imzaların taraflara ait olduğunun noter tarafından şerh ile belgelendirilmesi şeklinde de yapılabilir.¹²³ Sivil hava aracı ipotek sözleşmesi, tarafların yazılı sözleşmede yer alan imzalarının noter tarafından onaylanması ile birlikte artık resmî belge niteliğini kazanır.¹²⁴

Sivil hava aracı ipoteğine ait Türk sivil hava aracı sicilindeki kaydın, sadece ipoteğin varlığına delil oluşturduğunu, ipoteğin bağlı olduğu alacağın varlığına delil teşkil etmeyeceğini daha önce de açıklamaya çalışmıştık. Bu sebeple Türk sivil hava aracı siciline eğer bir yolsuz tescil söz konusu ise yani sivil hava aracı ipoteği mevcut olmayan veya geçersiz bir alacak üzerine meydana getirilmiş ise burada yolsuz tescil mevzu bahistir ve yolsuz tescile, iyi niyetle güvenerek aynı hak kazanımı korunmayacaktır. Alacağın varlığının ise TSHK m.70’ de yer alan taraflar arasındaki sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesinin noterde imzaların onaylanması sureti ile gerçekleştirileceğine dayanarak noterde de nüshası bulunan belge ile kanıtlanabileceğini belirtmiştik. Zira HMK m.204/2’ye göre onaylama biçimindeki noter senetleri, aksi ispat olununcaya kadar kesin delil sayılırlar. Ancak burada şöyle bir husus söz konusudur ki; noter tarafından yapılan onaylama şeklindeki senetler, onaylanan imzaların ilgililere ait olduğuna ilişkin bir şerh olup, tarih ve imza dışında o belgede yer alan hususları kapsamaz (Noterlik Kanunu m.82/3).¹²⁵ Bu sebeple sivil hava aracı ipotek kurma

¹²²Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.141.

¹²³18.1.1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu (R.G.: T. 5.2.1972, S.14090) m.9.

¹²⁴Deliduman, **Noter Senetleri**, s.69; onaylama şeklindeki noter senetlerine dair ayrıntılı bilgi için bkz.: Emine Gökçe Karabel, **Yazılı Şekil Şartı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü- Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Tez No.:384107, İstanbul 2015, s.43, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:01.04.2020); onaylama şeklindeki elektronik noter senetleri hakkında ayrıca bkz.: Mustafa Serdar Özbek, “Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri”, **Cevdet Yavuz’a Armağan/Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, Y.2016, s. 2248, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359580> (Erişim Tarihi: 4.3.2021).

¹²⁵Deliduman, **Noter Senetleri**, s.85-132.

sözleşmesinde yer alan tarih ve imza dışındaki hususların aksinin ispatı, HMK hükümlerine göre senede karşı senetle ispat kuralına tabidir.¹²⁶

Tescil talebi:

Sivil hava araçları üzerinde ipotek tesis edilmesi, ayrıntılarıyla ortaya koyduğumuz şekilde malik ve alacaklının aralarında akdettiği sözleşmenin kanundaki şartlara uygun olarak kurulması ile tam olarak sona ermiş olmaz.¹²⁷

Malik ile alacaklı arasındaki sözleşmeye uygun olarak malikin sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesinde de borçlandığı üzere tescil talebinde bulunması gerekir. Araç malikinın Türk sivil hava aracı sicilinde, ipotek tescil talebinde bulunması üzerine sicil memurunun bu talebe yönelik talep sahibinin maliki olduğu sivil hava aracı üzerinde ipotek kaydını gerçekleştirmesi ile sivil hava aracı üzerinde ipotek tesisi artık tamamlanmış olur.¹²⁸ TSHK m.70/1 hükmü ile belirtildiği üzere sivil hava araçları bakımından tescil kurucu nitelik taşımaktadır.¹²⁹

Sivil hava aracının paylı mülkiyete ya da elbirliği mülkiyetine dayalı birden fazla maliki bulunuyorsa gerek paylı mülkiyette gerekse elbirliği mülkiyetinde, maliklerin tümünün birlikte hareket etmeleri ve iradelerinin sivil hava aracı ipoteğinin kurulması yönünde olması gerekir. Elbirliği mülkiyetine tabi taşınmaz ancak bütün olarak ve maliklerin tamamı tarafından rehin edilebilir (TMK M.857/3). Taşınmazlara yönelik getirilen bu hükmün, taşınmaz rehni hükümlerinin uygulama alanı bulduğu sivil hava aracı ipoteği bakımından da geçerli olduğunu

¹²⁶Deliduman, **Noter Senetleri**, s.132.

¹²⁷Tek, **a.g.e.**, s.138; ticari işlemlerde taşınır rehni için aynı yönde bkz.: Oğuz, Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, s.9-21.

¹²⁸Aynı yönde görüş için bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.75-100, Atamer, **a.g.e.**, s.155. Öğretide bazı yazarlara göre ipotek hakkı tesis eden sözleşme borç doğuran bir sözleşme olmayıp tasarruf işlemi teşkil eder. Bu görüşe göre ipotek hakkı, ipotek sözleşmesinin kurulması ile tesis edilmiş olur. İpotek tescilinin içereceği hususlar TSHK m.74' de belirtilmiştir.

¹²⁹Fransız hukukunda da iç hukukumuzla paralel şekilde, teslimsiz tescilli taşınır rehinleri için tescil, kurucu nitelik taşımaktadır. Bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.38.

söyleyebiliriz. Böylece elbirliği mülkiyetine konu olan sivil hava aracının tüm malikleri birlikte hareket ederek ya da ortak bir temsilci atayarak tescil talebinde bulunabilirler.¹³⁰

Dikkat edilecek husus şudur ki bahsettiğimiz rehin, maliklerin payları üzerinde değil malın yani sivil hava aracının tamamı üzerinde kurulacak bir ipotektir.¹³¹ Aksi halde sivil hava aracı ipoteği değil, yalnızca bir pay rehni söz konusu olur ki o da ayrı hükümlere tabidir.

Paylı mülkiyette ise taşınmazlar bakımından TMK m.857/1 gereği her malik kendi payı üzerinde rehin hakkına sahiptir. Lakin bu da sivil hava aracının ipoteğine değil pay hakkı üzerinde rehine sebep olacağından eğer sivil hava aracı ipoteğinin kurulması arzu ediliyorsa yine tüm maliklerin elbirliği mülkiyetindeki gibi birlikte hareket ederek tescil talebinde bulunması gereklidir.¹³² Tek bir malik, sivil hava aracının tümü üzerinde diğer maliklerin onay ve rızası olmaksızın ipotek tescil talebinde bulunamaz.

Sivil hava aracı malikinin, ipotek tescil ettirme borcunu ifa etmemesi durumunda, alacaklının sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesinden doğan borcun ifası amacıyla TMK' nin 716. maddesine istinaden dava açarak borçluyu ifaya zorlaması mümkündür.¹³³

İpoteğin Türk sivil hava aracı siciline tescili; noter onaylı ipotek sözleşmesi, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün hizmet tarifesinde yer alan ipotek tescil bedelinin yatırıldığına dair dekont ve ipotek tescil talebini içeren bir yazı¹³⁴ ile hava aracı maliki tarafından Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'ne elden teslim veya posta yolu ile gönderilmesi sureti ile yapılır.¹³⁵

1.2.5.2. Kanundan doğan sivil hava aracı ipoteği

¹³⁰Şener, **Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması**, s.90-91.

¹³¹Bu konuda ayrıca bkz.: Ayan, **Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar**, s.158. Gemiler açısından açık hüküm bulunduğundan payın hak rehni dışında gemi ipoteği olarak sınırlandırılma imkânı mevcuttur. Bkz.: TTK m.1014/3.

¹³²Ergüne, **a.g.e.**, s.119, dn.151.

¹³³Karamercan, **a.g.e.**, s.75; Tek, **a.g.e.**, s.101; alacaklının mahkemeye müracaatı sonrasında hakimnin talebin kabulüne karar vermesi halinde, mahkeme kararı ile sivil hava aracı ipoteği doğmayacaktır. Mahkemenin hükmü üzerine alacaklının Türk sivil hava aracı siciline yaptıracağı tescil ile sivil hava aracı ipoteği doğmuş olur. Bu konuda bkz.: Ergüne, **a.g.e.**, s.121.

¹³⁴Tek, **a.g.e.**, s.137; taşınmaz ipoteği için de tescil talebin yazılı olması gerektiğine dair bkz.: Karamercan, **a.g.e.**, s.68.

¹³⁵Sivil hava aracı maliki ile işleticisinin farklı olması durumunda, SHGM tarafından işleticinin de tescile muvafakat ettiğine dair yazılı beyanı aranmaktadır. <http://web.shgm.gov.tr/tr/hava-araci-islemleri/2217-ipotek-tescili> (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

Hakkın doğumu:

Hava araçlarının yapımı veya onarımından sonra yapımçı veya onarımcının yaptığı işin karşılığını hava aracı malikinden alacağını alamadığı durumlar meydana gelebilir. Emek ya da malzeme vermek sureti ile hava aracının yapımına katılan yapımçı veya onarımcının, yapım ve onarımdan doğan alacaklarını temin edemedikleri böyle bir durumda kanun koyucu, yapımçı ve onarımcıya kanuni ipoteğin tescilini talep etme hakkı tanımıştır.¹³⁶

Öğretide yapımçı ve onarımcının emek ve malzeme katkılarından doğan alacaklarına karşılık olarak hava aracının bütünü üzerinde ipotek hakkı sahibi olabilmeleri TMK' in 684. maddesinin ilk fıkrasına dayandırılmaktadır. Çünkü yapımçı ve onarımcının emek veya malzemeleri ile meydana getirdikleri şey artık hava aracının bütünleyici parçasını oluşturarak malikin mülkiyetine hava aracının bütünüyle birlikte dahil olur.¹³⁷ Sivil hava aracı maliki artık o şeylerin de maliki konumundadır (Kıyasen TMK m.684). Dolayısı ile yapımçı ve onarımcı artık meydana getirdikleri eser üzerinde değil sivil hava aracının tümü üzerinde ipotek tesis etmek durumundadır. Hava aracı yapımçı ve onarımcısının sahip olduğu kanuni ipoteğin tescilini talep etme hakkı TSHK m.71' de hüküm altına alınmıştır.

Kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğini diğer kanuni ipoteklerden ayıran husus, kanuni ipotek talep etme hakkının yalnızca hava aracı yapımçısı ve onarımcısına tanınmış olmasıdır. Yapımçı ve onarımcı dışındaki kimseler için kanuni ipotek talep etme hakkı bulunmamaktadır.¹³⁸

Öğretide, hava aracı yapımçı veya onarımcısının ipotek hakkı için yapı alacaklısı ipoteği, yapı ipoteği, inşaatçı ipoteği, inşaatçıların ipotek hakkı gibi kullanımlar tercih edilebilmektedir.¹³⁹ Diğer yapı ipoteklerinden rahatlıkla ayırt edilmesi ve kolay anlaşılması için biz kanundan doğan sivil hava aracı ipoteği ifadesini kullanmayı tercih etmekteyiz. Zira kanuni ipotek haklarından yapı alacaklısı ipoteğine inşaatçıdan marangoza, müteahhitten seramikçiye kadar emek ve malzeme sarf eden birçok kişi dahil olabilmektedir.¹⁴⁰ Normal yapı alacaklısı

¹³⁶ Atamer, **a.g.e.**, s.146; karş.: Deynekli, **İpotek**, s.31.

¹³⁷ Tek, **a.g.e.**, s.105.

¹³⁸ Tek, **a.g.e.**, s.102.

¹³⁹ Tek, **a.g.e.**, s.102; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.977 ve s.983.

ipoteğinden ufak da olsa farklılık taşıyan kanundan doğan sivil hava aracı ipoteği TSHK’ da yalnızca hava aracı yapımcısı ve onarımcısına tanınmıştır.

TMK m.893/1’in üçüncü bendinde yer alan alt yüklenicilere de değinmekte fayda vardır. Alt yüklenici, asıl yükleniciden işi devralan ve kendi emek veya malzemesi ile yapıya değer katan kimsedir. Söz konusu durum hava aracı yapımında da meydana gelebilir. Hava aracının yapımında da söz gelimi koltukların yapımı, ısklandırmalar ya da uçuş kontrol panelleri vs. alt yükleniciye devredilmiş olabilir. Böyle bir durumda her ne kadar TSHK alt yükleniciye değinmemiş olsa da pratikte o da yüklenici pozisyonundadır. Yalnızca hukuki statü ve ana yüklenici ile aralarındaki hukuki işlemten dolayı alt yüklenici olarak ifade edildiğini düşünürsek taşınmazlardaki gibi sivil hava aracı yapım ve onarımında rol alan alt yükleniciler için de kanuni ipotekten söz edilebilir.¹⁴¹

Hakkın tescili:

Kanuni ipoteğin sivil hava aracı üzerinde tesisi bakımından TSHK’de Türk Medeni Kanun’un 895, 896 ve 897. maddelerine (eski 809, 810, 811. maddeleri) atıf yapılmıştır (TSHK m.71/2). Bu sebeple kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğinin tescili, sırası ve önceliği bakımından açıklamalarımız, sivil hava araçlarına da uygun düştüğü ölçüde, TMK paralelinde olacaktır. TMK m.895 vd. maddelerinde taşınmazlar için zanaatkarlara ve yüklenicilere tanınan kanuni ipotek hakkı TSHK’ de sivil hava aracı üzerinde yapımcı ve onarımcının kanuni ipotek hakkına tekabül eder. O halde yapımcı ve onarımcının çalışmayı veya malzeme vermeyi yüklediği andan itibaren kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğini tescil etme hakkı bulunmaktadır (TMK m.895/1). Yapımcı ve onarımcının bu hakları yükledikleri işin

¹⁴⁰Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.983, 985; Mertol Can, “Yeni Medeni Kanun’un İnşaatçı (Yapı) İpoteği Hakkındaki Hükümleri İle İpoteğin Kendi Adına Tescilini Talep Edebilecek Kişiler Bakımından Bir Değişiklik Yapılıp Yapılmadığı Meselesi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y.2004, C.8, S.2, <http://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48132/608801> (Erişim Tarihi: 17.8.2020); Cansın Akcan, “Yapı İpoteği”, **Ankara Barosu Dergisi**, Ocak 2018, C.76, S.2, s.83, <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/552746> (Erişim Tarihi: 17.8.2020); yapı ipoteği gemiler için gündeme geldiğinde ise tersane sahibi de yapı ipoteği alacaklısı olabilmektedir. Bkz.: TTK m. 1013.

¹⁴¹Hem ana yüklenicinin hem de alt yüklenicinin bağımsız kanuni ipotek hakkına dair ayrıntılı bilgi için bkz.: Nomer/ Ergüne, **Eşya Hukuku Cilt II Rehin Hukuku**, s.52; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.984.

tamamlanmasını takiben üç ay daha devam eder. Zira tescilin yüklenilen işin tamamlanmasından itibaren üç ay içinde yapılmış olması gerekir (TMK m.895/2).

Yine TMK' ye kıyasen, Türk sivil hava aracı siciline kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğinin tescil edilebilmesi için yapımcı ve onarımcının yapım ve onarımdan doğan alacaklarının sivil hava aracı maliki tarafından kabul edilmiş veya mahkemece karara bağlanmış olması gerekmektedir (TMK m.895/4). Bunun yanında sivil hava aracı malikinin yeterli güvence göstermesi, kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğinin tescil edilmesine TMK m.895/4 gereği engel teşkil etmektedir. Sivil hava aracı malikinin yeterli güvence göstermesine karşın bu güvencenin değerinde ipotek yapımcısı veya onarımcısının bir kusuru olmaksızın azalma meydana gelmesi durumunda, işin tamamlanmasından itibaren üç aylık süre içinde olmak şartı ile, yapımcı veya onarımcının kanuni ipoteğin tescilini talep etme hakkının yanında sivil hava aracı malikinden yeni bir güvence gösterilmesini talep hakkı da vardır.¹⁴² O halde özetleyecek olursak kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğinin tescil şartları şunlardır;

- Süre (Yapımcı ve onarımcının çalışmayı veya malzeme vermeyi yüklenmesi ile başlar, yüklenilen işin tamamlanmasından başlayarak üç ay sonra sona erer.).¹⁴³
- Alacak, sivil hava aracı maliki tarafından kabul edilmeli veya mahkemece karara bağlanmalıdır.¹⁴⁴
- Sivil hava aracı maliki alacağa karşılık yeterli güvence göstermemelidir.¹⁴⁵

Madde metninde geçen “... *kanuni bir ipoteğin tescilini isteyebilir.*” ifadesinden söz konusu kanuni ipoteğin tescile tabi olan kanuni ipoteklerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, maddenin doğrudan bir kanundan doğan sivil hava aracı ipotek hakkı kurmadığını, bu hakkın doğumu için Türk sivil hava aracı siciline tescil yapılmasının hakkın doğumu açısından kurucu

¹⁴² Alper Uyumaz, Yapı (İnşaatçı İpoteği), EÜHFD, C.XII, S.1-2, Y.2008, s.244.

¹⁴³ Ayan, *Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar*, s.231; Nomer/Ergüne, *Rehin*, s.57; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *a.g.e.*, s.987-989; Şener, *Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması*, s.49; sürenin işin tamamlanmasından sonra başlayacağına ilişkin bkz.: Tek, *a.g.e.*, s.122.

¹⁴⁴ Ayan, *Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar*, s.230; Nomer/Ergüne, *Rehin*, s.57; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *a.g.e.*, s.988; Şener, *Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması*, s.45-46; Tek, *a.g.e.*, s.123 vd.

¹⁴⁵ Ayan, *Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar*, s.230; Nomer/Ergüne, *Rehin*, s.57; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *a.g.e.*, s.988; Şener, *Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması*, s.47-48; Tek, *a.g.e.*, s.127.

nitelik taşıdığını ortaya koymaktadır.¹⁴⁶ TSHK m.71 bu yönü ile hak sahibine yani hava aracı yapımcısı veya onarımcısına, sivil hava aracı ipoteğinin kurulması yolunda yenilik doğuran bir hak sağlar.¹⁴⁷

Hava aracının yapım veya onarımında çalışan işçilerin iş ilişkisinden kaynaklanan alacakları, İİK m.206/4'e göre imtiyazlı alacaktır ve sıra cetvelinde ilk sıraya yazılır. Kanun tarafından korunan işçiler bu sebeple alacaklarına rahatlıkla kavuşabilir. İşçiler ayrıca bir kanuni ipoteğe ihtiyaç duymayacaklarından TSHK m.71 kapsamında değerlendirilmezler ve yapımcı ve onarımcının kanuni ipotek hakkından faydalanamazlar.¹⁴⁸ Nitekim TMK'nin tescile tabi kanuni ipotekleri konu alan ve TSHK'nin kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğine uygulanması amacıyla atıf yaptığı 895, 896, 897. maddelerini de doğal olarak etkileyen 893. maddesinin gerekçesinde işçilerin kanuni ipotekten yararlanamayacakları açıkça dile getirilmiştir.¹⁴⁹

Sözleşmeden doğan ipotek türünde, ipoteğin tescilini talep etme yetkisine sahip olan sivil hava aracı malikidir. Kanundan doğan sivil hava aracı ipoteğinde ise Kanun, yapım ve onarımdan doğan alacaklar için yapımcı ve onarımcının hava aracı üzerinde ipoteğin tescilini isteyebileceğini belirterek tescil talep etme yetkisini hava aracı malikine değil hava aracı yapımcısı ve onarımcısına vermiştir (TSHK m.71).

1.2.5.3. Mahkeme kararı

Öğretide sözleşme ve kanun hükmü dışında, mahkeme kararının da ipoteği meydana getiren bir diğer hukuki işlem olduğunu dile getiren görüşe değinmekte fayda vardır. Bu konuda bir görüş; ipotek hakkının tescili amacıyla TMK'nin 716. maddesine dayanılarak alacaklı tarafından açılan davada, verilen hüküm yenilik doğuran bir karar niteliğinde olup mahkeme kararının kesinleşmesi ile ipotek hakkının tescilsiz olarak kazanılacağı, tescilin açıklayıcı vasıf kazanacağı yönündedir.¹⁵⁰ Taşınmaz rehni konusuyla sınırlı olmak üzere bu görüşe göre bir

¹⁴⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.916-976; Ergüne, **a.g.e.**, s.124.

¹⁴⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.976.

¹⁴⁸ Tek, **a.g.e.**, s.111; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.984.

¹⁴⁹ Gerekçe metni için bkz.: <http://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=3963>.

¹⁵⁰ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.193-194; Şener, **Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması**, s.98; mahkeme kararı ile taşınmaz mülkiyetinin tescilden önce kazanıldığı ve tescilin açıklayıcı işlev kazandığı hakkında bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.357.

kanun boşluğu bulunmaktadır. Yani mahkeme kararının hakkın kazanılması üzerinde kurucu bir etkiye sahip olduğuna ilişkin herhangi bir düzenlene yer almamaktadır. TMK m.716/1 kıyasen uygulanarak kanun boşluğunun doldurulması, aynı haklar arasındaki ilkesel birliği sağlayacaktır.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise mahkemenin kararı yenilik doğuran bir karar değil eda kararıdır.¹⁵¹ Çünkü alacaklı burada borçlandırıcı işlemle talep etmeye yetkili kılındığı hakkın yerine getirilmesi için mahkeme aracılığıyla alacaklıyı ifaya zorlamaktadır.

Burada üzerinde durulması gereken husus ipotek alacaklısının niçin mahkemeye müracaat ettiğidir. Zira sivil hava aracı ipotek alacaklısı mahkemeye iki durumda başvurmuş olabilir. Birincisi; TSHK m.71'in atfıyla TMK m.895/3 gereği, ikincisi ise; TSHK m.70 hükümlerine göre kurulmuş bir sivil hava aracı ipotek sözleşmesinden doğan ipoteğin tescil ettirilmesi borcunun ipotek borçlusu tarafından ifa edilmemesi sebebiyle, borçluyu ifaya zorlamak amacıyla ipotek alacaklısı tarafından mahkemeye başvurulmuş olmasıdır. Görüldüğü üzere her iki durumda da sivil hava aracı ipoteğinin hukuki sebebi daha öncesinde gerçekleşmiş olduğundan mahkeme kararı burada ipoteğin hukuki sebebini oluşturmayıp (yani yenilik doğuran bir hüküm olmayıp),¹⁵² borçluyu edaya zorlayan bir eda kararı niteliğindedir. Dolayısı ile alacaklının dava sonunda elde ettiği karar alacaklıya, malikin onay ve razısı ya da doğrudan malikin bizzat tescili kendisinin gerçekleştirmesi şartlarını ortadan kaldırıp, doğrudan Türk sivil hava aracı siciline başvurarak tescili alacaklının yaptırabileceği bir imkân sağlar.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, mahkemenin eda niteliği taşıyan kararıyla Türk sivil hava aracı sicilinde, tescil talep etmeye yetkili olduğunu beyan ederek sivil hava aracı ipoteğinin kurulmasını sağlayabilir. Sivil hava aracı ipotek hakkının mahkeme kararı ile doğrudan değil de mahkeme kararına istinaden alacaklı tarafından tescil talebinin yapılması ve tescilin gerçekleştirilmesi üzerine hakkın doğduğunun kabulü, TSHK m.70 hükmünde belirtilen hakkın sicile tescil ile doğacağına ilişkin düzenlemeyle de uyum sağlanmış olur.

1.2.6. Sivil Hava Araçları Üzerindeki İpoteğin Değiştirilmesi ve Devri

¹⁵¹Aynı yönde bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.130; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.917; Karamercan, **a.g.e.**, s.76; Sirmen, **a.g.e.**, s.593; Nomer/Ergüne, **Rehin**, s.31; Alper Uyumaz, **Motorlu Taşıt Rehni**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.247.

¹⁵²İpoteğin sebebini bu durumda artık mahkeme kararı olacağına ilişkin bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.101.

İpotek hakkı, hakkın kazanılmasından sonra, ipotek hakkının devredilmesi ile değişikliğe uğrayabilir. Bunun yanında ipotek hakkının hukuki sebebi olan ipotek sözleşmesinin içeriğinde, konusunda, taraflarında da değişiklik söz konusu olabilir. Ayrıca ipotek sözleşmesinin bağlı olduğu asıl alacak ilişkisindeki değişikliklerin de ipotek hakkını etkilemesi, ipoteğin alacağa bağlılığının tabii bir sonucudur. Tüm bu ihtimallerin sivil hava aracı ipoteğini hangi şartlar altında etkileyeceğinin incelenmesi gerekir.

Sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin değiştirilmesi ile ilgili TSHK’ da özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, genel hüküm niteliğinde TBK’ nin 13. maddesi uygulama alanı bulacaktır. TBK m.13’e göre kanun gereği yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zaruri olduğu gibi kanunda yazılı şekilden başka geçerlilik koşulları da öngörülmüş ise bu koşullar da o sözleşmenin değiştirilmesinde aranacak olup, bu koşullara uyulmadığı takdirde değişikliğin geçersiz olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

TSHK m.70’ te sivil hava aracı ipoteğinin kurulma şartları; malik ile alacaklının anlaşması, bu anlaşmanın yazılı yapılması, imzaların noterce onaylanması ve sicile tescil yaptırılması olarak belirlenmiştir. TBK m.13 hükmü karşısında sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin içeriğinde meydana getirilmek istenen herhangi bir değişikliğin de bu prosedüre tabi olması gerekmektedir. Mesela tarafların sivil hava aracı ipotek sözleşmesi ile temin edilen alacağın miktarında veya ipotek hakkının vadesinde gerçekleştirmek istedikleri bir değişiklik için, malik ve alacaklının bu değişikliği yazılı olarak yapmaları, imzalarını notere tasdik ettirmeleri ve son olarak bu değişikliği Türk sivil hava aracı siciline işletmeleri, yapılmak istenen değişiklik için zorunludur.¹⁵³ Sözleşme şartlarında sorumluluğu hafifleten tamamlayıcı yan hükümlere ilişkin bir değişikliğin hukuki anlamda sonuç doğurması için TBK m.13/f.1, c.1 ve m.132’ e göre bu şartlara tabi olmasa da söz konusu değişikliklerin aynı etki doğurması ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi Türk sivil hava aracı siciline tescil edilmesi ile mümkündür. Dolayısı ile sözleşme değişikliğinin sorumluluğu hafifletici de olsa veya yan hükümlere ilişkin de olsa Türk sivil hava aracı siciline tescil edilmesi için yine yazılı şekilde yapılması ve imzaların notere onaylatılması önem ifade eder.¹⁵⁴

¹⁵³ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.154 vd.

¹⁵⁴ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.155-156.

Sivil hava aracı ipoteğinin konusunu, tescile tabi sivil hava araçları oluşturur. Sözleşme konusu sivil hava aracının maliki, örneğin x hava aracı değil de y hava aracı üzerinde ipoteğin tesis edilmesi yönünde irade değişikliğine gidebilir. Bu halde de yine sözleşme değişikliği gündeme geleceği için daha önce de anlattığımız şartlar geçerlidir.¹⁵⁵

Mevcut bir sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin konusu olan sivil hava aracının üçüncü bir şahsa temlik halinde, yeni sivil hava aracı maliki, sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin tarafı haline gelmez; yalnızca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılması ihtimalinde, ipotek hakkının kullanılmasına katlanma borcu altındadır.¹⁵⁶ İpoteğin paraya çevrilmesine katlanma borcuna karşılık olarak sivil hava aracı maliki, TSHK' nin 80 ve 81. maddelerinde malike tanınan hakları kullanabilme imkanına da sahiptir. TSHK m.81/1'e göre malik ipotek ile temin edilen borcu ödeyerek sivil hava aracını ipotekten kurtarabilir ve alacaklının zararına hareket edilmemesi şartı ile alacağı ödediği oranda alacaklının haklarına halef olur (TSHK m82). Bunun yanında sivil hava aracı malikinin, borçlunun sahip olduğu def'i ve itirazları ipotekli alacaklıya karşı ileri sürme imkânı olduğu gibi borçlunun bu haklardan feragati, malikin def'i ve itiraz hakkına engel teşkil etmeyecektir (TSHK m.80/1-3). Sözleşme konusu sivil hava aracını devreden temel borç ilişkisinin asıl borçlusunun ise borçlu olarak kişisel sorumluluğu aynen devam eder.¹⁵⁷

Kural olarak sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin borçlu tarafında sivil hava aracının maliki bulunurken; alacaklı tarafında, sivil hava aracı ipoteğinin bağlı olduğu asıl borç ilişkisinin alacaklısı bulunur. İpotek sözleşmesinin borçlu tarafının değişmesi TBK m.195 vd. hükümleri çerçevesinde borcun üstlenilmesi yolu ile gerçekleşirken alacaklı tarafının değişmesi ise TBK m.183 vd. hükümlerince alacağın devri yoluyla gerçekleşir.¹⁵⁸ Borcun üstlenilmesi yoluyla borçlu taraf değişmiş olsa da paraya çevrilen aracın maliki eski borçlu olmaya devam ettiği müddetçe, eski borçlu, malının paraya çevrilmesine katlanmak zorunda kalacaktır.¹⁵⁹ Burada

¹⁵⁵İfa yerini tutan edim olması halinde sözleşme değişikliği olmayacağına ilişkin bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.152-153; ayrıca bkz.: 1.2.5.1. Sözleşmeden doğan sivil hava aracı ipoteği

¹⁵⁶Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.163.

¹⁵⁷Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.970.

¹⁵⁸Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.162; Alacağın devri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Kemal Oğuzman/Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2**, Vedat Kitapçılık, 14. Bası, İstanbul 2018, s.561-565.

¹⁵⁹Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.448; Türk Borçlar Kanunu m.195 ve 196'ya göre borcun üstlenilmesi iç üstlenme ve dış üstlenme sözleşmesi olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilir. İç üstlenme sözleşmesi sadece borçlu ve borcu üstlenen kişiler arasında yapılırken dış üstlenme sözleşmesi, borcu üstlenen kimse ve alacaklı arasında yapılır.

yeni borçlunun rolü ise sivil hava aracı paraya çevrildiğinde alacak tam olarak karşılanamaz ise borçtan şahsen sorumlu olan borçlunun malvarlığı değerlerine başvurulması halinde alacağın kalan kısmının elde edilmesine olanak sağlamasıdır.¹⁶⁰ Yeni borçlu, borcu ödememesiyle sebebiyet verdiği icra takibi dolayısıyla borcun üstenilmesi sözleşmesi uyarınca eski borçluya karşı sorumlu olur.

İpoteğin alacağa bağlılığının bir sonucu olarak ipotek hakkı alacaktan ayrı ve bağımsız olarak devredilemeyeceğinden ipoteğin devri istendiğinde bu ancak alacağın devredilmesi ve alacağa bağlı yan hakların da dolayısı ile ipotek hakkının da alacakla birlikte devredilmesi suretiyle gerçekleşebilir (TBK m189).¹⁶¹ Sonuç olarak sivil hava aracı ipoteğinin devredilmesi, ipoteğin bağlı olduğu alacağın devri ile olur.¹⁶²

Türk sivil hava araçları bakımından durum TSHK m.84/1 ile hüküm altına alınmıştır. Buna göre sivil hava aracı ipoteğinin devri ipotekle temin edilmiş alacağın temlik ile gerçekleşir. Alacak ipotekten ipotek de alacaktan ayrı olarak devredilemez. Yine aynı madde hükmünce sivil hava aracı ipoteğinin devredilmesi alacağın temlikinin yanında ipoteğin de devralan adına Türk sivil hava aracı siciline tescili ile olur.¹⁶³ Yeni alacaklı adına, sivil hava aracı ipotek hakkı tescil edilmeden sivil hava aracı ipoteği kazanılamaz. Yine sivil hava araçları için TBK m.183'e göre alacağın devrinin yazılı şekilde yapılması şartına ek olarak; TSHK m.84/c.3 lafzından anladığımız üzere, Türk sivil hava aracı siciline tescil, alacağın temlik bakımından gereklidir.¹⁶⁴

1.2.7. Sivil Hava Araçları Üzerindeki İpoteğin Sona Ermesi

Sivil hava aracı ipoteği, diğer fer' i haklar gibi kendisini meydana getiren asıl alacağa bağlı sınırlı ayni bir haktır. Sivil hava aracı ipoteğinin alacağa bağlılığı, onun sona ermesinde de esas rolü oynar. Yani ipoteğin bağlı olduğu asıl alacak sona erer veya alacaklı alacağından feragat ederse TSHK m.84/2 gereği sivil hava aracı ipoteği düşer. Sivil hava aracı ipoteğinin

Ayrıntılı bilgi için bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2**, s.605 vd.

¹⁶⁰ Tek, **a.g.e.**, s.230.

¹⁶¹ Atamer, **a.g.e.**, s.459-460.

¹⁶² Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.474; Tek, **a.g.e.**, s.225.

¹⁶³ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.476.

¹⁶⁴ Aynı yönde bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.225; aksi yönde bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.476.

düşmesini düzenleyen bu maddenin 2. ve 3. fıkralarına göre ipotek ve mülkiyetin aynı kişide birleşmesi de ipoteğin düşmesine sebep olan bir haldir.

Bu başlık altında öncelikle TSHK’de sayılan sona erme sebeplerini ve sonrasında da ipotek hakkının sona ermesine sebep olan diğer hususları ele alacağız. Çalışmamızın temel konusu sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi ile sona ermesini ise son bölümde ele alacağız.

1.2.7.1. Alacağın sona ermesi

TBK m.131/1 hükmüne göre asıl borcun herhangi bir sebeple sona ermesi bu borca bağlı olarak oluşturulmuş rehin dolayısı ile ipotek hakkı da sona erer.¹⁶⁵ TSHK de paralel bir düzenleme ile alacağın sona ermesini ipoteği düşüren bir hal olarak hüküm altına almıştır (TSHK m.84/2). Alacağı sona erdiren sebeplere ise yer verilmediğinden bu konuda TBK’ ye başvurmak gerekir. Türk Borçlar Kanunu’nun 131 vd. maddelerine göre; ifa, ibra, yenileme, birleşme, ifa imkansızlığı ve takas örnek mahiyetinde borcu sona erdiren sebepler arasında gösterilmiştir.¹⁶⁶

Borçlu sivil hava aracı ipotek alacaklısına, asıl sözleşmeden doğan borcunu ifa ettiğinde sivil hava aracı ipoteği de buna bağlı olarak sona erer. Ne var ki sivil hava aracının maliki ve ipotek borçlusunun farklı kişiler olması durumunda TSHK m.81 malike borcu ödeme hakkı vermiştir. Buna göre alacak muaccel olur ve borçlunun ödeme hakkı bulunursa sivil hava aracı maliki ipotek alacaklısına ödemedede bulunabilir. Malik alacağı ödediği oranda alacaklının yerine geçer (TSHK m82). Alacağı tümü ile ödediği durumda ise malik artık hem alacaklı konumuna gelmiş hem de bu alacağa karşı kendi sivil hava aracı üzerinde ipotek hakkı sahibi olmuştur.

Sivil hava aracı malikinin kendi aracı üzerinde kendisi lehine ipotek hakkı sahibi olduğu söz konusu durum için öğretide TMK m.884 ve TTK m.1036 maddelerine kıyasen, malik lehine ipoteğin devam edeceği görüşü yer almaktadır.¹⁶⁷ Öğretide yer alan diğer bir görüş ise sivil hava aracı malikinin bu ipoteği terkin ettirebileceği gibi kredi elde etmek için de

¹⁶⁵ Atamer, **a.g.e.**, s, 475.

¹⁶⁶ Borcu sona erdiren haller hakkında ayrıntılı inceleme için ayrıca bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.542 vd.

¹⁶⁷ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.492.

kullanabileceği yönündedir.¹⁶⁸ Kanaatimizce, bu halde TSHK m.84/2 hükmü gereği, diğer ulaşım araçları ve taşınmaz ipoteği aksine, sivil hava aracı ipoteği düşmektedir. Bu sebeple ipotek ile mülkiyetin aynı kişide birleşmesi de ipoteği sona erdiren bir hal olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.7.2. Alacaklının feragati

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, temel borç ilişkisi sebebi ile kazanmış olduğu bu ipotek hakkından herhangi bir sebebe bağlı olarak veya hiçbir sebebe bağlı olmadan özgür iradesi ile feragat etme hakkına sahiptir.¹⁶⁹ Alacaklının bu feragatinin sivil hava aracı ipoteğinin düşmesine sebep olacağı TSHK m.84/2 “... *alacaklının feragati ... ile ipotek düşer.*” hükmüyle belirtilmiştir. Burada feragatin ipotek hakkını sona erdirdiğini, alacak hakkının ise devam ettiğini belirtmekte fayda vardır.¹⁷⁰

İlki sivil hava aracı ipotek hakkından feragat, ikincisi de sicil memurunun Türk sivil hava aracı sicilinde terkin yapması yönünde olmak üzere feragat iki irade beyanını içermektedir.¹⁷¹

Sivil hava aracı ipoteğinden feragatin nasıl yapılacağına dair bir düzenleme TSHK’ de yer almamaktadır. *Tek*, kanun tarafından yazılı şekilde yapılması öngörülen işlemlerin değiştirilmesinin de TBK m.13 uyarınca aynı şekilde tabi olacağı gerekçesi ile sivil hava aracı ipoteği açısından da feragatin geçerli olabilmesi için yazılı şekil şartının uygulanması gerektiği görüşündedir.¹⁷² Ancak feragatin sözleşme değişikliğinden farklı olarak şekle bağlı olmadan tek taraflı kullanılabilen bir imkan olduğu ve bu sebeple şekle tabi olmayıp tek taraflı irade beyanı ile kullanılabileceği yönündeki diğer görüşe katılmaktayız.¹⁷³ Ne var ki bununla birlikte hakkın Türk sivil hava aracı sicilinden terkin edilebilmesi için, SHGM internet sitesinde de belirtilen prosedür gereği, terkin talebinin SHGM’ ye yazılı şekilde yapılması gereklidir.¹⁷⁴

¹⁶⁸Tek, **a.g.e.**, s.224-236.

¹⁶⁹Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.496.

¹⁷⁰Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.497.

¹⁷¹Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.495.

¹⁷²Tek, **a.g.e.**, s.240.

¹⁷³Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.499; ayrıca bkz.: Atamer, **a.g.e.**, s.497.

¹⁷⁴Hava aracı işlemleri- İpotek Fekki, <http://web.shgm.gov.tr/tr/hava-araci-islemleri/2218-ipotek-fekki> (Erişim Tarihi:28.05.2020).

2. İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN İCRA TAKİBİNE KONU OLMASI VE PARAYA ÇEVİRİLMESİ

2.1. GENEL OLARAK

Sivil hava aracı üzerinde kurulan bir ipotek ile temin edilen borç, vadesi gelmesine karşın ödenmediği takdirde ipotek alacaklısı, ipotek konusu hava aracını cebri icra yolu ile sattırıp alacağını elde edilen paraya çevirme bedelinden alma hakkına sahiptir.¹⁷⁵ Bu yönde TSHK m.83 hükmü bu hakkı doğrudan alacaklıya tanımaktadır. Sivil hava aracı ipoteğinin cebri icra yolu ile paraya çevrilmesi sonucunda sivil hava aracı üzerindeki rehin hakkı yani ipotek sona erer.¹⁷⁶ Artık bu durumda Türk sivil hava aracı sicili tarafından sivil hava aracı üzerindeki ipotek hakkının sicilden terkin edilmesi gerekir.

Sivil hava aracının cebri icrada paraya çevrilmesiyle elde edilen bedelin rehin alacağını tamamen karşılayamamış olması sivil hava aracı ipoteğinin sona ermesine engel teşkil etmez.¹⁷⁷ İcrada paraya çevirmenin gerçekleşmesi ve Türk sivil hava aracı sicilinde terkinin yapılmasıyla birlikte rehin hakkı sona ermiş olur. Artık icra yolu ile hava aracını satın alan

¹⁷⁵ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.515.

¹⁷⁶ Sivil hava aracı ipoteğinin ihale anında mı, terkin anında mı yoksa alıcının ihale bedelini ödemesi anında mı sona ereceği yönündeki tartışma için bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.515 vd.

¹⁷⁷ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.515; Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, s.410, 411; Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.391.

kimse hava aracını tüm aynı haklardan arı olarak edinir. Bu husus İİK m.144/f.4’ de hüküm altına alınmıştır. Söz konusu fıkra gereği yetkili icra dairesi bu terkin işlemlerini yaptırtmakla görevlidir. İcra ve İflas Kanununda hava aracının paraya çevrilmesine yönelik özel hükümlere yer verilmemiştir.¹⁷⁸ Dolayısıyla hava aracının paraya çevrilmesi yoluyla takibin, taşınır rehni hükümlerine mi taşınmaz rehni hükümlerine mi tabi olacağının belirlenmesi gerekir.

İİK’ nin ‘‘*Kanundaki İstılahlar*’’ başlıklı 23. maddesine göre ipotek, taşınır rehni ve rehin terimlerinden ne anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Sivil hava aracının taşınır mal niteliğinde olduğunu belirtmiştik.¹⁷⁹ Söz konusu maddenin ikinci fıkrası taşınır rehinini tanımlamakta ve taşınır rehninin teslimine bağlı rehinleri, ticari işletme rehinini, hapis hakkını, alacak ve diğer haklar üzerindeki rehinleri ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte maddeye göre Türk Medeni Kanun’un 940. maddesinde öngörülen rehinler de taşınır rehni sayılmaktadır.

Türk Medeni Kanunu 940. maddesi, resmi bir sicile tescili zaruri olan taşınırlar üzerinde teslim gerçekleşmeden sicile kayıt yapılması ile kurulan teslimsiz sicilli taşınır rehini konu almaktadır.¹⁸⁰ Sivil hava aracı ipoteği de Türk sivil hava aracı siciline tescil ile kurulan bir rehin türü olduğundan, TMK m.940 kapsamına girer. Çünkü TSHK m.65 hükmü gereği sivil hava araçları aksine bir hüküm bulunmadığı müddetçe taşınır mal hükümlerine tabidir.¹⁸¹

Gemiler hakkında sicile kayıtlı olup olmamasına bakılmaksızın taşınırlara ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmekle birlikte sicile kayıtlı gemilerin paraya çevrilmesi bakımından taşınmaz malların paraya çevrilmesine ilişkin kuralların uygulanacağı İİK m.23/f.2 ve TTK m.1383’ te hüküm altına alınmıştır (İİK m.23/f.2).¹⁸² Benzer bir düzenleme sivil hava araçları

¹⁷⁸İpotekli gemilerin paraya çevrilmesi yoluyla takiple ilgili TTK’ de 1382-1388. maddeler arasında özel hükümler bulunmaktadır. Ayrıca bkz.: Deynekli, **İpotek**, s.73 vd.

¹⁷⁹ Bkz.: 1.2.2. Sivil Hava Araçları Üzerinde İpotek

¹⁸⁰Doğan, “Teslime Bağlı Olmayan Sicilli Motorlu Taşıt Rehni”, s.186.

¹⁸¹Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.522; Tuna, **a.g.e.**, s.59; TMK m.940 kapsamına yalnızca motorlu taşıtların girdiği ancak İİK m.23/f.1, b.2 ile yapılan yollamanın kıyasen hava araçlarına da uygulanacağı yönünde ayrıca bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.522; Hasan Seçkin Ozanoğlu, “Türk Medeni Kanunu’nun 940. Maddesinin II. Fıkrası (Motorlu Araç Rehni) Üzerine”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2001, C.5, S.2, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48135/608836> (Erişim Tarihi:19.3.2021); bkz.: Yargıtay 15. Hukuk Dairesi E. 1995/3110 K. 1995/3688 T. 19.6.1995, <https://www.kazanci.com.tr/> (Erişim Tarihi:03.06.2020); Doğan, “Teslime Bağlı Olmayan Sicilli Motorlu Taşıt Rehni”, s.187.

¹⁸²Gemilere ilişkin yaptığı açıklamalara yönelik ayrıca bkz.: M. Serhat Sarısözen, “Türk Ticaret Kanunu’nun Deniz Ticareti Kitabı’ndaki Usuli ve İcrai Hükümler”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, C.5, S.1, Ocak

için bulunmadığından sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi hakkında İcra ve İflas Kanununun taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerini düzenleyen 145 ile 147. maddelerin uygulama alanı bulması gerekir.¹⁸³ Ne var ki bir teslimsiz sicilli taşınır rehni olan sivil hava aracı ipoteğinin, gerek gemi ipoteğine gerekse taşınmaz ipoteğine olan yakınlığı ve benzerliği dolayısıyla yalnızca taşınır rehni hükümlerine tabi olması yeterli olmayacak; hem de uygulamada karmaşaya neden olabilecektir. Bu sebeple öğretide de baskın olan görüşü savunarak sivil hava aracı ipoteğine İcra ve İflas Kanunundaki taşınmaz ipoteğinin paraya çevrilmesi yolu ile takip hükümlerinin uygulanmasının daha makul olacağı kanaatindeyiz.¹⁸⁴ Ancak gemiler üzerindeki ipoteğin paraya çevrilmesine yönelik İİK m.153/a gibi özel bir düzenleme sivil hava araçları için bulunmadığından mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde sivil hava aracı ipoteğini paraya çevirme usulü, taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolu ile mümkün olabilecektir.¹⁸⁵ Çünkü kanunilik ilkesinin hakim olduğu icra ve iflas hukukunda, taşınır bir mal olan sivil hava araçları için taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilmesi istisnai bir durum oluşturacağı için İcra ve İflas Kanunu'nda ayrıca bir düzenleme gerektirir.¹⁸⁶ Bu sebeple sivil hava araçları üzerindeki rehin haklarının tabi olacağı paraya çevirme usulü hakkında yasal değişiklik yapılması yerinde olur.

Çalışmamızda sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi, yukarıda belirttiğimiz gerekçe ile taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolu hükümleri uyarınca incelenecektir. Bu bakımdan çalışmamızın ilerleyen kısımlarında bazen ilamsız icra yoluyla ipoteğin paraya çevrilmesi,

2018, s.157-180, <https://0312819i2-y-https-www-jurix-com-tr-proxy.altinbas.deepknowledge.io/article/12652> (Erişim Tarihi:27.02.2021).

¹⁸³Tek, **a.g.e.**, s.239; aksi yönde bkz.: Boran Güneysu, **Kıymet Takdiri**, s.103.

¹⁸⁴Bu yönde bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.523; Tek, **a.g.e.**, s.239.

¹⁸⁵Benzer şekilde bir teslimsiz sicilli taşınır rehni olan ticari işlemlerde taşınır rehin konusu menkul mallar bakımından da öğretide, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip usulünün benimsendiği yönünde bkz.: Murat Can Atakan, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi, **Selçuk Üniversite Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.26, S.2, Y.2018, s.417 vd.; İcra ve İflas Kanununa göre Türk gemi siciline kayıtlı gemilerin taşınmaz rehni hükümlerine tabi olduğu yönünde bkz.: Doğuş Taylan Türkel, **Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi**, Güncel Hukuk Yayınları, Haziran 2008, s.66-67; Kurt, “Hava Aracı Üzerindeki Ayni Hakların TSHK’ da Düzenleniş Biçiminin Değerlendirilmesi”, s.213.

¹⁸⁶Mine Erturgut, **İcra ve İflas Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2000, s.23 ila 30; Hakan Hasırcı, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde İcra ve İflas Hukuku ile İlgili Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.35, S.1, Mart 2019, s.189-211, www.jurix.com (Erişim Tarihi:25.05.2020).

ilamlı icra yoluyla ipoteğin paraya çevrilmesi terimlerini kullansak da burada ipoteğin paraya çevrilmesinden kastedilenin taşınır rehninin paraya çevrilmesi olduğunu vurgulamak isteriz.¹⁸⁷

2.2. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU M.5/2 BAKIMINDAN SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

TİTRK kapsamında sivil hava aracı ipoteği bakımından incelenmesi gereken husus, ticari işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulduğunda ticari işletmenin malvarlığında bulunan sivil hava araçlarının durumunun ne olacağıdır. Çünkü TİTRK m.5/2 hükmünde açıkça ticari işletmenin rehin kurulduğu sırada sahip olduğu her türlü varlığın da rehnedilmiş sayılacağı belirtilmiştir. Bu rehin, ilgili taşınır malın resmi siciline bildirilecektir. Mevcut durum aynı Kanun'un "*Temerrüt sonrası haklar*" başlıklı 14. maddesi karşısında önem arz etmektedir. 14. madde borçlunun temerrüde düşmesinden sonra alacaklıya, genel hükümler yani taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolu dışında ayrıca rehinli taşınırın mülkiyetini talep etme (İİK m.24) ve kiralama ya da lisans hakkını kullanma gibi farklı olanaklar sunmaktadır.¹⁸⁸

İşletmenin tümünün rehnedilmesi ile TİTRK kapsamı dışında olan taşınırların da rehnedilmiş sayılması ve borçlunun da temerrüde düşmesinden sonra sivil hava aracının işletmenin tümüyle beraber rehin kapsamında olacağı anlamına gelmektedir. TİTRK m.5/2'ye göre daha sonra sivil hava aracı üzerindeki rehin hakkı Türk sivil hava aracı siciline bildirilmelidir. Ayrıca sivil hava aracı üzerinde önceden kurulmuş bir rehin hakkı varsa TİTRK'ye göre kurulan rehin hakkı bu haktan sonra gelir. TİTRK m.5/2, özel kanunlarınca sicile tescili gereken taşınırların da işletmenin tümüyle birlikte rehnedilmiş sayılacağını belirtirken bu

¹⁸⁷ İİK m.145-147 taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolunda takip talebi, ödeme emri ve ödeme emrine itiraz hükümlerini düzenlerken İİK m. 148-150/d hükümleri de taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi takip yolu için ödeme emri, adres gösterme zorunluluğu, icra emri, icranın geri bırakılması, ödeme emri, ödeme emrine itiraz ve ilgili diğer prosedürleri düzenlemektedir. İİK m.150/e-153 ise her iki eşya türüne de uygulanacak ortak hükümlerdir.

¹⁸⁸ Alacaklının para ile tatmin edilmekten ziyade rehinli taşınırın mülkiyetini devralmayı amaçladığı özel takip yolu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Hikmet Bilgin, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)**, Y.8, S.31, Temmuz 2017, s.620 vd.; Temerrüt sonrası haklar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Alper Uyumaz/ Mehmet Cemil Türk, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.25, S.2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, s.1445 vd.

taşınır varlıkların sonrasında ne şekilde paraya çevrilerek alacaklının tatmin edileceğini düzenlememiştir.¹⁸⁹

Öğretideki bir görüşe göre genel kural uyarınca tek başına TİTRK kapsamında olmayan bu taşınırlar, işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesi durumunda rehin kapsamında sayılır.¹⁹⁰ Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre TİTRK m.5/2, TİTRK m.8/f.3 ve m.14 ve bu maddenin ne şekilde uygulanacağına dair çıkarılan Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 2/2-d hükmü ile çelişmektedir.¹⁹¹ Bu noktada TİTRK m.5 hükmünün, Kanun ve Yönetmeliğin diğer ilgili hükümleri ile arasındaki çelişkiyi ortadan kaldıracak şekilde yeniden düzenlenmesi yerinde olacaktır.

TİTRK m.5/2'ye göre işletme bir bütün olarak rehnedildiğinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık da rehnin kapsamına girmektedir. Buna göre ticari işletmenin sahibi olduğu sivil hava araçlarının da madde hükmüne göre rehin kapsamına alınması gerekir. Aynı Kanun'un 8.maddesinin 3.fikrasında ise diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu maddeye göre söz konusu taşınır varlıklar üzerinde TİTRK hükümlerince rehin tesis edilemez. TİTRK m.8/3 *"...Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilemez."* hükmünün karşısında m.5/2 farklılık içermektedir. Yani işletme bir bütün olarak rehnedildiğinde söz konusu taşınır varlıkların rehinden istisna tutulmaması ve aynı zamanda m.8/3 hükmü ile kendi kanunları gereği bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerinin TİTRK hükümlerine göre tesis edilemeyeceği fıkraları birbiri ile çelişmektedir.

Rehin hakkı kurulması için kendi kanunları uyarınca bir sicile tescili gereken taşınır varlıkların akıbetinin işletme bütün olarak rehin altına alındığında da rehnin kapsamına dahil olmayacağı şeklinde yeniden düzenlenmesinin çelişkiyi önleyeceği kanaatindeyiz. Böyle bir düzenleme,

¹⁸⁹TİTRK m.5/2 'ye yönelik diğer eleştiriler hakkında bkz.: Oral, **a.g.e.**, s.90; Eda Nur Tavukçuoğlu, 6750 Sayılı Kanun Uyarınca Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olabilecek Varlıklar, s.127-128.

¹⁹⁰Göle/ Aydoğan, a.g.m., s.32.

¹⁹¹Kemal Şenocak/Zafer Kahraman/İdil Tuncer Kazancı/Bahar Öcal Apaydın, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s.34; sivil hava araçlarının TİTRK kapsamına girmediği yönünde bkz.: Oğuz, Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, s.14; motorlu taşıtlar hakkındaki görüşleri için bkz.: Doğan, "Teslime Bağlı Olmayan Sicilli Motorlu Taşıt Rehni", s.193-194; ayrıca bkz.: Vural Seven, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır Rehni**, Filiz Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 2019, s.72.

rehnin kuruluşu bakımından sadece sicile tescilin yeterli olmadığı, sivil hava araçları gibi rehnin hukuki olarak doğması için, kanun gereği diğer şekil şartlarının da arandığı taşınır varlıklar hakkında meydana gelebilecek tereddütlerin de önüne geçecektir (TSHK m.70).¹⁹²

Kanaatimizce TİTRK m.5/2 hükmünün kendi kanunları gereği sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerinin işletmenin bütünü rehin altına alınsa da rehnin kapsamına dahil olmayacağına yönelik bir istisnayı içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi yerinde olacaktır. Bunun yanında değerlendirdiğimiz hükümler, sicile güven ilkesi bakımından bir eksiklik taşımamaktadır. Çünkü TİTRK m.5/2'ye göre ticari işletmeyle beraber bu varlıkların rehni diğer kanunlarca bir sicile tescili gerektiriyorsa bu rehin ilgili sicile bildirileceğinden her iki sicil birbirini doğrulayan kayıtlara sahip olacaktır.

TİTRK m.5/2 düzenlemesi karşısında sivil hava araçlarının da işletmenin tümüyle beraber rehin altına alınabileceğini kabul etsek dahi; alacaklının -taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolu dışında- m.14'te gösterilen yollardan birini tercih edebilmesi mümkün görünmemektedir. Zira 14. maddeye ilişkin usul ve esasları düzenleyen Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 2/2-d hükmü, TİTRK m.8/3 ile paralel şekilde sivil hava araçları bakımından 14. maddede öngörülen yollara başvurulmasına engel teşkil eder.¹⁹³ Her durumda sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağını elde etmek için başvuracağı yol, açıkladığımız gerekçelerle İİK m.145-153 arasında düzenlenen taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi olmalıdır.

2.3. ÖNCE REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA TAKİP ZORUNLULUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

¹⁹²TSHK m.70 hükmüne göre sivil hava araçları üzerinde rehin tesis edilmesi “*Hava araçları üzerinde malik ile alacaklıların anlaşmaları ve sicile tescil ile ipotek tesis olunabilir. İpotek tesisine ait anlaşmaların yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onanmış olması şarttır.*” Buna göre ticari işletmenin bütünü içinde sivil hava araçlarının rehnedildiğinin kabulü TSHK m.70'te sayılan kanuni şartların ihlaline sebebiyet verir.

¹⁹³Aynı görüşte bkz.: Kandemir, **a.g.e.**, s.118; Tescile tabi olmayan sivil hava araçları bakımından TİTRK m.5/2'nin uygulama alanı bulacağına dair bkz.: Şenocak/ Kahraman/ Tuncer Kazancı/ Öcal Apaydın, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, s.28; aynı şekilde bkz.: Tokmak, **a.g.e.**, S.20; Gökçe Coşkun, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi, Tez No: 634182, İstanbul 2020, s.24, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 18.01.2021).

Alacaklı, mevcut bir borç ilişkisinden doğan alacağını rehin ile teminat altına almış olduğu takdirde borçlu borç ilişkisinden kaynaklanan ifa borcunu yerine getirmiyorsa alacaklı alacağını elde edebilmek için cebri icra yollarına başvurma imkanına sahiptir.

Borçlunun borcunu ödemediği ve alacaklının cebri icra yollarına başvurduğu ihtimalde, alacaklı, alacağını rehin ile teminat altına almış olduğundan İİK m.45/1 gereği önce rehne müracaat kuralı ile karşılaşacaktır.¹⁹⁴ Bu demek oluyor ki alacaklı; borçluya karşı takip yollarından iflas, ilamlı ya da ilamsız haciz yoluyla takibe girişmeden önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlayarak alacağını tahsil etmeye çalışmalıdır. Böylece önce rehne müracaat zorunluluğu sayesinde hem borçlu hem borçlunun diğer alacaklıları korunduğu gibi takibin kesinleşmesiyle doğrudan paraya çevirme aşamasına geçilerek usul ekonomisine de hizmet edilir.¹⁹⁵ Rehni ve ipotekle temin edilmiş alacaklar için İİK m.45/1'e göre borçlu iflasa tabi şahıslardan bile olsa rehin ile teminat altına alınan alacak için alacaklının sadece rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip başlatmalıdır. Her ne kadar Kanun alacaklının yalnız rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapabileceğini ve bunun istisnaları bir kanun maddesi olarak düzenlemiş olsa da İİK m.45/1 hükmünün emredici olup olmadığı öğretide tartışmalıdır.¹⁹⁶

¹⁹⁴ İlhan E. Postacıoğlu/Sümer Altay, **İcra Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık, 5.Bası, İstanbul 2010, s.645; Saim Üstündağ, **İcra Hukukunun Esasları**, Yenilenmiş 8. Bası, Ocak 2004, s.308; Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi**, Adalet Yayınevi, Ankara, Mayıs 2017, s.19; Murat Atalı/İbrahim Ermenek, **İcra ve İflas Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 2.Baskı, Ankara, Eylül 2019, s.225, 228; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes, **İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler**, On İki Levha Yayıncılık, 16. Baskı, İstanbul, Ekim 2019, s.212; Murat Atalı/ İbrahim Ermenek/ Ersin Erdoğan, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara 2020, s.452; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammed Özkes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, On İki Levha Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul, Eylül 2020, s.310.

¹⁹⁵ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.453; Ali Cem Budak, **İpoteklin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, On İki Levha Yayınları, 2. Bası, İstanbul, Nisan 2019, s.17.

¹⁹⁶ İİK m.45 hükmünün emredici olduğu yönündeki görüş için bkz.: Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.228; Pekcanitez/Atalay/Özkes, **Temel Bilgiler**, s.212; Tuna, **a.g.e.**, s.18; Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.84; kamu düzenine ilişkin olduğu yönünde bkz.: Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı (İstinaf Sistemine Göre Yazılmış)**, Yetkin Yayınları, Ankara, Eylül 2019, s.322; önce rehne başvuru zorunluluğunun alacaklının alacak davasına engel olmadığı yönünde bkz.: Baki Kuru/Burak Aydın, **İcra İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, 5. Baskı, Ocak 2021, s.327; Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, **İcra ve İflas Hukuku**, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.427; Deynekli, **İpotek**, s.67; ayrıca bkz.: Müjgan Tunç Yücel, **Banka Alacaklarının İpoteklin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi**, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2010, s.118; Aynı yönde bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.322; Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2013, s.985; Yargıtay'ın istikrar kazanan kararlarına göre İİK m.45/1 hükmü kamu düzeni ile ilgili olduğundan emredici niteliktedir. Bkz.: Yargıtay 15. HD., 11.11.2003, E.2003/5503, K.2003/5364 (Muşul, **İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.56); aksi yönde bkz.: Yargıtay 12. HD., T.29.12.2004, E.22472, K.27334.

Alacaklının önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe girişmeksizin diğer takip yollarına başvurmamasının şikayet konusu mu yapılacağı yoksa itiraz konusu mu olacağı sorunu İİK m.45/1'in emredici olup olmadığı yönündeki görüşlere göre farklılık arz etmektedir. Kural olarak alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten başka icra takip yollarına girişmesi İİK m.45/1'in ihlaline sebebiyet verdiği için borçlunun icra mahkemesine yapabileceği süresiz şikayet sebeplerinden biri olduğundan icra müdürünün re' sen dikkate alması gerekir.¹⁹⁷ İİK m.45/1'in emredici olmadığını kabul eden görüşe göre önce rehne müracaat kuralının ihlali şikayeti süreye tabidir.¹⁹⁸ *Postacıoğlu* ise önce rehne başvuru kuralının ihlalinin itiraz yoluyla ileri sürülmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁹⁹

Önce rehne başvuru kuralının ihlali, bir kanun hükmü olan İİK m.45/1'in ihlaline sebebiyet verecek bu ihlal, mevcut takip devam ettiği sürece varlığını sürdürecektir. Her ne kadar takip devam ettiği sürece ihlal de varlığını korusa da kanaatimizce bu ihlalin şikayeti süreye tabi olmalı ve öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde şikayet yoluyla ileri sürülmelidir (İİK m.16/1). Aksi halde hak sahibine, ihlali öğrenmesine ve buna rağmen sessiz kalmasından sonra takibin istediği herhangi bir aşamasında şikayet hakkı tanımak, hakkın kötüye kullanılmasına sebebiyet verebilir.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınan alacağını elde edebilmek için İİK m.45/1 gereği öncelikle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe girişmelidir.²⁰⁰ Haciz yoluyla takip, iflas yoluyla takip gibi diğer takip yollarına kural olarak müracaat edemez. Alacaklının taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolunu değil de diğer icra takip yollarını kullanarak takibe girişmesi, borçlu tarafından şikayet konusu yapılabilir.²⁰¹ Rehinli mal üçüncü kişiye ait olsa da sivil hava aracı ipoteği alacaklısı önce rehnin paraya

¹⁹⁷Muşul, **Rehin**, s.22-57; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/ Özekes, **Ders Kitabı**, s.311; Pekcanitez/Atalay/ Özekes, **Temel Bilgiler**, s.212; Türkel, **a.g.e.**, s.23; Kuru, **El Kitabı**, s.986; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.427; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özekes, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınevi, 11. Bası, Ankara 2013, s.487; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, 327; Deynekli, **İpotek**, s.68-79.

¹⁹⁸ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.56; benzer yönde bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.47-48.

¹⁹⁹ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.650.

²⁰⁰Karş.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.322; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.452; Türkel, **a.g.e.**, s.20; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.427; kamu düzeni ile ilgili olduğundan mahkeme tarafından re' sen gözetilmesi gerektiği yönünde bkz.: Yargıtay 15. HD., 11.11.2003, E.2003/5503, K.2003/5364.

çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorunda olduğu için sivil hava aracının üçüncü bir şahsa ait olması önce rehne başvuru zorunluluğunu bertaraf etmeyecektir.²⁰²

Önce rehne başvuru zorunluluğunun istisnaları sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi söz konusu olduğunda da gündeme gelebilir.²⁰³ Örneğin alacağın kambiyo senedine bağlı olması sivil hava aracı ipoteği alacaklısına alacağını doğrudan kambiyo senetlerine özgü haciz veya kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile temin edebilme olanağı sağlar (İİK m.45/3).

İİK m.45'in son fıkrasında yer alan ipotek ile temin edilmiş faiz ve senelik taksit alacaklarına ilişkin istisna ise taşınmazlara yönelik olup; faiz ve senelik taksit gibi taşınmazın değerine göre daha az olan meblağlar için taşınmazların paraya çevrilmesinin önüne geçmektedir.²⁰⁴ Öğretide bu istisnanın yalnız taşınmaz rehinine tanındığı belirtilmiştir.²⁰⁵

Kanaatimizce, faiz ve senelik taksit alacakları hakkındaki önce rehne müracaat kuralının istisnası, ekonomik değeri yüksek olan sivil hava aracı bakımından da uygulanabilmelidir. Çünkü İİK m.45/4 hükmü, rehin konusu taşınmazın değerinden daha az olan borç meblağları için taşınmazın paraya çevrilmesinin önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Rehin konusu malın

²⁰¹Üstündağ, **a.g.e.**, s.309; Kuru, **Ders Kitabı**, s.322; Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.212; Bkz.: Yargıtay 12.HD., 13.3.2012, E.2011/21335, K.2012/7987 (Muşul, **a.g.e.**, s.56, dn.53); bkz.: Yargıtay 12.HD., E. 2016/13960 K. 2017/5270 T. 3.4.2017, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi:14.07.2020); bizim de katıldığımız görüşe göre şikayet süreye tabidir. Ayrıca bkz.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.56; benzer yönde bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.47-48.

²⁰²Kuru, **Ders Kitabı**, s.322; Türkel, **a.g.e.**, s.24.

²⁰³Gemiler üzerindeki rehin hakkının bu kuralın istisnasını oluşturması hakkında ayrıca bkz.: Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, **Ders Kitabı**, s.312; ayrıca müteselsil kefalet bakımından kefalet rehinle teminat altına alınmamışsa asıl borç için önce rehne başvuru zorunluluğunun gündeme geleceği ancak müteselsil kefiller hakkında ihtiyati hacze karar verilebileceği yönündeki ayrıntılı açıklamaları için bkz.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.72-77; rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibi izlemesi gereken alacaklının bir başka takip yoluyla takibe başlaması ve borçlunun şikâyet etmemesi veya borçlu ile alacaklının aralarında yaptıkları bir anlaşmaya dayanarak diğer takip yollarından birini tercih etmeleri bu zorunluluğun istisnalarını oluşturması hakkında bkz.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.59; bu görüşün aksi yönünde bkz.: Türkel, **a.g.e.**, s.25; Üstündağ, İcra Hukukunun Esasları, s.310; Öğretide söz konusu zorunluluğun diğer bir istisnasının da en geç takip talebinde alacaklının rehin hakkından vazgeçtiğini beyan ederek diğer icra takip yollarını tercih etmesi olduğu belirtilmektedir. Bkz.: Muşul, **a.g.e.**, s.59; Üstündağ, **a.g.e.**, s.309; Ne var ki söz konusu hal, rehne başvuru zorunluluğunun bir istisnasından ziyade alacaklının hukuki olarak feragat hakkını kullanmasıdır. Bu yönde bkz.: Türkel, **a.g.e.**, s.30.

²⁰⁴Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.455; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.63; Üstündağ, **a.g.e.**, s.311; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.138.

²⁰⁵Gemiler üzerinde ipotek hakkı olan alacaklı ayrıca; TTK m.1378 düzenlemesine göre önce rehne başvuru zorunluluğu ile bağlı olmayıp bu hükme dayanarak borçlu iflasa tabi şahıslardan ise iflas yoluyla takip yapabilir. Bununla birlikte gemi alacaklısı, TTK m.1379 maddesi kapsamında diğer takip yollarına da girişebilir. Bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.427; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.466; Deynekli, **İpotek**, s.73.

değeri ile borç miktarı arasındaki fark gözetilerek yapılan bu yorum, bazen taşınmaz değerinde bazen de taşınmazlardan daha yüksek değerde olabilen sivil hava araçları hakkında da uygulama alanı bulabilmelidir. Buna imkan sağlayan bir yasal düzenlemenin yapılması yerinde olacaktır.

Sivil hava aracı ipoteğinin cebri icra ile paraya çevrilmesinden sonra, sivil hava aracının bedeli alacağın tamamını karşılamaya yetmez ise kalan alacak miktarı için artık haciz veya iflas yoluyla takip yapılması mümkündür (İİK m.152/2).²⁰⁶ İİK m.45/f.1, c.2 hükmü ile düzenlenen bu hususun sebebi; sivil hava aracının paraya çevrilmesi ve Türk sivil hava aracı sicilinden sivil hava aracı ipoteğinin terkininin gerçekleşmesi üzerine geri kalan alacak miktarını teminat altına alan bir rehin hakkının mevcut olmamasıdır.

2.4. TAKİBİN TARAFLARI

2.4.1. Genel Olarak

Hukuk davalarında, davanın davacı ve davalı olmak üzere iki tarafı²⁰⁷ olduğu gibi icra takiplerinde de takibin alacaklı ve borçlu olmak üzere iki tarafı bulunmaktadır. Alacaklı, icra dairesine başvurarak alacaklı olduğunu bildirip takip talebi ile icra takibini başlatan kimse; borçlu ise alacaklının takip talebinde borçlu olarak gösterdiği ve hakkında icra takibi başlattığı kimsedir.

²⁰⁶Kuru, **Ders Kitabı**, s.323; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.452; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.60; Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.212.

²⁰⁷Hakan Pekcanitez/Mine Akkan/Hülya Taş Korkmaz/Muhammet Özekes, **Pekcanitez Usul-Medeni Usul Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2018, s.553, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 9.08.2020); Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.121; yargılamada, mahkeme önünde hukuki himaye talep eden ve kendisine karşı hukuki himaye talep edilen kimselerin taraf olarak kabul edileceği hakkında detaylı inceleme için bkz.: Serdar Kale, **Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti**, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2020, s.10; maddi hukuk ve şekli hukuk taraf kavramı hakkındaki incelemeleri için bkz.: Yavuz Alagonya, “Yargılama Sırasında Tarafta(Yanda) İradi Olarak Meydana Gelen Değişme Hakkında Düşünceler, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.3, S.5, Y.1969, s.130-133.

Hukuk davalarında HMK m.50, 51 ve 53’ de düzenlenen taraf ehliyeti, dava ehliyeti ve dava takip yetkisi icra takiplerinde kendisini taraf ehliyeti, takip ehliyeti ve takip yetkisi şeklinde gösterir.²⁰⁸ Bununla birlikte icra takibinde alacaklı ve borçlu sıfatları ile alacaklı ve borçlunun icra takibinde kendilerini ne şekilde temsil edebilecekleri de takibin tarafları bakımından önemli bir konusunu oluşturur.

2.4.2. Taraf Ehliyeti

Medeni Usul Hukukunda dava dilekçesinde gösterilen davacı ve davalı kimseler, hukuk davalarında taraf olarak tanımlanır.²⁰⁹ Buna paralel olarak icra takibinin taraflarını da takip talebinde kimliği gösterilen alacaklı ve borçlu oluşturur. İcra takibinde de hukuk davalarında olduğu gibi taraf ehliyetine sahip olmak taraf olmanın gerekliliklerinden biri olup icra müdürü tarafından kendiliğinden²¹⁰ gözetilmesi gereken ve gözetilmediği takdirde süresiz şikayete tabi olan bir takip şartıdır.²¹¹

Hak ehliyetine sahip gerçek ve tüzel kişilerin icra takibinde taraf ehliyetleri bulunur.²¹² Medeni Hukuk anlamında her insan hak ehliyetine sahip olup (TMK m.8); bu haklardan yararlanma ehliyeti, taraf ehliyeti olarak ifade edilir (HMK m.50).²¹³ Adi ortaklık, miras ortaklığı²¹⁴ gibi tüzel kişi bulunmayan toplulukların taraf ehliyetleri yoktur.²¹⁵ Tüzel kişiliği bulunmayan bu tür

²⁰⁸ Ayrıca bkz.: Mehmet Köle, **İlamlı İcra Takibinde İcra Mahkemesi Tarafından İcranın Geri Bırakılması**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2020, s.168.

²⁰⁹ Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.553.

²¹⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.42; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.161; Mehmet Kamil Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, **İcra ve İflas Hukuku**, Beta Yayıncılık, 7. Baskı, İstanbul, Ekim 2016, s.13; Evrim Erişir, **Medeni Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti**, Güncel Yayınevi, İzmir 2007, s.260.

²¹¹ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.189; Üstündağ, **a.g.e.**, s.65-95; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.121-123; Kuru, **Ders Kitabı**, s.69; Muşul, **a.g.e.**, s.113; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.133; takip başlangıcında bulunmayan taraf ehliyetinin takibin devamı sırasında kazanılması hakkında bkz.: Nazlı Gören Ülkü, **İcra Hukukunda Ödeme Emri**, Arıkan Yayıncılık, Şubat 2018, s.28; ayrıca bkz.: Kale, **a.g.e.**, s.43; Erişir, **a.g.e.**, s.248.

²¹² Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.34; Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.42; Kuru, **El Kitabı**, s.156; gerçek ve tüzel kişilerin taraf ehliyetleri hakkındaki ayrıntılı inceleme ve değerlendirmeleri hakkında ayrıca bkz.: Erişir, **a.g.e.**, s.116-183 vd.; tüzel kişilerin taraf ehliyeti hakkındaki incelemeleri için bkz.: Kale, **a.g.e.**, s.85 vd.

²¹³ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.143; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.160; Süha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s.502; miras ortaklığının alacaklı taraf olması veya borçlu taraf olmasına göre uygulanacak farklı hükümler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.66 vd.; Erişir, **a.g.e.**, s.30.

²¹⁴ Miras ortaklığının taraf ehliyeti hakkında detaylı bilgi için bkz.: Erişir, **a.g.e.**, s.140 vd.

²¹⁵ Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, s.506; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.121; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.34; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.13; Adnan Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2002, s.20 vd.; bu konuda tartışmalar için bkz.: Erişir, **a.g.e.**, s.222 vd.

ortaklıklarda icra takibi, elbirliği/paylı mülkiyet gibi ortaklığın türüne ve ortakların müsterek/müstesilsil sorumluluk türüne göre şekil alacaktır.²¹⁶

Taraf ehliyeti, sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi için gerçekleştirilecek taşınır rehninin paraya çevrilmesi takip yolunda da takip şartlarından olup icra müdürünce re' sen gözetilmesi gereken ve gözetilmediği takdirde takibin her aşamasında şikayet yolu ile takibin iptaline sebebiyet verebilecek bir husustur.²¹⁷ Takip hukukunun bu başlık altında taraf ehliyeti ile ilgili anlattığımız şartları, sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan takipte, takibin tarafları olan sivil hava aracı alacaklısı ve borçlusu için de aynı şekilde aranacaktır. Yani sivil hava aracı ipotek alacaklısının ve borçlusunun gerçek ya da tüzel kişiliğinin bulunması gerekir. Bununla birlikte takibin taraflarında, adi ortaklık ya da miras ortaklığının²¹⁸ bulunması durumunda her iki ortaklığın da tüzel kişiliği olmadığından taraf ehliyeti, mevcut olan ortaklıktaki tüm gerçek kişiler veya içlerinden bazıları yahut biri, yukarıda anlatılan usul çerçevesinde sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve borçlusu sıfatları ile sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte taraf olabileceklerdir.²¹⁹

Sonuç olarak sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibinde takibin taraflarını, sivil hava aracı ipotek sözleşmesinde adı geçen sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve yine sözleşmede adı geçen sivil hava aracı ipotek borçlusu oluşturur. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve borçlusu, üçüncü bir kişiye ait sivil hava aracı üzerinde ipotek tesis etmiş olabilirler. Bu halde sahibi olduğu sivil

²¹⁶Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.161-162; bu konuda detaylı bilgi için bkz.: Erişir, **a.g.e.**, s.96 vd.; Birlikte ipotek gündeme geldiğinde birden fazla hava aracı TSHK m.72'ye göre rehin konusu yapılabilir. Bu halde her bir hava aracı borcun tamamından sorumlu olduğu için her bir hava aracının maliki farklı kişiler ise bu kişiler, icra takibi bakımından zorunlu takip arkadaşı olurlar.

²¹⁷Karş.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.136; Kuru, **Ders Kitabı**, s.64-69; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.113; Adnan Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2002, s.20; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.70.

²¹⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.161; adi ortaklık ve miras ortaklığının elbirliği ile mülkiyete tabi olup bu ortaklıkta bulunan kimselerin zorunlu dava arkadaşı olarak taraf ehliyetini kullanmaları hususunda ayrıca bkz.: Kale, **a.g.e.**, s.143-179 vd.

²¹⁹Karş.: Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, s.507; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.109; bahse konu şahıslar arasındaki takip arkadaşlığı hakkında detaylı bilgi için Bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.29-30; Buse Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2014, s.106.

hava aracını rehin konusu yapmış olan malik, ödeme emri gönderilmek suretiyle takipten haberdar edilir.²²⁰

2.4.3. Takip Ehliyeti

İcra hukukunda takip ehliyeti, medeni hukuktaki fiil ehliyeti ile medeni usul hukukundaki dava ehliyetinin karşılığıdır (HMK m.114/1-d).²²¹ Dava ehliyeti, bir davada tarafların usul işlemlerini bizzat yapabilme veya vekili aracılığı ile yürütebilme ehliyetidir.²²² Fiil ehliyetine sahip olan gerçek kişiler kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilirler (TMK m.9). Dolayısıyla bu kişiler dava ehliyetine de sahip olup icra takiplerinde takip ehliyetini haiz olurlar (TMK m.10).²²³

Tarafın takipte yer alıp takibi yürütebilmesi için sahip olması gereken takip ehliyeti sayesinde taraflar bizzat, kanuni temsilci aracılığıyla veya baroya kayıtlı ve geçerli bir vekaletnameye sahip vekil vasıtasıyla icra takibini yürütebilirler.²²⁴

Ayırt etme gücüne sahip-kısıtlı olmayan her ergin kişi ile kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip tüzel kişiler tam takip ehliyetine; ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar sınırlı takip ehliyetine sahiptir; ayırt etme gücü olmayan kişiler ise takip ehliyetine sahip olmayıp icra ve iflas takiplerinde yasal temsilcileri tarafından temsil edilirler.²²⁵

Kanuni temsilcinin avukata vekalet vermek suretiyle takibi yürütmesi de mümkündür.²²⁶ Takip ehliyeti de tıpkı taraf ehliyeti gibi kamu düzenini ilgilendirdiği için icra memuru tarafından re'

²²⁰Karş.: Tuna, **a.g.e.**, s.61-62; Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, 162; taşınmaz ipoteğinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte taşınmaz maliki üçüncü kişinin takibin tarafı olması yönünde detaylı bilgi için bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.103 vd.

²²¹Üstündağ, **a.g.e.**, s.65; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.35; Kuru, **El Kitabı**, s.163; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.25; Erişir, **a.g.e.**, s.57; Cansu Atıcı, **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ocak 2021, s.113.

²²²Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.144; Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.585; Kale, **a.g.e.**, s.21-24; Atıcı, **a.g.e.**, s.45.

²²³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.162; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.15; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.25.

²²⁴19/3/1969 tarih ve 1136 sayılı (R.G.: T. 7/4/1969 S.13168) Avukatlık Kanunu m.35/1-2.

²²⁵Bkz.: TMK m.13, m.19, m.49, m.16, m.343; ayrıca bkz.: İİK m.57/1; Kuru, **Ders Kitabı**, s.70; Arslan/Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.123; Kuru, **El Kitabı**, s.164; Atıcı, **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, s.140 vd.; Erişir, **a.g.e.**, s.58-59.

²²⁶Ayrıntılı bilgi için bkz.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.119 vd.

sen gözetilmesi gereken bir takip şartıdır;²²⁷ gözetilmediği takdirde şikayet yoluna başvurulabilir.²²⁸

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı veya borçlusunun icra takibini yürütebilmesi için takip ehliyetine sahip olmaları gerekmektedir. Özellikle mali olarak büyük meblağlar gerektiren hava araçlarının finanse edilmesinde birden fazla ortak tarafından mülk edinileceği düşünülürse bu ortaklığın tüzel kişiliğinin bulunup bulunmadığı buna bağlı olarak da taraf ehliyeti ve takip ehliyetinin mevcudiyeti önem arz eder. Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, alacaklı ve borçlu tarafında yer alan kimselerin gerçek veya tüzel kişilikleri ile medeni hakları kullanma ehliyetleri icra iflas hukukunun genel hükümlerine tabidir.

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile takip başlatan sivil hava aracı ipotek alacaklısı, rehin konusu sivil hava aracı üçüncü bir şahsa aitse araç malikinin ismini de takip talebinde belirtecek ve icra dairesi, ödeme emrini sivil hava aracı malikine de gönderecektir (İİK m.145, m.146/1).²²⁹ Çünkü icra takibi sırasında sivil hava aracını rehin vermiş olan malikin mülkiyet hakkına yani menfaatine dokunulmaktadır. Bu sebeple üçüncü kişi konumunda olan sivil hava aracı maliki, takipte zorunlu takip arkadaşıdır²³⁰ ve kendisini ilgilendiren işlemlere karşı İİK m.16'da düzenlenmiş olan şikayet yoluna başvurma hakkına sahiptir (İİK m.96-99).

2.4.4. İcra Takip Yetkisi

Tarafların, Medeni Usul Hukukunda dava şartlarından olan dava takip yetkisinin, icra ve iflas hukukundaki karşılığı olan icra takip yetkisine de sahip olmaları zorunludur (HMK m.114/1-

²²⁷Atıcı, **a.g.e.**, s.114; Erişir, **a.g.e.**, s.60; icra müdürünün takip ehliyetinin varlığını ayrıca araştırmasına gerek olmayıp yokluğunu tespit ettiği anda takibin re' sen iptal edileceği yönünde bkz.: Ülkü, **a.g.e.**, s.37.

²²⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.136; Üstündağ, **a.g.e.**, s.65-95; Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.42; Kuru, **Ders Kitabı**, s.70; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.123; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.121; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.133; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.26; Yargıtay'ın bu hususta, şikayet yoluna başvurulabileceği gibi itiraz yoluna da başvurulabileceği yönündeki kararı için bkz.: 12.HD., 2.12.1993, E.6417, K.11301; ayrıca bkz. Atıcı, **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, s.90; İsviçre hukukunda da takip ehliyeti, icra müdürü ve itirazın kaldırılması talebini inceleyen icra mahkemesi tarafından resen gözetilmesi gereken bir husustur. Bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.71.

²²⁹Karş.: Tuna, **a.g.e.**, s.61-62.

²³⁰Rehin malikinin zorunlu takip arkadaşlığı hakkında bkz.: Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, s.153; 11. HD., T.14.07.2020, S.5257/3487 kararı.

e).²³¹ HMK m.53' te, bir davayı yürütebilme ve talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisi olarak tanımlanan dava takip yetkisi, maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre belirlenmekte ve genellikle görülmekte olan davada sıfata sahip olan kimselere ait olmaktadır.²³² Bunun yanında kimi zaman iflas idaresi gibi hak sahibi olanın değil, Kanun'da tasarruf yetkisi açıkça kendisine verilmiş olanın davayı yürüttüğü görülebilir.²³³

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de icra takip yetkisi, kendisini bir takip şartı olarak gösterir. Takibe devam edilebilmesi için sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve borçlusunun icra takip yetkisine sahip olmaları gereklidir.

2.4.5. Sıfat

İcra takiplerinde, takip talebinde alacaklı olarak gösterilen kimsenin maddi hukuka göre gerçekten alacaklı; borçlu olarak gösterilen kimsenin de gerçekten borçlu olup olmadığı icra takibinde sıfat ile ilgilidir.²³⁴ Takip konusu hak ile takip talebinde alacaklı ve borçlu olarak gösterilen kişiler arasında iddia edilen hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığı maddi hukuka göre tayin edileceğinden sıfat usule değil esasa ilişkin bir kavram olmaktadır.²³⁵

Takip alacaklısı ve takip borçlusunun alacaklı ve borçlu sıfatlarına sahip olabilmeleri için tarafların takip konusu alacak üzerinde tasarruf yetkilerinin bulunması aranır.²³⁶ Çoğunlukla birbirine karıştırılan, Yargıtay kararlarında da birbirinin yerine kullanılabilen takip yetkisi ve

²³¹Ayrıntılı bilgi için bkz.: Buse Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2020, s.207; Atıcı, **a.g.e.**, s.93; Müflisin taraf ve takip ehliyeti bulunmasına karşın tasarruf yetkisi kısıtlandığı için icra takip işlemi yapma ehliyeti yani takip yetkisi bulunmadığına ilişkin bkz.: Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.42; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.123-124; dava takip yetkisi hakkında bkz.: Alagonya, **a.g.e.**, s.138.

²³²Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.145; Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.594; bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, s.21.

²³³Kale, **a.g.e.**, s.24; Atıcı, **a.g.e.**, s.94; Erişir, **a.g.e.**, s.84-86; tasarruf yetkisi hakkında ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.28; icra takip yetkisinin hak sahipliğinden bağımsız olduğu yönünde bkz.: Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, s.207; ayrıca dava takip yetkisi ve sıfat kavramları arasındaki ayrım için bkz.: **a.g.e.**, s.18-248.

²³⁴Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.124; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.27; Atıcı, **a.g.e.**, s.97.

²³⁵Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.607-611-612; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.133; Kale, **a.g.e.**, s.23; ayrıca bkz.: Erişir, **a.g.e.**, s.66.

²³⁶Kuru, **Ders Kitabı**, s.70; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.122; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.124; Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.615 vd.

sıfat arasındaki farkı anlamak önemlidir.²³⁷ Öğretide dava takip yetkisinin tarafların kişilikleri ile ilgili değil de dava konusu ile ilgili olduğu ve dava takip yetkisinin sığata göre belirleneceğı ifade edilmektedir.²³⁸ Yine aynı görüŖe göre sıfat, maddi hukuka iliŖkin olduğı için davanın esasına girilmeden incelenmesi mümkün olmayan, eksikliğinde ise davanın esastan reddine sebep olan bir gerekliliktir.²³⁹

Dava takip yetkisi, dava taraflarının kişilikleriyle ilgilidir; sıfat ise dava konusu sübjektif hak ile taraflar arasındaki iliŖkidir.²⁴⁰ Bu sebeple sıfat, dava konusu Ŗey üzerinde hak sahibi olan kişiye ait olur. Mal veya hak üzerindeki tasarruf yetkisini ifade eden sıfat, kural olarak mal veya hakkın sahibine aittir.²⁴¹

Hukuk davaları için açıklamaya çalıştığımız bu hususlar, sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi için başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibinde de geçerli olmaktadır.²⁴² Sivil hava aracı ipotek alacaklısının -taraf ehliyeti, takip ehliyeti ve takip yetkisine sahip olmak şartıyla- alacaklı sıfatına sahip olduğı iddia ederek takibi başlatması yeterlidir.²⁴³

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının takip konusu olan alacağı gerçekten sahip olup olmadığı yani sıfatın varlığı takibin neticesinde anlaşılacaktır.²⁴⁴ Çünkü icra müdürü takip talebinde bulunanın gerçekten alacaklı, takip talebinde borçlu olarak gösterilenin de gerçekten borçlu

²³⁷Örnek karar için bkz.: 22. HD, 04.06.2014, 13472/15884, www.lexpera.com.tr (EriŖim tarihi:24.08.2020).

²³⁸Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.594-618.

²³⁹Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.618; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.163.

²⁴⁰Kuru, **El Kitabı**, s.164; dava takip yetkisi ve sıfat arasındaki ayrım hakkında ayrıca bkz.: Alagonya, **a.g.e.**, s.138.

²⁴¹İstisnai bir hal olarak iflas idaresi ve diğerk alacaklılara sıfatın devredilmesine iliŖkin bkz.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.123; ayrıca bkz.: Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, s.112-113.

²⁴²İcra takiplerinde, İİK m.120/2 uyarınca aynı suretle hacze iştirak eden alacaklılara, borçlunun üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı sahip olunan dava hakkının kullanılması amacıyla kanunen dava takip yetkisi ve icra takip yetkisi tanınmıştır. Burada aynı suretle hacze iştirak eden alacaklılar, hak ehliyetine sahip olmamakla birlikte taraf ehliyetine sahip olmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, s.320; Kale, **a.g.e.**, s.14.

²⁴³Yıldırım/Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s.13.

²⁴⁴Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.124; Kuru, **El Kitabı**, s.155; benzer şekilde hukuk davaları için bkz.: Alagonya, **a.g.e.**, s.131.

olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.²⁴⁵ Kaldı ki itirazın kaldırılması ve iptali yolları da borçlunun gerçekten borçlu olup olmadığını ortaya çıkaran aşamalardır.²⁴⁶

Yargıtay, icra takibinin her aşamasında sıfat yokluğunun re' sen dikkate alınacağı ve sıfat yokluğunun süresiz şikayet konusu olduğu görüşünde²⁴⁷ iken doktrinde bu eksikliğin ödeme emrine karşı itiraz yoluyla ancak taraflarca ileri sürüleceği görüşü baskındır.²⁴⁸

Sıfat, taraf ehliyeti, takip ehliyeti ve dava takip yetkisi gibi bir dava şartı, dolayısıyla takip şartı olmamakla²⁴⁹ beraber sıfatın yokluğunda takipte taraf olarak görünen kimse ile takip konusu arasında bir ilişki bulunmadığı için taraf olarak görünen kimsenin korunmaya değer bir hukuki yararı da olmayacağından sıfat yokluğu itiraz yoluyla ileri sürülebilmelidir (HMK m.114/1-h).²⁵⁰ Dolayısıyla sivil hava aracı ipotek alacaklısı ya da borçlusu sıfat yokluğunu itiraz yoluyla ileri sürebilirler. Kanaatimizce de bu itiraz, ödeme emrine itiraz yoluyla ileri sürülmelidir. Zira borca itiraz usulleri esasen borçlunun gerçekten borçlu, alacaklının da gerçekten alacaklı olup olmadığı konusunu aydınlatmaktadır. Sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınan alacağın varlığına ilişkin gerçekleşecek borca itiraz incelemesi sonunda zaten sıfatın varlığı ya da yokluğu tespit edilebilecektir.

2.5. YETKİLİ İCRA MÜDÜRLÜĞÜ

2.5.1. İlamsız İcrada Görev ve Yetki

²⁴⁵Muşul, **Rehlin Paraya Çevrilmesi**, s.124. Ülkü, **a.g.e.**, s.39; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt:I**, 139; tereke borcundan dolayı hepsi birlikte takip edilebilen mirasçılardan yalnızca mirası kabul eden mirasçılar borçlu sıfatını haizdir.

²⁴⁶Kuru, **El Kitabı**, s.164.

²⁴⁷Yargıtay 12. HD., 21.11.2008 tarih ve 2008/16739 sayılı karar (Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt:I**, s.140).

²⁴⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.163; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.71; Muşul, **Rehlin Paraya Çevrilmesi**, s.125; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.133-134; Ülkü, **a.g.e.**, s.39; Üstündağ, **a.g.e.**, s.69-95; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.27; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E. 2010/15-657 K. 2011/49 T. 9.2.2011 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (Erişim Tarihi:06.08.2020).

²⁴⁹Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.133; Kale, **a.g.e.**, s.23; Atıcı, **a.g.e.**, s.98; Alagonya, **a.g.e.**, s.138.

²⁵⁰Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.163; Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.618; Levent Börü, Sıfat ve Dava Takip Yetkisi, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.27, S.3, Eylül 2011, s.256, <https://jurix.com.tr/article/6742> (Erişim Tarihi: 17.6.2020); taraf sıfatı ile hukuki yarar arasındaki ilişki hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz.: Emel Hanağası, Davada Sıfat Kavramına İlişkin Yeni Bir Yaklaşım Denemesi, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi**, C.11, S.32, Y.2015/3, s.82, Legalbank Online Kütüphane.

İcra işlerinde görevli organlar; icra dairesi, icra mahkemesi, üst ve yüksek mahkemelerin ilgili hukuk daireleridir. Bunlar icra işlerinde asıl görevli organlardır.²⁵¹ İcra takibinin çeşitli aşamalarında rol oynayan genel mahkemeler ise yardımcı icra organı olup bu genel mahkemelerin görevi HMK m.1-4' e göre belirlenir.²⁵² İcra hukukunda ise icra dairesi ve icra mahkemesi olmak üzere yalnız bir çeşit cebri icra organı bulunduğu için görev konusu ayrıca düzenlenmemiştir. Bu sebeple icra mahkemeleri arasında görev uyuşmazlığı ile karşılaşmayız.²⁵³ Bununla birlikte icra mahkemelerinin görev alanına girmeyen konularda icra mahkemesinde dava açılması söz konusu olabilir. Örneğin sıra cetveline itiraz davası genel mahkemede açılması gerekirken icra mahkemesinde açılırsa icra mahkemesinin bu durumda görevsizlik kararı vermesi gerekir (HMK m.20; İİK m.142).²⁵⁴

İlamsız icra takibinde yetki konusu ise ilamsız icra takibine hangi yerdeki icra dairesi tarafından bakılacağına belirlenmesidir. Yani konumuz açısından değerlendirecek sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağını temin edebilmek için hangi yerdeki icra dairesine başvurarak takip talebinde bulunmalıdır? Burada öncelikle belirtilmesi gereken husus şudur: Sivil hava aracı ipoteginin paraya çevrilmesi için taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi başlatılmadadır.

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takipte, bu yola özgü farklılıklar ilerleyen başlıklarda detaylıca ele alınacaktır. Bunun yanında taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takibin birçok aşaması genel haciz yolundaki gibidir (İİK m.147/I; 62-72).²⁵⁵ Dolayısı ile sivil hava aracı ipoteginin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan ilamsız takip için de yetki kurallarını genel haciz yolundaki kurallar çerçevesinde ele almak durumundayız.

2.5.1.1. Yetkili icra dairesi

²⁵¹Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.102; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.7; Aziz Serkan Arslan, **İcra Takip İşlemleri**, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s.49.

²⁵²Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.124; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.131; Arslan, **İcra Takip İşlemleri**, s.52.

²⁵³Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.103; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.7.

²⁵⁴Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.116; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.131.

²⁵⁵Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.430; Tuna, **a.g.e.**, s.18.64; Abdurrahim Karslı, **İcra ve İflas Hukuku**, Alternatif Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2014, s.429.

Para veya teminat borçları için ilamsız icra takibinde, takibe hangi yer icra dairesinin bakacağını tespiti yani yetkili icra dairesinin belirlenmesi, İİK m.50/1 atfı üzere HMK' nin yetki hükümlerine göre yapılır.²⁵⁶ Buna göre genel yetkili icra dairesi, takibin başlatıldığı tarihteki borçlunun yerleşim yeri icra dairesidir (HMK m.6; TMK m.19-22).²⁵⁷

Para alacaklarının²⁵⁸ ilamsız takip konusu yapılması halinde HMK m.8-17 maddelerinde yer alan özel yetkili mahkemelere kıyas ile özel yetkili icra daireleri de söz konusudur. Örneğin alacaklı ve borçlu arasındaki takip konusu alacağa ilişkin sözleşmesinin yapıldığı²⁵⁹ icra dairesi de takibe yetkili olduğu gibi sözleşmenin ifa edileceği²⁶⁰ yer icra dairesi de yetkilidir (İİK m.50/3-HMK m.10).²⁶¹

Önce rehne müracaat kuralı gereği, alacağını sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alan alacaklı, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibine girişmeli ve takip talebini sivil hava aracı ipoteği borçlusunun yerleşim yerinde bulunan icra dairesine yöneltmek gerçektirmelidir. (İİK m.58/1).

İcra takibinin tarafları -yani sivil hava aracı ipoteği alacaklısı ve borçlusunun- tacir veya kamu tüzel kişisi olmaları şartıyla icra dairesinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapabilirler (HMK m.17/1).²⁶² Taraflar, aralarında belirli veya belirlenebilir bir icra takibine²⁶³ yönelik yapacakları yazılı bir sözleşme²⁶⁴ ile bir veya birden fazla icra dairesini yetkili kılabilir.²⁶⁵ İcra daireleri hakkındaki yetki sözleşmesi, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri ve

²⁵⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.131; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.7; Talih Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.10, S.106, Haziran 2015, s.145-158, <https://jurix.com.tr/article/3705> (Erişim Tarihi: 17.6.2020).

²⁵⁷ Kuru, **El Kitabı**, s.177; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.7; Dilek Karademir Aydemir, **Medeni Usul Hukukunda Mahkemelerin Yetkisi**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2019, s.151.

²⁵⁸ İlamsız takibin konusu para alacağı ise para alacakları malvarlığına ilişkin olduğundan HMK m.10 kapsamında, icra dairelerinin yetkisinde sözleşmeden doğan davalarda yetki hükümleri de uygulama alanı bulur. Bkz.: Büşra Kazmaz, “Hukuk Muhakemeleri Kanun’un 10. Maddesi Uyarınca Sözleşmenin İfa Yerinin Tespiti”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, s.1938 vd.; Kuru, **El Kitabı**, s.178.

²⁵⁹ Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.7; Karademir Aydemir, **a.g.e.**, s.217; Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yetki Sözleşmesi (HMK m.5-19) Konularında Getirdiği Yenilikler”, **Bankacılar Dergisi**, Özel Sayı, 2013, s.45.

²⁶⁰ Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.8; Kuru, **El Kitabı**, s.179; Karademir Aydemir, **a.g.e.**, s.220; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158.

²⁶¹ Kuru, **Ders Kitabı**, s.81; Sümeyra Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 422398, s.24, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:22.09.2020).

kesin yetkinin söz konusu olmadığı konularda yapılabilir (HMK m.18).²⁶⁶ Öğretide kanunen yetkili olan icra dairesinin yetkisinin ortadan kalkmayacağı, yetki sözleşmesinde kararlaştırılan icra dairesi yanında borçlunun yerleşim yeri icra dairesinin de yetkili olmaya devam edeceği belirtilmiştir.²⁶⁷ Bir başka görüş ise tarafların aralarında aksini kararlaştırmadığı sürece icra takibinin sadece sözleşmede kararlaştırılan icra dairesinde başlatılabileceği yönündedir.²⁶⁸ Kanaatimizce de taraflar arasındaki menfaat dengesi gözetilmesi gerektiğinden borçlunun yerleşim yeri icra dairesinin yetkisinin devam etmesi, menfaat dengesinin korunması amacına hizmet edecektir. Çünkü gerçekten ödeme gücüne düşmüş olan bir borçlunun yetki sözleşmesinde belirtilen yerden takibi sürdürmesi gerekir ki bu da menfaat dengesini zedeleyebilecek bir külfet oluşturur.

2.5.1.2. Yetki itirazı

İcra dairesinin yetkisi kesin ve kamu düzenine ilişkin değildir.²⁶⁹ Bu sebeple sivil hava aracı ipotek borçlusu, sivil hava aracı ipotek alacaklısının yetkisiz icra dairesinde takip yapması üzerine buna yönelik itirazını esas hakkındaki itirazla birlikte icra dairesine bildirmelidir (İİK m50/2).²⁷⁰

²⁶²Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.175; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.9; Kuru, **El Kitabı**, s.179; İbrahim Aşık, **İcra Sözleşmeleri**, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2006, s.117; Kuru, **Ders Kitabı**, s.81; İcra dairesinin yetkisi hakkında yapılan sözleşme bir icra sözleşmesi olup ayrıntılı bilgi için bkz.: Evren Kılıçoğlu, **İcra Sözleşmeleri**, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2005 Aralık, s.11 vd.; Karşı, **a.g.e.**, s.61; yetki sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Nur Bolayır, **Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri**, Beta Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul, Ocak 2009, s.30.

²⁶³Aşık, **İcra Sözleşmeleri**, s.117; Bolayır, **a.g.e.**, s.148.

²⁶⁴Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz.: Bolayır, **a.g.e.**, s.133.

²⁶⁵Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.133; yetki sözleşmesi ile sadece bir icra dairesinin yetkili kılınabileceği yönünde bkz.: Aşık, **İcra Sözleşmeleri**, s.118; yetki sözleşmesinin şartları hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.9; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.45.

²⁶⁶Kuru, **Ders Kitabı**, s.82; Üstündağ, **a.g.e.**, s.80; Bolayır, **a.g.e.**, s.84; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.83.

²⁶⁷Aşık, **İcra Sözleşmeleri**, s.120; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.9; ayrıca bkz.: Bolayır, **a.g.e.**, s.79-84.

²⁶⁸Kuru, **Ders Kitabı**, s.82; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.65; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158; Karşı, **a.g.e.**, s.62; ayrıca bkz.: Bolayır, **a.g.e.**, s.163-170.

²⁶⁹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.153; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.65; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.133; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.10.

²⁷⁰Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.133; Kuru, **Ders Kitabı**, s.81; Üstündağ, **a.g.e.**, s.81; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.11; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158.

Yetki itirazı, ödeme emrine itiraz süresi içinde yapılmalıdır.²⁷¹ Sivil hava aracı ipoteği hakkında başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takipte ödeme emrine itiraz, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde dilekçeyle veya sözlü olarak yapılabilir (İİK m.147, m.62). Borçlu bu süre içinde yetki itirazında bulunmaz ise icra dairesinin yetkisini kabul etmiş olur ve takip içinde yetki itirazında bulunma hakkını kaybeder. Ayrıca icra mahkemesinin yetkisi icra dairesinin yetkisine göre belirlendiğinden²⁷² icra dairesinin yetkisine itiraz etmeyen borçlu, icra dairesinin tabi olduğu icra mahkemesinin de yetkisini kabul etmiş olur ve ileride icra mahkemesinin yetkisizliğine ilişkin herhangi bir itirazda bulunamaz (İİK m.4/1).²⁷³ Borçlunun borçtan veya imzadan ayrı olarak yalnızca yetki itirazında bulunması mümkün olup, itirazda yetkili icra dairesini de göstermesi gerekmektedir (HMK m.19).²⁷⁴

Yetki itirazı, takibin kendiliğinden durmasına sebep olur (İİK m.66/1). Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, yetki itirazı üzerine itirazı kabul etmek ya da reddetmek üzere iki şekilde hareket etme imkanına sahiptir. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, yetki itirazını kabul ettiği takdirde takibe devam etmek için icra dosyasının yetki itirazında gösterilen icra dairesine gönderilmesini istemelidir.²⁷⁵ Yetkisiz icra dairesinin bu talep üzerine dosyayı yetkili icra dairesine göndermesiyle yetkili icra dairesi borçluya yeni bir ödeme emri gönderir. Böylece takip aşamaları en baştan başlar ve borçluya yetkili icra dairesinin gönderdiği ödeme emrine karşı -yetki itirazı hariç- diğer itiraz haklarını yeniden kullanma imkanı doğar.²⁷⁶

²⁷¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.128; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.10.

²⁷² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.201; Kuru, **El Kitabı**, s.181.

²⁷³ Kuru, **Ders Kitabı**, s.82-85; aksi yönde bkz.: Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.17-94.

²⁷⁴ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.133; Kuru, **Ders Kitabı**, s.83; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.12; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158.

²⁷⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.134; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.66; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.13-14; takip dosyasının yetkili icra dairesine altı aylık süre içinde gönderilmesi talep edilmelidir. Bkz.: Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158.

²⁷⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.134; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.18-19; 7155 Sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Hakkında Kanun’un (ASPAK) 7. maddesinin 5. fıkrasına göre sadece yetki itirazı yapılması halinde alacaklının yetki itirazında belirtilen icra dairesinde haciz işlemlerini başlatabileceği ve yeniden ödeme emri tebliğ edilmesinin gerekmediği belirtilmiştir.

İlk ödeme emrine karşı sadece yetki itirazında bulunulmuş olması²⁷⁷ borçlunun yeni ödeme emrine karşı esas bakımından itiraz hakkını engellemez.²⁷⁸ Aksine yetkisiz icra dairesinin gönderdiği ödeme emrine karşı yapılan esasa yönelik itirazlar, yeni ödeme emrine karşı yapılmış sayılmayacağından imzaya ve borca yönelik itirazlar yetkili icra dairesinde yeniden yapılmalıdır.²⁷⁹

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının yetki itirazını kabul etmemesi halinde itirazı ortadan kaldırmak ve takibe devam edebilmek için başvuracağı yol itirazın içeriğine göre farklılık gösterir. Borçlu ödeme emrini aldıktan sonra sadece yetki itirazında bulunmuş ise alacaklının başvuracağı tek yol icra mahkemesinde itirazın kaldırılması yoludur.²⁸⁰ İİK m.50/2 maddesi ile icra mahkemesinin yetki itirazını öncelikle inceleyeceği ve kesin şekilde karara bağlayacağı ifade edilmektedir.²⁸¹ Sivil hava aracı ipotek borçlusunun sadece yetki itirazında bulunmuş olması durumunda icra mahkemesi itirazın kaldırılması talebini kabul ederse takip kesinleşecek ve alacaklı takibin sonraki aşamaları için girişimde bulunabilecektir.²⁸² İcra mahkemesi itirazın kaldırılması talebini reddederse artık alacaklının iki hafta içinde yetkisiz icra dairesine başvurarak takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesini talep etmesi gerekir.²⁸³

Takip borçlusu yetki itirazını borca ya da imzaya itirazla beraber yapmış ise takip alacaklısı elinde İİK m.68’ de sayılan belgeler olmak kaydıyla icra mahkemesinde itirazın kaldırılması yoluna başvurabilir.²⁸⁴ Böylece icra mahkemesi yetki itirazını öncelikle incelemiş ve karara bağlamış olur. Sonrasında ise icra mahkemesi yetki itirazını kabul ederse esasa ilişkin incelemeyi yapmasına gerek kalmaz.²⁸⁵ Alacaklı, takibe devam edebilmek için icra dosyasının

²⁷⁷Sivil hava aracı ipotek borçlusu, esasa ilişkin itirazda bulunmadan da sadece yetki itirazında bulunabilir. Bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.125.

²⁷⁸Kuru, **El Kitabı**, s.182.

²⁷⁹Kuru, **Ders Kitabı**, s.83; Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.66; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.84.

²⁸⁰Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.203; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.146; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.14-84.

²⁸¹Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.134.

²⁸²Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.136; Kuru, **Ders Kitabı**, s.83; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158.

²⁸³Aksi halde takibin yapılmamış sayılacağına ilişkin bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.84.

²⁸⁴Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.135-136; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.14

²⁸⁵Kuru, **Ders Kitabı**, s.84; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.15.

yetkili icra dairesine gönderilmesini istemelidir.²⁸⁶ İcra mahkemesi yetki itirazını reddederse esasa ilişkin diğer itirazları da değerlendirir.²⁸⁷

Alacaklı yetki itirazıyla birlikte esasa da itiraz etmiş ancak elinde İİK m.68’de yer alan belgeler yoksa itirazı bertaraf edebilmek için başvurabileceği tek yol İİK m.67’e göre genel mahkemelerde itirazın iptali davası açmaktır.²⁸⁸ Yetki itirazını inceleme görevi, İİK m.50/2 gereği yalnız icra mahkemesinin görevi olduğundan diğer itirazlarla birlikte yetki itirazının da genel mahkemelerde incelenip incelenemeyeceği tartışma konusudur. Yargıtay’a göre icra dairesinin yetkisine yapılan itiraz, daha geniş görevli bir mahkemede incelenebilir.²⁸⁹ Aksi takdirde alacaklıdan hem icra dairesinin yetkisine yapılan itirazın kaldırılması için icra mahkemesine başvurmasını hem de elinde Kanun’da sayılan belgeler olmadığı için esasa yönelik itirazların iptali için genel mahkemelere başvurmasını beklemek İİK m.67’deki sürelerin kaçırılması başta olmak üzere çeşitli sorunlara sebep olabilecektir. Öğretideki bir görüşe göre -Yargıtay’ın bu gerekçelerinden farklı olarak- yetki, takip hukukuna özgü bir sorun olduğundan takip ekonomisi gereği itirazın iptalini inceleyen mahkeme yetki itirazını da inceleyebilmelidir.²⁹⁰ Öğretide yer alan başka bir görüş ise şu şekildedir; yetki itirazı borca veya imzaya itirazın yanında yapılmışsa alacaklı elindeki belgelerle bağlı olmadan isterse icra mahkemesine başvurarak itirazın kaldırılmasını isteyebilir isterse genel mahkemelerde itirazın iptali davası açabilir.²⁹¹ Her iki halde de icra mahkemesi ya da genel yetkili mahkeme önce yetki itirazını karara bağlar; sonrasında yetki itirazının reddine karar verirse diğer itirazları incelemeye geçer.²⁹²

²⁸⁶Budak, **a.g.e.**, s.131-132; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.15.

²⁸⁷Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.136; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.16; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158.

²⁸⁸Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.134-135; Deynekli/ Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.14-84.

²⁸⁹Yargıtay 15. HD., 7.7.2004 tarih ve 6454/3791 sayılı karar; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158; aynı yönde bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.126; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.201; Taylan Özgür Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 2013, s.103.

²⁹⁰Aynı görüşte bkz.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.49; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.135; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.14-95; Uyar, “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, s.145-158; Bkz.: Yargıtay 12.HD., 30.03.2010 tarih ve 26012/7546 sayılı karar; Yargıtay 12. HD., 12.05.2011 tarih ve 28500/9364 sayılı karar; aynı yönde bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.81-82; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.113.

²⁹¹Atalı/Ermenek, **a.g.e.**, s.66; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.101.

²⁹²Üstündağ, **a.g.e.**, s.81; Kuru, **El Kitabı**, s.185 vd.

Kanaatimizce, alacaklı İİK m.68’de yer alan belgeleri elinde bulunduruyorsa doğrudan genel mahkemelerde itirazın iptali davası açmamalıdır. Çünkü yetki itirazını incelemeye öncelikle icra mahkemeleri görevlidir.²⁹³ Alacaklı, İİK m.68’de sayılan belgelere sahip değilse ancak o zaman icra mahkemesine başvuru zorunluluğu olmadan doğrudan genel mahkemelerde itirazın iptali davası açılabilirdir.²⁹⁴ Bu halde genel mahkeme, yetki itirazı hakkında da karar vermeye yetkili olmalı ki böylelikle hem İİK m.50/2 hükmünün getirdiği düzen ihlal edilmemiş olsun hem de itirazı hükümden düşürmek için yalnızca itirazın iptali yoluna başvurma imkanı bulunan alacaklı korunmuş ve takip ekonomisi gözetilmiş olsun.

2.5.2. İlamlı İcrada Yetki

İlamlı icrada alacaklının elinde alacaklı olduğunu gösteren bir mahkeme kararı veya İİK m.38 anlamında ilam niteliğinde bir belge mevcuttur. İlamlı icrada, ilam ya da ilam niteliğinde belgeye sahip olan borçlu İİK m.34 hükmü gereği Türkiye’ nin herhangi bir yerindeki icra dairesine başvurarak ilamlı icra takibi yapabilir.²⁹⁵

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, ilam veya ilam niteliğinde belgeye²⁹⁶ sahip olduğu takdirde Türkiye’ nin her yerindeki icra dairesine müracaat ederek ilamlı icra takibi başlatabilir. Bu halde ilamlı icrada yetki itirazı söz konusu olmayacaktır.²⁹⁷ Bununla birlikte alacaklının yerleşim yeri değişikliği yapması halinde de İİK m.34 gereği icra takibinin yeni yerleşim yerine nakledilmesini istemesi mümkündür.

Alacaklının ilamlı icra takibini Türkiye’nin her yerinde başlatabilmesi kuralı, ilam konusunun taşınır veya taşınmaz olması ayrımı yapılmadan uygulanır.²⁹⁸ Ancak sivil hava aracı ipotek alacaklısı, TMK m.2’ ye göre bu hakkını kötüye kullanmadan hayatın olağan akışı içerisinde, makul olan icra dairesinde takip başlatmalıdır. Aksi halde borçluyu zarara uğratmak maksadı

²⁹³Kuru, **El Kitabı**, s.183; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.14.

²⁹⁴Ayrıntılı bilgi için bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.184; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.14-84.

²⁹⁵Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.416.

²⁹⁶Üstündağ, **a.g.e.**, s.357 (dn:161); düzenleme şeklindeki noter senetleri hakkında bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.780.

²⁹⁷Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.416; münhasır yetki sözleşmesinin olduğu durumlara ilişkin ayrıca bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.155; Üstündağ, **a.g.e.**, s.357 (dn:161); Karslı, **a.g.e.**, s.62.

²⁹⁸Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **İcra ve İflas Hukuku**, s.400.

ile yapılan takiplerde sivil hava aracı ipotek borçlusu şikayet yoluyla icra mahkemesine müracaat edebilmelidir.²⁹⁹

2.6. SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN İLAMSIZ İCRA YOLUYLA TAKİBİ

Sivil hava aracı ipoteğinin bir icra takibi konusu yapılarak paraya çevrilmesi, takip hukukunda taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerine göre gerçekleşir. Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip ilamlı ya da ilamsız olabilir. Sivil hava aracı ipotek hakkı ilama veya İİK m.38’de belirtilen ilam niteliğinde bir belgeye dayanmıyorsa ilamsız takip yolu izlenir.³⁰⁰ Mahkeme huzurunda yapılan sulh ve kabuller, para borcu ikrarını içeren noter tarafından re’ sen düzenlenen senetler,³⁰¹ istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler Kanun tarafından ilam niteliğinde görülmüş ve ilamlı icranın konusu yapılmıştır.

Alacağını sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alan sivil hava aracı ipotek alacaklısı da bu belgelerden birine sahip olmadığı takdirde taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip yoluna başvurmalıdır.³⁰² Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur ki; takip alacaklısı asıl alacağını elde edememekte ve sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına aldığı alacağını taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla elde etmeye çalışmaktadır. Dolayısı ile Türk sivil hava aracı sicilinde bulunan tescil ve noter onaylı sivil hava aracı ipotek sözleşmesi alacağın değil ipoteğin varlığına delil teşkil eder.³⁰³ İpotek hakkının varlığı da alacağın varlığına bağlı olduğundan takip sürecinde borca itiraz gündeme gelirse takibin başarıya ulaşabilmesi için alacaklının alacağın varlığını ispat etmesi gerekir. Çünkü alacak sona ermiş ve buna bağlı olarak sivil hava aracı ipoteği de sona ermiş ancak henüz ipotek sicilden terkin edilmemiş

²⁹⁹Karş.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.418.

³⁰⁰Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.141; Süha Tanrıver, **İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 1996, s.34.

³⁰¹Deliduman, **Noter Senetleri**, s.73; noter tarafından re’ sen düzenlenen ve borç ikrarını içeren senetlerin resmi senet olduğu yönünde bkz.: Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.119; Adnan Deynekli/Mustafa Saldırım, **İhtiyati Haciz**, Turhan Kitabevi, Ankara, Kasım 2005, İkinci Bası, s.80; Süha Tanrıver, **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara 2011, s.8.

³⁰²Dava acımak için arabulucuya başvurunun dava şartı olduğu haller icra takipleri için söz konusu olmayıp, arabulucuya başvuru zorunluluğu olan para alacakları için doğrudan genel haciz yoluyla takibe başlanabilir. Bu konuda bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.89. Benzer bir engel rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip için de bulunmamaktadır.

³⁰³Bkz.: I. B. 2. c) Sivil Hava Aracı İpoteğinin Özellikleri

olabilir. Bu ihtimalde Türk sivil hava aracı sicilinde yolsuz tescil bulunduğundan buna dayanarak başlatılan rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip de başarısız olur.

TSHK m.74/1-c'ye göre alacağın tutarı kesin değil ve değiştirilebilir ise rehnin temin ettiği azami tutar üzerinden sivil hava aracı ipoteğinin tescil edilebileceğidir. Kanun bu hüküm ile sivil hava araçları üzerinde üst sınır ipoteğinin kurulmasına imkan tanımıştır. Taşınmaz rehinlerinde üst sınır ipoteğinin söz konusu olduğu hallerde teminat altına alınan alacak kesin olarak belirli olmadığı için ilamsız takip yoluna başvurulur.³⁰⁴

Taşınmazlar hakkındaki duruma kıyasen sivil hava araçları üzerinde kurulabilecek üst sınır ipoteğinin ilamsız icra takibine sebebiyet vermesi mümkündür. Ne var ki sivil hava aracı ipoteği tam anlamıyla bir taşınmaz ipoteği olmayıp taşınır rehni hükümlerine tabi olduğundan ve icra hukukunda taşınır rehninin paraya çevrilmesi hükümleri uygulama alanı bulacağından alacak miktarının belli olduğu yani üst sınır ipoteğinin mevcut olmadığı bir ipotek için İİK m.149 hükmüne göre ilamlı icranın yapılamayacağı kanaatindeyiz.³⁰⁵

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takibin aşamaları şu şekildedir: 1) Takip talebi, 2) Ödeme emri, 3) Borca itiraz ve itirazın incelemesi, 4) Kıymet takdiri, 5) Paraya çevirme, 6) Paraların ödenmesi.

2.6.1. Takip Talebi

Sivil hava aracı ipoteği bir taşınır rehin türü olduğundan alacağını sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına almış alacaklı, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takibe girişmek istediğinde yetkili icra dairesine başvurarak takip talebinde bulunur.³⁰⁶

Yetkili icra dairesi eğer taraflar arasında herhangi bir yetki sözleşmesi bulunmuyorsa sivil hava aracı ipotek borçlusunun yerleşim yeri veya takibe esas olan sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin yapıldığı yer icra dairesidir (İİK m.50/1, HMK m.6, TMK m.19-22).

2.6.1.1. Takip talebinde bulunulması

³⁰⁴ Ayrıntılı açıklamaları hakkında bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.92.

³⁰⁵ Ayrıca bkz.: 2.7.1. Genel Olarak

³⁰⁶ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.143.

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte takip talebi, genel haciz yolundakine çok benzer.³⁰⁷ Takip talebinin yazılı, sözlü veya elektronik ortamda yapılması mümkündür (İİK m.58/1).³⁰⁸

Takip talebi genellikle icra dairesinde basılı bir takip talebi örneği doldurulmak suretiyle yazılı yapılmaktadır (İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği m.19/1-a)³⁰⁹. Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip talebinde basılı bir form mevcut olmadığından genel haciz yoluyla takipte kullanılan takip talebi formu doldurulur.³¹⁰ Sözlü olarak takip talebi yapılmak istendiğinde alacaklıdan gerekli bilgiler alınarak basılı tutanağa geçirilir.³¹¹ Çünkü İİK m.8/1'e göre icra dairelerinin kendilerine yöneltilen talepler hakkında ilgili tutanağı tutmaları gerekir.³¹² Bu tutanak alacaklı ve icra müdürü veya yardımcısı veya katibi tarafından imzalanır. Takip talebinin elektronik ortamda yapılması ise UYAP³¹³ üzerinden gerçekleştirilir ve yine icra dairesi tarafından oluşturulan dosyaya kaydedilir (İİKY m.16/5, m.22/2).³¹⁴

Takip talebi ile gerekli takip masraflarını karşılamak amacıyla başvurma harcı, binde beş peşin harç, ödeme emrinin tebliği ve itiraz söz konusu olursa itirazın alacaklıya tebliği için gereken posta gideri icra dairesine peşin olarak verilmelidir.³¹⁵ İşte takibin başladığı tarih tam olarak harçların yatırıldığı tarihtir.³¹⁶ Yetkili icra dairesine gönderilmek üzere alacaklı yetkili olmayan bir icra dairesi aracılığı ile harç ve giderleri ödeyerek takip talebinde bulunabilir.³¹⁷

2.6.1.2. Takip talebinin unsurları

³⁰⁷ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.429.

³⁰⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.176; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.15; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.32.

³⁰⁹ R.G.: T. 11.04.2005, S. 25873 İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği (İİKY).

³¹⁰ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.143.

³¹¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.105.

³¹² Mustafa Özbek, "İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağıyla Getirilmek İstenen Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.57, S.3, Y.2008, s.473, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/626968> (Erişim Tarihi: 26.6.2020).

³¹³ Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

³¹⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.107; İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği m.21 (Ek fıkra: RG-16/4/2013-28620); Özbek, "Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri", s.2218.

³¹⁵ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.141.

³¹⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.115; zamanaşımı bakımından bkz.: Ülkü, **a.g.e.**, s.19.

³¹⁷ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.141; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.32.

Geçerli bir takip talebi için takip talebinde İcra ve İflas Kanunu'nda belirtilen bilgiler yer almalıdır. Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte bulunması gereken unsurlar İİK m.145' de düzenlenmiştir. İİK m.145, takip talebinde bulunması gereken hususlarda genel haciz yolundaki takip talebine yani Kanun'un 58. maddesine atıf yapmaktadır. İİK m.145'in devamına göre takip talebinde, 58. maddede yer alan hususlara ek olarak rehnedilen malın ne olduğu,³¹⁸ rehnedilen mal üçüncü bir kişiye ait veya sonradan devredilmiş ise rehinli malın malikinin ismi ve rehinli mal üzerinde daha sonra gelen bir rehin hakkı mevcut ise bu hakka sahip olan şahsın ismi de bulunmalıdır.³¹⁹

Alacaklı ve borçlu bilgileri:

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının bilgilerinin İİK m.58/2' ye göre takip talebinde oldukça ayrıntılı yer alması gerekir. Buna göre alacaklının ve varsa yasal temsilcisinin adı ve soyadı yanında alacaklı veya vekilinin ödeme yapılacak banka adı, hesap bilgileri,³²⁰ T.C. kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri, alacaklı Türkiye'de ikamet etmiyorsa Türkiye'de göstereceği adres bilgilerinin açıkça takip talebinde bulunması lazımdır. Alacaklının kimliğinde yanlışlık bulunması borçlunun hukuki yararını ihlal etmediği sürece takibin geçersizliği sonucu doğurmaz ve yanlışlık düzeltilerek takibe devam edilir.³²¹

³¹⁸Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.112-113.

³¹⁹İİK m.58 ve m.145'i sivil hava aracı ipoteki bakımından birlikte değerlendirecek olursak takip talebinde; sivil hava aracı ipotek alacaklısının kimlik adres bilgileri ve banka hesabı bilgileri, sivil hava aracı ipotek borçlusunun kimlik ve adres bilgileri, sivil hava aracı ipoteki ile teminat altına alınan alacak miktarı ve faizli alacak söz konusu ise faizin miktarı ve işlemeye başladığı gün, alacak ve rehin hakkı bir belgeye dayanıyorsa bu belgenin borçlu sayısından bir fazla olmak üzere aslı veya onaylanmış örneği, yani noter onaylı sivil hava aracı ipotek kurma sözleşmesi, alacaklı tarafından seçilen takip yolu, sivil hava aracı ipotek alacaklısının ya da vekilinin imzası

rehnedilen sivil hava aracına ait bilgiler, rehnedilen sivil hava aracı üçüncü bir kişiye ait veya mülkiyeti sonradan üçüncü bir kişiye geçmiş ise üçüncü kişinin adı, soyadı, yerleşim yeri bilgileri (İİK m.21/b), Sivil hava aracı üzerinde takip konusu rehinden sonra gelen bir rehin hakkı mevcut ise hak sahibinin adı, soyadı, yerleşim yeri bilgileri (İİK m.21/b) yer almalıdır. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.95; Talih Uyar, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt:8**, Bilge Yayınevi, 4. Baskı, Haziran 2010, s.11907; Üstündağ, **a.g.e.**, s.314; Ülkü, **a.g.e.**, s.78; karşı: Tuna, **a.g.e.**, s.65; Sivil hava aracı maliki üçüncü bir kişi ise malikin mecburi takip arkadaşı olduğu yönünde karşı: Kuru, **El Kitabı**, s.991; Tuna, **a.g.e.**, s.66; Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, s.102-153; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.330; Ülkü, **a.g.e.**, s.79; bu unsurun ihtiyari olduğu yönünde bkz.: Tuna, **a.g.e.**, s.65; Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.131.

³²⁰Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.178; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.75.

³²¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.155 vd.; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.146; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK.), 20.12.1995, E.1995/12-962, k.1995/1146 Sayılı kararı; Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2013, s.290; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.33 vd.

Takip talebinde borçlunun adı, soyadıyla birlikte varsa ve biliniyorsa yasal temsilcisinin adı, soyadı, T.C. kimlik numaraları ya da vergi kimlik numaraları, şöhret ve yerleşim yerlerinin de yazılması gerekir (İİK m.58/2).³²² Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, rehin malikinin üçüncü kişi olduğu hallerde, rehin maliki zorunlu takip arkadaşı olacağından sivil hava aracı malikinin isim ve adresinin de takip talebinde gösterilmesi zorunludur.³²³

Borçlunun adı ve adresinde yapılan maddi hatalar sonradan değiştirilebilir.³²⁴ Borçlunun adresinin bilinmemesi ve takip talebine yazılamaması ise ödeme emrinin ilan yolu ile tebliğ edilmesi sonucunu doğurur.³²⁵ İlanen tebligat suretiyle ödeme emrinin gönderilebilmesi için borçlunun ilan ücretinin ödenmesi ve adres araştırmasının icra müdürlüğünce yapılması gereklidir (7201 Sayılı Tebligat Kanunu m.28).³²⁶ Takip talebinde bulunan sivil hava aracı ipotek alacaklısı, İİK m.58/2’de belirtilmiş tüm bilgileri kendisi ve bilgisi dahilinde sivil hava aracı ipotek borçlusu için takip talebi formuna yazmalıdır.³²⁷

Alacak miktarı:

Takip talebinde bulunması gereken bir diğer unsur sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınan alacağın Türk parası ile tutarındır.³²⁸ Alacağın Türk lirası olarak takip talebinde belirtilmesi, tüm takip yolları bakımından dolayısıyla taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip yolunda da zorunlu bir unsurdur.³²⁹ Alacak miktarının takip talebinde Türk lirası ile belirtilmesi gerekliliği İcra ve İflas Kanunu’ un 58. maddesinin 2. fıkrasında

³²²Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.62; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.35 vd.

³²³Karş.: Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, s.153; zorunlu takip arkadaşlarının da her birinin takip talebinde gösterilmesi gerektiğine ilişkin ayrıca bkz.: Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.179.

³²⁴Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.159; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.146; Yavuz Süphandağ, **Açıklamalı 1896 Adet Özet İçtihatlarla İcra El Kitabı**, Bilge Yayınevi, 10. Baskı, Mart 2019, s.232; Ülkü, **a.g.e.**, s.54; bu konuda ayrıca bkz.: Alagonya, **a.g.e.**, s.129-130.

³²⁵Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.146; Seyithan Deliduman, **Tebligat Hukuku Bilgisi**, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2011, s.28.

³²⁶7201 Sayılı Tebligat Kanunu R.G.: T.: 19.2.1959, S.: 10139; ayrıntılı bilgi için bkz.: Deliduman, **Tebligat Hukuku Bilgisi**, s.84-85; icra tebliğleri de bir icra takip işlemi olması hakkında ayrıca bkz.: Alper Tunga Küçük, “İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler,” **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.74, S.1, Y.2016, s.307, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihfm/issue/28570/304826> (Erişim Tarihi:17.7.2020).

³²⁷Alacaklı yerleşim yeri göstermezse takip talebi için başvurduğu icra dairesinin bulunduğu yerin yerleşim yeri sayılacağı yönünde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.49.

³²⁸Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.160; Hakan Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 1998, s.167.

³²⁹Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.299; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.38; Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.148-169.

hüküm altına alınmıştır. TBK m.99, para borçlarının yabancı ülke parasıyla ödenmesine sözleşmede kararlaştırılması halinde imkan tanısı da İcra ve İflas Kanunu'nun 58/2 maddesi emredici nitelikte olduğundan³³⁰ icra dairesi takip konusu borcu alacaklıya Türk parasıyla ödemek zorundadır.³³¹ Takip talebinde yabancı para alacağının Türk lirası ile gösterilmemesi süresiz şikayet konusu olup takibin iptalini gerektiren bir husustur.³³²

Takip talebinde alacağın Türk lirası karşılığı yer almadığı takdirde bu durum takibin her aşamasında icra organlarınca resen dikkate alınır.³³³ Ayrıca icra müdürü takip talebindeki bu eksikliği kendiliğinden tamamlayamaz.³³⁴ Alacağın Türk lirası ile talep edilmesi kamu düzenine ilişkin bir kural olduğundan teminat tutarının Türk lirasına çevrilerek talep edilmediği takdirde icra memurunun ödeme emri düzenlemesi de süresiz şikayet konusu olur.³³⁵

Sivil hava aracı ipoteği, TSHK m.73 hükmüne göre yabancı para ile ödenecek borçlar için kurulabilir. Ancak sivil hava aracı ipoteğinin yabancı para borcu için kurulabilmesi, Maliye Bakanlığı'nın iznine tabidir.³³⁶ Maliye Bakanlığı'nın yabancı para borcu için rehin kurulmasına izin vermesi üzerine bu iznin Türk sivil hava aracı siciline kaydedilmesi lazımdır.³³⁷

³³⁰Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.162.

³³¹Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 15. Baskı, Ankara 2013, s.973; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.298; bu zorunluluk hem gerçek yabancı para borçları için hem de gerçek olmayan yabancı para borçları için geçerli olup, icra takibinde yabancı paranın aynen tahsili istenemez. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.30-152.

³³²Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.160; Yargıtay 12. HD. T:23.06.2004, E:2004/13132, K:2004/16527 (Süphandağ, **İcra El Kitabı**, s.252); Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.301; Karşı, **a.g.e.**, s.148.

³³³HGK. 12.05.1999 tarih ve E. 1999/12-271, K. 1999/301 sayılı karar.

³³⁴Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.193; HGK. T: 18.12.2002, E: 2002/12-1058, K: 2002/1064 Sayılı karar (Süphandağ, **İcra El Kitabı**, s.252).

³³⁵HGK. 12.05.1999 tarih ve E. 1999/12-271, K. 1999/301 sayılı kararı; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.147; takip talebinde alacağın Türk lirası karşılığı gösterilmesine rağmen ödeme emrinde yabancı para olarak belirtilmesi takibin iptaline değil yalnızca ödeme emrinin iptaline sebebiyet vereceği yönünde bkz.: Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.292-300-303; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.68; Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.155-204.

³³⁶Maliye Bakanlığı'nın iznine artık gerek olmadığı yönünde bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.378; ayrıca bkz.: Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s. 171; **a.g.e.**, s.169, dn:69.

³³⁷Maliye Bakanlığı'nın yabancı para üzerinden sivil hava araçları üzerinde ipotek kurulabileceğine ilişkin izin vermesi şartının TMK ve TTK ile paralellik göstermediği ve Türk Sivil Havacılık Kanunu'nda değişiklik yapılması gerektiği yönünde bkz.: Hızır/Turaev, **Türk Hukukunda Hava Araçları ve Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi**, s.398.

Yabancı para üzerinden takip yapılamayacağı için alacak, yabancı para olsa bile sivil hava aracı ipotek alacaklısı bunun Türk lirası karşılığını ve alacağını hangi kur üzerinden talep ettiğini faiziyle birlikte belirtmelidir (TBK m.99).³³⁸ Sivil hava aracı ipotek alacaklısının takip talebine yazacağı alacak miktarı, yabancı para alacağının takip başvurusunda bulunduğu tarihteki Merkez Bankası efektif satış kuru üzerinden Türk lirası karşılığıdır.³³⁹

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, yabancı para alacağının hangi kur üzerinden Türk lirasına çevrileceğini de takip talebinde belirtmek zorundadır. Buna göre sivil hava aracı ipotek alacaklısı, vade tarihi veya fiili ödeme tarihindeki kur olmak üzere iki tarihten hangisini seçtiğini takip talebinde gösterir (TBK m.99).³⁴⁰ Fiili ödeme tarihindeki kurun seçilmesi durumunda sivil hava aracı ipotek alacaklısına yapılacak ödeme; borcun fiili ödeme günündeki döviz kuruna göre Türk lirasına çevrilmesi suretiyle yapılır.³⁴¹

Alacak Türk lirasına çevrilmesine rağmen seçilen kur takip talebinde belirtilmemişse; Yargıtay’a ve öğretide yer alan görüşlere göre bu eksiklik icra müdürünün alacaklıya sorarak giderebileceği bir eksiklik olup takibin iptaline sebebiyet vermez.³⁴²

Takip talebinde gösterilen alacak daha sonra artırılamaz.³⁴³ Peki alacağının fiili ödeme günündeki kur üzerinden Türk parasına çevrilmesini talep eden alacaklının takip talebinde gösterdiği tutarın, alacağının fiili ödeme günündeki karşılığından az olması durumunda takip talebinde yazdığı miktar ile sınırlı mı kalacaktır? Öğretiye göre alacaklı, takip talebinde yabancı para alacağını, takip tarihindeki Merkez Bankası’nın efektif satış kurunu esas alarak

³³⁸Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.162; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.178; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.502.

³³⁹Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.147; Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.50; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.116; Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.188.

³⁴⁰Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.67; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.69; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.41; Deynekli, **İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, s.107; taraflar arasında borcun yabancı para ile ödenmesi şart koşulsa da alacaklının vade veya fiili ödeme günündeki kuru seçme imkanı olduğu yönünde bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.502.

³⁴¹Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.147; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.78.

³⁴²Yargıtay 12. HD., T. 1.10.2018, E. 2018/4005, K. 2018/8878 sayılı kararında asıl alacağı ve asıl alacağa işlemiş faizi alacaklının Türk lirasına çevirerek istemesini seçimlik hakkın vade tarihinden yana kullanıldığı şeklinde yorumlamıştır.; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.162; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.142; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.41.

³⁴³Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.147; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.119; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.38.

Türk parasına çevirmek zorundadır.³⁴⁴ Ancak bu çeviriye rağmen alacaklının takip talebinde ayrıca belirtmesi şartıyla yabancı para alacağının fiili ödeme günündeki kur üzerinden ödenmesi de mümkündür.³⁴⁵ Ödenen miktarın, takip talebinde belirtilmiş olan Merkez Bankası'nın efektif satış kuru üzerinden çevrilen alacak miktarından az ya da çok olması göz önüne alınmaz³⁴⁶; çünkü alacaklının takip talebinde belirttiği tutar, gerçek alacak miktarını göstermez. Alacaklı takibi başlatabilmek adına alacağını Türk lirasına çevirmiştir. Asıl talep ettiği miktar ise yabancı para alacağının fiili ödeme günündeki döviz kuru karşılığıdır.³⁴⁷ Bunun yanında sivil hava aracı ipotek alacaklısı, kur farkından dolayı uğrayabileceği zararı karşılamak için tazminat hakkını saklı tutabilir.³⁴⁸

Faiz:

İpotekli sivil hava aracının karşılayacağı alacaklar hakkında TSHK m.75 atfıyla, Türk Medeni Kanun'un 875. maddesinin birinci fıkrası ile 876. maddesi hükümleri uygulanır. Buna göre sivil hava aracı ipoteği TMK m.875/1'de yer alan; anapara, takip giderleri ve gecikme faizi³⁴⁹ rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faizi güvence kapsamına alır.

Sivil hava aracı ipoteği, gecikme faizi, rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faizi güvence kapsamına aldığından sivil hava aracı ipotek alacaklısı bu taleplerini de takip talebine yazmalıdır. İİK m.58 uyarınca sivil hava aracı ipotek alacaklısı faizin miktarını ve işlemeye başladığı günü açıkça belirtmelidir.³⁵⁰ Faiz talep edilmiş ancak işlemeye başladığı gün gösterilmemişse, icra memuru faizi takip talebi tarihinden itibaren hesaplar.³⁵¹ Sivil hava aracı ipotek alacaklısı faiz talebiyle birlikte faiz oranını da belirtebilir ancak belirtmediği durumlarda kanuni faiz oranı

³⁴⁴Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.50; alacaklının aradaki kur farkını saklı tutabileceği yönünde bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.210.

³⁴⁵Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.192; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.185.

³⁴⁶Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.147; aradaki kur farkının ayrı bir dava veya icra takibi ile talep edileceği yönünde ayrıca bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.142.

³⁴⁷Aynı şekilde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.92.

³⁴⁸Karş.: Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.192-217.

³⁴⁹Sivil hava aracı ipotek alacaklısının gecikme faizi talep edebilmesi, herhangi bir zararının varlığını gerektirmediği gibi borçlunun kusurlu olmasını da gerektirmez. Ayrıca bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.491.

³⁵⁰Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.165; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.91; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.38.

esas alınır.³⁵² Takip talebindeki alacak miktarı artırılmayacağından takip talebinde faizin istenmediği durumda sonradan takip içerisinde faiz istenemez.³⁵³ Sivil hava aracı ipotek alacaklısının takip talebinde belirttiği faizin işlemeye başladığı güne borçlunun itiraz imkanı vardır. Sivil hava aracı ipotek borçlusu bunun düzeltilmesi için ödeme emrine itiraz edebilir; etmediği takdirde faizin işlemeye başladığı gün kesinleşmiş olur.³⁵⁴

Faiz oranı sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve borçlusu arasında sözleşme ile kararlaştırılmış olabilir. Bu halde faiz oranı sözleşmede belirlenen oran olacaktır.³⁵⁵ Sözleşmede faiz oranı belirlenmemiş ise kanuni faiz oranı esas alınır.³⁵⁶

Yabancı para alacaklarında ise, sivil hava aracı ipotek alacaklısı yabancı paranın Türk lirasına çevrileceği kur tarihini fiili ödeme günü olarak seçmişse; faiz yabancı para üzerinden işler ve Devlet bankalarının o yabancı paraya uyguladığı en yüksek bir yıllık mevduat faiz oranı üzerinden; vade tarihindeki kuru seçmişse Türk parası için geçerli olan kanuni faiz üzerinden talepte bulunabilecektir.³⁵⁷ Yani sivil hava aracı ipotek alacaklısı, seçtiği kur tarihi fiili ödeme günü ise vade tarihinden fiili ödeme tarihine kadar yabancı para üzerinden faiz talep edebilir (3095 sayılı Kanun m.4/a).³⁵⁸

³⁵¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.165; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.178; sivil hava aracı ipotek alacaklısının takibin dayanağı yaptığı senette vade tarihi bulunsa dahi alacaklı açıkça vade tarihinden itibaren faiz talep ettiğini takip talebine yazmamışsa takip tarihinden itibaren faiz hesaplanır. Bu konuda bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.95.

³⁵²Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.178; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.84; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.116; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.204.

³⁵³Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.148; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.119; Nedim Meriç, **Türk ve İsviçre İcra Hukukunda Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s.57; Kuru, **El Kitabı**, s.199; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.39; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.179.

³⁵⁴Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.164; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.148; buna karşılık sözleşmede kararlaştırılan faiz oranına borçlunun itiraz hakkı yoktur. Bkz.: Deynekli, **İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, s.101; faiz oranına itirazın kısmi itiraz olduğu yönünde bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.194-206.

³⁵⁵Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.200; ticari olmayan işlerde taraflar, kanuni faiz oranından daha yüksek bir faiz oranı kararlaştırabilirler. Bu konuda bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.492.

³⁵⁶3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun (RG. T.: 19/12/1984, S.: 18610) Madde 1 uyarınca kanuni faiz oranı yıllık %9' dur. Ticari işlerde faiz oranı hakkında ayrıca bkz.: Deynekli, **İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, s.108; üst sınır ipoteğinde faiz oranı için bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.91.

³⁵⁷Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.116; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.148; Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.199.

³⁵⁸Ayrıca bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.163; Budak, **a.g.e.**, s.141-142; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.186; yabancı para borcunun mutlaka yabancı para ile ödeneceğine ilişkin bir şartın olup olmaması, uygulanacak gecikme faiz oranını etkilemeyecektir. Bu yönde bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.495.

Sivil hava aracı ipotek borçlusu takip başlamadan önce temerrüde düşürülmüş ise sivil hava aracı ipotek alacaklısı gecikme faizi talep edebilir.³⁵⁹ Sivil hava aracı ipotek alacaklısı temerrüt tarihinden itibaren faiz istediğini açıkça takip talebinde belirtmezse faiz takip tarihinden itibaren yürütülür.³⁶⁰ Bu halde, alacak artık Türk parasına çevrilmiş olacağından gecikme faizi yabancı para üzerinden değil Türk parası üzerinden faiz yürütülür.³⁶¹

Takip talebinde borçlunun temerrüde düşürüldüğü tarihin belirtilmesi üzerine gecikme faizi, borçlunun temerrüde düşürüldüğü tarihten itibaren yürütülür. Alacaklı temerrüt tarihinden rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvurmasına kadar işleyen süre için gecikme faizini de talep edebilir. Bu halde temerrüt faizi yabancı para olarak hesaplanır ve takip tarihindeki kur üzerinden Türk parasına çevrilerek takip talebine yazılır.³⁶² Ancak alacaklı, talep ettiği bu gecikme faizine; takibin başlamasından alacağını elde edeceği tarihe kadar geçen süre için yeniden gecikme faizi işlemlerini isteyemez.³⁶³ Çünkü bu halde işlemiş olan faizin üzerine yeniden faiz işletilmesi söz konusu olur ki bu ise 3095 Sayılı Kanun'un 3/1 maddesi ile yasaklanmıştır.

Taktikten önce temerrüde düşürülmemiş sivil hava aracı ipotek borçlusu ise kendisine ödeme emrinin tebliği ile temerrüde düşeceğinden alacaklı takip tarihinden itibaren faiz isteyebilecektir (TBK m.117/1; 492 Sayılı Harçlar Kanunu m.20).³⁶⁴

Alacak ve rehin hakkının dayandığı senet veya belge:

³⁵⁹Karş.: Kuru, **Ders Kitabı**, dn.:6, s.90; ödeme emrinin tebliği ile borçlunun temerrüde düşeceği yönünde bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.174.

³⁶⁰Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.148; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.39-42; ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.204.

³⁶¹Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.193.

³⁶²Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.193; alacaklının yabancı para alacağını, hangi kur üzerinden talep ettiği, yabancı para alacağına uygulanacak faiz oranı bakımından farklılık meydana getirmez. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.496.

³⁶³Kuru, **Ders Kitabı**, s.90; Deynekli, **İpotek**, s.102; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.498; borçlunun faiz borcunu kabul etmesi ve ödeyeceğini taahhüt etmesi halinde, faiz borcunun nitelik değiştirerek ana para borcuna dönüşeceği ve bu borca ayrıca gecikme faizi istenebileceği yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.93.

³⁶⁴Karş. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.148; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.204; 492 Sayılı Harçlar Kanunu (R.G.: T. 17.7.1964, S. 11756).

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte düzenlenen takip talebi genel haciz yolundakine çok benzerdir (İİK m.145, m.58/2-f.4). Genel haciz yoluyla takip talebinde bulunması gereken unsurlardan bir tanesi ise senet, senet yoksa borcun sebebidir.³⁶⁵

Takibe başlanılabilmesi için alacağın senede dayanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak alacağın senede dayanması durumunda ise bu senedin takip talebine eklenmesi İİK m.58/3 hükmüne göre bir zorunluluktur.³⁶⁶ Bu zorunluluk borçlunun ödeme emrine itiraz etmesi üzerine icra mahkemesinde itirazın kaldırılabilmesi için önem arz eder (İİK m.68/1).³⁶⁷

Alacak bir senede veya belgeye dayanıyorsa bunların aslı veya örneği borçlu sayısından bir fazla olmak üzere takip talebine eklenir (İİK m.21/1-a). Takip talebine eklenen iki örnekten biri icra dosyasında saklanırken diğer örnek ödeme emrine bağlanarak borçluya tebliğ edilir (İİK m.61/1). Alacak senede veya belgeye dayanmıyorsa borcun sebebinin gösterilmesi ile yetinilir (İİK m.58/2-f.4). Alacaklı, alacağını senede dayandığını takip talebinde belirtmiş olmasına karşın alacağını dayandırdığı bir senet veya sebep göstermediği müddetçe icra takibine başlanamaz.³⁶⁸

Alacaklı tarafından gösterilen senet ya da borcun sebebinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı takibin başlatılması için önem arz etmez.³⁶⁹ Çünkü gösterilen senet ya da borcun icra müdürünün araştırması gereken değil; borçlunun ödeme emrine itiraz yoluyla ileri sürmesi üzerine incelenebilecek bir husustur.³⁷⁰

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte alacağın dayandığı senet veya sebebe ek olarak rehlin dayandığı belgenin de gösterilmesi lazımdır.³⁷¹ Bu sebeple sivil hava aracı ipotek alacaklısı takip talebinde bulunurken asıl alacağının dayandığı senet veya borcun sebebi yanında noterde onaylama şeklinde kurulan ve Türk sivil hava aracı siciline tescil edilen sivil hava aracı ipotek sözleşmesinin aslı ya da örneğini de icra dairesine vermelidir (TSHK m.70).

³⁶⁵ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.117.

³⁶⁶ Postacioğlu/Altay, **a.g.e.**, s.167.

³⁶⁷ Ayrıca bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.91; Kuru, **El Kitabı**, s.203; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.42.

³⁶⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.179; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.294; Kuru, **El Kitabı**, s.203.

³⁶⁹ Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.42; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.149.

³⁷⁰ Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.294-295.

³⁷¹ Uyar, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt:8**, s.11907.

İcra takiplerinde takip talebine eklenmesi gereken senet, alacağın varlığını gösteren herhangi bir dokümanı ifade eder.³⁷² Takip talebine eklenecek senet her ne kadar Medeni Usul Hukuku anlamında kesin delil niteliği taşıyan belge olmasa da HMK m.200' de düzenlenen senetle ispat zorunluluğu ve sivil hava araçlarının finansal değeri göz önüne alındığında sivil hava aracı ipotek alacaklısının elinde bir senet bulunması gerekliliği ortadadır. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, elinde bulunuyorsa senedin aslı veya onaylı örneğini takip talebiyle birlikte icra dairesine vermeli ve bu senedin tarihini, varsa numarasını ve özetini de takip talebine yazmalıdır.³⁷³ Senet bilgileri takip talebine yazılmasına rağmen aslı veya onaylı örneği icra dairesine verilmedikçe icra dairesi ödeme emri düzenleyip sivil hava aracı ipotek borçlusuna gönderemez; eğer icra dairesi bu eksilik alacaklı tarafından giderilmediği halde ödeme emri düzenleyerek borçluya tebliğ ederse, borçlu, aykırılığı öğrenmesinden itibaren yedi gün içinde şikayet yoluna başvurabilir (İİK m.16).³⁷⁴

Takip talebinde alacağın bir senede dayalı olduğu belirtilmesine karşın bu senedin aslı veya onaylı örneğinin icra müdürlüğüne sunulmaması; icra müdürlüğünün de bu şekilde ödeme emri düzenleyerek sivil hava aracı ipotek borçlusuna ödeme emrini göndermesi halinde, borçlunun şikayet yoluyla ödeme emrinin iptalini isteme imkanı vardır.³⁷⁵

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, takip talebinde alacağının bir senede dayandığını belirtmemiş ve senedi ya da onaylı örneğini icra müdürlüğüne ibraz etmemiş olması durumunda borçlu ödeme emrine itiraz ettiğinde, sivil hava aracı ipotek alacaklısı takip talebinde belirtmediği ve ibraz etmediği senede, itirazın kaldırılması aşamasında icra mahkemesinde dayanabilir mi? Yargıtay, alacaklının takibin başında dayanmadığı senede itirazın kaldırılması aşamasında da dayanamayacağı yönünde görüşe sahiptir.³⁷⁶ Öğretide ise alacağın dayandığı senedin takip talebiyle icra dairesine sunulmamasının, itirazın kaldırılması aşamasında icra mahkemesine ibrazına engel olamayacağı ifade edilmektedir.³⁷⁷

³⁷² Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.117.

³⁷³ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.149.

³⁷⁴ Üstündağ, **a.g.e.**, s.91-92; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.299; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.150.

³⁷⁵ HGK. 2.2.2000 tarih ve E.2000/12-50, K.2000/47 sayılı kararı; Yargıtay 12. HD., 16.05.2002 tarih ve E.2002/8982, K.2002/10223 sayılı karar (Süphandağ, **İcra El Kitabı**, s.234).

³⁷⁶ Yargıtay 12. HD., 25.9.1996 tarih ve E.1996/10107, K.1996/11025 sayılı kararı.

³⁷⁷ Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.295; Coşkun, **İcra Hukukunda Takip Talebi**, s.101; Üstündağ, **a.g.e.**, s.92; aksi yönde bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.203.

Öğretide hakim olan görüşün aksine, alacaklının takip talebinde varlığını belirtmediği ve icra dairesine ibraz etmediği senede, itirazın kaldırılması aşamasında dayanamayacağı kanaatindeyiz. Zira kanun koyucu takip talebinde yer alacak unsurları düzenlerken alacağın ya da rehin hakkının bir senede dayanması durumunda, bu senedin aslı veya örneğinin borçlu sayısından bir fazla olmak üzere takip talebine eklenmesini öngörmüştür. Borçlunun takip talebine eklemesi gereken senet aslı ya da örneğini, takibin başında gündeme getirmediği halde borçlunun itirazı söz konusu olduğu zaman buna dayanması, iyi niyet kuralları ile bağdaşmayacaktır.

Seçilen takip yolu:

Alacaklının takip talebinde takip yollarından hangisini seçtiğini belirtmesi gerekir (İİK m.58/1-f.5). Alacaklı hangi takip yolunu seçtiğini bildirmediği sürece icra müdürü kendiliğinden takip yolunu seçemez ve ödeme emri gönderemez.³⁷⁸

Sivil hava aracı ipoteğini paraya çevirerek alacağını tahsil etmeye çalışan sivil hava aracı ipotek alacaklısının seçeceği takip yolu ise zorunlu olarak taşınır rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibidir. Zira İİK m.45/1 uyarınca rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi şahıslardan olsa dahi alacaklı yalnızca rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir.³⁷⁹

Alacağını sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına almış olan sivil hava aracı ipotek alacaklısının önce rehne başvuru kuralı gereği başvuracağı yol zorunlu olarak taşınır rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi olduğundan takip talebinde ancak bu yolu seçtiğini belirtmek durumundadır.³⁸⁰ Ancak sivil hava aracının paraya çevrilmesi sonucu elde edilen tutar borcu ödemeye yetmezse sivil hava aracı ipotek alacaklısı alacağının kalan kısmını elde etmek için haciz veya borçlu iflasa tabi şahıslardan ise iflas yoluyla takibe girişebilir (İİK m.45/1).

³⁷⁸Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.171; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.150; ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.42.

³⁷⁹Bkz.: Bölüm II, B.3.

³⁸⁰Sivil hava aracı ipoteği için başvurulacak takip yolunun taşınır rehnin paraya çevrilmesi takip yolu olduğu yönündeki açıklamalar için bkz.: Bölüm II; ayrıca bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **İcra ve İflas Hukuku**, s.459; Ülkü, **a.g.e.**, s.72.

İmza:

Hukuki işlemlerin en önemli unsurlarından olan imza, takip talebinde de bulunması gereken bir husustur. Takip talebinin altının sivil hava aracı ipotek alacaklısı veya vekili tarafından imzalanması gerekmektedir.³⁸¹

İcra müdürü, takip talebinde bulunan sivil hava aracı ipotek alacaklısının imzası eksik olursa bunu tamamlattırmalıdır. Aksi halde takip talebinde bulunulmamış sayılır.³⁸² Sivil hava aracı ipotek alacaklısının imza eksikliği sonradan tamamlattırılırsa takip, harç ve giderlerinin ödenmiş olduğu tarihte başlamış sayılır.³⁸³

Diğer bilgiler:

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte, takip talebi birçok yönden genel haciz yolundaki takip talebine benzemektedir. Bununla beraber rehnin paraya çevrilmesine özgü diğer bilgilerin de takip talebinde bulunması gerekir.

Sivil hava aracı ipoteğini paraya çevirme amacıyla girişilen taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte sivil hava aracı ipotek alacaklısı takip talebine İİK m.58'deki bilgilere ek olarak; ipotek ile teminat altına alınmış sivil hava aracına ait bilgileri, sivil hava aracı üçüncü bir kişiye ait veya sonradan üçüncü bir kişiye devredilmişse bu üçüncü kişinin adı, soyadı ve yerleşim yeri bilgileri, takip başlatan sivil hava aracı ipotek alacaklısından sonra bir rehin hakkı geliyorsa bu hak sahibinin adı, soyadı, yerleşim bilgileri takip talebine eklenmelidir (İİK m.145).

Sivil hava aracına ait bilgiler Türk sivil hava aracı sicilinde yer alır (TSHK m.57). Yine sivil hava aracına malik olan kimse ve bu araç üzerindeki diğer rehin hakları da ancak Türk sivil hava aracı siciline tescil ile kurulabileceğinden takip talebinde bulunması gereken her üç bilgiye Türk sivil hava aracı sicilinden erişmek mümkündür (İİK m.70).

2.6.2. Takip Talebinde Bulunmanın Sonuçları

³⁸¹Kuru, **Ders Kitabı (İstinaf Sistemine Göre Yazılmış)**, s.91.

³⁸²Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.150; Kuru, **El Kitabı**, s.204.

³⁸³Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.296; cebri icranın ödeme emrinin tebliği ile başlayacağı yönünde bkz.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.68.

İcra ve İflas Kanunu'na uygun bir şekilde takip talebinde bulunmanın sonucu icra müdürünün takip talebini kabul etmesi ve ödeme emri düzenleyerek borçluya ödeme emrini tebliğ etmesi sonucunu doğurur.³⁸⁴

Takip talebinde bulunulması üzerine icra müdürü İİK m.39'a göre bir makbuz düzenler. Bu makbuzda; dosya esas numarası, sivil hava aracı ipotek alacaklısının adı ve soyadı, takip talebinde bulunduğu tarih, verilen belgenin adedi-tarihi-cinsi ve numarası ve ödenen takip giderleri sütunları yer alır.³⁸⁵ Bedava ve pulsuz olan bu makbuz iki nüsha halinde düzenlenerek icra müdürü veya yardımcı, onların yokluğunda ise katip tarafından imzalanıp onaylanır ve bir örneği sivil hava aracı ipotek alacaklısına verilir; diğer örneği ise alacaklının imzası alındıktan sonra saklanmak üzere dosyaya konur (İİK m.39). Sivil hava aracı ipotek alacaklısı takip talebinde bulunmasını, icra dairesine verdiği belgeleri ve takip harç ve giderlerini ödediğini bu makbuz ile ispat imkanına sahip olur.³⁸⁶

İcra takibinden vazgeçilmesi Medeni Usul Hukukundaki gibi borçlunun rızasına tabi değildir. Alacaklının takipten vazgeçmesi, rehin hakkından ya da alacak hakkından vazgeçtiği anlamına gelmez.³⁸⁷ Sivil hava aracı ipotek alacaklısı icra takibinden vazgeçerse bunu icra tutanağına işletebilmek için Harçlar Kanunu m.20'ye göre harç ödemek zorundadır (Harçlar Kanunu m.23). Bunun üzerine takibin yapılmasına ilişkin tüm sonuçlar ortadan kalkar, takip hiç yapılmamış kabul edilir ve alacaklı daha sonra sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınmış bu alacağı için yeniden icra takibine girişebilir.³⁸⁸

İcra takiplerinde belirtilmesi gereken diğer bir husus da aynı borçluya aynı alacak³⁸⁹ için ikinci bir takip yapılmasında hukuki yarar bulunmadığıdır.³⁹⁰ Aynı alacak için aynı borçluya karşı başlatılan ikinci takip mükerrer takip niteliğindedir.³⁹¹ Bir görüşe göre mükerrer takip icra müdürü tarafından kendiliğinden dikkate alınması gereken ve borçlu tarafından şikayet

³⁸⁴Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.179; Üstündağ, **a.g.e.**, s.94; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.47.

³⁸⁵Ülkü, **a.g.e.**, s.88.

³⁸⁶Karş.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.180; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.151.

³⁸⁷Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.180; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.121.

³⁸⁸Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.121.

³⁸⁹Ayşe Kılınç, **İcra Takibinde Derdestlik**, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.103-115.

³⁹⁰Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.121; icra takibinde derdestliğin koşulları hakkında ayrıca bkz.: Kılınç, **İcra Takibinde Derdestlik**, s.57.

yoluyla ileri sürülebilecek bir takip şartıdır.³⁹² Öğretide yer alan diğer bir görüşe ve daha eski tarihli Yargıtay kararlarının çoğunluğuna göre mükerrer takip iddiası borca itiraz niteliğinde olup ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesine yapılmalıdır.³⁹³

İlamsız takip talebinde bulunan alacaklının alacağının varlığını, icra müdürünün araştırma yetkisi bulunmayıp, talep gerekli şartları sağlıyorsa icra müdürü, İcra ve İflas Kanunu'na göre ödeme emri düzenlemekle görevlidir. Zira İİK m.60 hükmünde bu husus açıkça ifade edilmiş ve Kanun'un lafzına göre icra müdürü, takip talebi kanunen gerekli şartları içerdiği takdirde ödeme emri düzenlemekle yükümlü kılınmıştır.

Kanaatimizce, alacaklının alacağının varlığını araştırmakla yükümlü olmayan icra müdürü, aynı alacak için aynı borçluya karşı daha önce başlatılmış takibin varlığını da kendiliğinden dikkate almakla yükümlü olmamalıdır. Borçlu, mükerrer takip iddiasını ödeme emrine itiraz süresi içinde, itiraz yoluyla ileri sürmelidir.

Alacağın taşınır rehni ile güvence altına alınmış olması söz konusu alacak için zamanaşımı işlemesine engel olmaz. Bununla birlikte takip tarihinde alacak için zamanaşımı dolmuş olsa dahi TBK m.159 gereği rehinli alacaklının alacağını rehinden elde etme yetkisi devam eder. Bu sebeple takip talebinde bulunulmasıyla birlikte zamanaşımının kesilmesi hususu taşınır rehlinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte alacaklının takibe devam edebilmesi noktasında etkili olmayacaktır (TBK m.154).³⁹⁴

2.6.3. Ödeme Emri

³⁹¹Arsan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.151; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.120; ikinci takip, birinci takibin hukuken sona ermesinden sonra başlatıldığı takdirde mükerrer takip söz konusu olmayacaktır. Detaylı bilgi için bkz.: Kılınç, **İcra Takibinde Derdestlik**, s.63; takip arkadaşlığı bakımından icra takibinde derdestliğin değerlendirilmesi hakkında ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.84 vd.

³⁹²Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.148; Kılınç, **İcra Takibinde Derdestlik**, s.146; 12. HD., 16.3.2020 tarih ve E.2019/9462, K. 2020/2696 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bankası (Erişim Tarihi: 2.10.2020).

³⁹³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.180, yazarların bahsi geçen eserinde görüşleri bu yönde iken güncel eserlerinde derdestliğin icra memuru tarafından resen dikkate alınacağı aksi halde süresiz şikayet konusu olacağı yönündedir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.97; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.156; Üstündağ, **a.g.e.**, s.94; Kuru, **El Kitabı**, s.205; Cenk Akil, **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz**, Yetkin Yayınları, Ankara 2017, s.56; Yargıtay 12. HD., T. 17.12.2015, E. 2015/18278, K. 2015/32039 sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 12. HD., T. 19.12.2006, E. 2006/20959, K. 2006/24128 sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası).

³⁹⁴Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.462; takip talebinin sürelerle etkisi hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.48.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip talebi üzerine icra dairesi, sivil hava aracı ipotek borçlusuna ve sivil hava aracı üçüncü bir şahsa aitse sivil hava aracının malikine birer ödeme emri gönderir (İİK m.146).³⁹⁵ Sivil hava aracı ipotek borçlusuna ödeme emri tebliğ edileceği gibi sivil hava aracı üçüncü bir şahsa aitse sivil hava aracının malikine de ödeme emri tebliğ edilir.³⁹⁶

İcra dairesi, sivil hava aracı üzerinde takip alacaklısından sonra gelen rehin hakkı mevcutsa bu hak sahibine de durumu bir ihbarname ile bildirir.³⁹⁷ Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte ödeme müddeti 15; itiraz süresi ise 7 gündür (İİK m.146).

2.6.4. Ödeme Emrinin İçeriği

İcra ve İflas Kanunu'nda taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte, ödeme emrinin içeriği bakımından takip talebinde olduğu gibi genel haciz yoluyla takip hükümlerine atıf yapılmamaktadır. Ödeme emrini düzenleyen İİK m.146'da yalnızca ödeme müddetinin 15 gün olduğu, bu sürede borç ödenmez ve 7 gün içinde ödeme emrine itiraz edilmezse rehinli taşınırın satılacağı hususunun borçluya bildirileceği düzenlenmiştir.

İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği m.30'a göre taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takibe ilişkin ödeme emrinde bulunması gereken hususlar şunlardır:³⁹⁸

- Takip talebinde yer alan kayıtlar
- Rehnedilen taşınırın ne olduğu³⁹⁹
- Sivil hava aracı üçüncü bir şahsa ait veya mülkiyeti üçüncü kişiye geçmişse üçüncü kişinin adı, soyadı ve yerleşim yerindeki adresi⁴⁰⁰

³⁹⁵Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.174; Karslı, **a.g.e.**, s.429; Kuru, **El Kitabı**, s.219; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.330.

³⁹⁶Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.491; Üstündağ, **a.g.e.**, s.314; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.289.

³⁹⁷Üstündağ, **a.g.e.**, s.314; ihbarname ile hak sahiplerinin haklarını koruması amaçlanmaktadır. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.314.

³⁹⁸Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.176; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.72.

³⁹⁹Ülkü, **a.g.e.**, s.128.

⁴⁰⁰Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.657; Küçük, "İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler," s.314; Ülkü, **a.g.e.**, s.128; Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.138; rehin malikinin zorunlu takip arkadaşı olması hakkında ayrıca bkz.: Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, s.101; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.176.

- Takip konusu sivil hava aracı ipoteğinden sonra rehin hakkı varsa hak sahibinin adı, soyadı ve yerleşim yerindeki adresi⁴⁰¹
- Ödeme süresinin 15 gün olduğu
- 7 gün içinde itiraz edilmez ve 15 gün içinde borç ödenmez ise rehlinli taşınırın satılacağı⁴⁰²
- Takip dayanağı senet altındaki imza inkar ediliyorsa ayrıca ve açıkça bildirilmesi gerektiği (İİK m.19/h, örnek no:8).⁴⁰³

Kuru’ ya göre, borçlu itiraz sebepleri ile bağlı olacağından takibin dayandığı senet altındaki imza eğer kendisine ait değil ise itiraz süresi içinde imzanın ona ait olmadığını ayrıca ve açıkça bildirmesi gerektiği aksi halde imzayı kabul etmiş sayılacağı ihtar da ödeme emrine yazılmalıdır.⁴⁰⁴ Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan bu takip taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla takip olduğundan mal beyanında bulunulmasına ilişkin ihtar, ödeme emrine yazılmayacaktır.⁴⁰⁵

Sivil hava aracı ipoteği, Türk sivil hava aracı siciline tescil ile kurulabilen bir rehin türüdür (TSHK m.70). Dolayısıyla İİK m.30/1-e, f bentlerinde yer alan rehin hakkının varlığına itiraz konusu bu takipte gündeme gelemeyecektir. Aksi halde genel taşınır rehinlerine yani sicile tescil ile kurulmayan taşınır rehni hükümlerine yönelik olan son iki bendin sivil hava araçları bakımından uygulanması, sivil hava aracı ipoteği ile sağlanmak istenen güvence ve sicile güvenilirlik ilkesinin esasları ile bağdaşmaz.

Sivil hava aracı ipotek hakkı, noterde memurun imza ve tarih onaylaması suretiyle katıldığı resmi bir senede bağlanmakta ve sonrasında bu senedin Türk sivil hava aracı siciline tesciliyle birlikte sivil hava aracı üzerinde ipotek hakkı doğmaktadır (TSHK m.70, TMK 7/1).⁴⁰⁶ Bu

⁴⁰¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.657.

⁴⁰²Borçlu, borcunu ödemek isterse icra dairesi adına açılan banka hesabına ödemeyi yapar. Ayrıca bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.185.

⁴⁰³Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.177.

⁴⁰⁴Kuru, **Ders Kitabı**, s.326; Kuru, **El Kitabı**, s.215-218; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.331; ayrıca bkz. Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.51

⁴⁰⁵Ülkü, **a.g.e.**, s.131.

⁴⁰⁶Seyithan Deliduman, Medeni Usul Hukukunda Senet ve Senetlerle Yazılı Şekil Arasındaki İlişki, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y.2000, C.IV, S.1-2, s.423; resmi sicil ve senetlere

sebeple -her ne kadar ödeme emrine yazılması gereken kayıtlar arasında yer alsa da kanaatimizce resmi senede bağlanmış sivil hava aracı ipoteği icra takibine konu olduğunda, taşınmaz ipoteğinde olduğu gibi rehin hakkına itiraz edilememelidir. Zira sivil hava aracı ipotek hakkı Türk sivil hava aracı sicili ve noter nezdinde resmi bir senede bağlanmıştır. Borçlu bu konudaki iddialarını genel mahkemelerde ileri sürebilir.⁴⁰⁷

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte rehin hakkının varlığına borçlu tarafından itiraz edilememesinin kabulü halinde İİKY m.30/f uygulama alanı bulamayacaktır.

Borçlunun yalnız rehnin varlığına itiraz etmesi durumunda alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten vazgeçerek genel haciz yoluyla takip yapabileceği hususunun da takip konusu sivil hava aracı olduğunda uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Zira yukarıda açıkladığımız üzere sivil hava aracı ipoteği resmi bir sicile ve senede dayandığı için rehin hakkının mevcut olmadığına dair iddianın takip içinde değil ancak açılacak ayrı bir menfi tespit davasında ileri sürülmesi mümkün olabilmelidir (İİK m.147/1, m.72). Açılan dava sonucunda ipotek hakkının mevcut olmadığına karar verilirse artık bu durum alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibi sonlandırmasına ve borçlu borca itiraz etmemiş ise genel haciz yoluyla alacağını elde etme yoluna gitmesine engel değildir.

2.6.5. İtiraz Sebepleri ve Borca İtiraz

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte, ödeme emrini tebliğ alan borçlu ve sivil hava aracı mülkiyeti üçüncü bir kişiye aitse üçüncü kişi, ödeme emrine karşı itiraz hakkına sahiptir.⁴⁰⁸ Ödeme emrine itiraz hakkında İcra ve İflas Kanunu m.147, Kanun'un 62 ila 72 madde hükümlerine atıf yapmaktadır. Bununla birlikte aynı maddede rehin hakkına açıkça itiraz edilmediği takdirde takip içerisinde artık rehnin tartışma konusu edilemeyeceği ve sadece rehin hakkına itiraz edildiği takdirde bu ifadenin asıl borcun kabulü anlamına

ilişkin ayrıca bkz.: Yalçın Kavak, Resmi Sicil ve Senetlerle İspat, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, Ocak 2020, s.21-22, <https://dergipark.org.tr/tr/> (Erişim Tarihi:07.07.2020).

⁴⁰⁷ Ayrıca bkz.: Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.188.

⁴⁰⁸ Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte sivil hava aracı üçüncü bir kişiye aitse üçüncü kişiye de ödeme emrinin tebliğ edilmesi gerektiği ve sivil hava aracı ipotek alacaklının takibe devam edebilmesi için ödeme emrinin üçüncü kişi bakımından yani sivil hava aracı malikine karşı da kesinleşmiş olması gerektiği yönünde bkz.: Ülkü, **a.g.e.**, s.129; sivil hava aracı, takibin tarafı olmayan üçüncü bir şahsa ait ise üçüncü şahsın da ödeme emrine itiraz edebileceği yönünde bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.315; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.290.

geldiği, bu sebeple alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten vazgeçerek genel haciz yoluyla takibe devam edebileceği düzenlenmiştir.

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi için başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte, daha evvel de açıkladığımız gerekçelerle rehin hakkına itirazın mümkün olmaması kanaatindeyiz. Dolayısıyla konumuz bakımından sivil hava aracı ipotek borçlusunun itiraz edebileceği husus rehin hakkı dışında maddi hukuka ve takip hukukuna dayanan itiraz sebepleri olmaktadır.⁴⁰⁹

Ödeme emrini alan sivil hava aracı ipotek alacaklısı, ödeme emrine yedi gün içinde itiraz ederek takibi durdurabilir (İİK m.146). Borçlu yedi gün içinde itiraz etmemiş ise ödeme müddeti olan 15 gün içinde borcunu ödemelidir. Aksi halde takip kesinleşir ve sivil hava aracı ipotek alacaklısına ödeme emrinin tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde paraya çevirme talebinde bulunma yetkisi doğar (İİK m.150/e-1).⁴¹⁰ Sivil hava aracı ipotek alacaklısının bu süre içinde sivil hava aracının paraya çevrilmesi talebinde bulunmasıyla birlikte takibin paraya çevirme safhasına geçilir; paraya çevirme talebinde bulunmaması halinde ise icra takibi düşer (İİK m.15/e-2).

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte borca itiraz hakkında İcra ve İflas Kanunu m.147/1'in yollamasıyla Kanun'un m.62' den m.72'ye kadar olan hükümleri uygulanır.

Takip talebinde borçlu olarak gösterilen şahsın, ödeme emrinde de icra memuru tarafından borçlu gösterilerek usulüne uygun bir ödeme emrinin düzenlenip borçluya tebliğ edilmesi üzerine borçlunun borca itiraz hakkı doğar. Esasen ödeme emrinin usulüne uygun olarak düzenlenmesi borca itiraz imkanının doğması için yeterli olmamaktadır. Yapılan tebliğin de

⁴⁰⁹Karş.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.95; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.78; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.184; Kuru, **El Kitabı**, s.222; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.187; Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.54; itiraz sebeplerinin bildirilmesinin itiraz için geçerlilik şartı olmadığı yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.103; İpotek hakkı alacağa bağlı bir hak olduğundan borçlunun borca itirazı ve bu itiraz sonucunda haklılığının ortaya çıkması zaten takip konusu yapılan borca bağlı olan ipotek hakkının da mevcut olmadığını kanıtlayacaktır. Zira ipotek hakkının varlığı alacağın varlığına ve akıbetine tabidir.

⁴¹⁰Ödemenin yapılmaması ve takibe de karşı koyulmamasının ödeme emrine mahkeme dışı ilam niteliği kazandıracağı yönünde bkz.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.70.

usulüne uygun gerçekleşmiş olması gerekir.⁴¹¹ İcra dairelerinin yapacağı tüm tebliğler Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olmalıdır (İİK m.21, m.57).⁴¹²

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte sivil hava aracı ipotek borçlusu usulüne uygun olarak ödeme emrini tebliğ aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde yazılı veya sözlü olarak icra dairesine başvurup ödeme emrinde yazan borca itiraz edebilir (İİK m.146/b.2 ve m.147/1 uyarınca m.62/1).⁴¹³

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun itirazı borcun mevcut olmadığına ilişkin olabilir. Alacağın taşınır rehni ile güvenceye alınması, alacak hakkında zamanaşımının işlemesine engel olmayacağından ve alacaklının alacağını taşınır rehininden elde etme yetkisi devam edeceğinden sivil hava aracı ipotek borçlusu burada zamanaşımı itirazında bulunamaz (TBK m.159).⁴¹⁴ Yukarıda bahsettiğimiz üzere takip içerisinde rehin hakkına da itiraz edilemez.

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte ödeme emrinde yer alacak hususlar hakkında İcra ve İflas Kanunu m.146, genel haciz yoluyla takipte düzenlenen ödeme emri hükümlerine yollama yapmadığından takip içinde borçlunun imzaya itiraz edebilmesi acaba mümkün müdür?⁴¹⁵ Her ne kadar rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ödeme emrinde, takibin dayandığı senet altındaki imzaya açıkça ve ayrıca itiraz edilmesi gerektiği ihtarı yer almasa da, ödeme emrine itiraz hakkında İİK m.147/1'in yollamasıyla Kanun'un 62 ila 72 madde hükümlerinin bu takip yolunda da uygulanacağı hususu göz önüne alındığında sivil hava aracı ipotek borçlusunun imzaya da itiraz edebileceği yorumunda bulunabilir miyiz (İİK m.62/5, m.66/2)?⁴¹⁶ Bu sorunun cevabı takip yolundan ziyade takibin dayandığı senedin

⁴¹¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.181; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.183; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.154; Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.101.

⁴¹²Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.151; Küçük, "İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler," s.321.

⁴¹³Üstündağ, **a.g.e.**, s.99; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.56.

⁴¹⁴Karş.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.430; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.158; Kuru, **Ders Kitabı**, s.326; Karşı, **a.g.e.**, s.429; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.331.

⁴¹⁵Bunun yanında ayrıca kanun koyucu hususi hüküm olarak 73. maddede rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ödeme emri bakımından Kanun'un m.146 hükmünün uygulanacağını ifade etmiştir.

⁴¹⁶*Kuru*' ya göre taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de ödeme emrine, takibin dayandığı senet altındaki imzaya yedi günlük itiraz süresi içinde ayrıca ve açıkça itiraz edilmediği takdirde imzanın borçludan sadır sayılacağı ihtarı yazılmalıdır. Bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.326.

niteliği ile ilgilidir. Çünkü imzaya itirazdan bahsedilebilmesi için takip konusu alacağın adi senede dayanıyor olması gerekir.⁴¹⁷

Sivil hava aracı ipoteği ile temin edilen alacak adi bir senede⁴¹⁸ dayandığı takdirde sivil hava aracı ipotek borçlusunun imzaya itiraz etmesi mümkün olur. Alacağın resmi bir senede dayanması durumunda ise imzaya itiraz söz konusu olmaz; borçlu imzaya itiraz etmiş olsa dahi bu borca itiraz olarak kabul edilir.⁴¹⁹ Çünkü resmi senetler sahteliği ispatlanıncaya kadar geçerlidir (HMK m.204/2).

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, ödeme emrine karşı itirazlarını, ödeme emrini tebliğ aldığı tarihten itibaren 7 gün içinde takibi yapan icra dairesine yöneltmelidir.⁴²⁰ İcra mahkemesine yapılan itirazlar geçersizdir.⁴²¹ İtiraz, takibin yapıldığı icra dairesinden başka bir icra dairesine yapılırsa itirazı alan daire, gereken masrafı itirazla birlikte alarak itirazı derhal yetkili icra dairesine gönderir. Burada alınmayan masraftan ilgili memur şahsen sorumlu tutulur (İİK m.62/1). Sivil hava aracı ipotek borçlusunun yaptığı itiraz, masrafı alacaklının takip talebinde bulunurken yatırdığı avanstaki karşılanmak suretiyle üç gün içinde alacaklıya bir muhtıra ile tedbir edilir (İİK m.62/2).

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının takip talebinde bulunurken borçlunun adresini bilmediği ve matbu forma bunu yazamadığı haller için borçlunun artık ödeme emrine itirazla birlikte yurt içinde bir adresi bildirmesi zorunludur.⁴²² Aksi halde itiraz yapılmamış sayılır. Zira dava ve takip işlemleri borçluya tebliğ edilecek ve takip süreci tebliğler üzerinden ilerleyecektir.

⁴¹⁷Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.101; Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.63; Özlem Yazar, **İcra ve İflas Hukukunda İmzaya İtiraz ve İmzaya İtirazın Sonuçları**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Ağustos 2016, Tez No:191863, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:11.10.2020), s.14.

⁴¹⁸Kuru, **El Kitabı**, s.224; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.62-63.

⁴¹⁹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.188; Yazar, **a.g.e.**, s.14; güvenli elektronik imzalı belgenin adi senet olduğu ve bu belgeye karşı imza itirazı yapılabileceği yönünde bkz.: Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.64; elektronik noterlik kapsamında elektronik adi senetler de aynı sonucu doğurmaya elverişlidir. Ayrıca bkz.: Özbek, “Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri”, s.2223; bu halde borçlunun imzanın kendisine ait olmadığı ancak sahtelik davası ile ispat edebileceği yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.102.

⁴²⁰Üstündağ, **a.g.e.**, s.103-104; Kuru, **El Kitabı**, s.235.

⁴²¹Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.138.

⁴²²Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.152; Hakan Pekcanitez, “İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler”, **Bankacılar Dergisi**, S.47, Aralık 2003, s.87, <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/47.pdf> (Erişim Tarihi:24.07.2020); ayrıca bkz.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.77; Kuru, **El Kitabı**, s.235.

Yine borçlunun adresini deðiřtirdiđi durumda da borçlunun yeni adresini bildirmesi gerekir. Tebliğ memuru da yeni adresi tespit edemezse takip talebinde gösterilen adrese tebligatı yapar. Bu tebligat, usulüne uygundur ve borçluya yapılmış sayılır (Tebliğat Kanunu m.10/1, m.21; İİK m.62/3). Sivil hava aracı ipotek borçlusunun adres değişikliğini bildirmesi takip süresince takibin safhalarından haberdar olması ve haklarını koruyabilmesi için önem arz etmektedir.

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, yedi gün içinde ödeme emrine itiraz etmez ve on beş gün içinde borcu ödemezse; takip kesinleşir ve sivil hava aracı ipotek alacaklısı ödeme emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde sivil hava aracının paraya çevrilmesini isteyebilir. Altı ay içinde paraya çevirme istenmediği takdirde taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip düşer (İİK m.150/e).

Ödeme emrinin tebliğ edildiği tarihten itibaren yedi gün içinde sivil hava aracı ipotek borçlusunun ödeme emrine itirazı üzerine takip kendiliğinden durur (İİK m.147 uyarınca m.66/1). Elbette ödeme emrine itirazın tüm bu hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi sivil hava aracı ipotek borçlusunun takip ehliyetinin bulunmasına bağlıdır.⁴²³

2.6.6. İtiraza Karşı Başvuru Yolları

Ödeme emrine itiraz ile duran takibe devam edebilmek için sivil hava aracı ipotek alacaklısı genel haciz yolundaki gibi iki yoldan birine başvurabilir. Bunlardan biri icra mahkemesine itirazın kaldırılması için başvurmak, diğeri ise genel mahkemelerde itirazın iptali davası açmaktır (İİK m.67, m.68).⁴²⁴

2.6.6.1. İtirazın iptali davası

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun borca ya da imzaya itiraz üzerine duran takibi devam ettirmek ve alacağının varlığını kesin hükümle tespit ettirmek isteyen sivil hava aracı ipotek alacaklısının genel mahkemelerde⁴²⁵ borçluya karşı açtığı dava itirazın iptali davasıdır.⁴²⁶

⁴²³ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.140; itirazın diğeri geçerlilik şartları hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.57 vd.

⁴²⁴ Ayrıca bkz.: Pekcanıtez, “İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler”, s.88; Üstündağ, **a.g.e.**, s.105.

⁴²⁵ Görevli mahkemenin tespiti hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.86; yetkili mahkeme hakkında ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.88.

⁴²⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.147; yetki ve görev hakkında ayrıca bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.251 vd.; itiraz sebepleri hakkında bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.61-79.

Takibe itiraz edilmesi üzerine icra dairesi üç gün içinde bir muhtıra ile itirazı sivil hava aracı ipotek alacaklısına bildirir (İİK m.62/3). İşte sivil hava aracı ipotek alacaklısı, itirazın kendisine tebliğ edilmesinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak genel hükümler çerçevesinde alacağını ispat etmek için itirazın iptalini dava edebilir (İİK m.67/1).⁴²⁷

İtirazın iptali davası açmak, genel olarak elinde belge bulunmayan alacaklının başvuracağı bir yoldur. Çünkü elinde İİK m.68 ve m.68/a maddelerinde sayılan belgelerden biri bulunan borçlunun itirazın iptali değil itirazın kaldırılması yoluna başvurması takibe devam edebilmesi ve alacağını elde edebilmesi için daha kısa bir yoldur. Bununla birlikte elinde İİK m.68 ve m.68/a'da belirtilen belgelerden birine sahip olup itirazın iptali davası açan alacaklının bu davadan vazgeçerek itirazın kaldırılması yoluna başvurma imkanı bulunmazken; öncelikle itirazın kaldırılması yoluna başvuran ve talebi reddedilen alacaklının yine bir yıllık süre içinde olmak şartıyla itirazın iptali davası açma imkanı mevcuttur.⁴²⁸ Bir yıllık süre hak düşürücü süre olup itirazın iptali davasının süresinde açılıp açılmadığının mahkemece re' sen dikkate alınması gerekir.⁴²⁹

Genel mahkemelerde sivil hava aracı ipotek borçlusu aleyhine açılacak olan itirazın iptali davasında davacı sivil hava aracı ipotek alacaklısı, davalı ise sivil hava aracı ipotek borçlusudur. İtirazın iptali davası görev ve yetki bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na tabi olduğundan icra takibi başlatılmadan önce davanın hangi mahkemede görülmesi gerekiyorsa o mahkemede dava açılmalıdır.⁴³⁰ İtirazın iptali davasında sivil hava aracı ipotek borçlusu, itirazın kaldırılması yolunda tabi olduğu ödeme emrinde ileri sürdüğü itiraz sebepleri

⁴²⁷Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.108-109; itirazın iptali davasında taraflara düşen ispat yükü dava türlerine göre farklılık gösterir. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz.: a.g.e., s.124 vd.; her ne kadar itirazın iptali davası genel hükümlere göre görülse de icra hukukuna özgü bir dava olduğundan dava şartı olarak arabuluculuğa başvuru zorunluluğunun getirildiği alacaklar için itirazın iptali davası açmadan önce arabulucuya başvuru zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu konuda bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.111; tahkim sözleşmesinin bulunduğu durumlara ilişkin ayrıca bkz.: a.g.e., s.113.

⁴²⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.199; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, a.g.e., s.179; Yıldırım/Deren Yıldırım, a.g.e., s.100; aksi yönde bkz.: Üstündağ, a.g.e., s.105; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.76.

⁴²⁹Atalı/Ermenek/Erdoğan, a.g.e., s.151; Talih Uyar/Alper Uyar/Cüneyt Uyar, **İtirazın İptali Davası ile Tahsil Davası (İİK m.67)**, Bilge Yayınevi, Ankara 2019, 2. Baskı, s.19; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.106.

⁴³⁰Kuru/Aydın, a.g.e., s.113; Atalı/Ermenek/Erdoğan, a.g.e., s.149; icra takibinin başlatıldığı yer mahkemesi olduğu yönünde bkz.: Karşı, a.g.e., s.231; Üstündağ, a.g.e., s.106; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.86-88.

veya senet metninden anlaşılan itiraz sebepleri ile sınırlı olmaksızın itiraz sebeplerini değiştirip genişletebilir.⁴³¹

İcra tazminatı, itirazın iptali davasının genel davalara nazaran icra takiplerine özgü olmasının sonuçlarındandır.⁴³² Sivil hava aracı ipotek borçlusu veya alacaklısı, bir yıllık süre⁴³³ içerisinde açılacak itirazın iptali davasında, dava dilekçesi ya da cevap dilekçesinde talep etmeleri şartıyla icra tazminatına hak kazanabilirler (HMK m.141). Davanın sonucunda sivil hava aracı ipotek borçlusunun itirazının haksızlığına karar verilirse borçlu⁴³⁴; icra takibini başlatmakta haksız ve kötü niyetli görülürse de sivil hava aracı ipotek alacaklısı dava konusu miktarın yüzde yirmisinden az olmamak üzere icra inkar tazminatına mahkum edilir (İİK m.67/2).⁴³⁵

Davanın hukuki niteliği:

İcra hukukuna özgü olarak icra takibi içinde açılan itirazın iptali davasının hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. İtirazın iptali davasının eda davası, tespit davası, tahsil davası ve icra hukukuna özgü ayrık bir dava olduğu konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. İtirazın iptali davası bir görüşe göre gerçek bir alacağın var olup olmadığının tespiti ve buna bağlı olarak takibin devam edip etmeyeceğine karar verilen icra takibi ile sıkı ilişki içerisinde olan icra hukukuna özgü ayrık bir davadır.⁴³⁶ Bu görüşe göre itirazın iptali davasında borçlunun itirazının haklılığı değerlendirilmekte ve takibe devam edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca davanın icra takibi ile sıkı ilişkisinden dolayı genel hükümler sınırlı olarak uygulanmalı⁴³⁷ ve

⁴³¹Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.224; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.189; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.149; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.403; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.182; Kuru, **Ders Kitabı**, s.112; Üstündağ, **a.g.e.**, s.106; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.64-123.

⁴³²Ejder Yılmaz, İcra İnkâr Tazminatı Açısından Likid Alacak Kavramı, **Bankacılar Dergisi**, S.67, 2008, s.86; Muhittin Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 234962, Konya 2009, s.73, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 18.01.2021).

⁴³³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.199; Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.24-73.

⁴³⁴Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.12-73.

⁴³⁵“İcra tazminatı” ifadesinin kullanımı hakkında bkz.: Yılmaz, İcra İnkâr Tazminatı Açısından Likid Alacak Kavramı, s.86; alacak yabancı para alacağı da olsa tazminata Türk parası üzerinden hükmedilecektir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.115.

⁴³⁶Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.199; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.150; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.80; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.112.

⁴³⁷Üstündağ, **a.g.e.**, s.107.

ıslah ya da karşı tarafın açık rızası gibi yollarla takip dosyasında yer almamış iddia ve savunmalar ileri sürülememelidir.⁴³⁸

İtirazın iptali davasının bir eda davası olduğu yönündeki görüşe⁴³⁹ göre bu dava, normal bir alacak davası olup m.67/1’ deki bir yıllık süre içinde açılması halinde alacaklıya takibe devam etme ve icra inkar tazminatı talep etme hakkı da sağlar.⁴⁴⁰ Buna göre alacaklı hem itirazın iptalini hem de borçlunun takip konusu borcu ödemeye mahkum edilmesini isteyebilmelidir.⁴⁴¹

İtirazın iptali davasının hukuki niteliğini tespit davası olarak benimseyen görüşe göre borçlunun takip konusu alacağı ödemeye mahkum edilmesi gerekmeyip borçlunun itirazının haklılığının ve takip konusu alacağın mevcut olup olmadığı ve miktarının tespiti ile yetinilmelidir.⁴⁴² Bu görüşe göre itirazın iptali davasında hem itirazın iptaline hem de takip konusu alacağın tahsiline karar verilemez. Zira itirazın iptali davası sonunda lehine hüküm verilen alacaklı bu hükmü icra dairesine ibraz ederek takibe kaldığı yerden devam eder ve alacağına kavuşur.

Kanaatimizce itirazın iptali davası bir tespit davası niteliğindedir. Çünkü alacaklı itirazın iptali yoluna genelde elinde m.68 ve m.68/a’da sayılan belgeler bulunmadığından icra mahkemesinin dar yetkisi sebebiyle incelemesine imkan olmayan delilleri genel mahkemede serbestçe ileri sürmek suretiyle alacağını ispat etmeyi ve takibe devam edebilmeyi amaçlamaktadır.⁴⁴³ Dolayısıyla borçlunun itirazını bertaraf etmeye yönelik olan itirazın iptali davası sonunda, itirazın iptali talebinin reddine karar verilmesi halinde takip son bulacak; itirazın iptali talebinin kabulü halinde ise alacaklı, takip kesinleşmiş olacağından rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte paraya çevirme talebinde bulunabilecektir.

Davanın kabulü:

⁴³⁸ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.150-152; aksi yönde borçlunun ödeme emrine itirazında ileri sürüp sürülmediğine bakılmaksızın tüm itirazlarını ileri sürebileceği yönünde bkz.: Yargıtay HGK., 23.01.2013, E.19-599, K.145.

⁴³⁹ Budak, **a.g.e.**, s.204; Karşlı, **a.g.e.**, s.223; bkz.: Yargıtay HGK., 18.2.2005 tarih ve 19-99/87 sayılı kararı; Kuru, **El Kitabı**, s.248; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.112.

⁴⁴⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.180-181; eda davası olduğu yönünde bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.110; Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.61.

⁴⁴¹ Kuru, **El Kitabı**, s.272.

⁴⁴² Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.101; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.401.

⁴⁴³ İtirazın iptali davasında, usul kuralları çerçevesinde ileri sürülebilen deliller hakkında ayrıntılı inceleme için bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.133 vd.

İtirazın iptali davasının kabulü, sivil hava aracı ipotek alacaklısının haklı ve takip konusu alacağın mevcut olduğu; sivil hava aracı ipotek borçlusunun ise itirazında haksız olduğu anlamına gelir. İtirazın iptali davasının kabulü ile ödeme emri artık kesinleşir.⁴⁴⁴ Böylece mahkemece;

- Sivil hava aracı ipotek borçlusunun itirazının iptaline,⁴⁴⁵
- Dava dilekçesinde talep edilmiş olması halinde⁴⁴⁶ sivil hava aracı ipotek alacaklısı lehine, sivil hava aracı ipotek borçlusunun icra inkar tazminatına mahkum edilmesine (İİK m.67/2),⁴⁴⁷
- Yargılama giderlerinin sivil hava aracı ipotek borçlusuna yükletilmesine karar verilir (HMK m.326/1).

İtirazın iptali davasına ilişkin yargılama giderleri ise takip masrafları arasında kabul edilerek borçludan tahsil edilmelidir.⁴⁴⁸

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı lehine itirazın iptali davasının sonuçlanmasıyla birlikte ödeme emri kesinleşir; alacaklı kararı icra dairesine sunarak takibe devam edilmesini ister ve icra dairesi takibe devam eder.⁴⁴⁹ İcra dairesinin takibe devam edebilmesi için kararın kesinleşmesine gerek yoktur çünkü itirazın iptali kararı nihai bir karardır.⁴⁵⁰ İcra dairesi takibe

⁴⁴⁴Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.153.

⁴⁴⁵İtirazın iptali davasının hukuki niteliğini, takip hukukuna özgü bir dava olarak kabul eden görüşe göre dava sonunda verilecek karar hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.211.

⁴⁴⁶Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.27-73; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.171.

⁴⁴⁷Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.206; Yabancı para alacakları hakkında hükmedilecek tazminat hakkında bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.167; Cenk Akil, “İtirazın İptali Davasında İcra İnkâr Tazminatının Şartı Olarak Borçlunun İtirazının Haksızlığa Karar Verilmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, Y.2012, s.319, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208419> (Erişim Tarihi:26.07.2020).

⁴⁴⁸Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.408-409; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.105; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.171.

⁴⁴⁹Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.409-410; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.184; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.153; itirazın iptali davasının kabulü sonunda alacaklının artık takibe ilamlı takip olarak devam edebileceği yönünde bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.106; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.224; itirazın iptali davasına karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.117.

⁴⁵⁰Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.410; Kuru, **Ders Kitabı**, s.114; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.191.

devam etmeye başladıktan sonra artık sivil hava aracı ipotek alacaklısı rehinli sivil hava aracının paraya çevrilmesini isteyebilecektir.

Paraya çevirmeyi isteme süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren altı ay olup bu sürenin hesabında itirazın iptali davasında geçen süre dikkate alınmaz (İİK m.150/e-3 uyarınca m.78/2). Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, ödeme emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde satış istemediği takdirde takip düşer (İİK m.150/e-2).⁴⁵¹

İtirazın iptali davasının kabulünün sivil hava aracı ipotek alacaklısı bakımından diğer bir sonucu ise icra inkar tazminatı alabilmesidir (İİK m.67/2). Alacaklının icra inkar tazminatı alabilmesi için davanın dilekçe aşamasında bunu talep etmiş olması gerekir.⁴⁵² Davanın ilerleyen aşamalarında icra inkar tazminatı talep edebilmesi davalının açık muvafakatine veya ıslah yoluna müracaat edilmesine bağlıdır (HMK m.141).⁴⁵³ Davanın kabulüyle beraber doğrudan icra inkar tazminatına hükmedilmemekte bunun için belli şartlar aranmaktadır. Bunlar;

- Takibin dava süresince geçerli olması,⁴⁵⁴
- Sivil hava aracı ipotek borçlusunun itirazında haksız olduğunun ortaya konulması,⁴⁵⁵
- Alacak miktarının belirli olmasıdır.⁴⁵⁶

⁴⁵¹Takip düşse de rehin hakkı varlığını korumaya devam eder ve yeniden rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.324.

⁴⁵²Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.205; Üstündağ, **a.g.e.**, s.110; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.185; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.186; Uyar, **İtirazın İptali Davası ile Tahsil Davası (İİK m.67)**, s.24.

⁴⁵³Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.234; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.154; aksi yönde bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.186; ayrıca bkz.: Budak, **a.g.e.**, s.206.

⁴⁵⁴Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.176 vd.; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.185; Uyar, **İtirazın İptali Davası ile Tahsil Davası (İİK m.67)**, s.23.

⁴⁵⁵Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.210; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.155; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.187; Akil, “İtirazın İptali Davasında İcra İnkâr Tazminatının Şartı Olarak Borçlunun İtirazının Haksızlığa Karar Verilmesi”, s.334; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.180; Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.29-73.

⁴⁵⁶Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.155 vd.; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.188-189; likit alacaklar hakkında bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.181.

Bu şartların mevcut olması halinde hüküm altına alınan alacağın yüzde yirmisinden az olmamak üzere icra inkar tazminatına hükmedilir.⁴⁵⁷ Tazminat miktarı hesaplanırken asıl alacak miktarı dikkate alınır yani işlemiş faiz hesaba katılmaz.⁴⁵⁸ Borçlu aleyhine icra inkar tazminatına hükmedilebilmesi için borçlunun kötü niyetli olması aranmaz, mahkemece borçlunun haksız bulunması yeterlidir.⁴⁵⁹ Sivil hava aracı ipotek alacaklısının, itirazın iptali davasında ayrıca faiz talebinde bulunması gerekmez. Takip talebinde gösterilen faiz talebi incelenerek karar verilir.⁴⁶⁰

Davanın reddi:

İtirazın iptali davasında yapılan yargılama sonunda dava konusu alacağın mevcut olmadığına anlaşılmaması üzerine borçlunun itirazının haklı görülmesi davanın reddedilmesini gerektirir. Bununla birlikte alacağın mevcut olmasına karşın vadesi gelmemiş olması, alacaklıya alacağı talep etme yetkisi vermediğinden vadesi gelmemiş alacak için girişilen icra takibine karşı borçlu itiraz etmekte haklıdır.⁴⁶¹ Böyle bir durum da itirazın iptali davasının reddine sebep olur.

Davanın reddedilmesi üzerine alacaklı kanun yollarına başvuramaz veya başvurmasına rağmen itirazın iptali davasının reddi kararı kesinleşirse icra takibine devam edilemez.⁴⁶² Artık itirazın iptali davasında verilen ret kararı kesin hüküm niteliği taşır. Ret kararının kesinleşmesi ile sivil hava aracı ipotek borçlusunun itirazı üzerine duran icra takibi iptal edilmiş sayılır.⁴⁶³

Davalı sivil hava aracı ipotek borçlusu, esasa cevap ya da cevaba cevap dilekçesinde tazminat talep etmişse ve mahkeme davacının takibi başlatmakta haksız ve kötü niyetli⁴⁶⁴ olduğuna

⁴⁵⁷Takip konusu alacak yabancı para alacağı olsa da tazminat Türk parası olarak hükmedilir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.209; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.95.

⁴⁵⁸Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.411; Yargıtay 15. HD., 20.3.2007, E.2006/4424, K.2007/1744.

⁴⁵⁹Üstündağ, **a.g.e.**, s.108; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.190; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.417; borçlunun itiraz etmekte haksızlığının itirazın yapıldığı andaki duruma göre belirleneceği hakkında bkz.: Uyar, **İtirazın İptali Davası İle Tahsil Davası (İİK m.67)**, s.35; Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.50-73; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.172.

⁴⁶⁰Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.203; tazminatın infaz hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.211.

⁴⁶¹Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.418.

⁴⁶²Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.418.

⁴⁶³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.211; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.171; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.183.

⁴⁶⁴Kuru, **El Kitabı**, s.259; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.187-188.

karar verirse, reddedilen meblağın yüzde yirmisinden az olmamak üzere davalı lehine tazminata hükmeder (İİK m.67/2).⁴⁶⁵ Davalının dava konusu miktarın en az yüzde yirmisi oranında tazminata hak kazanabilmesi için zararının varlığını ve miktarını hesaplaması gerekmez; ancak bu orandan fazla tazminata hükmedilebilmesi için zararının dava konusu miktarın yüzde yirmisinden fazla olduğunu kanıtlamalıdır.⁴⁶⁶

2.6.6.2. İtirazın kesin kaldırılması

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun kendisine tebliğ edilen ödeme emrinde yazan borca itiraz etmesiyle birlikte takip durur. Sivil hava aracı ipotek alacaklısının duran takibi devam ettirmek için itirazın iptali davası açmak dışında başvurabileceği diğer yol icra mahkemesine⁴⁶⁷ başvurarak itirazın kesin kaldırılmasını istemektir.⁴⁶⁸

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının, borçlunun itirazını bertaraf ederek takibe devam edebilmek için itirazın kesin kaldırılması yoluna başvurabilmesi, İİK m.68/1 hükmü gereği birtakım şartlara tabidir (İİK m.147 uyarınca).⁴⁶⁹ Buna göre alacaklı eğer m.68’de sayılan şu belgeleri elinde bulunduruyorsa icra mahkemesinden itirazın kesin kaldırılmasını isteyebilir:

- İmzası ikrar edilmiş ve borç ikrarını içeren senet⁴⁷⁰
- İmzası noterlikçe onaylanmış borç ikrarını içeren senet⁴⁷¹
- Resmi dairelerin yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz veya belge⁴⁷²
- Yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz veya belge.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı elinde bu belgelerden biri mevcut ve icra takibi başlatırken elindeki bu belgeyi takibin dayanağı yapmış ise icra mahkemesinden itirazın kesin

⁴⁶⁵Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.239; Uyar, **İtirazın İptali Davası ile Tahsil Davası (İİK m.67)**, s.37; kötü niyet tazminatı, haksız takip tazminatı şeklinde öğretide ifade edilmiştir. Bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.183; Kuru, **Ders Kitabı**, s.113; tazminatın infazı hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.211.

⁴⁶⁶Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.419; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.157.

⁴⁶⁷Yetki konusunda ayrıca bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.302.

⁴⁶⁸Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.83; Karşlı, **a.g.e.**, s.159.

⁴⁶⁹Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.45.

⁴⁷⁰Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.244; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.217.

⁴⁷¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.219.

⁴⁷²Borçlunun belirli bir miktar parayı kayıtsız şartsız borçlu olduğunu gösteren müspet tespit hükümlerinin bu anlamda itirazın kesin kaldırılmasını sağlayan belgelerden olduğu yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.122.

kaldırılmasını isteyebilir. Alacaklı, itirazın kesin kaldırılması aşamasında icra mahkemesinde, alacaklı olduğunu ancak bu belgelerden biri ile ispat edebilir. Alacaklı, ancak takip talebinde ve ödeme emrinde yazılı olan senede dayanarak itirazın kaldırılmasını isteyebilir.⁴⁷³ Dolayısı ile takibin başında alacaklının dayandığı senedin aslı ya da onaylı örneğini takip talebine eklemesi bu noktada önem arz etmektedir. Alacaklı takibin başında icra dairesine elindeki senedin onaylı örneğini sunmuş ise itirazın kesin kaldırılması aşamasında senedin aslını icra mahkemesine vermelidir.⁴⁷⁴

Alacaklı, ödeme emrine itirazın kendisine tebliğ edilmesinden itibaren altı ay içinde bu talebiyle icra mahkemesine müracaat etmelidir aksi halde aynı alacak için yeniden ilamsız icra takibi yapma hakkını kaybedecektir (İİK m.68/1).⁴⁷⁵

İtirazın kesin kaldırılması talebi, takibin yapıldığı icra dairesinin tabi olduğu yerdeki⁴⁷⁶ icra mahkemesine yazılı veya sözlü olarak yapılabilir (İİK m.70, m.18/2).⁴⁷⁷ Sözlü yapılan talep, tutanağa geçirilerek alacaklıya imzalatılır.⁴⁷⁸

İtirazın kesin kaldırılmasını sağlayan belgeler:

- İmzası ikrar edilmiş ve borç ikrarını içeren senet

Adi senet, İİK m.68’ de sayılan itirazın kesin kaldırılmasında icra mahkemesine sunulabilecek belgelerdendir. Fakat bu senede dayalı olarak itirazın kaldırılabilmesi için senedin şu hususları taşıması gerekir: Senet altındaki imza borçlu tarafından ikrar edilmiş veya ödeme emrine itirazda senet altındaki imzaya ayrıca ve açıkça itiraz edilmemiş olması, senedin para borcuna

⁴⁷³Karlı, **a.g.e.**, s.164; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.196; Kuru, **Ders Kitabı**, s.118; dolayısıyla takip talebinde gösterilmeyen ve icra dairesine ibraz edilmeyen belgeye dayanılarak itirazın kaldırılması istenemez. Bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.203; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.169; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.128.

⁴⁷⁴Kuru, **El Kitabı**, s.282; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.197; Karlı, **a.g.e.**, s.161.

⁴⁷⁵Taylan Özgür Kiraz, **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması**, Adil Yayınevi, Ankara 1997, s.176; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.158; Kuru, **El Kitabı**, s.277; altı aylık sürenin sonunda ilamsız icra takibi düşmez. İİK m.67/1’deki bir yıllık sürenin geçirilmesiyle takip düşer.

⁴⁷⁶Kiraz, **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması**, s.170; Karlı, **a.g.e.**, s.159.

⁴⁷⁷Kiraz, **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması**, s.173.

⁴⁷⁸Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.158; Kiraz, **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması**, s.175.

ilişkin olması, senetteki para borcunun ödenmesinin herhangi bir kayda ve şarta bağlanmamış olması.⁴⁷⁹ Adi senet, bu üç unsuru da barındırması halinde m.68 anlamında itirazın kesin kaldırılmasını sağlayacak belge niteliğinde kabul edilir.⁴⁸⁰

Güvenli elektronik imzalı belge de aynı hukuki sonucun doğmasını sağlar (HMK m.205/2-3).⁴⁸¹ İmza atamayanlar ise durumlarına göre HMK m.206’da belirtilen şartları taşıyan senede sahip olmaları durumunda itirazın kesin kaldırılması yolunda, sahip oldukları senedi aynı şekilde kullanabilirler.⁴⁸²

- İmzası noterlikçe onaylanmış borç ikrarını içeren senet

Düzenleme şeklindeki noter senetleri İcra ve İflas Kanunu m.38’e göre ilam niteliğindedir.⁴⁸³ Fakat onaylama şeklindeki noter senetleri, itirazın kesin kaldırılması talebinde kullanılabilir belgelerdendir. Onaylama şeklindeki noter senetlerinin de kullanılabilmesi adi senetlerde olduğu gibi kayıtsız şartız para borcu ikrarını içermesine bağlıdır.⁴⁸⁴

⁴⁷⁹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.252-253; Üstündağ, **a.g.e.**, s.113-118; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.159; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.120 vd.; borçlunun imzayı ikrar etmesi ile takip içinde ayrıca ve açıkça itiraz etmemesi farklı sonuçlar doğurup ayrıca ve açıkça itiraz etmeyişi yalnızca o takip bakımından imzanın borçludan sadır sayılacağı anlamına gelir. Bkz.: Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.365.

⁴⁸⁰Ticari defterlerin itirazın kaldırılmasında delil olarak kullanılamayacağı yönünde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.120.

⁴⁸¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.107; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.86; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.121; Elektronik İmza Kanunu (R.G.: T.23.1.2004, S.25355, 15.1.2004 Tarih ve 5070 Sayılı Kanun) m.5/1 “*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur.*”; elektronik imzalı belgenin İİK m.68/1 anlamında belge olarak nitelendirilemeyeceği yönünde bkz.: Mine Erturgut, Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza, **Bankacılar Dergisi**, S.48, Y.15, Mart 2004, s.72; güvenli elektronik imzalı belgenin adi senet hükmünde olduğu yönünde bkz.: Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.64; Özbek, “Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri”, s.2222.

⁴⁸²Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.195; 7251 sayılı Kanun’un (RG.: T.28.7.2020, S.31199) 21.maddesiyle yapılan son değişikliğe göre okuma ve yazma bilmediği için imza atamayanların HMK m.206’ya göre hazırlayacakları belgenin senet niteliğini taşıması, noter tarafından düzenleme şeklinde oluşturulmasına bağlı iken okuma yazma bildiği halde imza atamayanlar için belgenin senet niteliğini taşıması, noter tarafından onaylanma ya da düzenlenme şeklinde oluşturulmasına bağlıdır. Okuma ve yazma bilmeyenler ile bilenler hakkında getirilen hükmün bir geçerlilik şartı değil ispat şartı olduğu ve bu değişiklik ile okuma yazma bilenler hakkında onaylama şeklinde noter senedi düzenlenmesinin ilgililerin gizliliğine hizmet ettiği yönünde bkz.: Selçuk Öztekin/ Sema Taşpınar Ayvaz/ Serdar Kale, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi’ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.33, S.149, Temmuz 2020, s.131-132, <https://jurix.com.tr/article/21337> (Erişim Tarihi: 12.06.2021).

⁴⁸³Kuru, **El Kitabı**, s.288; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.118.

⁴⁸⁴Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.218; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.168; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.147.

Onaylama biçimdeki noter senetleri, senet altındaki imza ve tarihin noter huzurunda gerçekleştiğini gösterdiğinden imza inkarı burada ileri sürülemez; ancak bir sahtelik davası açılarak imzanın sahteliğinin tespiti mümkün olabilir (Noterlik Kanunu m.90 ila 93).⁴⁸⁵

- Resmi daire ve yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz ya da belge

Resmi kurumların yetkileri dahilinde ve düzenlenme usulüne uygun olarak verdikleri belgeler, kişinin borçlu olduğunu tespit ediyor ve bu borç para borcu ise itirazın kesin kaldırılması bu belgelerle istenebilir.⁴⁸⁶ Resmi makamların düzenledikleri bu belgeler için borçlunun para borcu ikrarı ya da imza ikrarı aranmaz.⁴⁸⁷ Ancak belge içeriğinin borçlunun belli bir miktar para borcunu kayıtsız şartsız ödemek zorunda olduğunu göstermesi gerekir.⁴⁸⁸

İİK m.143’ te düzenlenen borç ödemedен aciz belgesi,⁴⁸⁹ m.152’ de düzenlenen kesin rehin açığı belgesi⁴⁹⁰ Kanun hükmü ile düzenlenen resmi daire ve yetkili makamların yetkileri dahilinde usulüne uygun olarak verdikleri belgelere örnektir.⁴⁹¹ Makbuzların ise itirazın kesin kaldırılmasını sağlayabilmesi için borçlunun makbuzda yazılı parayı borç olarak aldığının başka bir belgenin yardımı ile kanıtlanması gerekmektedir.⁴⁹² Zira makbuzlar borçlunun borçlu olduğunu gösteren bir kayıt içermez.

İcra mahkemesinin incelemesi ve karar:

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun borca itirazının kaldırılması talebiyle alacaklının başvurduğu icra mahkemesi her iki tarafı da davet ederek basit yargılama usulüne göre

⁴⁸⁵Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.219; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.168; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.365; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.146.

⁴⁸⁶Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.162; Bilge Umar, “Postacıoğlu’ nun 538 Sayılı Kanun’a Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.33, S.3-4, Y.1967, s.349, <https://dergipark.org.tr/pub/iuhfm/issue/9093/113625> (Erişim Tarihi: 17.7.2020).

⁴⁸⁷Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.162; Kuru, **Ders Kitabı**, s.119; Karlı, **a.g.e.**, s.183; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.219; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.149.

⁴⁸⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.219; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.201.

⁴⁸⁹Detaylı bilgi için ayrıca bkz.: Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.150.

⁴⁹⁰Bkz.: Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.155

⁴⁹¹İhtiyati haciz tutanağı hakkında bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.121.

⁴⁹²Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.201; Kuru, **El Kitabı**, s.288-291; birden fazla belgenin birlikte İİK m.68 hükmünün şartlarını sağlayabileceğine ilişkin bkz.: Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.367.

kararını verir (İİK m.70, m.18/1).⁴⁹³ Taraflar en kısa zamanda duruşmaya çağılır ve gelmeseler de icra mahkemesi kararını verir (İİK m.18/3).⁴⁹⁴

İcra mahkemesinde, itirazın kesin kaldırılması incelemesinde ilk ispat yükü sivil hava aracı ipotek alacaklısına ait olup, alacaklı talebinin haklılığını ancak İİK m.68’ de yer alan belgelerle ispatlama imkanına sahiptir.⁴⁹⁵ Sivil hava aracı ipotek alacaklısı talebinin haklılığını ispatlayamadığı takdirde icra mahkemesi itirazın kaldırılması talebinin reddine karar verir.⁴⁹⁶ Fakat alacaklı, ispat yükünü Kanun’a uygun şekilde yerine getirirse ispat yükü bu defa sivil hava aracı ipotek borçlusuna geçer.⁴⁹⁷ Bu durumda sivil hava aracı ipotek borçlusu da tıpkı alacaklı gibi itirazının haklılığını ancak m.68’de sayılan belgelerle kanıtlayabilir.⁴⁹⁸ Sivil hava aracı ipotek borçlusu, İİK m.68’e uygun olması şartıyla itiraz sebebini ayrı bir belge ile ispatlayabileceği gibi alacaklının alacağını dayandırdığı belgeyle de ispatlama imkanına sahiptir.⁴⁹⁹

İtirazın kesin kaldırılması duruşmasında sivil hava aracı ipotek borçlusu, itiraz sebepleri bakımından daha önce ödeme emrine itirazda ileri sürdüğü sebepler⁵⁰⁰ ve alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılan itiraz sebepleri ile bağlı olup bunları değiştiremez ya da genişletemez (İİK m.63).⁵⁰¹ Sivil hava aracı ipotek borçlusu, ödeme emrinde itiraz sebebini

⁴⁹³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.223.

⁴⁹⁴İtirazın kaldırılması incelemesinin duruşmalı yapılması gerektiği hakkında bkz.: Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.357; Kuru, **Ders Kitabı**, s.123; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.223; verilecek karar hakkında bkz.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.82.

⁴⁹⁵Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.224; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.373; Kuru, **El Kitabı**, s.203.

⁴⁹⁶Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.286-287.

⁴⁹⁷Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.224; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.359; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.209-210; Umar, “Postacıoğlu’ nun 538 Sayılı Kanun’a Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları”, s.346-347.

⁴⁹⁸Karş.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.119; Kuru, **Ders Kitabı**, s.120-122; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.359-373; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.231; Yargıtay 12. HD., 7.6.2012, E.2012/3666, K.2012/19813; makbuz hakkında ayrıca borçlunun makbuza dayanabilme şartları için bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.123.

⁴⁹⁹Karş.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.119; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.359-376; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.230; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.125.

⁵⁰⁰Sivil hava aracı ipotek borçlusunun, itiraz süresi içinde kalmak şartıyla, itiraz sebeplerini genişletebileceği ya da değiştirebileceği yönünde karş. bkz.: Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.195; Karşı, **a.g.e.**, s.190; ayrıca bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.281.

⁵⁰¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.202-203; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.189; Üstündağ, **a.g.e.**, s.120; Kuru, **Ders Kitabı**, s.123; Kuru, **El Kitabı**, s.306; Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.64; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.294.

belirtmediği durumlarda ise yalnızca sivil hava aracı ipotek alacaklısının takip talebinde dayandığı senet metninden anlaşılan itiraz sebeplerini ileri sürebilir.⁵⁰²

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının Kanun'a uygun bir şekilde itirazın kesin kaldırılması talebinin haklılığını kanıtlaması üzerine ispat yükü artık sivil hava aracı ipotek borçlusuna geçmiş olur.⁵⁰³ Bunun üzerine sivil hava aracı ipotek borçlusu, itirazını haklı gösterecek bir belge ibraz edemezse, icra mahkemesi itirazın kesin olarak kaldırılmasına karar verir ve itiraz üzerine duran takip kaldığı yerden devam eder (İİK m.68/2).⁵⁰⁴ Fakat sivil hava aracı ipotek borçlusu, itirazının haklılığını m.68/1' de yer alan belgelere dayandırırsa itirazın kaldırılması talebi icra mahkemesince reddedilir (İİK m.68/3).⁵⁰⁵

İtirazın kesin kaldırılması talebinin reddi ile artık icra takibi sona ermiş olur ve sivil hava aracı ipotek alacaklısı takibe devam edemez. Eğer icra mahkemesi itirazın kesin kaldırılması talebini esasa ilişkin bir sebepten dolayı reddederse borçlunun talebi⁵⁰⁶ halinde alacaklı takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilebilir (İİK m.68/7).⁵⁰⁷ Fakat yine aynı fıkra gereğince alacaklının genel mahkemelerde dava açması durumunda tazminat dava sonuna kadar ertelenir ve alacaklı genel mahkemelerde açtığı davayı kazanırsa tazminat kalkar.⁵⁰⁸

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının itirazın kesin kaldırılması talebinin icra mahkemesince kabulüyle birlikte, alacaklı icra mahkemesinin bu kararını icra dairesine vererek takibe devam edilmesini ister.⁵⁰⁹ Böylece alacaklı, sivil hava aracının paraya çevrilmesini İİK m.150/e'ye göre isteyebilir. Paraya çevirmeyi isteme süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren altı aydır.

⁵⁰²Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.204; Akil, **Ödeme Emrine İtiraz**, s.194; Pekcanitez, "İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler", s.87.

⁵⁰³Bu konuda ayrıca bkz.: Umar, "Postacıoğlu' nun 538 Sayılı Kanun'a Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları", s.346-347.

⁵⁰⁴Karş.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.121; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.83.

⁵⁰⁵Karş.: Karşlı, **a.g.e.**, s.188; Kuru, **El Kitabı**, s.301.

⁵⁰⁶Karşlı, **a.g.e.**, s.192; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.327.

⁵⁰⁷Usule ilişkin sebeplerden dolayı ret kararı verilmesinde tazminata mahkum edilemez. Bkz.: Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.328.

⁵⁰⁸Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.331.

⁵⁰⁹İİK m.72/2-3 hükmünde belirtilen ihtiyati tedbir kararı alınması halleri hariç borçlunun genel mahkemelerde dava açması ya da istinaf kanun yoluna başvurusu takibin devam etmesini, engellemez (İİK m.363/4, m.364/3). Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.168; Cenk Akil, "Takip Konusu Adi Senetteki Sahtelik İddiasının İcra Takibine Etkisi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.0, Ocak 2014, s.2410.

Altı ay içinde paraya çevirme istenmediği veya talep geri alınıp yine bu süre içinde yenilenmediği takdirde takip düşer. İtirazın kesin kaldırılması yolunda geçen süre altı aylık sürenin hesaplanmasında dikkate alınmaz (İİK m.150/e-3 uyarınca m.78/2). Aynı zamanda İİK m.68/7 hükmüne göre itirazın kaldırılması talebi esasa ilişkin nedenlerle kabul edilmişse, alacaklının talebi halinde⁵¹⁰, borçlu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilir.⁵¹¹ Fakat borçlunun menfi tespit ya da istirdat davası açması, tazminatın dava sonuna kadar ertelenmesine yahut davayı borçlu kazanırsa kaldırılmasına sebep olabilir.⁵¹²

2.6.6.3. İtirazın geçici kaldırılması

Alacaklının, sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına aldığı asıl alacağı bir adi senede dayanıyor ve başlattığı taşınır rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takibi bu adi senede dayandırmış ise⁵¹³ borçlu adi senet⁵¹⁴ altındaki imzaya itiraz ettiği takdirde alacaklı, itirazın iptali davası açmak dışında itirazın geçici kaldırılmasını da isteyebilir (İİK m.68/a).⁵¹⁵

İtirazın geçici kaldırılması yolu, icra takiplerinde sadece takip dayanağı adi senet altındaki imzanın borçlu tarafından reddedilmiş olması hali için geçerlidir.⁵¹⁶ Burada imzasına itiraz edilen senedin adi senet olması da gerekir; zira adi senet dışındaki noter onaylı ya da resmi makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre düzenledikleri senetler itirazın kesin kaldırılmasını sağlar.⁵¹⁷ Buna göre itirazın geçici kaldırılması için;

⁵¹⁰Aksi yönde bkz.: Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.27-73.

⁵¹¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.226; Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.26-73; Yabancı para alacaklarının Türk lirası karşılığı takip konusu yapıldığında hükmedilecek tazminat miktarı, yabancı para alacağının takip tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk lirası karşılığı dikkate alınarak hesaplanır. Bkz.: Yargıtay HGK., 1.3.2000 tarih ve E.2000/12-150, K.2000/151 sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (Erişim Tarihi:23.10.2020).

⁵¹²Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.324.

⁵¹³Yazar, **a.g.e.**, s.10; Kiraz, **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, s.82.

⁵¹⁴Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.93-95.

⁵¹⁵Karz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.227; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.213; ayrıca bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.171; itirazın geçici kaldırılması talebinde bulunulabilmesi için gerekli şartlar hakkında detaylı inceleme için ayrıca bkz.: Yazar, **a.g.e.**, s.23 vd.

⁵¹⁶Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.211; Üstündağ, **a.g.e.**, s.123; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.213; HMK m.209/1’de yer alan adi senet altındaki imzanın inkarı halinde bu konuda bir karar verilinceye kadar o senedin herhangi bir işleme esas alınmayacağına ilişkin hükmün icra takiplerinde uygulanmayacağına ilişkin bkz.: Baki Kuru, “Hukuk Davasında Adi Senetteki İmzanın İnkâr Edilmesinin İcra Takibine Etkisi”, **Bankacılar Dergisi**, Özel Sayı, 2013, s.63-64.

⁵¹⁷Yazar, **a.g.e.**, s.13.

- Adi bir senet takip dayanağı olmalı⁵¹⁸
- Senet kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermeli
- İmzaya itiraz ayrıca ve açıkça ileri sürülmeli (İİK m.60/3).

Senede ilişkin bu şartlar yanında ayrıca alacaklının itirazın geçici kaldırılmasını, itirazın kendisine tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde istemesi gerekir (İİK m.68/a-1).

İtirazın geçici kaldırılması usulü:

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, borçlunun imzaya itirazı üzerine İİK m.66/2' ye göre hemen icra dairesinden borçlunun incelemeye elverişli imzalarının toplanmasını isteyebilir.⁵¹⁹

İtirazın geçici kaldırılması talebi tıpkı itirazın kesin kaldırılması usulünde olduğu gibi yapılır.⁵²⁰ İcra mahkemesi, itirazın geçici kaldırılması talebini basit yargılama usulüne göre ve duruşmalı olarak inceler (İİK m.68/a-2).⁵²¹ İcra mahkemesi takip dosyasını icra dairesinden ister. Sivil hava aracı ipotek borçlusu, icra dairesinin yetki çevresinde oturuyorsa duruşmaya katılmasına engel bir durumu olup da bunu belgelendirmediği takdirde itirazın geçici kaldırılması duruşmasına bizzat katılmaya mecburdur.⁵²²

Borçlu duruşmadan önce duruşmaya katılamama mazeretini belgelendirip icra mahkemesine sunar ve mazereti mahkemece kabul edilirse yeni bir duruşma günü belirlenir ve borçluya yeni bir davetiye gönderilir.⁵²³ Fakat borçlu hiçbir mazerete dayanmaksızın duruşmada hazır bulunmazsa, bu hususun davetiyede açıkça yazılması şartıyla, icra mahkemesi başkaca bir inceleme yapmaksızın itirazın geçici olarak kaldırılmasına; bununla birlikte takip konusu alacağın yüzde onu oranında borçlunun para cezasına mahkumiyetine karar verir (İİK m.68/a-

⁵¹⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.107; Yazar, **a.g.e.**, s.14; güvenli elektronik imzalı belgeler hakkında ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.17.

⁵¹⁹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.227; Yazar, **a.g.e.**, s.42-43.

⁵²⁰Kuru, **Ders Kitabı**, s.127.

⁵²¹Kuru, **Ders Kitabı**, s.127; Yazar, **a.g.e.**, s.38.

⁵²²Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.212; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.228; Üstündağ, **a.g.e.**, s.122; borçlu icra dairesinin yetki çevresinde oturmuyorsa duruşmada bizzat bulunmaya mecbur değildir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.128.

⁵²³Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.215.

5).⁵²⁴ Buna karşılık ödeme emri, icra dairesinin yetki çevresinin dışında borçluya tebliğ edilmiş ise borçlu, icra mahkemesinin istinabe yoluyla isticvaba karar vermesi durumunda bu davete uymaya zorunlu olur (İİK m.68/a-2).⁵²⁵ Bu halde sivil hava aracı ipotek borçlusu yine aynı şekilde istinabe edilen mahkemede isticvaba katılmak zorundadır.⁵²⁶ İcra mahkemesi istinabe yoluyla isticvaba karar vermezse duruşma borçlunun yokluğunda yapılabilir.⁵²⁷

Taraflara usulüne uygun tebligat yapılması⁵²⁸ ve borçlunun da duruşmada hazır bulunmasıyla birlikte icra mahkemesi itirazın geçici kaldırılması talebini incelemeye başlar ve her iki tarafı dinler (İİK m.68/a-1). Duruşmada hazır bulunan borçlu, icra mahkemesi önünde imzanın kendisine ait olduğunu kabul ederse söz konusu senet artık m.68 anlamında imzası ikrar edilmiş adi senet niteliğine dönüşür.⁵²⁹ Böylece borçlunun imza itirazı dışında borca herhangi bir itirazı olmamışsa takip kesinleşir ve alacaklı takibe kaldığı yerden devam eder.⁵³⁰ Borçlu icra mahkemesi önünde daha önce imzasını inkar ettiği senet altında yer alan imzanın kendisine ait olduğunu kabul etmiş ve imzaya itirazla birlikte borca da itiraz etmiş ise artık itirazın geçici kaldırılması, itirazın kesin kaldırılmasına dönüşür ve icra mahkemesi itirazın kesin kaldırılması incelemesi yapar.⁵³¹

⁵²⁴Üstündağ, **a.g.e.**, s.123; Borçlu vekili duruşmaya gelmiş olsa dahi itirazın geçici kaldırılmasına karar verileceğine dair bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.215; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.170; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.379.

⁵²⁵İsticvap hakkında bkz.: Erdal Tercan, **Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s.45-217.

⁵²⁶Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.228; Tercan, **Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı**, s.268-273; isticvaba geçerli mazeret olmaksızın katılmamanın sonuçları hakkında detaylı inceleme için bkz.: **a.g.e.**, s.253; istinabe yoluyla isticvap hakkında bkz.: Mert Namlı, **Türk ve Fransız Hukukunda İsticvap ve Tarafların Dinlenmesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, Tez No:217246, s.109, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

⁵²⁷Öğretide, borçluya icra dairesinin yetki çevresi dışında ödeme emri tebliğ edildiğinde icra mahkemesinin istinabe yoluyla isticvaba karar vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.215; buna karşılık kanun maddesinin lafzına uygun şekilde icra mahkemesinin bu konuda takdir yetkisine sahip olduğu şeklindeki yorum için bkz.: Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.379; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.171; ayrıca bkz.: Tercan, **Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı**, s.229; Namlı, **Türk ve Fransız Hukukunda İsticvap ve Tarafların Dinlenmesi**, s.120.

⁵²⁸Recep Akcan, “İcra İşlerinde Tebligat”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1-2, Y.1999, s.94, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262108> (Erişim Tarihi: 24.06.2020).

⁵²⁹Kuru, **Ders Kitabı**, s.129.

⁵³⁰Ayrıca bkz.: Akil, “Takip Konusu Adi Senetteki Sahtelik İddiasının İcra Takibine Etkisi”, s.2415.

⁵³¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.228; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.216; Kuru, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı (İstinaf Sistemine Göre Yazılmış)**, s.129; Kuru, **El Kitabı**, s.320.

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun duruşmada senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığını beyan etmesi üzerine icra mahkemesi öncelikle inceleme konusu senedin kayıtsız şartsız para borcu içerip içermediğini inceler; içermiyorsa imza incelemesi yapmadan itirazın geçici kaldırılması talebinin reddine karar verir.⁵³² Zira itirazın geçici kaldırılması yolunda da alacaklının takibi dayandırdığı senet, imza dışında İİK m.68 anlamında belge niteliğini taşımalıdır. Eğer icra mahkemesi senedin imza ikrarı haricinde İİK m.68’ de belirtilen adi senede ilişkin özellikleri taşıdığını görürse o zaman imza incelemesine geçer.⁵³³

İcra mahkemesi İİK m.68/a-3 hükmüne göre borçlunun inceleme yapmaya imkan veren imzası mevcutsa bunlar üzerinden yoksa borçluya imza attırmak ve yazı yazdırmak suretiyle elde edeceği örnek ile takip konusu senet altındaki imzanın karşılaştırmasını yapar.⁵³⁴ Senet altında yer alan imzanın borçluya ait olup olmadığına dair yapılan inceleme sonunda hakimde kanaat oluşması yeterlidir.⁵³⁵ Hakim burada duruşmanın bir defadan fazla ertelenmesine sebep olmayacak şekilde bilirkişi incelemesi de yaptırabilir.⁵³⁶

İcra mahkemesi kararı:

Yapılan karşılaştırma ve incelemeler sonucunda hakim imzanın borçluya ait olduğuna kanaat getirirse itirazın geçici kaldırılmasına; imzanın borçluya ait olmadığına kanaat getirirse itirazın geçici kaldırılması talebinin reddine karar verir (İİK m.68/a-3).⁵³⁷

İcra mahkemesinin itirazın geçici kaldırılması talebini reddetmesi üzerine borçlunun itirazıyla duran takibe alacaklı artık devam edemeyecektir. Ayrıca borçlunun talep etmiş olması şartıyla talep ya da takip konusu miktarın yüzde yirmisinden az olmamak üzere alacaklı tazminata

⁵³²Kuru, **Ders Kitabı**, s.128; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.377.

⁵³³İcra mahkemesi imza incelemesini senedin fotokopisi üzerinden yapamaz. Alacaklının senedin aslını icra mahkemesine ibraz etmesi gerektiği yönünde bkz.: Yargıtay 12. HD., 2.12.2000 tarih ve E.2000/18458, K.2000/19151 sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (Erişim Tarihi:23.10.2020).

⁵³⁴Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.281; fıkra metninde hakim diğer deliller ve karinelere dayanarak yararlanabileceği belirtilse de tanık ve yemin delili her halükarda icra mahkemesinde kullanılamayacak delillerdendir. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.217; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.172.

⁵³⁵Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.381.

⁵³⁶İcra ve İflas Kanunu burada bilirkişi incelemesi ve imza incelemesi hususlarında Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.309/2,3,4 ve m.310, m.311, m.312’ ye atıf yapmıştır. Bahse konu maddeler 4.2.2011 tarihli HMK’ da m.266 vd., m.211, m.208/2, m.217’ ye karşılık gelmektedir (HMK m447/2); Senet altındaki imzanın kolay taklit edilebilir olması halinde mahkemenin mutlaka bilirkişiye başvurması gerektiği yönünde bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.172; Yazar, **a.g.e.**, s.45.

⁵³⁷Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.230; Yazar, **a.g.e.**, s.50.

mahkum edilir (İİK m.68/a-8). İtirazın geçici kaldırılması kararı maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden alacaklı genel mahkemelerde alacak davası açma imkanına sahiptir.⁵³⁸ Alacaklının genel mahkemelerde alacak davası açması, hükmolunan tazminatın tahsilinin dava sonuçlanıncaya kadar ertelenmesine sebep olur.⁵³⁹ Eğer alacaklı genel mahkemelerde açtığı alacak davasını kazanırsa bu tazminatı ödemekten kurtulmuş olur (İİK m.68/a-8 son cümle). İtirazın geçici kaldırılması talebinin reddedilmesi üzerine sivil hava aracı ipotek alacaklısı itirazın iptali davası açma süresi dolmamışsa genel mahkemelerde itirazın iptali davası da açabilir.

İcra mahkemesinin itirazın geçici kaldırılması talebini kabul etmesi ise iki şekilde olabilir: 1. Usulüne uygun olarak çağrılmış borçlunun duruşmaya gelmemesi,⁵⁴⁰ 2. İmzanın borçluya ait olduğu kanısına varması.⁵⁴¹

Borçlunun usulüne uygun olarak davet edilmiş fakat mazeret bildirmeksizin duruşmaya katılmamış olması icra mahkemesinin başka hiçbir işlem yapmadan itirazın geçici kaldırılmasına karar vermesini ve borçluyu takip konusu miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkum etmesini gerektirir (İİK m.68/a-5).⁵⁴² Borçlunun duruşmada hazır olması halinde ise icra mahkemesi, yaptığı inceleme sonucu imzanın borçluya ait olduğu kararına varırsa yine itirazın geçici kaldırılması kararıyla beraber borçluyu takip konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkum eder (İİK m.68/a-6).⁵⁴³ Ayrıca alacaklının talep etmesi halinde borçlu inkar ettiği miktarın yüzde yirmisinden az olmamak üzere tazminata da mahkum edilebilir (İİK m.68/a-8). Borçlu, genel mahkemelerde istirdat, menfi tespit ya da

⁵³⁸Yazar, **a.g.e.**, s.48.

⁵³⁹Kuru, **El Kitabı**, s.282.

⁵⁴⁰Ayrıca bkz.: Yazar, **a.g.e.**, s.53.

⁵⁴¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.230.

⁵⁴²Borçlunun mazeret bildirmeksizin duruşmaya katılmamasının bağlanacağı bu sonuçlar hakkında borçlu duruşma davetiyesinde ihtar edilmelidir (İİK m.68/a-5 son cümle.). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre bu hükmün borçlu hakkında sonuç doğurabilmesi duruşma davetiyesinin vekile değil bizzat borçluya tebliğ edilmiş olmasına bağlıdır. Bkz.: Yargıtay HGK., 9.7.2008 tarih ve E.2008/12-479, K.2008/479 sayılı karar, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası** (Erişim Tarihi:23.10.2020); Aynı yönde bkz.: Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.379.

⁵⁴³Borçlu itirazın kaldırılması duruşmasında ve en geç alacaklının senedin aslını ibraz ettiği celsede senet altındaki inkar ettiği imzayı kabul ederse para cezası verilmeyeceği gibi borçlu yargılama giderlerine de mahkum edilmeyecektir (İİK m.68/a-7).

borçtan kurtulma davası açarsa hükmolunan para cezası ve tazminat, dava sonuçlanıncaya kadar ertelenir ve dava sonunda borçlu haklı çıkarsa tazminat ve para cezası kalkar.⁵⁴⁴

2.6.6.4. Borçtan kurtulma davası

İcra takibinde sivil hava aracı ipotek borçlusunun aleyhine başlatılan takip, ödeme emrine itiraz süresi içinde ayrıca ve açıkça imzaya itiraz etmesi sonucunda durur. Takip alacaklısının icra mahkemesinden borçlunun imzaya itirazının geçici kaldırılmasını talep etmesi üzerine mahkeme bir inceleme yapar ve talep hakkında karar verir. Verilen bu karar borçlunun imzaya itirazının kaldırılması yönünde olduğunda alacaklı takibe kaldığı yerden devam ederek takibi nihayete erdirebilir.⁵⁴⁵ Bu noktada borçlu icra takibine devam edilmesini önlemek ve borçlu olmadığını tespit etmek için genel mahkemede borçtan kurtulma davası açma imkanına sahiptir (İİK m.69).⁵⁴⁶

Borçtan kurtulma davası esas olarak borçlunun borçlu olmadığını tespiti amacıyla açılan bir menfi tespit davasıdır.⁵⁴⁷ İtirazın geçici kaldırılması kararının tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde bu davanın açılması, onu icra hukukuna özgü bir hale getirmekte ve itirazın geçici kaldırılması kararının kesinleşmesini etkilemektedir.

Genel bir dava olarak borçlu her zaman bir menfi tespit davası açabilir. Fakat borçlu bu davayı itirazın geçici kaldırılmasına karar verilmesinden önce açmış ise artık itirazın geçici kaldırılması üzerine yeniden borçtan kurtulma davası açamaz. Daha önce açılmış olan menfi tespit davası, borçlunun dava konusu miktarın yüzde on beşi oranında teminat yatırması şartıyla borçtan kurtulma davası yerine geçer ve dava sonuçlanıncaya kadar takibin durmasını sağlar.⁵⁴⁸

⁵⁴⁴ Ayrıca başvurulabilecek kanun yolları hakkında değerlendirme için bkz.: Yazar, **a.g.e.**, s.59 vd.

⁵⁴⁵ Sivil hava aracı üzerinde rehin hakkı bulunduğundan ayrıca geçici haciz konulmaz. Bu konuda bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.316.

⁵⁴⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.232; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.175; Tuna, **a.g.e.**, s.81; Yazar, **a.g.e.**, s.82.

⁵⁴⁷ Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.134; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.219; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.385.

⁵⁴⁸ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.287; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.232; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.219; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.175; Kuru, **El Kitabı**, s.332;

Menfi tespit davasının borçtan kurtulma davasına dönüşmesi için teminatın yatırılması zorunludur.⁵⁴⁹ Aksi halde davaya menfi tespit davası olarak devam edilir ve itirazın geçici kaldırılması kararının tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün sonra takip kesinleşir ve sivil hava aracı ipotek alacaklısı takibe kaldığı yerden devam edebilir.

Yargılama usulü:

Borçtan kurtulma davası genel mahkemelerde açılan bir davadır ve yargılama usulü, deliller ve delillerin incelenmesi genel hükümlere tabidir. Borçtan kurtulma davası icra takibine özgü bir dava olduğundan genel hükümlerin yanında davanın açılabilmesi için özel bir dava şartı aranır.⁵⁵⁰ İİK m.69/2'ye göre bu davanın dinlenebilmesi için borçlunun dava konusu alacağın yüzde on beşini ilk duruşma gününe kadar teminat olarak göstermesi gerekmektedir. Aksi halde dava reddedilir.⁵⁵¹ Borçtan kurtulma davasının açılabilmesinin bir diğer şartı, davanın itirazın geçici kaldırılması kararının sivil hava aracı ipotek borçlusuna tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi günlük süre içinde açılmış olmasıdır.

Borçtan kurtulma davasında yetkili mahkeme icra takibinin yapıldığı yer veya alacaklının yerleşim yeri mahkemesidir (İİK m.69/2; HMK m.6).⁵⁵²

Borçtan kurtulma davasında ilk ispat yükü sivil hava aracı ipotek alacaklısında olup alacaklı, dava konusu alacağın varlığını ve miktarını ispat etmek durumundadır. Sivil hava aracı ipotek alacaklısının ispat yükünü yerine getirmiş olması halinde bu defa sivil hava aracı ipotek borçlusu, borçlu olmadığını ya da borcun sona erdiğini yahut çeşitli sebeplerle borcu ödemek zorunda olmadığını ispatlamalıdır.⁵⁵³

Borçtan kurtulma davasının sonuçları:

⁵⁴⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.220; Yazar, **a.g.e.**, s.84.

⁵⁵⁰ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.174.

⁵⁵¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.233; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.386; Öğretide, davanın reddedilmeyip usul/takip ekonomisi gereği davaya menfi tespit davası şeklinde devam edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.221; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.175.

⁵⁵² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.232; Kuru, **El Kitabı**, s.329.

⁵⁵³ Karş.: Postacioğlu/Altay, **a.g.e.**, s.290; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.221; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.387; ispat yükü bakımından genel hükümler uygulama alanı bulur. Bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.135.

Borçtan kurtulma davası sonunda verilen karar maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder.⁵⁵⁴ İtirazın geçici kaldırılması kararının tefhim ya da tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde açılan borçtan kurtulma davasının ilk sonucu duran icra takibinin yeniden devam etmesine engel olmasıdır. Borçlu davayı açtıktan sonra HMK m.150’ de belirtilen hususların gerçekleşmesi sebebiyle dava dosyası işleminden kaldırılmış olsa dahi dava sonuçlanmadığı için icra takibi de durmaya devam eder. Alacaklının icra takibine devam edebilmesi için davayı devam ettirerek lehine bir karar alması ve bu kararı takibin yapıldığı icra dairesine götürerek takibin devamını sağlaması gerekir.

HMK m.150/5’e göre bir dava işleminden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde yenilenmezse, üç ayın sonunda dava artık açılmamış sayılır. Bu sebeple söz konusu bu durum borçtan kurtulma davası için meydana gelirse, borçtan kurtulma davası da aynı şekilde açılmamış sayılacak ve itirazın geçici kaldırılması kesin kaldırmaya dönüşerek durmuş olan icra takibinin kaldığı yerden devam etmesine sebep olacaktır.

Borçlunun borçtan kurtulma davasını kazanması halinde artık takip konusu alacağı borçlu olmadığı tespit edilmiş olur ve hükmün kesinleşmesiyle birlikte icra takibi sona erer. Borçlu aleyhine hükmedilen para cezası ile tazminat, İİK m.68/a-5,6 ve 7. fıkraları gereği kalkar. Ayrıca itirazın geçici kaldırılması yolunda borçlu aleyhine hükmedilen para cezası ve tazminat kalkar (İİK m.69/a-8). Davanın borçlu lehine sonuçlanmasıyla beraber alacaklı da dava konusu miktarın yüzde yirmisinden az olmayacak şekilde tazminata mahkum edilir. (İİK m.69/5).⁵⁵⁵ Davanın borçlu lehine sonuçlanması üzerine elbette dava aleyhine sonuçlanan taraf olan alacaklıya takip giderleri ile yargılama giderleri yükletilir.⁵⁵⁶

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının davayı kazanması halinde alacak miktarının yüzde yirmisinden az olmamak üzere borçlu tazminata mahkum edilir (İİK m.69/5).⁵⁵⁷ Ayrıca borçlu

⁵⁵⁴Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.233; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.175.

⁵⁵⁵Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.387-388; öğretide davayı kaybeden taraf aleyhine tazminata hükmedilebilmesi için diğer tarafın dava dilekçesinde talepte bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.223; Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.54-73; aksi yönde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.234.

⁵⁵⁶Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.387.

⁵⁵⁷Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.387-388; Yazar, **a.g.e.**, s.90; öğretide davayı kaybeden taraf aleyhine tazminata hükmedilebilmesi için diğer tarafın dava dilekçesinde talepte bulunması gerektiği de ifade edilmiştir. Bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.223; Akman, **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, s.54-73.

aleyhine itirazın geçici kaldırılması kararı ile birlikte hükmedilmiş olan para cezası ve tazminat da artık borçlunun borçtan kurtarma davasını kaybetmesi ile kesinleşir ve sivil hava aracı ipotek borçlusu bunları ödemek zorunda kalır (İİK m.68/a-8).⁵⁵⁸

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan takip esasen bir taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takiptir. Bu sebeple genel haciz yoluyla takipte olduğu gibi itirazın geçici kaldırılması kararı geçici haciz isteme yetkisi vermez. İmzaya itirazın geçici kaldırılması kararının taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından sonuç doğurabilmesi ancak sivil hava aracı ipotek borçlusunun yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açıp açmamasına göre bir sonuca bağlanabilir. O halde taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte sivil hava aracı ipotek borçlusu, itirazın geçici kaldırılması kararının kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçtan kurtulma davası⁵⁵⁹ açmadığı veya açıp da bu davayı kaybettiği takdirde geçici kaldırma kararı kesin kaldırmaya dönüşür.⁵⁶⁰ Böylece sivil hava aracı ipotek alacaklısı artık rehinli sivil hava aracının paraya çevrilmesini talep etme yetkisi kazanmış olur.

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun davayı kaybetmesi üzerine istinaf kanun yoluna başvurması sivil hava aracı ipotek alacaklısının paraya çevirmeyi talep etmesine engel teşkil etmeyecektir.⁵⁶¹ Sivil hava aracı ipotek borçlusunun kanun yollarına başvurmak ve bu yollardan bir netice elde edinceye kadar paraya çevirmeyi engellemek için başvuracağı yöntem İİK m.36' da belirtilen şartları yerine getirerek icra müdürlüğünden süre istemektir (İİK m.69/4).

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun borçtan kurtulma davasını kazanması durumunda ise sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınan alacağın mevcut olmadığı mahkeme kararı ile kesin

⁵⁵⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.233.

⁵⁵⁹Borçtan kurtulma davası, alacaklının yerleşim yeri veya icra takibinin yapıldığı yer asliye hukuk mahkemesinde açılabilir (İİK m.69/2). Burada kesin yetki kuralı söz konusu olmayıp tarafların şartlar mevcutsa yetki sözleşmesi yapması mümkündür (HMK m.17; m.18). Ayrıca dava konusunun özel görevli mahkemelerin görev alanına girmesi halinde bu mahkemelerde dava açılır. Bkz.: Pekcanitez/Akkan/Korkmaz/Özekes, **a.g.e.**, s.135.

⁵⁶⁰Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.232; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.220; Üstündağ, **a.g.e.**, s.125.

⁵⁶¹İcra mahkemesinin kararlarının istinaf edilmesinin satıştan başka icra işlemlerini durdurmayaacağı yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.347.

olarak tespit edilmiş olur (HMK m.303).⁵⁶² Bu ise fer' i bir hak olup varlığı asıl alacağın varlığına bağlı olan sivil hava aracı ipotek hakkının da varlığını kaybettiği anlamına gelir. Söz konusu halde sivil hava aracı ipotek hakkının Türk sivil hava aracı sicilinden terkinin gerekir.

2.6.6.5. İcra takibinin iptali ve ertelenmesi

Takibin iptali:

Borçlunun ödeme emrine itiraz etmeyerek yedi günlük itiraz süresinin geçmesinden veya borçlu itiraz etmiş olup da itirazın iptali ya da itirazın geçici kaldırılması kararlarından sonra yani icra takibinin kesinleşmesinden sonra borç ve ferileri itfa edilmiş olabilir.⁵⁶³

İtfa; borcun ödenmesi, ibra⁵⁶⁴, takas⁵⁶⁵, gibi borcun sona erdirilmesini sağlayan her türlü hukuki işlemi ifade etmektedir.⁵⁶⁶ İcra takibinin iptali bakımından itfa, borcun icra dairesinde süren takipten ayrı ve bağımsız olarak takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde gerçekleşen bir sona ermeyi gerektirir.⁵⁶⁷ Yani sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınmış alacak, icra dairesinde devam etmekte olan icra takibinden bağımsız olarak ödenmiş, alacaklı tarafından ibra edilmiş veya herhangi bir sebeple sona erdirilmiş, borç itfa edilmesine karşın alacaklı takibi sonlandırmamış olabilir.⁵⁶⁸ İşte bu durumda sivil hava aracı ipotek borçlusu, borcun bütün faiz, takip giderleri ve ferileriyle birlikte tamamının itfa edilmiş olması şartıyla, icra mahkemesinden itfa sebebiyle takibin iptalini isteyebilir (İİK m71).⁵⁶⁹

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, borcun itfa edildiğini alacaklı tarafından kendisine verilen

- İmzası noterlikçe onaylanmış bir belge,

⁵⁶²Kuru, **El Kitabı**, s.334; Yazar, **a.g.e.**, s.93.

⁵⁶³İtfanın zamanı hakkında ayrıca bkz.: Nilüfer Boran, **İcra Takibinin İptali ve Taliki**, Güncel Yayınevi, İzmir 2006, s.35.

⁵⁶⁴İbra kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.542.

⁵⁶⁵Ayrıca bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.337.

⁵⁶⁶Üstündağ, **a.g.e.**, s.128; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.224; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.180; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.422.

⁵⁶⁷Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.293; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.255; Üstündağ, **a.g.e.**, s.128; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.224; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.179-180; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.421; Boran, **a.g.e.**, s.31.

⁵⁶⁸Yabancı para alacağının icra takibinden bağımsız olarak alacaklıya ödemesi hakkında ayrıca bkz.: Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.165.

⁵⁶⁹İcra takibinin iptalinin kendine özgü bir yol olduğu hakkında bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s. 137; ayrıca bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.225; Kuru, **El Kitabı**, s.336; Boran, **a.g.e.**, s.32.

- İmzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş adi bir belge ile ispat edebilir (İİK m.71).⁵⁷⁰

Borçlunun bu belgelerden başka bir delil ile itfayı ispatlaması mümkün değildir.⁵⁷¹ Eğer sivil hava aracı ipotek alacaklısı borçlunun ibraz ettiği belge altındaki imzayı inkar ederse bu halde icra mahkemesi herhangi bir imza incelemesi yapmaksızın takibin iptali talebini reddetmek zorundadır.⁵⁷²

İcra takibinin iptali, takibin yürütülmekte olduğu icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinden istenir.⁵⁷³ Takibin iptali talebi icra mahkemesinde basit yargılama usulüne göre incelenir.⁵⁷⁴ İcra takibinin iptali paraların paylaşılmasına kadar icra mahkemesinden talep edilebilir.⁵⁷⁵ Paralar paylaşıldıktan sonra icra takibi son bulacağından borçlu ancak istirdat davası açma imkanına sahip olur.⁵⁷⁶

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, imzası noterlikçe onaylanmış bir belge veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş adi bir belge ile borcun itfa edildiğini ispat edebilirse icra mahkemesi takibin iptaline karar verir. İptal kararının kesinleşmesiyle birlikte o aşamaya kadar yapılan tüm takip işlemlerinin iptal edilmesi gerekir.⁵⁷⁷ Sivil hava aracı ipotek borçlusu borcun itfasını bu şekilde ispat edemediği takdirde takibin iptali talebinin reddine karar verilir.

⁵⁷⁰Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.256; elektronik imzalı belgeler de ispat vasıtası olarak kullanılabilir. Ayrıntı bilgi için bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.82; Özbek, “Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri”, s.2222.

⁵⁷¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.256; Üstündağ, **a.g.e.**, s.129; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.225; örneğin borçlunun banka hesabına ödeme yapması halinde borçlunun elinde imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş yahut noterlikçe onaylanmış bir senet olmayacağından takibin iptali talebinin reddedilmesi gerektiği yönünde bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.179 vd.; mahkeme kararının da iptali sağlayabileceği yönünde bkz.: Kuru, **El Kitabı**, s.340; borçlunun ispat yükü hakkında bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.65; İİK m.68/1’de sayılan belgelerin de icra takibinin iptali ve ertelenmesi taleplerinde kullanılabilmesi gerektiği yönünde bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.85.

⁵⁷²Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.181; Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.426.

⁵⁷³Boran, **a.g.e.**, s.51-59.

⁵⁷⁴Yargılama usulü hakkında detaylı inceleme için bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.61; icra mahkemesinin incelemeyi duruşmalı yapması gerektiği yönünde bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.137;

⁵⁷⁵Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.256.

⁵⁷⁶Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.117; Boran, **a.g.e.**, s.53.

⁵⁷⁷İcra mahkemesinin kararı maddi kesin hüküm teşkil etmediğinden alacaklı genel mahkemelerde dava imkanına sahiptir. Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.181; Boran, **a.g.e.**, s.96; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.256

Takibin iptali talebi, icra takibinin durmasına sebep olmaz; takibin iptali talebi neticeleninceye kadar icra takibinin durması konusunda bir ihtiyati tedbir kararı da verilemez.⁵⁷⁸ İcra mahkemesinin kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden icra mahkemesinin takibin iptali talebi hakkında verdiği karar üzerine alacaklı ya da borçlu genel mahkemelerde dava açma imkanına sahiptir.⁵⁷⁹

İcra takibinin iptali, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte yalnızca itfa sebebine dayanılarak talep edilebilir. TBK m.159 gereği alacağın taşınır rehni ile güvenceye alınması zamanaşımının işlemlerini engellemez fakat alacaklının alacağını taşınır rehninden alma yetkisi devam eder. Bu sebeple sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte zamanaşımı nedeniyle icra takibinin iptali mümkün olmamaktadır.⁵⁸⁰

Takibin ertelenmesi:

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının icra dairesi dışında borçluya borcunu ödemesi için süre vermiş olması halinde ve bu süre içinde de takibe devam etmek istemesi üzerine sivil hava aracı ipotek borçlusu icra mahkemesinden takibin ertelenmesini isteme imkanına sahiptir.⁵⁸¹ Sivil hava aracı ipotek borçlusu, icra takibinin kesinleşmesinden sonra borcu ödemek için kendisine alacaklı tarafından bir süre verildiğini imzası noterlikçe onaylanmış ya da imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir belge ile ispat ederse icra mahkemesi takibin ertelenmesine karar verir (İİK m.71; TBK m.123).⁵⁸²

Borcu ödemek için sivil hava aracı ipotek alacaklısının verdiği süre, takibin iptalinde olduğu gibi icra takibinin kesinleşmesinden sonra gerçekleşmiş olmalıdır (İİK m.71).⁵⁸³ İcra takibinin

⁵⁷⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.225; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.117; ihtiyati tedbir kararı verilebilmesi gerektiği yönünde bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.56.

⁵⁷⁹ Kuru, **El Kitabı**, s.342.

⁵⁸⁰ Ayrıca bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.42.

⁵⁸¹ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.182; takibin ertelenmesi hakkında ayrıca bkz.: Boran, **a.g.e.**, s.45.

⁵⁸² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.257; Üstündağ, **a.g.e.**, s.129-130; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.117.

⁵⁸³ Boran, **a.g.e.**, s.48.

ertelenmesi talebi, takibin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinden istenir.⁵⁸⁴ İcra mahkemesi, takibin ertelenmesi talebini basit yargılama usulüne göre inceler.⁵⁸⁵

İcra mahkemesi yaptığı inceleme sonucunda, sivil hava aracı ipotek alacaklısının borçluya bir süre verdiği kanaatine varırsa takibin ne kadar süre ertelendiğini belirtmek suretiyle icra takibinin ertelenmesine karar verir.⁵⁸⁶ İcra mahkemesinin kararı üzerine icra takibi durur; icra mahkemesinin kararda bildirdiği sürenin geçmesi üzerine alacaklı icra dairesine başvurarak takibe devam edilmesini isteyebilir.⁵⁸⁷ Sivil hava aracı ipotek alacaklısının paraya çevirmeyi isteme süresi hesaplanırken icra mahkemesinin verdiği erteleme süresi dikkate alınmaz. Yani alacaklının paraya çevirmeyi talep etme süresi, erteleme kararından etkilenmeksizin işlemeye devam eder.⁵⁸⁸ Ancak sürenin son günü örneğin paraya çevirmeyi talep etme süresinin son günü, erteleme günlerinin içine denk gelirse paraya çevirme talep süresi, ertelemenin bitiminden sonra bir gün daha uzatılır (İİK m.56).

2.7. SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN İLAMLI İCRA YOLUYLA TAKİP USULÜ

2.7.1. Genel Olarak

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip, İcra ve İflas Kanunu'nun 150/h maddesine göre alacağın ya da rehin hakkının veya her ikisinin birden ilama⁵⁸⁹ veya ilam niteliğine sahip belgelere dayanması halinde yapılır.⁵⁹⁰ Buna göre taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takibe de ilamların icrasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanır.

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takipte, sivil hava aracı ile teminat altına alınan alacak da ilama veya ilam niteliğinde belgeye dayanıyor olabilir; sivil hava aracı ipoteğinin kendisi de ilama veya

⁵⁸⁴ Boran, **a.g.e.**, s.51.

⁵⁸⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.225; Boran, **İcra Takibinin İptali ve Taliki**, S.61.

⁵⁸⁶ Üstündağ, **a.g.e.**, s.128; Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.260; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.118.

⁵⁸⁷ Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, s.420; Boran, **a.g.e.**, s.91.

⁵⁸⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.226; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.182.

⁵⁸⁹ İlam hakkında bkz.: Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.39-40.

⁵⁹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.9; Tuna, **Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi**, s.83.

ilam niteliğinde belgeye dayanıyor olabilir.⁵⁹¹ Bilindiği üzere sivil hava aracı ipoteği malik ile alacaklının yazılı anlaşmaları, anlaşmada yer alan imzaların noterce onaylanması ve Türk sivil hava aracı siciline tescil ile kurulabilir (TSHK m.70). İşte bu rehin hakkı da bir ilamda ya da ilam niteliğindeki belgede yer alabilir. Bu halde rehin hakkı doğrudan İİK m.38’ de sayılan noter tarafından düzenlenen belgelerden sayılamaz. Zira İİK m.38’e göre noter tarafından düzenlenen senetlerin ilam niteliğinde sayılabilmesi için kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi ve noterce re’ sen düzenlenmesi gerekir.⁵⁹² Burada noter tarafından onaylanan belge ise sivil hava aracı ipotek sözleşmesi olmaktadır. Bu sebeple sivil hava aracı ipotek sözleşmesi, kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermekle birlikte noter tarafından re’ sen düzenlenmişse ilamlı icra konusu yapılabilir.⁵⁹³

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının ilamlı takipte bulunabilmesi için bir mahkeme ilamına yahut kanunların ilam niteliğinde saydığı bir belgeye sahip olması gereklidir. HMK m.301/2 *“Taraflardan her birine verilen hüküm nüshası ilamdır.”* hükmüne göre taraflara verilen mühürlü mahkeme kararına ilam denir. İlamlı icra takibinin konusunu oluşturacak ilamlar; hukuk mahkemelerinden alınmış olan ilamlar,⁵⁹⁴ hakem kararları⁵⁹⁵, ceza mahkemesi kararlarının tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası, usulüne göre tenfiz kararı verilmiş bulunan yabancı mahkeme kararları ve yabancı hakem kararları ilamlı icra takibi ile icra edilebilir.⁵⁹⁶ Bununla birlikte ilamlı icra takibine konulabilecek ilamların tespit hükmü

⁵⁹¹Bu konuda gemilere yönelik açıklamaları hakkında bkz.: Sarısözen, “Türk Ticaret Kanunu’nun Deniz Ticareti Kitabı’ndaki Usuli ve İcrai Hükümler”, s.181-182; Tuna, **a.g.e.**, s.84.

⁵⁹²Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.398; Kuru, **Ders Kitabı**, s.292; Deliduman, **Hukukunda Noter Senetleri**, s.40 vd.; Tanrıver, **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, s.5 vd.

⁵⁹³Fatih Şirin, **İcra ve İflas Hukukunda İcranın Geri Bırakılması**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2010, Tez No: 289378, s.5, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 18.01.2021); teminat anlaşmaları bakımından düzenleme şeklindeki elektronik noter senetleri hakkında değerlendirmeler için bkz.: Özbek, “Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri”, s.2233.

⁵⁹⁴Ara kararlar icra kabiliyetini haiz değildir. Bkz.: Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.42; ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.43-44.

⁵⁹⁵3533 sayılı ve 29.6.1938 tarihli Mecburi Tahkim Kanunu (RG.: T. 16.7.1938, S.3961) m.7/1 *“Yukarıki maddelerde yazılı hakemler tarafından verilen kararlar, ilamların icrasına dair olan umumi hükümlere göre infaz olunur.”*

⁵⁹⁶Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.796; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.397.

değil eda hükmü içermesi gerekmektedir.⁵⁹⁷ Tespit hükmü içeren ilamların ise yalnızca yargılama giderlerine ilişkin hükmü ilamlı icraya konulabilir.⁵⁹⁸

İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesine göre mahkeme kararları dışında ilam niteliğinde olan ve ilamlı icra takibi yapılabilecek belgeler ise şunlardır: Mahkeme huzurunda yapılan sulhler⁵⁹⁹ ve kabuller,⁶⁰⁰ kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri⁶⁰¹, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletnameler.⁶⁰² Bunun yanında İİK m.150/1 hükmü uyarınca kredi kurumlarının da ilamlı icra yoluna başvurması mümkündür.⁶⁰³

İlam niteliğinde belgeler İcra ve İflas Kanunu dışındaki bazı özel kanunlarda da düzenlenmiştir. Örneğin Avukatlık Kanunu 35A maddesine göre avukatlar ve müvekkilleri tarafından birlikte imzalanan uzlaşma tutanakları, İİK m.38 anlamında ilam niteliğindedir.⁶⁰⁴ Yine arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflar bir anlaşmaya varır ve bu anlaşma için mahkemeden icra edilebilirlik şerhi alınırsa, mahkemenin icra edilebilirlik şerhini içeren anlaşma da ilam niteliğindedir (Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m.18/2).⁶⁰⁵ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/4 maddesine göre ise anlaşma

⁵⁹⁷Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.458; hükmün uyuşmazlığın esası hakkında verilen karar olduğu yönünde bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.419; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.43-63; icrası, icra dairesinden talep edilen ihtiyati tedbir kararları hakkında bkz.: **a.g.e.**, s.47.

⁵⁹⁸Mahkeme hükmünün her bir hüküm fıkrası ayrı ayrı incelenmeli ve eda hükmü içeren fıkralar ilamlı icraya konu olmalıdır. Bu bağlamda yargılama giderleri eda hükmü niteliğindedir. Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.291.

⁵⁹⁹Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.87-96; mahkeme dışı yapılan sulh hakkında ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.91

⁶⁰⁰Davayı doğrudan doğruya sona erdiren bir hal olan kabulün, mahkeme hükmünden ayrıldığı yönünde ayrıntılı bilgi için bkz.: Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.112.

⁶⁰¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.729; Deliduman, **Noter Senetleri**, s.151; Karşı, **a.g.e.**, s.401; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.118; Tanrıver, **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, s.6; düzenleme şeklindeki elektronik noter senetlerinin ilamlı icra takibine dayanak olabileceği yönünde bkz.: Özbek, "Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri", s.2238.

⁶⁰²Sulh ve kabulden farklı olarak düzenleme şeklindeki noter senetlerinin kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi gerekmektedir. İstinaf ve temyiz kefaletleri ile icra kefaletleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.428-429; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.127-132; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.797.

⁶⁰³İİK m.150/1 uyarınca izlenecek takip usulü hakkında ayrıca bkz.: Deynekli, **İpotek**, s.172 vd.; Budak, **a.g.e.**, s.168 vd.; "*Müşterek Hükümler*" başlığı altında düzenlenen İİK m.150/1 hükmünün taşınmazlara özgü olduğu yönünde bkz.: Tuna, **a.g.e.**, s.56.

⁶⁰⁴Ayrıca bkz.: Murat Serhat Sarısözen, **Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No: 279087, s.187, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:25.01.2021); Karşı, **a.g.e.**, s.401-402.

⁶⁰⁵R.G.: T.22.6.2012, S.28331, Kanun Numarası: 6325, Kabul tarihi: 7.6.2012.

belgesinin taraflar, avukatları ve arabulucu tarafından birlikte imzalanması halinde anlaşma belgesi icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır.

Son olarak İcra ve İflas Kanunu'nda, “*İpoteğin Paraya Çevrilmesi*” başlığı altında düzenlenmiş ve ilamlı icra takibinin konusu olan m.149 hükmüne de değinmek gerekir. Madde hükmünde belirtildiği üzere kayıtsız şartsız para borcunu içeren ipotek akit tablosu söz konusu ise icra emri gönderilir. Sivil hava aracı ipoteğini bu madde bağlamında değerlendirdiğimizde; kanaatimizce, hükmün sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip, bu hükme dayanılarak ilamlı takip usulüne göre gerçekleştirilemez. Zira m.149'da bahsi geçen ipotek akit tablosu, Tapu Kanunu m.26 uyarınca tapu memuru tarafından düzenlenen resmi bir senettir.⁶⁰⁶ Benzer bir düzenleme TSHK veya bu Kanun'a bağlı olarak çıkarılan mevzuatta bulunmadığı gibi tapu memurunun sivil hava aracı için ipotek akit tablosu düzenlemesi de düşünülemez. Bunun yanında İİK m.149, Kanun'da taşınmazlara özgü olan ipoteğin paraya çevrilmesi başlığı altında düzenlenmiş olup, aynı zamanda hükmün içeriğinden de düzenlemenin taşınmazlara özgü olduğu anlaşılmaktadır.

Mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde, sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesine uygulanacak hükümlerin, yasal değişiklik meydana gelmediği sürece Kanun'un taşınır rehnine ilişkin hükümleri olduğunu belirtmiştik. Bu gerekçelerle, sivil hava aracı ipoteğinin icra takibinde, taşınmaz rehninin paraya çevrilmesine ilişkin hükümlerin ve İİK m.149 hükmünün sivil hava aracı ipoteğine uygulanabilmesinin, gemiler hakkında getirilen m.153/a benzeri bir yasal değişiklik yapılmadığı müddetçe, mümkün olmadığı kanaatindeyiz.⁶⁰⁷

2.7.2. Takip Talebi

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağının ya da rehin hakkının yer aldığı elinde bulunan ilam ya da ilam niteliğindeki belgeyi Türkiye'nin herhangi bir yerindeki icra dairesine vererek taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip talebinde bulunur. Alacaklının ilamı icra

⁶⁰⁶Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.963; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.190-273.

⁶⁰⁷Gemi ipoteğinin İİK m.149 hükmüne ilamlı icra konusu olabileceği hakkında bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.580.

dairesine sunmasıyla taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi başlamış olur (İİK m.35).

İlamın icraya konulabilmesi için kural olarak hükmün kesinleşmiş olması gerekmez.⁶⁰⁸ Sivil hava aracı ile teminat altına alınan alacak türünün para olduğu ve takibin para alacağı için yapılmak istendiği ya da ilamın sivil hava aracının üzerindeki ipotek hakkına ilişkin olduğu durumda sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan ilamlı icra takibi bakımından ilamın kesinleşmesi aranmaz.⁶⁰⁹

İlamlı icra takibinde takip talebi, ilamsız icradaki takip talebine çok benzer (İİK m.58; İİK m.20). İlamsız icradan farklı olarak takip talebine ilam ya da ilam niteliğindeki belgenin tarihi, numarası, özeti, hangi mahkeme veya makam tarafından verildiği de yazılır (İİK m.24/2; İİK m.20/2). Ayrıca takip yolu taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip olduğundan takip talebine, rehnedilen sivil hava aracına ait bilgiler, rehin üçüncü kişi tarafından verilmiş veya sivil hava aracının mülkiyeti üçüncü kişiye geçmiş ise üçüncü kişinin adı, soyadı varsa yerleşim yeri adresi ile sivil hava aracı üzerinde sonra gelen bir rehin hakkı varsa hak sahibinin adı, soyadı ve varsa yerleşim yeri de yazılmalıdır (İİK m.21/1-b).⁶¹⁰

İlam ya da ilam niteliğindeki belge takip talebiyle beraber icra dairesine sunulmalıdır (İİK m.35). Alacaklı takip talebinde ilamda yerine getirilmesini istediği hususu da belirtir.⁶¹¹ İlamlı icra takibinde bulunan alacaklıdan sadece başvurma harcı alınır; binde beş peşin harç alınmaz (Harçlar Kanunu m.29/1).

İlamlı icraya başvurma hakkı olan kişi, ilamda alacaklı olduğu belirtilen kimsedir. Eğer alacaklı ölmüş veya alacağını başka şahıslara devretmişse mirasçılar veya alacağı devralan kimse ilamlı icraya başvurma hakkına sahip olur.⁶¹² İlamda borçlu olarak görünen kişi taşınır

⁶⁰⁸Üstündağ, **a.g.e.**, s.354; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.43; kesinleşmeden icraya konulamayacak ilamlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.402; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.462.

⁶⁰⁹Fakat İcra ve İflas Kanunu 31/a maddesinde gemilere ve gemilerle ilgili aynı haklara ilişkin ilamların kesinleşmeden icra edilemeyeceğini düzenlemiştir. Sivil hava araçları için benzer şekilde bir düzenleme bulunmadığından sivil hava aracı bakımından genel hükümler geçerli olacaktır.

⁶¹⁰Tuna, **a.g.e.**, s.88.

⁶¹¹Kuru, **El Kitabı**, s.905.

⁶¹²Üstündağ, **a.g.e.**, s.359.

rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibinde borçlu durumundadır. Borçlunun ölmüş olması halinde ilam, borçlunun mirasçılara karşı icraya konulur.⁶¹³

2.7.3. İcra Emri

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının ilamlı takip talebini alan icra dairesi üç gün içinde bir icra emri düzenler. İcra dairesi düzenlediği icra emrini ilamda borçlu olarak görünen takip borçlusuna ve sivil hava aracı üçüncü bir şahsa aitse bu üçüncü şahsa tebliğ eder (İİK m.32).⁶¹⁴ İcra dairesi, sunulan belgenin ilam niteliğinde olup olmadığını kendiliğinden inceler.⁶¹⁵ İcra dairesinin ilam niteliği taşımayan bir belgeye dayanarak icra emri düzenlemesi süresiz şikayet konusu olur.⁶¹⁶

İcra emrinin içeriğinde, takip talebinde yer alan hususlar bulunur (İİK m.32; m.24/2; m.58). Buna ek olarak ilamda hükmedilen borcun cinsi ve miktarı gösterilir.⁶¹⁷ İcra emrinde yer alacak diğer bir husus; icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde borcun ödenmesi gerektiği, borç ödenmez ve bu süre içinde icra mahkemesinden istinaf, temyiz ya da yargılamanın iadesi yoluyla ilamı veren mahkemeden icranın geri bırakılması hakkında bir karar getirilmedikçe cebri icraya devam edileceği ve alacaklının rehnedilmiş malın paraya çevrilmesini isteyebileceği ikazıdır (İİK m.28/1-c).⁶¹⁸ İcra emri ayrıca tebliğden itibaren yedi gün içinde borçlunun İİK m.74'e göre mal beyanında bulunması gerektiği, mal beyanında bulunmaz yahut gerçeğe aykırı beyanda bulunursa hapis cezası ile cezalandırılacağı ihtarını içerir (İİK m.32).⁶¹⁹ Rehin konusu taşınır, üçüncü bir şahsa ait ya da sonradan üçüncü kişiye mülkiyeti geçmiş ise bu kişinin de adı, soyadı ve yerleşim yeri adresine icra emrinde yer

⁶¹³ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.402.

⁶¹⁴ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.433; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.293; Karlı, **a.g.e.**, s.405; Kuru, **El Kitabı**, s.908; varsa borçlu vekiline de icra emrinin tebliğ edileceği yönünde bkz.: Tuna, **a.g.e.**, s.86; bu konuda ayrıca bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.735-786 vd.

⁶¹⁵ Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.430; Kuru, **Ders Kitabı**, s.294; Köle, **a.g.e.**, s.15.

⁶¹⁶ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.783; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.470; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.430; Kuru, **Ders Kitabı**, s.294.

⁶¹⁷ Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.203.

⁶¹⁸ Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.337; burada kastedilen borçlunun icranın geri bırakılmasına ilişkin kararı yedi gün içinde icra dairesine sunması değil ilgili merciiye başvurulması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.430; Bkz.: İİK Ek 44, www.mevzuat.gov.tr (Erişim Tarihi:11.11.2020).

verilir (İİK m.28/1-b).⁶²⁰ İlamlı icrada, icra emrinde borçlunun icra emrine itiraz edebileceği ihtarı yer almaz.⁶²¹

Sivil hava aracı ipotek borçlusu icra emrini aldıktan sonra yedi gün içinde emrin gereğini yerine getirirse takip son bulur. Fakat yedi gün içinde icra emrinde yazan borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına dair bir karar da icra dairesine ibraz etmez ise icra dairesi ilamın icrasını zorla yerine getirir ve sivil hava aracını paraya çevirir.

2.7.4. İcranın Durdurulması

Bir mahkeme hükmüne karşı kanun yoluna başvurulması, kural olarak hüküm hakkında ilamlı icraya başvurulmasını engellemez ve hükmün icrasını durdurmaz (HMK m.350).⁶²² Hükmü veren mahkemenin kararı kanun yoluna başvurulması sonucunda değişikliğe uğrayabilir. İşte bu ihtimale karşı sivil hava aracı ipotek borçlusu, kanun yoluna başvurusu neticeleninceye kadar ilamın icrasını durdurabilmek için üst mahkemeden teminat karşılığında icranın durdurulması kararı almalıdır (İİK m.36).⁶²³

İlamlı icraya konulmuş bir hüküm hakkındaki icra emrini tebliğ alan sivil hava aracı ipotek borçlusunun icranın durdurulması kararı alabilmesi için İİK m.36'ya göre;

- İcra dairesine müracaat ederek icranın durdurulması hakkında bir karar getirinceye kadar kendisine uygun bir süre verilmesini talep etmesi,⁶²⁴

⁶¹⁹İcra ve İflas Kanunu m.32'de mal beyanı için ilamlı icra takibi bakımından yalnızca İİK m.74'e atıf yapılmaktadır. Bu nedenle tazyik hapsi uygulanabilmesi için İİK m.76'da aranan alacaklının bunu talep etmiş olması şartı ilamlı icra takibinde aranmayacaktır. Ayrıca bilgi için bkz.: Mustafa Serdar Özbek, "İcra ve İflas Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.0, Y.2014, s.2457-2471, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756125> (Erişim Tarihi:11.11.2020); ayrıca bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.100, dn.7.

⁶²⁰Ödeme emri bakımından bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.657.

⁶²¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.472; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.412.

⁶²²Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.789; Mustafa Serdar Özbek, "Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması", **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, Ocak 2016, s.37-78, <https://www.jurix.com.tr/article/5373> (Erişim Tarihi:20.07.2020).

⁶²³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.464; düzenleme şeklindeki noter senetlerinin sahteliği hususu gündeme geldiğinde, borçlu, icranın durdurulmasını ya da geri bırakılmasını isteyemez. Bkz.: Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.125.

⁶²⁴Borçlu, istinaf kanun yoluna başvurduğunu hükmü veren ilk derece mahkemesinden alacağı; temyiz kanun yoluna başvurduğunu ise istinaf mahkemesinden alacağı ve icra dairesine sunacağı bir belge ispat etmelidir. Bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.298-299; ayrıca bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.789; Volkan Özçelik, **İcra Müdürünün**

- Kendisine süre verilmesi için alacağın tamamını karşılayacak kadar teminat göstermesi gerekir.⁶²⁵ Burada borçlunun teminat olarak göstereceği şey ilamda hükmolunan para veya eşyadır. Hükmolunan borç haricinde bir teminat gösterilmek istenirse, gösterilen teminatın icra mahkemesince kabul edilmesi gerekir.⁶²⁶

İcra müdürü, teminat karşılığında borçluya icranın durdurulması kararı getirmesi için uygun bir süre verir. Sivil hava aracı ipotek borçlusunun üst mahkemeden ilamın icrasının durdurulması hakkında karar getirmesi için icra müdürünün verdiği bu süre boyunca da icra takibi durmakta devam eder.⁶²⁷ Zorunluluk hallerinde icra dairesi yeniden süre verebilir (İİK m.36/1).⁶²⁸

Üst mahkeme, sivil hava aracı ipotek borçlusunun talebi üzerine icranın durdurulması talebi hakkında bir karar verir. Üst mahkeme incelemesini dosya üzerinden yaparak kararını verir. Üst mahkeme inceleme sonucunda icranın durdurulmasına karar verirse ilamın icrası, icra dairesi tarafından üst mahkemenin yapacağı inceleme sonuna kadar ertelenir.⁶²⁹ İcranın geri bırakılması hakkındaki kararı üst mahkeme, masrafi ilgililer tarafından verilmesi halinde en uygun vasıtalarla icra dairesine bildirir (İİK m.36/3).

Bölge adliye mahkemesi başvurunun esastan reddine karar verir veya Yargıtay hükmün onanmasına karar verirse sivil hava aracı ipotek alacaklısının talebi üzerine başka bir işleme gerek kalmaksızın, sivil hava aracı paraya çevrilerek bedeli alacaklıya ödenir (İİK m.36/6).⁶³⁰ Borçlunun yatırdığı teminat üzerinde alacaklının rüçhan hakkı vardır.

Bölge adliye mahkemesi yahut Yargıtay kanun yolu talebini kabul ettiği takdirde ilamlı icra takibi üst mahkemenin incelemesi sonuçlanıncaya kadar durmakta devam eder. Bu durumda üst mahkeme, borçlunun gösterdiği teminatın borçluya geri verilip verilmeyeceğine de karar

Takdir Yetkisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 340253, Kayseri 2013, s.206, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:20.07.2020).

⁶²⁵Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.789 vd.

⁶²⁶Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.432; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.295.

⁶²⁷Arsalan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.404.

⁶²⁸Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.206.

⁶²⁹İcranın durdurulması kararı bir geçici hukuki himaye tedbidir. Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.432.

⁶³⁰Elbette borçlu, istinaf mahkemesinin başvuru esastan reddetmesi üzerine istinaf mahkemesinin kararını temyiz ederse yeniden icranın durdurulmasını sağlayabilir. İstinaf kanun yoluna başvururken icranın durdurulması için gösterilen teminatın istinaf kararı temyiz edilirken de gösterilebileceği yönünde bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.299.

verir (İİK m.36/5). İstinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru sebebiyle icranın durdurulması dışında yargılamanın iadesi halinde de icranın durdurulması talep edilebilir. HMK m.381'e göre yargılamanın iadesi davası hükmün icrasını durdurmaz. Yani alacaklı, maddi anlamda kesinleşmiş ve icra edilebilecek bir karar ile ilamlı icra takibi başlatırken borçlu bu karara karşı yargılamanın iadesi talebinde bulunmuş olabilir. Bu halde yargılamanın iadesi hükmün icrasını durdurmayaacağından borçlu, İİK m.36' da belirtilen yolu izleyerek teminat karşılığında iade talebini inceleyen mahkemeden icranın durdurulması yönünde karar verilmesini talep edebilir.⁶³¹ Yargılamanın iadesi sebebi bir mahkeme kararına dayanırsa borçlu teminat göstermek zorunda olmaksızın icranın durdurulmasını isteyebilir (HMK m.381).

2.7.5. İcranın Geri Bırakılması

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, ilam veya ilam niteliğindeki belgede yer alan borcunu icra emrini tebliğ almasından önce ya da aldıktan sonra ödemiş olabilir.⁶³² Bunun gibi icra emrinin alınmasından önce ya da sonra borç herhangi bir surette itfa edilerek sona ermiş olabileceği gibi alacaklı tarafından ertelenmiş de olabilir.⁶³³ Söz konusu durumlarda sivil hava aracı ipotek alacaklısı alacağını elde etmiş olmasına veya borcu ertelemiş olmasına rağmen ilamı icraya koyarsa borçlunun icranın geri bırakılmasını isteme hakkı bulunmaktadır.⁶³⁴

Taşınır rehni ile güvenceye alınan alacaklar için TBK m.159 gereği zamanaşımı işlemeye devam edecektir. Fakat yine aynı madde gereği alacaklının hakkını rehin hakkından alma yetkisi devam ettiğinden borçlu, İİK m.33/1' de sayılan borcun zamanaşımına uğradığı iddiası ile icranın geri bırakılması talebinde bulunamayacak, yalnızca borcun itfa veya imhal edildiği sebeplerine dayanabilecektir.⁶³⁵ Zira sivil hava aracı ipotek alacaklısı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorunda olduğundan bu takip yolunda artık borcun zamanaşımına uğradığı iddiası ile icranın geri bırakılmasını talep etmek mümkün olmamalıdır.

⁶³¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.794; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.437;

⁶³²Köle, **a.g.e.**, s.86.

⁶³³Borcun sona erdiren haller hakkında ayrıntılı inceleme için ayrıca bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.542.

⁶³⁴Benzer şekilde alacak ya da rehin hakkı, ilam niteliğine sahip belgelere dayanıyorsa da geri bırakılmanın talep edileceği şeklinde bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.800.

⁶³⁵Kuru, **El Kitabı**, s.993;

Öğretideki bir görüşe göre asıl alacağın zamanaşımı süresi ne olursa olsun alacak bir mahkeme kararına bağlanmışsa yeni zamanaşımı süresinin TBK m.156/2 gereğince ilam tarihinden itibaren on yıl olduğunu belirtmektedir.⁶³⁶ Kanaatimizce zamanaşımı başlangıcı ve süresi ne olursa olsun TBK m.159 açık hükmü gereği alacaklının, hakkını rehin hakkından alma yetkisi devam edeceğinden sivil hava aracı ipotek alacaklısı, on yıllık zamanaşımına uğramış olan ilam ya da ilam niteliğindeki belgeye dayanarak ilamlı icra takibi yapamasa dahi rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takibe müracaat edebilir.

Sivil hava aracı ipotek borçlusunun icranın geri bırakılması talebi, borcun itfa edilmiş ve ertelenmiş olduğu sebeplerine dayanabilir.⁶³⁷ Borçlu, borcun itfa edildiği ya da ertelendiği sebeplerine dayanarak geri bırakma talebini bir dilekçe ile takibin yapıldığı icra dairesinin bulunduğu yer⁶³⁸ icra mahkemesine yapmalıdır (İİK m.33).⁶³⁹ Bu talep İİK m.36'ya göre kanun yollarına başvuru sebebiyle icranın durdurulması kararından farklıdır.⁶⁴⁰

İcra emrinin tebliğinden önce borcun itfa edilmiş veya ertelenmiş olması:

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, alacak hakkında hükmün verilmesinden sonra ve icra emrinin tebliğinden önce borcun itfa edilmiş ve ertelenmiş olduğunu ileri sürmekte ise bu iddiasını icra emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde dilekçe ile ileri sürmelidir.⁶⁴¹ İcra emrinin tebliğinden önce meydana gelen itfa ve ertelemenin borçlu tarafından yedi günlük süre içinde ileri sürülmemesi, sonrasında icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyememesi ve borcu ödemek zorunda kalması sonucunu doğurur.⁶⁴²

İcra emrinin geri bırakılması talebi, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinden istenmelidir. Borçlu, borcun itfa edildiği ya da ertelendiği iddiasını ancak İİK

⁶³⁶Köle, **a.g.e.**, s.116.

⁶³⁷Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.810 takas hakkında bkz.: **a.g.e.**, s.806.

⁶³⁸Köle, **a.g.e.**, s.182.

⁶³⁹Tuna, **a.g.e.**, s.91; İflas talebi hakkında ayrıca bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.56.

⁶⁴⁰Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.405; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.431; ayrıntılı bilgi için bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.139.

⁶⁴¹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.813; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.473; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.405-406; Şirin, **a.g.e.**, s.12-31.

⁶⁴²Borcu ödemek zorunda kalan borçlu daha sonra istirdat davası açma imkanına sahiptir. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.406.

m.33/1’ de belirtilen belgelerle ispat edebilir. Bunlar; yetkili mercilerce re’ sen düzenlenmiş yahut usulüne uygun şekilde onaylanmış belgeler, icra dairesinde, icra mahkemesinde ya da mahkeme önünde imzası ikrar edilmiş senetlerdir.⁶⁴³ Sivil hava aracı ipotek borçlusu bu belgelerden biri ile borcun itfa edildiği veya ertelendiğini belgelendirdiği takdirde icra mahkemesince icranın geri bırakılmasına karar verilir (İİK m.33/1).⁶⁴⁴ İcra mahkemesinin Kanunda sayılanlar dışında bir belgeye dayanarak icranın geri bırakılmasına karar vermesi mümkün değildir.⁶⁴⁵

Şartlar mevcutsa icra mahkemesinin itfanın gerçekleştiğine karar vermesi durumunda takibin iptaline; ertelemenin yapıldığına karar vermesi durumunda ise icranın gerçek anlamda geri bırakılmasına karar verilir.⁶⁴⁶ İcra mahkemesi icranın geri bırakılması talebini reddettiği takdirde ilamlı icra takibi sivil hava aracı paraya çevrilerek bedeli alacaklıya ödeninceye kadar devam eder.⁶⁴⁷ Ancak borçlu takip konusu alacağı karşılayacak miktarda teminat göstermek şartıyla, süresi içinde icra mahkemesinin kararına karşı kanun yollarına başvurabilir (İİK m.33/3).⁶⁴⁸

İcra emrinin tebliğinden sonra borcun itfa edilmiş veya ertelenmiş olması:

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, icra emrinin tebliğ edilmesinden sonra borcun itfa edildiği ya da ertelendiği iddiasında bulunuyorsa yedi günlük sınırlı bir süre içerisinde değil, takibin sona ermesine kadar her zaman icranın geri bırakılması talebinde bulunma imkanına sahiptir (İİK m.33/2).⁶⁴⁹ İcra İflas Kanunu’na göre borcun icra emrinin tebliğ edilmesinden sonraki bir dönemde itfa edildiği ya da ertelendiği iddiası mutlaka noterlikçe re’ sen düzenlenmiş veya

⁶⁴³ Alacaklı imzayı inkar etmişse, icra mahkemesi imza incelemesi yapamaz. İcra mahkemesi icranın geri bırakılması talebini reddetmelidir. Bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.435.

⁶⁴⁴ Şirin, **a.g.e.**, s.35-50.

⁶⁴⁵ Üstündağ, **a.g.e.**, s.368; Şirin, **a.g.e.**, s.14-50; Köle, **a.g.e.**, s.233.

⁶⁴⁶ Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.474; Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.301; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.436; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.406.

⁶⁴⁷ Köle, **a.g.e.**, s.278.

⁶⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.292 vd.

⁶⁴⁹ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.801-813; Şirin, **a.g.e.**, s.13-50; Karlı, **a.g.e.**, s.408.

onaylanmış belgelere ya da icra tutanaklarına⁶⁵⁰ dayandırılmalıdır (İİK m.33/2-c.2).⁶⁵¹ İcra mahkemesi, icranın geri bırakılması talebini reddettiği takdirde sivil hava aracı ipotek borçlusu takip konusu alacağı karşılayacak miktarda teminat göstermek şartıyla süresi içinde karara karşı kanun yollarına başvurabilir (İİK m.33/3).⁶⁵²

İcra mahkemesi, icra emrinin tebliğinden sonra borcun itfa edildiğini tespit ettiği durumda takibin iptaline⁶⁵³; borcun ertelenmiş olduğunu tespit ettiği durumda da icranın geri bırakılmasına karar verir.⁶⁵⁴

İlamın zamanaşımına uğradığı iddiası ile icranın geri bırakılması:

Sivil hava aracı ipotek borçlusu, sivil hava aracı üzerinde sınırlı ayni hakka sahiptir. Öğretide belirtildiği üzere taşınır mallar üzerindeki ayni haklara ilişkin ilamlar zamanaşımına tabi olmadığından sivil hava aracı ipotek borçlusu da taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takipte ilamın zamanaşımına uğradığından bahisle icranın geri bırakılmasını isteyemez.⁶⁵⁵

İlamın zamanaşımına uğradığı iddiasından farklı olarak İİK m.39, bir de takibin zamanaşımına uğramasından bahsetmektedir.⁶⁵⁶ Takibin zamanaşımına uğradığından bahisle icranın geri bırakılması talebini borçlu herhangi bir şekilde ispatla yükümlü olmaz.⁶⁵⁷ Çünkü icra takip dosyasında zamanaşımının başlangıç tarihi olan son işlem tarihi bellidir. İlama dayanan takipte, son işlem tarihi ile borçlunun icranın geri bırakılmasını istediği tarih arasında on yıl geçmiş ise borçlu zamanaşımı iddiasını ispat etmiş olur (İİK m.39/1).⁶⁵⁸ Noter senedine dayanan bir takip söz konusu ise bu takip senedin türüne göre Borçlar Kanunu veya Ticaret

⁶⁵⁰Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.106; icra tutanaklarının hukuki niteliği hakkında bkz.: Vildan Peksöz, “İcra Tutanaklarının İİK m.8 Çerçevesinde Aleniyeti ve İspat Kuvveti”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, Y.2016, s.2395; Kuru, **El Kitabı**, s.86.

⁶⁵¹Tanriver, **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, s.8; Şirin, **a.g.e.**, s.15-50.

⁶⁵²Ayrıntılı bilgi için bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.815; Köle, **a.g.e.**, s.292 vd.

⁶⁵³Takibin iptali değil durması yönünde karar verilmesi gerektiği yönünde bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.262; Karslı, **a.g.e.**, s.409.

⁶⁵⁴Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.476; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.436.

⁶⁵⁵Kuru, **El Kitabı**, s.912; Tuna, **a.g.e.**, s.92.

⁶⁵⁶Ayrıca bkz.: Köle, **a.g.e.**, s.114 – s.128; Boran, **a.g.e.**, s.41.

⁶⁵⁷Üstündağ, **a.g.e.**, s.366; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.436.

⁶⁵⁸Şirin, **a.g.e.**, s.29-50.

Kanunu'nda belirlenmiş olan zamanaşımı sürelerine tabi olur (İİK m.39/2).⁶⁵⁹ Bu halde belgenin içeriğine göre tabi olduğu zamanaşımı süresi dikkate alınarak hesaplama yapılır.⁶⁶⁰

Öğretide, taşınır mallar üzerindeki aynı haklara⁶⁶¹ ilişkin ilamlı icra takiplerinin zamanaşımına uğramayacağı belirtilmiştir.⁶⁶² Kanaatimizce taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip zamanaşımına uğrayabilir. Zira artık burada söz konusu olan husus, ilamın zamanaşımına uğraması değil takibin zamanaşımına uğramasıdır. Takip dosyasındaki en son işlemin on sene önce yapılmış olduğu bir icra takibinde borçlunun icranın geri bırakılması talebinde bulunması mümkün olmalıdır. Aksi halde borçlu on yıl boyunca hiçbir icra işlemi yapılmamış takibin tehdidi altında kalmaya devam etmiş olur.

2.7.6. İcranın İadesi

Kesinleşmeden icrası mümkün olan ilamlar icraya konulmuş ve aynı zamanda da ilamda borçlu olarak görünen sivil hava aracı ipotek borçlusu bu ilama karşı kanun yoluna başvurmuş olabilir. Kanun yoluna başvuran sivil hava aracı ipotek borçlusu, kanun yolu denetimi sonuçlanıncaya kadar icranın geri bırakılması veya durdurulması talebinde bulunmamış ya da talepte bulunmasına karşın bu talebi mahkeme tarafından reddedilmiş ise icra dairesi takibe devam eder ve ilamın gereği yerine getirilir.⁶⁶³

İcra ve İflas Kanunu, ilamın gereği yerine getirildikten sonra kanun yolu incelemesinin sonuçlanmasının icra takibine etkisini düzenlemiştir. Buna göre bir ilam bölge adliye mahkemesince kaldırılır ve yeniden esas hakkında karar verilir ya da ilam Yargıtay tarafından bozulup aleyhine icra takibi yapılmış kimsenin hiç veya ilam hükmünde belirtilen kadar borcu

⁶⁵⁹Sadece ilam niteliğini haiz, düzenleme şeklinde noter senetlerinin madde metnine dahil olduğu yönünde bkz.: Deliduman, **Noter Senetleri**, s.188-189; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.124.

⁶⁶⁰Köle, **a.g.e.**, s.13.

⁶⁶¹Erol Cansel/ Ali Naim İnan, Aynı Hak Kavramı, Taksimi ve Eşya Hukukunun Konusu, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, S.1, Ocak 1964, s.359, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/632367> (Erişim Tarihi:29.07.2020); Alper Uyumaz, Medeni Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, S.4, Y.2017, s.73, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/788930> (Erişim Tarihi:29.07.2020).

⁶⁶²Bu konuda bkz.: Karşı, **a.g.e.**, s.418, dn:1235; ayrıca bkz.: s.399; aynı yönde bkz.: Tuna, **a.g.e.**, s.91.

⁶⁶³Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.466.

olmadığı ve bozma kararına uyulması doğrultusunda karar verilir ve bu hüküm kesinleşirse ayrı bir karara gerek olmaksızın icra, eski haline iade edilir (İİK m.40/2).⁶⁶⁴

İcranın kısmen iadesi de mümkündür. İcranın iadesi, üst mahkeme kararının kesinleşmesiyle yerine getirilir. Mahkeme kararı kesinleşene kadar icra muameleleri olduğu yerde durur (İİK m.40/1).⁶⁶⁵

İcranın iade edilmesi için ayrı bir mahkeme hükmüne gerek olmadığı gibi sivil hava aracı ipotek borçlusunun da ayrıca bir işlem yapmasına gerek yoktur. İcra dairesi, takip sonuçlandıktan sonra sivil hava aracı ipotek alacaklısına ödemiş olduğu parayı geri alarak borçluya verir.⁶⁶⁶ İcranın iadesi gerçekleştirilirken üçüncü kişilerin iyi niyetle edindikleri kazanımlar korunur (İİK m.40/3).⁶⁶⁷

İlamlı icra takibi, para ve teminat alacakları da dahil olmak üzere her türlü alacak için yapıldığından icranın iadesi taşınır rehninin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan ilamlı takip için de geçerlidir.⁶⁶⁸ Sonuç olarak sivil hava aracı, ihalede sivil hava aracını satın almış alıcıdan geri alınmaz. Yalnızca sivil hava aracının bedeli alacaklıdan alınarak borçluya verilir.⁶⁶⁹

2.8. SİVİL HAVA ARACI İPOTEĞİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

2.8.1. Hava Aracının Muhafaza Altına Alınma Şekilleri

Takip konusu malın, genel haciz yoluyla takipte takibin kesinleşmesi ve takip borçlusuna ait malların haczedilmesiyle beraber muhafaza altına alınması taşınır ve taşınmazlar hakkında

⁶⁶⁴Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.171; sivil hava aracı, kanun yolu incelemesi sonuçlanıncaya kadar üçüncü kişiye ihale yolu ile satılmışsa üçüncü kişi kötü niyetli olsa dahi icranın iadesi yoluna gidilemez. Bu halde ihale bedeli sivil hava aracı ipotek borçlusuna ödenmişse bu bedel alınarak sivil hava aracı ipotek borçlusuna verilmelidir. Ayrıca bkz.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.316.; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.467.

⁶⁶⁵Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.792; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.174.

⁶⁶⁶Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.182; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.297; Begüm Can, **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 302058, Ankara 2010, s.98, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 18.01.2021).

⁶⁶⁷Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.793; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.185.

⁶⁶⁸Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.439.

⁶⁶⁹Karş.: Kuru, **El Kitabı**, s.932.

öngörülmüştür (İİK m.88-91). Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibinde ise taşınırlar için rehin konusu malın nasıl muhafaza altına alınacağı düzenlenmemiştir.⁶⁷⁰

Teslime dayalı taşınır rehinlerinde, rehin konusu taşınır, rehin alacaklısının zilyetliğinde olduğundan paraya çevirme talebinden sonra alacaklı rehinli taşınırı götürerek icra dairesine emanet eder. Burada aslen rehinli taşınır, alacaklının muhafazası altındadır. Teslimsiz tescilli taşınır rehinlerinde ise teslime dayalı taşınır rehinlerinde gördüğümüz alacaklının zilyetliği altında muhafazaya karşılık olarak sicile tescil bulunmaktadır.⁶⁷¹ Dolayısıyla tescil burada bir nevi alacaklının alacağını teminat altına almaya yarayan koruyucu önlemi ifade etmektedir.

Tescil her ne kadar sivil hava aracı ipotek alacaklısı için alacağı resmi şekilde teminat altına almaya yarayan nitelik gösterse de sivil hava aracının fiilen faaliyet göstermesi ve yolculukta olması sivil hava aracının her an zayi olması yahut bir daha ele geçirilememe gibi riskleri de tabii olarak bünyesinde barındırır.⁶⁷² Gemiler bakımından ihtiyati haczin mümkün olmasından ötürü bu risk kısmen de olsa tolere edilebilir (TTK m.1242/2.).⁶⁷³

Sivil hava aracı bakımından ihale gerçekleşip alacaklı tatmin edilinceye kadar sivil hava aracının ele geçirilememe riski bulunduğundan icra müdürü sivil hava aracı ipotek alacaklısının talebi üzerine sivil hava aracını uçuştan menederek veya uçuş kısıtlamaları ile onu muhafaza altına alabilmelidir.⁶⁷⁴ Sivil hava aracının uçuştan menedilmesi, icra takibinin kesinleşmesinden sonraki süreçte talep edilebilmeli ve bu talep yerinde görülürse icra dairesince muhafaza tedbirine karar verilmelidir.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve borçlusu arasındaki menfaat dengesinin gözetilmesi bakımından icra dairesinin muhafazaya yönelik işlemleri, takip kesinleştikten sonra gerçekleştirmesi önem arz etmektedir.⁶⁷⁵ Nitekim İİK m.150/g hükmü, taşınır ve taşınmaz

⁶⁷⁰Serdar Hızır, “Gemi Alacaklısı Hakkının Bahsettiği Bir İmkan Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi Suretiyle Takip Usulü”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Aralık 2006, C.23, S.4, s.380.

⁶⁷¹Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, s.112.

⁶⁷²Benzer şekilde bkz.: Can, **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, s.45-46.

⁶⁷³Teslimsiz tescilli taşınır rehinleri için örnek mahiyetinde olmak üzere gemilerin ihtiyati haczinde uygulanabilen muhafaza tedbirlerine yönelik açıklamaları hakkında bkz.: Sarısözen, “Türk Ticaret Kanunu’nun Deniz Ticareti Kitabı’ndaki Usuli ve İcrai Hükümler”, s.170 vd.

⁶⁷⁴Benzer şekilde bkz.: Hızır, “Gemi Alacaklısı Hakkının Bahsettiği Bir İmkan Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi Suretiyle Takip Usulü”, s.381.

⁶⁷⁵Hızır, “Gemi Alacaklısı Hakkının Bahsettiği Bir İmkan Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi Suretiyle Takip Usulü”, s.380; Pekcanitez, “İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler”, s.89.

rehninin paraya çevrilmesi usulünde müşterek hükümlerden olup bu madde hükmünde, paraya çevrilmesi istenen rehin hakkında İİK m.92/3 hükmünün uygulama alanı bulabileceğini düzenlemiştir.

2.8.2. Kıymet Takdiri

İcra ve İflas Kanunu m.150/g, rehnin paraya çevirme usulü bakımından İcra ve İflas Kanunu'nun m.112'den m.137'ye kadar olan hükümlerinin kıyasen uygulanacağını ifade etmiştir. Atıf yapılan maddelerden m.128, taşınmaz mallara ne şekilde kıymet takdiri⁶⁷⁶ yapılacağını düzenlemektedir.

Rehlinli taşınır mallara ne şekilde kıymet takdiri yapılacağına ilişkin atıf yapılan maddeler arasında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. 09.11.1988 kabul tarihli ve 3494 sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanununun m.150/g hükmü değiştirilmiş ve atıf yapılan maddeler arasından m.87 hükmü kaldırılmıştır. Bu düzenleme yapılırken rehlinli taşınır dikkate alınmamıştır.⁶⁷⁷ Fakat rehlinli taşınırlara dolayısıyla sivil hava araçlarına da kıymet takdiri yapılması gerekecektir.⁶⁷⁸

İcra İflas Kanunu, “*Müşterek Hükümler*” başlığı altında düzenlemiş olduğu m.150/g hükmünde, 112' den 137'nci maddeye kadar olan hükümlerin kıyasen taşınır ve taşınmazlar için ortak uygulanacağını ifade etmiştir. Bu sebeple sivil hava araçları bakımından da kıymet takdirine ilişkin m.128 ve m.128/a hükümlerini uygun düştüğü ölçüde uygulamakta sakınca yoktur.⁶⁷⁹ Yargıtay yakın tarihli birçok kararında, sivil hava aracı ipoteği gibi bir teslimsiz tescilli taşınır rehni türü olan motorlu taşıt rehni hakkında; motorlu taşıtın kıymet takdirinin İİK m.150/d hükmü uyarınca yapılmasına ve motorlu taşıtın yakalanarak muhafazasına ve kıymet takdiri yapılmasına yasal bir engel bulunmadığı yönünde kararlar vermiştir.⁶⁸⁰ Sivil

⁶⁷⁶Boran Güneysu, **Kıymet Takdiri**, s.28.

⁶⁷⁷Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.104; Tuna, **a.g.e.**, s.99.

⁶⁷⁸Karş.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.328; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.297.

⁶⁷⁹Aynı yönde bkz.: Nurdan Korkmaz, **İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Haziran 2019, s.201; sivil hava araçları, her ne kadar taşınır mal hükmünde olsa da sivil hava araçlarının İcra ve İflas Kanunu bakımından taşınmaz olarak nitelendirilmesi gerektiği ve buna bağlı olarak da kıymet takdirinin taşınmazlara ilişkin hükümler çerçevesinde yapılması gerektiği yönünde görüş için bkz.: Boran Güneysu, **Kıymet Takdiri**, s.103.

⁶⁸⁰Örnek karar olarak bkz.: Yargıtay 12. HD., E. 2017/4025, K. 2018/7350, T. 4.7.2018 (Kazancı İçtihat Bankası); ayrıca bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.656, dn.34.

hava aracı ipoteği ve diğer teslimsiz tescilli taşınır rehni türleri her ne kadar taşınmaz rehinlerine yakın da olsa m.150/d hükmünün uygulanarak takibin kesinleşmesini beklemeden takip talebi üzerine hemen kıymet takdiri yapılması özellikle bunun rehinli taşınırın yakalanarak muhafaza altına almak suretiyle yapılması, teslimsiz tescilli taşınır rehni düzenlemelerinin amacı ile bağdaşmamaktadır.⁶⁸¹ Zira motorlu taşıt, gemi ve uçak gibi araçların diğer taşınır rehinlerinden ayrı olarak bir sicile tescil suretiyle kurulmasının amacı; ekonomik değeri yüksek olan bu araçlara el konulduğunda borçlunun menfaatinin zedelenmesini önleyerek onu ekonomik yönden korumak ve borcunu bu şekilde ödemesini kolaylaştırmaktır. Bu sebeple taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi kesinleşmeden sivil hava aracını muhafaza altına almak ve bu şekilde kıymet takdirini gerçekleştirmek mevzuatın sağlayamaya çalıştığı menfaat dengesini bozacağı gibi teslimsiz tescilli taşınır rehninin asıl amacı ile de bağdaşmayacaktır.

Sivil hava aracının kıymet takdiri, ilandan önce yapılmalıdır.⁶⁸² İnsansız hava araçları dışındaki büyük sivil hava araçlarının icra dairesine⁶⁸³ getirilmesi mümkün olmayacağından icra memuru sivil hava aracının bulunduğu yerde kıymet takdiri yapabilir.⁶⁸⁴ Tespit edilen kıymet takdiri, sivil hava aracı ipotek borçlusuna ve alacaklısına tebliğ edilmelidir (Kıyasen İİK m.128).⁶⁸⁵ Özellikle sivil hava aracı ipotek alacaklısının geçici rehin açığı belgesi düzenlenmesini talep edebilmesi için sivil hava aracına takdir edilen bedelin kesinleşmesine ihtiyacı vardır (İİK m.150/f-1).⁶⁸⁶

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, borçlusu ve diğer ilgililerin kıymet takdirini öğrenmekte bir diğer menfaatleri ise kıymet takdirine şikayet konusunda gündeme gelir. Kıymet takdirine ilişkin raporu tebliğ alan ilgililer bu raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde raporu düzenleyen icra dairesinin bulunduğu yer icra mahkemesinde şikayette bulunabilirler (İİK

⁶⁸¹Benzer şekilde bkz.: Can, **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, s.102.

⁶⁸²Karş.: Korkmaz, **a.g.e.**, s.201; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.105.

⁶⁸³Yetkili icra dairesi hakkında bkz.: Boran Güneysu, **Kıymet Takdiri**, s.131.

⁶⁸⁴Karş.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.105; Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.243-244; ayrıca bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.362.

⁶⁸⁵Elif Kısmet Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, Güncel Yayınevi, İzmir, Kasım 2004, s.97.

⁶⁸⁶Pekcanitez, “İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler”, s.90-91.

m.128/a-1).⁶⁸⁷ Şikayet üzerine yeniden kıymet takdiri yapılmak üzere bilirkişi incelemesi yapılabilmesi için İİK m.128/a-1’de belirtilen ücretin yatırılması gerekir.⁶⁸⁸ Aksi halde şikayet reddedilir.

2.8.3. Paraya Çevirme Talebi

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip kesinleşip paraya çevirme talep yetkisinin sivil hava aracı ipotek alacaklısına gelmesi üzerine sivil hava aracı ipotek alacaklısı ya da borçlusu, ödeme ve icra emrinin tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde sivil hava aracının paraya çevrilmesini isteyebilir (İİK m.150/e-1; m.113/1).⁶⁸⁹

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte borçlunun ödeme emrine itirazını kaldırmak isteyen sivil hava aracı ipotek alacaklısı genel mahkemede dava açıp itirazın iptalini talep etmiş olabilir. Mahkemenin itirazın iptaline karar vermesi halinde sivil hava aracı ipotek alacaklısı, mahkemenin bu kararıyla birlikte sivil hava aracının paraya çevrilmesini talep edebilir.⁶⁹⁰

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı altı ay içinde sivil hava aracının paraya çevrilmesini istemez veya paraya çevirme talebini geri alıp⁶⁹¹ da altı ay içinde talebini yenilemezse yapmış olduğu rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip düşer (İİK m.150/e-2).⁶⁹² Takibin düşmesi üzerine artık mevcut takip sona ermiş olacağı için eski takibe devam edilemez. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağını elde edebilmek için yeniden rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatmalıdır.⁶⁹³

⁶⁸⁷Boran Güneysu, **İcra Hukukunda Taşınmazların Kıymet Takdiri**, s.198-224; Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, s.98.

⁶⁸⁸Ayrıca bkz.: Boran Güneysu, **İcra Hukukunda Taşınmazların Kıymet Takdiri**, s.177.

⁶⁸⁹Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, 72; Tuna, **a.g.e.**, s.95; ilamsız icra takibinde ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilmemesi ve on beş gün içinde borcun ödenmemesi ile ya da itirazın kaldırılması veya iptali kararının kesinleşmesi ve böylece itirazın hükümden düşmesiyle ilamsız takip kesinleşmiş olur. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icrada ise icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün için ilamın gereği sivil hava aracı ipotek borçlusu tarafından yerine getirilmez ya da bu süre içinde icranın geri bırakılmasına dair bir karar getirilmezse ilamlı takip kesinleşir (İİK m.150/h uyarınca İİK m.32).Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, s.24; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.348; Üstündağ, **a.g.e.**, s.326; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.297; rehin maliki üçüncü kişinin de paraya çevirme talebinde bulunabileceği yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.340.

⁶⁹⁰Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.309; Üstündağ, **a.g.e.**, s.326.

⁶⁹¹Geri alma hakkında ayrıca bkz.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.78.

⁶⁹²Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.663; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.505.

⁶⁹³Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.319; Tuna, **a.g.e.**, s.97.

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibinde ise sivil hava aracı ipotek borçlusu, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde emrin gereğini yerine getirmez ve bu sürede icranın geri bırakılması kararı sunamazsa, artık takip kesinleşeceğinden sivil hava aracı ipotek alacaklısının paraya çevirme talebi üzerine doğrudan rehinli sivil hava aracını paraya çevirme aşamasına geçilecektir.⁶⁹⁴

2.8.4. Paraya Çevirme Usulü

İcra ve İflas Kanunu, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte paraya çevirme usulünün genel haciz yolundaki hükümlere göre yapılacağını düzenlemiştir. İİK m.150/g' ye göre Kanun'un 92/3, 93, 96, 97/a, 98, 99. maddeleri ve 112' den 137. maddeye kadar olan hükümler kıyas yolu ile uygulanır. İcra dairesi, sivil hava aracı ipotek alacaklısının paraya çevirme talebinden itibaren iki ay içinde sivil hava aracını paraya çevirmelidir (İİK m.112/1).⁶⁹⁵

2.8.4.1. Açık artırmaya hazırlık

Taşınır bir mal olan sivil hava aracı, icra takibi sonunda açık artırma yoluyla paraya çevrilir (İİK m.114/1). Açık artırmanın gerçekleşebilmesi için öncesinde birtakım hazırlık işlemleri yerine getirilir. İcra dairesi, ilgililerin haberdar olması ve açık artırmaya katılabilmeleri için birinci ve ikinci ihalenin gerçekleşeceği yer, gün ve saati artırmanın yapılacağı günden önce ilan etmelidir (İİK m.114/1). İlan, sivil hava aracının artırma gününden makul bir süre önce yapılmalıdır.⁶⁹⁶

⁶⁹⁴Karş.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.493.

⁶⁹⁵Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.252; gemilerin paraya çevrilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Sarısözen, "Türk Ticaret Kanunu'nun Deniz Ticareti Kitabı'ndaki Usuli ve İcrai Hükümler" s.186; öğretide iki aylık sürenin geçmesinden sonra yapılan paraya çevirmenin de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.357; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.324; Ali Özgür Yeşiltepe, **İcra ve İflas Hukukunda İhalenin Feshi Sebepleri**, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, Tez No.: 613911, İstanbul 2019, s.14, <https://tez.yok.gov.tr> (Erişim Tarihi:17.11.2020). Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.60; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.349; Üstündağ, **a.g.e.**, s.251.

⁶⁹⁶Taşınır paraya çevrilmesinde ilan ve ihale günü arasında ne kadar süre olacağına ilişkin İcra ve İflas Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bkz.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.82; Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.257; Kuru, **El Kitabı**, s.618; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.359; bu sürenin icra müdürünün takdirinde olduğuna ilişkin bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.560; icra müdürünün ilgililerin satışı öğrenip ihaleyi katılabilmelerine elverişli olacak şekilde ilanı yapması gerektiği hakkında bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.212.

Artırma ilanının ne şekilde yapılacağını, artırmanın tarzını, yerini ve gününü belirleme yetkisi kanunen icra memuruna tanınmıştır.⁶⁹⁷ İİK m.114' e göre icra memuru takip ilgililerinin menfaatlerine en uygun şekilde ilanın şeklini, artırma tarzını, yerini ve gününü ayrıca artırma ilanının gazete ile yapılıp yapılmayacağını belirleyecektir.⁶⁹⁸ Bununla birlikte ilan elektronik ortamda da yapılır (İİK m114/3).⁶⁹⁹ İcra müdürünün ilanın gazete ile yapılmasına karar vermesi halinde ilana ekleyeceği hususlar; açık artırmaya çıkarılan taşınırın sivil hava aracı olduğu, sivil hava aracının özellikleri, tahmini değeri,⁷⁰⁰ bulunduğu yeri, ikinci artırmanın günü ve saati bilgileri ile sınırlıdır.⁷⁰¹ Diğer bilgilere ve artırma şartnamesine ne şekilde ulaşılabileceği ve talep halinde ilanda yazılan masraf ödenmek şartıyla açık artırma şartnamesinin bir örneğinin ilgiliye gönderilebileceği de ilana yazılır.

Taşınır malların dolayısıyla sivil hava aracının artırma ilanı, taraflara tebliğ edilmez.⁷⁰² Fakat icra dairesi paraya çevirme kararında ilanın ilgililere tebliğine karar vermiş olabilir.⁷⁰³ Paraya çevirme kararıyla birlikte ilanın ilgililere tebliği kararlaştırılmasına rağmen sivil hava aracı borçlusuna ilanın tebliğ edilmemesi ihalenin fesih sebebidir.

Artırma ilanının dışında bir diğer hazırlık, artırma şartnamesidir. Artırma şartnamesi, artırmaya ilişkin ilanda yazılmayan diğer hususların yer aldığı belgedir (İİK m.47/1).⁷⁰⁴

İcra müdürünün gerçekleştireceği bir diğer işlem rehinli sivil hava aracının kıymetini takdir etmektir. İİK m.114/3'e göre artırma ilanının gazete ile yapılmasına karar verilmesi halinde artırma şartnamesinin tümüne ilanda yer verilmez. Fakat icra müdürünün sivil hava aracına

⁶⁹⁷Muşul, **İhale**, s.64; Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.254.

⁶⁹⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.358.

⁶⁹⁹Özbek, İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağıyla Getirilmek İstenen Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s.502.

⁷⁰⁰Yabancı para üzerinden kurulan sivil hava aracı ipoteği söz konusu ise ayrıca teminat tutarının Türk parasına çevrilmesi hakkında bkz.: Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.171.

⁷⁰¹Muşul, **İhale**, s.65; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.86.

⁷⁰²Muşul, **İhale**, s.70; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.85; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.225.

⁷⁰³Muşul, **Rehlin Paraya Çevrilmesi**, s.350; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.85; Yargıtay 12. HD., T.9.10.2017, E.2017/1938, K.2017/12092 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁷⁰⁴Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.576; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.359; artırma şartnamesinde belirtilmedikçe ihaleden sonra alıcıya ödeme süresi verilemeyeceğine ilişkin bkz.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.89,124; Yeşiltepe, **İcra ve İflas Hukukunda İhalenin Feshi Sebepleri**, s.47; Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, s.73.

tahmin ve takdir ettiği kıymetin (muhammen kıymet) gazete ile yapılacak ilanda yer alması gerekmektedir.⁷⁰⁵

2.8.4.2. Açık artırmanın yapılması

Artırmaya öncelikle elektronik ortamda teklif vererek başlanır. Elektronik ortamda teklif verme Kanun'a göre birinci artırma tarihinden on gün önce başlar ve artırmanın tamamlanacağı günden önceki günün sonunda sona erer.⁷⁰⁶ Elektronik ortamda verilecek bu teklif, sivil hava aracının tahmin edilen değerinin yüzde ellisinden az olmamalıdır.⁷⁰⁷ Bununla birlikte elektronik ortamda teklif verecek olan kimseler sivil hava aracının tahmini bedelinin yüzde yirmisi oranında bir teminat göstermelidir (İİK m.114/4).⁷⁰⁸ Bunun haricinde açık artırmaya katılmak isteyenlere Kanun, teminat yatırma zorunluluğu getirmemiştir. Fakat icra memurunun önemli ihalelerde teminat şartı getirebilmesi mümkündür.⁷⁰⁹

Sivil hava aracı üzerinde hakkı olan başka alacaklılar mevcut ve alacakları sivil hava aracının tahmin edilen bedelinin en az yüzde yirmisini karşılıyorsa Kanun bu kimselerin pey akçesi ve teminat göstermesini aramamaktadır (İİK m.114/5).⁷¹⁰ Bunun gibi sivil hava aracının paraya çevrilmesi için açık artırma boyunca gerçekleşecek tüm aşamalar diğer taşınırın paraya çevrilmesi gibidir. İhale, sivil hava aracı için en yüksek teklifi veren kimseye bırakılır. Fakat bunun için artırma bedelinin sivil hava aracının tahmin edilen değerinin en az yüzde ellisini bulması; bununla birlikte sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağına rüçhanı olan başka alacaklar takip konusu sivil hava aracı ile temin edilmişlerse, paraya çevirme bedelinin rüçhanlı alacakların miktarı ile paraya çevirme ve paraların paylaşılması giderlerinin

⁷⁰⁵Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.574; Muşul, **İhale**, s.79.

⁷⁰⁶Büşra Kazmaz, **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No:364854, İzmir 2014, s.72, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 26.08.2020).

⁷⁰⁷Kazmaz, **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, s.75.

⁷⁰⁸Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.359; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.227; Kazmaz, **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, s.69.

⁷⁰⁹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.212.

⁷¹⁰Karş.: Kazmaz, **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, s.71.

toplamını aşması gerekir (İİK m.115/1; m.206/1).⁷¹¹ Bu şartları taşıyan bedel teklif edilmez veya sivil hava aracına alıcı çıkmaz ise icra müdürü ihaleyi geri bırakır (İİK m115/2). Fiziki ortamda verilen en yüksek teklif, elektronik ortamda verilmiş en yüksek teklifi aşmadığı takdirde, elektronik ortamda verilmiş en yüksek teklif m.115/1’de yer alan şartları sağlıyorsa, ihale bu teklif sahibine yapılır.⁷¹²

Artırmaya çıkarılan sivil hava aracının alıcısı çıkmadığında ya da m.115/1’ de yazılı şartları sağlayan teklif gelmediğinde birinci artırmadan sonraki beşinci gün, ikinci artırma için teklif verme başlar ve ilgililer elektronik ortamda teklif verebilirler. Teklif verme ikinci artırmanın tamamlanacağı günden önceki günün bitiminde sona erer (İİK m.114/4). İkinci artırma günü, birinci artırmadan en az on gün sonra olacak şekilde belirlenmelidir. İkinci artırmada ihalenin yapılabilmesi yine m.115/1’ de şartların sağlanmasına bağlıdır. Aksi halde paraya çevirme talebi düşer (İİK m.115/3). İkinci artırma sonucunda da m.115/1’ de belirtilen şartların sağlanamaması sebebiyle paraya çevirme talebinin düşmesi üzerine sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağını tahsil etmesi için tekrar paraya çevirme talebinde bulunması gerekmektedir.⁷¹³

Artırma sırasında teklif edilen en yüksek peye ihalenin yapılabilmesi için ileri sürülen peyin; sivil hava aracının tahmin edilen bedelinin yüzde ellisini, varsa rüçhanlı alacakları,⁷¹⁴ paraya çevirme ve paraların paylaştırılması giderlerinin toplam bedelini karşılaması yeterli olup ayrıca sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağını karşılaması gerekmez.⁷¹⁵

2.8.4.3. Sivil hava aracının mülkiyet geçiş anı

⁷¹¹Karş.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.506; Üstündağ, **a.g.e.**, s.329; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.351; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s. 298; Yargıtay 12. HD., E.2015/17759, K.2015/19738, T.7.9.2015 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); asgari ihale bedelinin hesabında muaccel olmayan rüçhanlı alacak dikkate alınır. Bkz.: Yeşiltepe, **İcra ve İflas Hukukunda İhalenin Feshi Sebepleri**, s.98; paraya çevirme talebinden ihalenin yapıldığı tarihe kadar olan paraya çevirme ve paylaştırma masrafları kastedilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Muşul, **İhale**, s.78, 81,82; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.101.

⁷¹²Kazmaz, **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, s.83-84.

⁷¹³Karş.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.352; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.80; Kuru, **El Kitabı**, s.623.

⁷¹⁴Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.563; paraya çevirme talebinde bulunan alacaklı, kendine göre rüçhanlı olamaz. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.324.

⁷¹⁵Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.562; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.351; Üstündağ, **a.g.e.**, s.253; Deynekli, **İpotek**, s.201.

Taşınır bir malın açık artırma sonucu ihale edilmesiyle birlikte alıcı, ihale edilen malın mülkiyetini ihalenin kendisine yapılmasıyla birlikte kazanmış olur (TBK m.279/1).⁷¹⁶ Burada ihale konusu mal için ihale kesinleşmeden⁷¹⁷ malın alıcıya teslim edilmeyeceğine ilişkin düzenleme mülkiyetin alıcıya geçmesine engel değildir (İİK m.118/1).⁷¹⁸ Sivil hava aracının mülkiyeti de Türk Borçlar Kanunu'ndaki düzenlemeye uygun şekilde ihale anında kazanılır. İhale sonunda düzenlenen artırma tutanağı, ihale bedeli başta olmak üzere artırmaya hazırlık, ihale bilgileri ve şartları, sivil hava aracına takdir edilen kıymet ve sivil hava aracının bilgilerini kapsar. Aynı zamanda ihalenin kime ve ne suretle yapıldığı hususları ile icra müdürü, satış memuru, tellal ve alıcının imzasını içerir (İİK m.47). Bu bakımdan ihale sonunda ihalenin gerçekleşmesi üzerine düzenlenen bu tutanak, yazılı satış sözleşmesinin yerini almaktadır. Fakat cebri artırma ile yapılan paraya çevirme, hukuki niteliği itibarıyla adi satış sözleşmesi değildir.⁷¹⁹

Taşınmazların ihalesinde de taşınmazın mülkiyeti ihale anında kazanılır. Bununla birlikte taşınmaz, alıcı adına İİK m.135'e göre tapu sicilinde tescil edilmedikçe alıcı söz konusu taşınmaz üzerinde tasarruf işlemi bulamaz. Benzer durum sivil hava araçları bakımından da düşünülebilir. Fakat sivil hava araçları aksine bir hüküm bulunmadığı sürece taşınır mal hükümlerine tabi olacağından sivil hava aracı üzerindeki tasarruf haklarını kullanılması sicilden bağımsız olduğu için alıcının ihale konusu sivil hava aracının mülkiyetini devralması Türk sivil hava aracı siciline tescil gerçekleşmeden mümkün olabilmektedir. TSHK m.66/1 buna imkan vermekte ve yazılı sözleşmenin yapılmasını yeterli görmektedir. Tescil ise üçüncü kişiler bakımından hüküm ifade etmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki sivil hava aracı ipoteği, mülkiyet ve diğer aynı hakların tesisinden farklı hükümler içerdiği için alıcı, Türk sivil hava aracı sicilinde mülkiyetin adına tescili gerçekleşmeden ipotek dışındaki diğer haklar bakımından tasarruf yetkisini kullanabilir.⁷²⁰ Bu yönüyle taşınmazlarda olduğu gibi alıcının ipotek tesis etme hakkını İİK m.135'e göre adına Türk sivil hava aracı sicilinde tescil işlemi gerçekleşmeden kullanması mümkün görünmemektedir. İpotek tesis etme dışındaki diğer

⁷¹⁶Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.364; Kuru/Altay, **a.g.e.**, s.223.

⁷¹⁷Kuru, **El Kitabı**, s.718.

⁷¹⁸Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.596; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.126; Can, **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, s.107.

⁷¹⁹Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.127; Kuru, **El Kitabı**, s.700.

⁷²⁰Ayrıca bkz.: Başlık 1.2.5.1. Sözleşmeden doğan sivil hava aracı ipoteği.

tasarruflar bakımından tescil yalnızca üçüncü kişiler bakımından hüküm ifade edecektir (TSHK m.66/2). Sonuç olarak ihale anında sivil hava aracı mülkiyetinin alıcıya geçmesi, ona ipotek hakkı tesis etme dışındaki diğer tasarruf haklarını kullanma yetkisini vermektedir.

2.8.5. Pazarlık Yoluyla Paraya Çevirme

Sivil hava aracı, taşınır bir mal olması sebebiyle kural olarak tüm taşınırlar gibi açık artırma yoluyla paraya çevrilebilir. İcra ve İflas Kanunu, istisnai hallerde taşınırların pazarlık yoluyla paraya çevrilebileceğini düzenlemiştir. İstisnai olan bu haller Kanun’ da sınırlı sayıda gösterilmiş olup bu haller dışında sivil hava aracının pazarlık yolu ile paraya çevrilmesi mümkün değildir.⁷²¹ Keza rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de sivil hava aracının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesi mümkündür.⁷²²

İcra ve İflas Kanunu’nda taşınır malların pazarlık yoluyla paraya çevrilmesine müsaade edilmiştir. Sivil hava araçları TSHK m.65 gereği “*Bu Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, hava araçları menkul mal hükümlerine tabidir.*” Bir taşınır mal olan takip konusu sivil hava aracının alacaklının paraya çevirme talebinde⁷²³ bulunması üzerine pazarlık yoluyla paraya çevrilmesi için; sivil hava aracı ipotek alacaklısı, sivil hava aracı ipotek borçlusu, diğer rehin hakkı alacaklıları, sivil hava aracı üzerinde geçici haciz bulunuyorsa geçici haciz sahibi alacaklılar olmak üzere tüm ilgililerin oybirliği ile pazarlık yoluyla paraya çevirmeye karar vermesi lazımdır (İİK m.119/1).

Pazarlık yoluyla paraya çevirmenin uygulanabileceği bir diğer hal ise sivil hava aracının değerini hızla kaybetmesi ile sivil hava aracının muhafazasının masraflı olması halidir. Hava araçları, motorlu taşıtlar gibi küçük boyutlara sahip olmadığından bunların muhafaza edilmesi için büyük hangarların kiralanması gerekebilir. Bunun yanında sivil hava aracının uçuşa elverişlilik sertifikasının geçerliğini koruması için SHGM tarafından onaylı bakım programına göre bakımı sürekli biçimde gerçekleştirilmelidir.⁷²⁴ Aksi halde değer kaybı gündeme gelebilir.

⁷²¹Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.347; Muşul, **İhale**, s.86; Seda Özmumcu, **Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s.27.

⁷²²Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.654; Kuru, **El Kitabı**, s.1022.

⁷²³İcra memurunun pazarlık yoluyla satışı yapabilmesi için paraya çevirme talebinde bulunulması gereklidir. Bkz.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.171.

⁷²⁴Sürekli Uçuşa Elverişlilik ve Bakım Sorumluluğu Yönetmeliği m.8 (Resmi Gazete Tarihi: 20.12.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28503).

Sivil hava araçları için bu şekilde masraf oluşturabilecek ya da sivil hava aracının değerini kaybettirecek durumlar söz konusu olduğunda icra memuru, her zaman sivil hava aracının satılmasına karar verebileceği gibi talep olmasa da paraya çevirmeyi pazarlık yoluyla yapması mümkündür (İİK m.119/4; m.113/2).⁷²⁵ Sivil hava aracının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesi peşin olarak tarafların menfaatlerine en uygun şekilde gerçekleştirilir.⁷²⁶ İcra memurunun kararı üzerine pazarlık yolu ile paraya çevirme gerçekleşmemişse talep olmaksızın satışın yenilenmesi mümkündür.⁷²⁷

İcra ve İflas Kanunu, pazarlık yoluyla paraya çevirmeyi, açık artırma yolu gibi düzenleme yoluna gitmemiştir. Bu sebeple kanuni şartlar oluştuğunda bir sivil hava aracının pazarlık yoluyla paraya çevrilmesinin ne şekilde gerçekleşeceğine ilişkin tespiti varmak gerekir. Öğretide pazarlık yoluyla paraya çevirmenin hukuki niteliği bakımından farklı görüşler bulunmaktadır. Bu bağlamda satış sözleşmesi görüşü ve takip hukuku tasarrufu olduğu görüşleri savunulmaktadır.⁷²⁸ Pazarlık yoluyla paraya çevirme, sıkı şekil şartları ile oluşturulmuş cebri icra takiplerinin sonunda sayılı hallere özgü olarak istisnai olarak düzenlenmiştir. Bu sebeple pazarlık yoluyla paraya çevirmenin, adi satış sözleşmesi olduğu görüşü uzun soluklu bir icra takip sürecinden bu işlemi ayırmak anlamına gelir. Ayrıca icra takibi sonunda icra memurunun İcra ve İflas Kanunu'na bağlı olarak gerçekleştirdiği bu işlem bir satış sözleşmesinin kurulabilmesi için gerekli olan özgür irade şartı başta olmak üzere adi satış sözleşmesinin tüm unsurlarını taşımamaktadır.

Bizim de katıldığımız görüşe göre pazarlık yoluyla paraya çevirme, takip hukuku tasarrufu niteliğindedir.⁷²⁹ Zira burada paraya çevirme uzun cebri icra prosedürlerine dayanan icra takibi sonunda gerçekleşmektedir. Zaten İcra ve İflas Kanunu'nda belirtilen pazarlık yoluyla paraya çevirmeyi adi satıştan ayıran başlıca unsur pazarlık yoluyla paraya çevirmenin icra hukukuna özgü olan ön şartlara bağlı olmasıdır. Dolayısıyla paraya çevirme sonrası, satışın iptali gibi

⁷²⁵Karş.: Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.230; Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.255.

⁷²⁶İcra müdürünün İİK m.118'e göre yedi günü geçmemek üzere süre verebilmesi gerektiği yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.224.

⁷²⁷Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.366; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.176; Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.255.

⁷²⁸Satış sözleşmesi görüşü hakkında bkz.: Özmumcu, **a.g.e.**, s.73; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.231; pazarlıkla paraya çevirmenin satış sözleşmesi hükümlerine göre yapılacağı yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.224.

⁷²⁹Ayrıntılı bilgi için bkz.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.164.

yine takip hukukuna özgü durumlar söz konusu olduğunda pazarlık yoluyla paraya çevirmeye uygun düştüğü ölçüde öncelikle İcra ve İflas Kanunu'nun artırmaya ilişkin hükümlerine müracaat edilmesi gerekir.⁷³⁰ Aksi durum pazarlık yoluyla paraya çevirmenin İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenme ve uygulanma amacına aykırılık teşkil eder. Başı takip hukukuna özgü olan icra takip sürecinin sonrasına da takip hukuku hükümlerinin uygulanmasıyla ancak bütünlük sağlanabilir. Nitekim icra organlarının gerçekleştirdiği paraya çevirme işlemleri, artırma yahut pazarlık gibi bir ayrıma tabi tutulmadan icra takip işlemi olarak değerlendirilir.⁷³¹ Pazarlık yolu ile paraya çevirme de bir icra takip işleminin taşıması gereken tüm unsurları taşımaktadır.⁷³²

Pazarlık yoluyla paraya çevirmeye uygulanacak hükümlerin tespitinden sonra rüçhanlı alacakların durumuna değinmekte fayda vardır. İİK m.119/1 hükmünde belirtilen durumda sivil hava aracı üzerinde rüçhanlı alacağı bulunanlar da dahil olmak üzere tüm ilgililerin pazarlık yoluyla paraya çevirmeye muvafakati bulunduğu için rüçhanlı alacakların karşılanması şartı aranmayacaktır. Fakat icra memurunun talep olmaksızın pazarlık yoluyla paraya çevirmeye karar verdiği hallerde rüçhanlı alacaklılar alacaklarını sivil hava aracının paraya çevirme bedelinden öncelikle alırlar.⁷³³

Paraya çevirme talebinin süresi, ilanı,⁷³⁴ paraya çevirme bedelini ödeme usulü,⁷³⁵ ödeme süresi ve mülkiyetin kazanılması⁷³⁶ gibi hususlarda açık artırmaya ilişkin hükümlere uygun düştüğü ölçüde müracaat edilmelidir.⁷³⁷ Pazarlık yoluyla paraya çevirmede de satışın gerçekleşmesi herhangi bir şekle bağlı olmasa da icra memuru pazarlık yoluyla paraya çevirmeye ilişkin bir tutanak düzenlemelidir.⁷³⁸

⁷³⁰ Aynı yönde bkz.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.181; pazarlık yoluyla paraya çevirmenin şikayet yoluyla iptaline ve hukuki sonuçlarına ilişkin ayrıca bkz.: Özmumcu, **a.g.e.**, s.180 vd.; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.218.

⁷³¹ Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri", s.36; Arslan, **İcra Takip İşlemleri**, s.81-82.

⁷³² Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri", s.37; ayrıca bkz.: Arslan, **İcra Takip İşlemleri**, s.61 vd.

⁷³³ Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.183.

⁷³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Özmumcu, **a.g.e.**, s.79-80.

⁷³⁵ Ödemenin peşin para ile yapılması gerektiği yönünde bkz.: Özmumcu, **a.g.e.**, s.207; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.365.

⁷³⁶ Sivil hava aracının mülkiyeti, pazarlık yoluyla paraya çevirmenin yapıldığı satış kararı anında alıcıya geçer. Bkz.: Özmumcu, **a.g.e.**, s.144-149; benzer şekilde bkz.: Can, **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, s.107.

⁷³⁷ Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.184 vd.

⁷³⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.217.

Paraya çevirmenin, açık artırma suretiyle yapılabilecekken ilgililerin tümünün kararıyla pazarlık yoluyla yapılmasına karar verilir ve sivil hava aracı paraya çevrilemezse, paraya çevirme talebi düşer. Fakat talep olmadan icra memurunun sivil hava aracının değerini hızla kaybetmesi ile sivil hava aracının muhafazasının masraflı olması sebebiyle pazarlık yoluyla paraya çevirmeye karar vermesi durumunda bir talep söz konusu olmadığı için talebin düşmesi de gündeme gelmeyecektir. Tarafların menfaatlerine uygun olduğu sürece, icra memurunun tekrar sivil hava aracını pazarlık yoluyla paraya çevirmesi mümkündür.⁷³⁹ Bunun yanında paraya çevirmenin talep edilebileceği süre geçmemiş olmak kaydıyla ilgililerin tümünün rızasıyla yeniden pazarlık yoluyla yahut açık artırma yoluyla paraya çevirme de yapılabilir.⁷⁴⁰

2.8.6. İhalenin Feshi

2.8.6.1. İhale bedelinin alıcı tarafından ödenmemesi

İcra müdürü, alıcıya ihale bedelini icra dairesinin banka hesabına⁷⁴¹ yatırabilmesi için yedi güne kadar mühlet verebilir (İİK m.118/1).⁷⁴² Sivil hava aracı ihalesini alan alıcı, ihale bedelini hemen peşin olarak veya icra müdürü süre vermiş ise bu süre içinde ödemezse icra müdürü ihaleyi re' sen fesheder.⁷⁴³ Bu durumda sivil hava aracının yeniden artırmaya çıkarılabilmesi, sivil hava aracı ipotek alacaklısının yeniden paraya çevirme talebinde bulunmasına bağlıdır. İhale bedeliyle birlikte artırma şartnamesinde alıcıya ait olacağı yazılmış giderler de ihale bedeline dahil olduğu için sivil hava aracının alıcısı paraya çevirme bedeli ve ödemekle yükümlü olduğu bu masrafları ödemek zorundadır.⁷⁴⁴

⁷³⁹Özmumcu, **a.g.e.**, s.216-217.

⁷⁴⁰Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.189; bu konuda ayrıca bkz.: Özmumcu, **a.g.e.**, s.219-220.

⁷⁴¹Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.109; Özbek, İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağıyla Getirilmek İstenen Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s.474.

⁷⁴²Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.254.

⁷⁴³Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.598; Muşul, **İhale**, s.84; icra müdürünün ihaleyi feshetmesi üzerine sivil hava aracı için tamamlayıcı artırma yapılamaz. Bkz.: 6352 Sayılı Kanun (R.G.: T. 5.7.2012, S.28344) m.105/1 gereği icra dairesinin taşınırı yeniden artırmaya çıkaracağı hükmü yürürlükten kaldırılmıştır. Özbek, İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağıyla Getirilmek İstenen Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s.501; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.129; Kuru/Altay, **a.g.e.**, s.223; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.216-217.

⁷⁴⁴Karş.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.130; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.229.

İlk ihaleyi alan fakat ihale bedelini ödemeyerek ihalenin feshine sebep olan alıcı/alıcılar ve varsa kefilleri, teklif edip ödememiş oldukları bedel ile taşınırın yeniden artırmaya çıkarılması sonucu oluşan son ihale bedeli arasındaki farktan, meydana gelmiş zararlardan ve gecikme faizinden müteselsilen sorumlu olurlar (İİK m.118/2).⁷⁴⁵ Bu halde ihale bedelleri arasındaki farkın ve gecikme faizinin tahsili için başka bir hükme gerek bulunmazken meydana gelmiş başkaca zararların ispatlanmış olması gereklidir.⁷⁴⁶

2.8.6.2. Şikayet üzerine ihalenin feshi

Şikayet üzerine ihalenin feshi konusu İcra İflas Kanunu'nda taşınmazların paraya çevrilmesi bölümünde m.134'te düzenlenmiştir. Bununla birlikte rehnin paraya çevrilmesinde, "*Müşterek Hükümler*" başlığı altında paraya çevrime usulü hakkında madde 112'den 137'ye kadar olan hükümlerin kıyas yolu ile uygulanacağı belirtildiğinden taşınır mallar dolayısı ile sivil hava araçları bakımından da İİK m.134 hükmü uygulama alanı bulmaktadır (İİK m.150/g).

İhalenin feshini, paraya çevirme talebinde bulunan sivil hava aracı ipotek alacaklısı, sivil hava aracı ipotek borçlusu ve pey sürmek suretiyle ihaleye katılanlar şikayet yoluyla icra mahkemesinden ihale tarihinden itibaren yedi gün⁷⁴⁷ içinde isteyebilirler (İİK m.134/2).⁷⁴⁸ İcra mahkemesi ihalenin feshinin talep tarihinden itibaren yirmi gün içinde incelemesini duruşmalı olarak yapar ve taraf hazır olmasa dahi kararını verir.⁷⁴⁹

İhalede sivil hava aracını satın alan alıcılar da ihalenin feshini talep etmiş olabilirler. Alıcılar, alacaklarına mahsup edilmesi amacıyla ihaleye katılmış olmamaları şartıyla ihale bedelini

⁷⁴⁵Meriç, **a.g.e.**, s.36; Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, s.181; ikinci ihalenin pazarlık yoluyla yapılması halinde ilk alıcının bu farktan sorumlu olmayacağı yönünde bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.256.

⁷⁴⁶Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.155-156.

⁷⁴⁷Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.618; ihaleye hazırlık döneminde yapılan kanuna aykırılıklar nedeniyle öncelikle şikayet yoluna başvurulması gerektiği ve bu şikayet başvurusunun reddedilmiş olması gerektiği; aksi halde şikayet yoluna başvurulmamış ise daha sonra ihalenin feshinin talep edilemeyeceği yönünde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.231.

⁷⁴⁸Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.613-614; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.385; pazarlık yoluyla paraya çevirmenin iptali için m.134 hükmü değil genel şikayet yolu ile sağlanacağı yönünde bkz.: Kuru/Altay, **a.g.e.**, s.224; kanun koyucu ihalenin feshini isteyebilecek kişileri Kanun'da sınırlı olarak saymıştır. Sivil hava aracı ipoteginin paraya çevrilmesi için girişilen taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de Türk sivil hava aracı sicilindeki ilgililer ihalenin feshini isteyebilmelidir.

⁷⁴⁹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.612; Muşul, **İhale**, s.467.

ödemek zorundadırlar.⁷⁵⁰ İhale kesinleşmedikçe ihale bedeli takip alacaklısına ödenmez (İİK m.134/6). İhale bedeli bankalarda nemalandırılır. İcra müdürü ihalenin feshine ilişkin şikayet hakkında icra mahkemesi kararı kesinleştikten sonra ihale bedelini ve nemalarını hak sahiplerine öder (İİK m.134/5).

Sivil hava aracının ihalesine ilişkin fesih sebepleri; hazırlık aşamasında ve ihalenin yapılması aşamasında Türk Borçlar Kanunu ve İcra İflas Kanunu başta olmak üzere kanunlara ve hukuka aykırı gerçekleştirilmiş her türlü işlem olabileceği gibi ihaleye fesat karıştırma ve sivil hava aracının önemli niteliklerinde alıcının hataya düşürülmesi olabilir (İİK m.134/2 uyarınca TBK m.281).⁷⁵¹ Örneğin sivil hava aracının esaslı niteliklerinde yanılma ihalenin feshine sebep olacağı için artırma ilanında sivil hava aracına ait önemli tüm vasıfların yazılmaması veya artırma ilanının elektronik ortamda yapılmaması ihalenin feshi sebebi teşkil eder.⁷⁵² İhalenin feshi, ihaleye fesat karıştırma ve sivil hava aracının vasıflarında esaslı hataya düşme sebebine dayanıyor ve fesih talebinde bulunan kimse bu hallerin varlığını daha sonra öğrenmişse şikayet süresi öğrenme tarihinden itibaren başlayacaktır. Fakat bu süre kanunen ihale tarihinden itibaren bir yılı geçemez (İİK m.134/7).

Şikayet üzerine ihalenin feshi talebi hakkında icra mahkemesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun genel hükümlerine göre yaptığı yargılama sonucunda şikayetin kabulü ve reddi olmak üzere iki türlü karar verebilir.⁷⁵³ Şikayetin icra mahkemesince kabul edilmesiyle birlikte sivil hava aracı ihalesi feshedilmiş olur. Ayrıca ihalede sivil hava aracını alan alıcının sivil hava aracı üzerindeki mülkiyeti, ihalenin feshi üzerine sona erer ve alıcının ödediği ihale bedeli, nemalarıyla birlikte kendisine geri verilir.⁷⁵⁴ Sivil hava aracının mülkiyeti ise borçluya veya malik üçüncü kişi ise üçüncü kişiye geri döner. Sivil hava aracı, ihalenin feshi kararı

⁷⁵⁰Her alıcı, ihalenin feshi talep edilmiş olsa dahi ihale bedelini yatırmak zorundadır. Bu konudaki açıklamaları için bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.234.

⁷⁵¹Ayrıntılı bilgi için bkz.: Muşul, **İhale**, s.357 vd.; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.383 vd.; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.610; İİK m.134/2' de belirtilen 22.04.1926 tarih ve 818 sayılı eski Borçlar Kanunu m.226, 01.07.2012 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 281. maddesine karşılık gelmektedir. Bu konuda ayrıca elektronik ortamda teklif verme süreci bakımından fesih sebeplerinin değerlendirilmesi hakkında bkz.: Kazmaz, **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, s.95 vd.

⁷⁵²Muşul, **İhale**, s.322.

⁷⁵³Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.611; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.392.

⁷⁵⁴Karş.: Muşul, **İhale**, s.472; Kuru, **El Kitabı**, s.723.

kesinleştikten sonra ancak alacaklının yeniden paraya çevirme talebinde bulunmasıyla tekrar artırmaya çıkarılabilir.⁷⁵⁵

İhalenin feshi talebinin icra mahkemesince usulden veya esastan reddedilmesi mümkündür.⁷⁵⁶

Talebin esastan reddine karar verilmesi durumunda davacı, ihale bedelinin yüzde onu oranında para cezasına mahkum edilir (İİK m.134/2).⁷⁵⁷

2.9. PARALARIN PAYLAŞTIRILMASI

2.9.1. Genel Olarak

Açık artırmanın gerçekleşmesi sonucunda sivil hava aracı, Kanun' da sayılan şartları sağlayan alıcıya ihale edilir. Sivil hava aracının ihaleyi alan alıcıya teslim edilmesi için alıcının ihale bedelini icra dairesine peşin olarak ödemesi ve ihalenin kesinleşmiş olması gerekmektedir (İİK m.118/1).⁷⁵⁸

Alıcının paraya çevirme bedelini icra dairesine ödemesi ve ihalenin kesinleşmesi üzerine icra dairesi ihale bedelini alacaklılara paylaştırır (İİK m.134/6).⁷⁵⁹ Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte paraların paylaşılması aşaması için İİK m.151 atfıyla Kanunun m.138, m.141, m.142 ve m.144 hükmü uygulama alanı bulur. Paylaştırmadan önce para çevirme ve paylaşırma gibi tüm alacaklıları ilgilendiren masraflar, sivil hava aracının paraya çevirme bedelinden alınır ve artan para, takip masrafları ve işlemiş faizleri de içerecek şekilde alacaklılara alacakları oranında paylaştırılır (İİK m.151/1 uyarınca m.138/2).⁷⁶⁰

⁷⁵⁵Muşul, **İhale**, s.473; Kuru, **El Kitabı**, s.724; ihalenin feshi kararından önce sivil hava aracı üzerinde iyi niyetle hak kazanan üçüncü kişilerin bu kazanımı korunur (TSHK m.52/1). Karş.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.236.

⁷⁵⁶Ayrıca bkz.: Muşul, **a.g.e.**, s. 474, s.495 vd.

⁷⁵⁷Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.392; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.617; İhalenin feshi talebinin reddi kararı kesin hüküm oluşturacağından bu kararlar hukuki menfaati ihlal edilen kimseler temyiz yoluna başvurabilir. Bkz.: Muşul, **İhale**, s.506; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.395; ayrıca bkz.: 2012/68 Esas ve 2012/182 Karar Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı (R.G.: T.28.03.2013, S.28601).

⁷⁵⁸Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.146; ihale, fesih talebinde bulunma süresinin geçmesi veya fesih talebine ilişkin icra mahkemesi kararının kesinleşmesiyle kesinleşmiş olur (İİK m.134/2).

⁷⁵⁹İhale, ihale tarihinden itibaren yedi gün içinde ihalenin feshi davasının açılmaması, ihalenin feshi davası açıldığı takdirde davanın mahkeme tarafından reddedilmesi ve ret kararının kesinleşmesi üzerine ihale kesinleşmiş olur. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Meriç, **a.g.e.**, s.33-34; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.352.

⁷⁶⁰Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.626; Üstündağ, **a.g.e.**, s.295-330; Meriç, **a.g.e.**, s.36-39; Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.144; Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, s.124; sivil hava aracının muhafaza masrafları ile paraya çevirme ve paylaşırma masraflarının hesabı hakkında ayrıca bkz.: Meriç, **a.g.e.**, s.43-44 vd.

İcra dairesi paylaştırmayı ihale bedelinin icra dairesine ödenmesi ve ihalenin kesinleşmesi üzerine kendiliğinden yapar.⁷⁶¹

Sivil hava aracının paraya çevirme tutarı, paylaştırmaya dahil olmuş aynı sıradaki rehinli alacaklıların alacaklarının tamamını karşılamadığı takdirde icra memuru alacaklıların sırasını ve paylarını belirleyecektir (İİK m.151/2).⁷⁶² Bu halde icra dairesi alacaklıların sıra cetvelini İİK m.206/2'ye göre yapar. Sıra cetveli, icra dairesi tarafından ilgililere tebliğ edilir. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve diğer alacaklılar sıra cetvelinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde takibin icra edildiği yer icra mahkemesinde sıralarına itirazlarını şikayet yoluyla ileri sürebilirler; fakat alacaklıların itirazı sıralarına ilişkin olmayıp cetvelde gösterilen alacağın esas ve miktarına ilişkin ise itirazlarını genel mahkemede dava yoluyla ileri sürmelidirler (İİK m.151/3 uyarınca m.142).

Varsa alacağın takip konusu sivil hava aracı üzerinde rehin kurmak suretiyle teminat altına alan alacaklılar, sivil hava aracının paraya çevirme bedeli üzerinde rüçhan hakkına sahiptir (İİK m.206/1).⁷⁶³ Paraya çevirme talep eden sivil hava aracı ipotek alacaklısı bu işlem bakımından rüçhanlı değildir.⁷⁶⁴ Bu sebeple alacağı, takip konusu sivil hava aracı üzerinde bir rehin ile temin edilmiş olan alacaklıların alacakları, tüm hak sahiplerinden önce ödenir; bunlar arasındaki sıra ise Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre belirlenir (TMK m948).⁷⁶⁵

2.9.2. Sıra Cetveli

Sivil hava aracının paraya çevrilmesinden elde edilen paradan paraya çevirme ve paylaşırma masrafları karşılandıktan sonra arta kalan miktar alacakları karşılamazsa icra memuru bir sıra cetveli hazırlar (İİK m.151/2).

⁷⁶¹Üstündağ, **a.g.e.**, s.294; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.397; Meriç, **a.g.e.**, s.26.

⁷⁶²Adi ve rehinli alacaklar için bkz.: Adnan Deynekli, “4949 Sayılı Kanun’la Değişik İcra ve İflas Kanunu’na Göre Adi Rehinli Alacakların Sırası”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54, S.1, Y.2004, s.192, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628497> (Erişim Tarihi: 17.7.2020).

⁷⁶³Karş.: Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.107.

⁷⁶⁴Karş.: Pekcanitez/Atalay/Özekes, **Temel Bilgiler**, s.223.

⁷⁶⁵Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.472; Deynekli, “4949 Sayılı Kanun’la Değişik İcra ve İflas Kanunu’na Göre Adi Rehinli Alacakların Sırası”, s.195; Uyar, **Rehlin Paraya Çevrilmesi**, s.30.

Taşınmaz rehininde, bir taşınmaz üzerinde kurulmuş olan birden fazla rehin hakkının sırası, sabit dereceler sistemine göre belirlenmektedir (TMK m.870 vd.).⁷⁶⁶ Bu durum aynı taşınır üzerinde birden fazla taşınır rehni söz konusu olduğunda ise farklılık arz etmektedir. Türk Medeni Kanunu'na göre aynı taşınır üzerindeki taşınır rehinleri arasındaki sıra, rehinin kuruluş tarihine göre belirlenir.⁷⁶⁷

Sivil hava araçları bakımından sabit dereceler sisteminin geçerli olduğu yönündeki görüş, TSHK m.79/c.2 madde metninde geçen “...sorumluluğu devam eden ve derecesi aynı olan” ifadesine dayanarak sivil hava araçlarına sabit dereceler sisteminin uygulanacağını savunmaktadır. Sivil hava araçları hakkında sabit dereceler sisteminin kabulü halinde rehlin sağladığı güvence ancak sivil hava aracı malikinin belirleyeceği güvence miktarı ile sınırlı olacaktır (TMK m.87/1).⁷⁶⁸ Bu halde dereceler üzerinde birden çok ipotek hakkı kurulması ve bunlar arasındaki ilişki Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine tabi olacaktır. Sivil hava aracının paraya çevrilmesi durumunda da önce ilk derecedeki alacaklı derecenin sağladığı miktarla sınırlı olarak alacağını alır. Sonra devam eden derecelerdeki alacaklılara aynı şekilde artan miktar olursa ödeme yapılır. Bu görüşün kabulü halinde aynı derecede olan ipotek hakları arasındaki ilişki genel hükümlere tabi olurken bir sivil hava aracı ipoteği ile diğer aynı haklar arasındaki sıra belirsiz kalmaktadır.⁷⁶⁹ Halbuki TSHK m.65 hükmü gereği sivil hava araçları üzerindeki aynı haklar taşınır rehni hükümlerine tabidir ve bu hükümler uyarınca hukuki işlemlerin konusu olabilir.⁷⁷⁰ Bunun yanında TSHK m.66 hükmü kapsamında bu hakların ne şekilde tesis edilebileceği ve sicilin haklar üzerindeki etkisi de düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla TSHK' de yapılan atıflar dışında taşınır mal hükümlerine tabi olan ve

⁷⁶⁶Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.924 vd.

⁷⁶⁷Tuna, **a.g.e.**, s.102; aksi yönde taşınmaz ipoteğine özgü ipotek derece sisteminin uygulanacağı yönünde yorum için bkz.: Atamer, **a.g.e.**, s.284.

⁷⁶⁸Tek, **a.g.e.**, s.143; sabit derece sisteminde taşınmaz farazi parçalara bölünür ve her bir parçanın sabit olarak temsil ettiği sıra ve miktar bir dereceyi ifade eder. Taşınmaz rehni ise bu derecelerden biri üzerinde derecenin sıra ve miktarı ile sınırlı olmak üzere kurulur. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.924; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.311; Ayan, **a.g.e.**, s.176; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynı Haklar II/3**, s.90 vd.

⁷⁶⁹Bu konudaki tartışmaları için bkz.: Tek, **a.g.e.**, 152.

⁷⁷⁰ Aynı derecede birden fazla ipotek kurulması durumunda bunlar arasındaki sıra serbestçe kararlaştırılabilir, kararlaştırılmadığı halde alacaklılar alacakları oranında o dereceye düşen miktarı paylaşırlar. Bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.927.

icra hukukunda da bu şekilde muamele görmesi gerektiği sonucuna ulaştığımız hava araçları için sabit dereceler sisteminin uygulanacağı görüşü karmaşa yaratabilecek niteliktedir.

Öğretide sivil hava araçları için taşınmazlarda olduğu gibi sabit dereceler sisteminin geçerli olacağı yönünde görüş hakimdir.⁷⁷¹ Oysa TSHK’ da bu yönde bir düzenleme bulunmadığı gibi TSHK, TMK hükümlerine birçok konuda atıfta bulunmasına karşılık, sabit derece sistemiyle ilgili hükümlere atıf yapmamıştır. Ne var ki uygulamada sabit derece sistemi kullanılmaktadır. Uygulama ve TSHK hükümleri arasında birliğin sağlanması ve sabit derece sisteminin geçerli olması bakımından gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır. Bu düzenlemeye ek olarak icra takibi sürecinde hazırlanacak sıra cetvelinde de kanuni dayanakların bulunması adına İcra ve İflas Kanunu’nda da paralel şekilde düzenlemeler yapılmalıdır. İcra ve İflas Kanunu ve diğer mevzuatta değişiklik yapılmadığı sürece sivil hava araçları bakımından ne kadar sabit dereceler sisteminin uygulanacağı savunulsa da sivil hava aracı, taşınır rehninin paraya çevrilmesi hükümlerine göre paraya çevrileceği için icra takipleri bakımından karmaşaya sebep olabilecektir. Kanaatimizce TSHK hükümlerinin birçok konuda TMK’ ye atıfta bulunmasına rağmen bu konuda herhangi bir düzenlemeye gitmemesi, TMK ilgili hükümlerine atıfta bulunmamış olması ve TSHK m.65’te açıkça bir hüküm bulunmadığı takdirde sivil hava araçlarının taşınır mal hükümlerine tabi olacağının belirtilmesi, sivil hava araçları üzerindeki rehin hakkında sabit dereceler sisteminin uygulanmasına manidir.

Kanımızca taşınır bir mal olan sivil hava aracı menkul mal hükümlerine tabi olduğundan⁷⁷² sivil hava araçları üzerinde birden fazla rehin hakkı bulunduğu takdirde bunlar arasındaki sıra, rehin hakkının kuruluş tarihine göre belirlenecektir (TMK m.948).⁷⁷³ Bu sayede sivil hava aracı üzerinde tarih itibarıyla daha önce kurulmuş olan rehin hakkı sahibinin alacağı, sıra cetvelinde öncelikli hale gelecek ve paylaştırmada bu alacak paraya çevirme bedelinden öncelikle karşılanacaktır.⁷⁷⁴ Taşınır rehninde, rehnin kurulma tarihine göre öncelik sırası

⁷⁷¹ Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, s.154; Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.110-212; Tek, **a.g.e.**, s.142; Kaner, **a.g.e.**, s.36; Turhan Esener/Kudret Güven, **Eşya Hukuku**, 6. Baskı, Ankara 2015, s.549; Ergüne, **a.g.e.**, s.126; Hızır/Turaev, **a.g.e.**, s.386-387.

⁷⁷² Ayrıca bkz.: Meriç, **a.g.e.**, s.120.

⁷⁷³ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.373; Korkmaz, **a.g.e.**, s.42; Deynekli, “4949 Sayılı Kanun’la Değişik İcra ve İflas Kanunu’na Göre Adi Rehinli Alacakların Sırası”, s.194.

⁷⁷⁴ Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.373; aynı yönde bkz.: Ertaş, **a.g.e.**, s.607; Şeref Ertaş, “Tescilli Taşınır Rehinleri”, **Journal of Yaşar University**, Özel Sayı, C.8, Y.2013, s.1181, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jyasar/issue/19146/203188> (Erişim Tarihi: 18.01.2021).

emredici nitelikte bir düzenleme olmadığından farklı bir sıra düzeninin oluşturulması da mümkündür.⁷⁷⁵

İcra memurunun İİK m.206'ya göre düzenleyeceği sıra cetveli, esasen haciz yoluyla takipte adi alacakların sırasını belirlemek için oluşturulmaktadır.⁷⁷⁶ İİK m.206'ya göre oluşturulan sıra cetvelindeki alacakların ödenmesine ancak rehinli alacakların alacakları ödendikten sonra geçilir.⁷⁷⁷ Dolayısıyla rehinli alacak olan sivil hava aracı ipoteğinin ödenmesi adi alacaklara öncelikli olacak fakat sivil hava aracının aynından doğan gümrük resmi, bina ve arazi vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi kamu alacaklarının, sivil hava aracının paraya çevirme bedelinden ödenmesinden sonra sivil hava aracı ipotek alacağının ödenmesi mümkün olabilecektir. Bunun yanında sivil hava aracının muhafaza ve paraya çevirme giderleri de paraya çevirme bedelinden öncelikle ödenmeli ve sonrasında alacaklılar arasında paylaşırma yapılmalıdır.⁷⁷⁸

Sivil hava aracı ipoteği üzerinde birden fazla rehin hakkı bulunduğu durumlarda ise rehin hakkı sahipleri arasında sıralama yapılmalıdır. Her ne kadar İİK m.206'ya göre oluşturulacak sıra, adi alacakların sırasını belirlemek için oluşturulsa da rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra memurunun İİK m.151/2 uyarınca m.206/2'ye göre belirleyeceği sıra, sadece rehinli alacaklıları kapsar.⁷⁷⁹ Sivil hava aracı ipoteği rehinli alacak olmasından dolayı eğer sıraya ilişkin bir anlaşma mevcut değilse, sivil hava aracı üzerinde kurulan rehinlerin kuruluş tarihleri dikkate alınmalı ve öncelik sırası bu şekilde oluşturulmalıdır.⁷⁸⁰ Bu sebeple takip alacaklısı olup paraya çevirmeyi talep eden sivil hava aracı ipotek alacaklısına önceliği olan rehin hakkı sahipleri, rehin hakkı tarih itibariyle daha önce kurulmuş olan hak sahipleridir.⁷⁸¹

⁷⁷⁵Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.1024; Korkmaz, **a.g.e.**, s.43.

⁷⁷⁶Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.628; Üstündağ, **a.g.e.**, s.297.

⁷⁷⁷Hikmet Bilgin, **Hacizde ve İflasta Alacakların Sırası**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi, Tez No: 302064, Ankara 2011, s.28, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 18.01.2021).

⁷⁷⁸Bilgin, **Hacizde ve İflasta Alacakların Sırası**, s.47.

⁷⁷⁹Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.298.

⁷⁸⁰Karş.: Adnan Deynekli/Sedat Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, Turhan Kitabevi, 3.Bası, Ankara, Mart 2005, s.665-673; Ertaş, **a.g.e.**, s.599; Teslimsiz tescilli taşınır rehni türü olan ticari işlemlerde taşınır rehninde ise sabit derece sisteminin de kullanılabileceği yönünde bkz.: Oğuz, "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni", s.22; TİTRK m.10; Bilgin, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış", s.633-634; Bilgin, **Hacizde ve İflasta Alacakların Sırası**, s.87.

⁷⁸¹Deynekli, "4949 Sayılı Kanun'la Değişik İcra ve İflas Kanunu'na Göre Adi Rehinli Alacakların Sırası", s.194-195.

Sıranın oluşturulmasında, rehin hakkı sahibi diğer alacaklıların alacaklarının müeccel yahut muaccel olması önem arz etmeyip, sivil hava aracı ipotek alacaklısına rüçhanı olan hem müeccel hem de muaccel olan alacakların karşılanması gerekir.⁷⁸²

Sivil hava aracı üzerinde, TSHK m.74/1-c uyarınca üst sınır ipoteği söz konusu olduğu durumlarda sivil hava aracı ipotek alacaklısına ancak üst sınıra kadar ödeme yapılabilir.⁷⁸³

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının üst sınırı aşan alacağı Türk sivil hava aracı sicilindeki tescil edilmiş rehnin kapsamında olmadığından alacaklı bu kısım için genel haciz yoluyla takip yapabilir.

2.9.3. Sıra Cetveline Karşı Müracaat Yolları

İcra dairesince düzenlenen sıra cetvelinin bir örneği,⁷⁸⁴ sivil hava aracı ipotek alacaklısı, borçlusu ve sıra cetvelinde sıraya dahil olan tüm alacak hakkı sahiplerine tebliğ edilir (İİK m.151/3 uyarınca m.141).⁷⁸⁵ Sıra cetvelinin ilgililere tebliği sayesinde alacaklılar, sıra cetvelinin kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün⁷⁸⁶ içinde takibin yapıldığı yer mahkemesinde⁷⁸⁷ sıra cetvelinin içeriğine karşı itiraz davası açabilirler (İİK m.151/3 uyarınca 142/1).⁷⁸⁸ Sıra cetveline itiraz davası alacağın esas ve miktarına yönelik olacağı için öğretide, davada görevli mahkemenin genel mahkemeler olduğu ifade edilmiştir.⁷⁸⁹

⁷⁸²Korkmaz, **a.g.e.**, s.209; Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.113; Meriç, **a.g.e.**, s.79; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.228.

⁷⁸³ Karş.: Budak, **a.g.e.**, s.93.

⁷⁸⁴Burada her ne kadar sıra cetveli rehinli alacaklılar için oluşturulmasa da İİK m.151/3 atfı sebebiyle “*sıra cetveli*” ifadesini tercih etmekteyiz. Bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.330.

⁷⁸⁵Karş.: Meriç, **a.g.e.**, s.164.

⁷⁸⁶Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.150.

⁷⁸⁷Meriç, **a.g.e.**, s.182; Adnan Deynekli, “Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar”, **Bankacılar Dergisi**, S.67, Y.2008, s.44; icra takibinin yapıldığı yer mahkemesinden anlaşılması gerekenin paraya çevirmeyi gerçekleştiren icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesi olduğu yönünde bkz.: Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.153.

⁷⁸⁸Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.629; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.402; sıra cetveline itiraz davasını sivil hava aracı ipotek alacaklısı ve hukuki yararı bulunan her alacaklı açabilir. Bkz.: Deynekli, “Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar”, s.43-44; Bilgin, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, s.636; görevli mahkeme hakkında ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.152; hem alacağa hem de sıraya itiraz edilmesi halinde de itiraz davası açılacağı yönünde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.253.

⁷⁸⁹İtiraz edilen alacak hakkında takip yapılmış, alacağa itiraz edilmiş ve bu itiraz, itirazın iptali veya kesin kaldırılması yoluyla bertaraf edilmiş olsa da alacaklı sıra cetveline itiraz davasında alacağını ispat yükü altındadır. Bu konuda bkz.: Deynekli, “Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar”, s.44; Meriç, **a.g.e.**, s.176; Üstündağ, **a.g.e.**, s.298.

Alacağın esas ve miktarına yönelik olmayan ve sadece sıraya ilişkin olan itirazlar ise sıra cetvelinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde şikayet yoluyla icra mahkemesine arz olunur (İİK m.142/3).⁷⁹⁰ Bu halde sivil hava aracının paraya çevrilmesinden elde edilen bedel, alacaklılara ödenmesi için sıra cetveline şikayet hakkında icra mahkemesi kararının kesinleşmesi beklenir.⁷⁹¹

Taşınır rehninin varlığı hakkındaki anlaşmazlık hakkında icra mahkemesine mi yoksa genel mahkemelere mi müracaat edileceği konusu Yargıtay'ın farklı hukuk dairelerince farklı şekilde değerlendirilmektedir.⁷⁹² Kanaatimizce bu hal alacağın ne sırasına ne de esas ve miktarına yönelik olduğu için sivil hava aracı ipoteğinin varlığına yönelik bir itirazın genel yetkili mahkemelerde ileri sürülmesi gerekir. Sivil hava aracı ipotek borçlusuna tebliğ edilen ödeme emrinde de sivil hava aracı ipotek hakkının varlığına itiraz hakkında bir kayıt bulunmaması gerektiği yönünde görüş belirtmiştik. Çünkü sivil hava aracı ipotek hakkı Türk sivil hava aracı sicilinde tescil edilmiştir. Bu tescile yönelik itirazların dava yolu ile genel mahkemelerde ileri sürülmesi yerinde olacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki sivil hava aracı ipoteği, limitli taşınır rehni şeklinde kurulabileceğinden alacağın limit dahilinde kalan kısmı sivil hava aracı ipoteğinin teminatı altındadır. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağının limiti aşan kısmı yani sivil hava aracı ipoteği ile teminat altında olmayan kısmı için haciz yoluyla takip yaparak sivil hava aracını haczettirmedeği takdirde bu kısma sivil hava aracının paraya çevirme bedelinden pay ve sıra ayrılmaz.⁷⁹³

2.10. REHİN AÇIĞI BELGESİ

2.10.1. Geçici Rehin Açığı Belgesi

⁷⁹⁰Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.632; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.402; Meriç, **a.g.e.**, s.246; Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.114; Üstündağ, **a.g.e.**, s.300.

⁷⁹¹Özbek, “Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması”, s.37-78; Bilgin, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, s.637; “Hava aracı ipoteği ve hacizde öncelik sırası” hakkındaki Yargıtay 19. HD., T.:1.4.2004, E.:2003/8457, K.2004/3708 sayılı karar için bkz.: Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.790.

⁷⁹²Bkz.: Yargıtay 19. HD., T.:17.5.1994, E.:3986, K.:5110; Yargıtay 11.HD., T.:30.6.1989, E.:4573, K.3989; Yargıtay İcra İflas Dairesi, T.:3.12.1965, E.:13907, K.:14043 (Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.610 ila 612).

⁷⁹³Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.377; Deynekli/Kısa, **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, s.661.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının paraya çevirme talebinden sonra sivil hava aracına takdir edilen ve kesinleşen kıymetin alacağı karşılamaya yetmeyeceği anlaşırsa⁷⁹⁴, sivil hava aracı ipotek alacaklısına, talebi doğrultusunda⁷⁹⁵ alacağının karşılanmayan kısmı için bir geçici rehin açığı belgesi verilir (İİK m.150/f-1).⁷⁹⁶ Geçici rehin açığı belgesi sayesinde sivil hava aracı ipotek alacaklısı, borçlunun haczi kabil diğer mallarını kaçırmaması yahut borçlunun mallarının diğer alacaklılar tarafından haczedilmesi gibi tehlikelere karşı korunur.⁷⁹⁷ Böylelikle alacağının tamamını ya da bir kısmını taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip sonucu elde edemeyen sivil hava aracı ipotek alacaklısı önce rehne müracaat kuralının getirebileceği sakıncalardan korunmuş olur.⁷⁹⁸

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı bu belgeyle birlikte borçlunun diğer mallarının haczini icra memurundan talep edebileceği gibi İİK m.100 çerçevesinde diğer alacaklıların haczine de iştirak edebilir (İİK m.150/f-2).⁷⁹⁹ Ancak bu halde sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağının tahsil edemediği kısmını borçlunun diğer mallarından rüçhansız olarak alır. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, aynı takip dosyası içinde sivil hava aracı ipotek borçlusunun diğer mallarının haczini talep edebilir.⁸⁰⁰ Haciz talebinde bulunabilmek için sivil hava aracı ipotek alacaklısının ayrı bir takip yapmasına gerek bulunmamaktadır.

Geçici rehin açığı belgesi ile sivil hava aracı ipotek alacaklısının bu imkanları elde edebilmesi, sivil hava aracının satılmasına ve alacağın karşılanamayan kısmının kesin olarak belli olmasına bağlıdır.⁸⁰¹ Sivil hava aracı satılıp alacağın karşılanmayan kısmı belli olmadıkça sivil hava aracı ipotek alacaklısı, geçici rehin açığı belgesine dayanarak borçlunun diğer mallarını

⁷⁹⁴Rehin açığı belgesi yalnızca takip konusu rehinli mal bedelinin alacağı karşılamadığına ilişkindir. Bkz.: İbrahim Özbay/Ferhat Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S.34, Y.2018, s.3, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980858> (Erişim Tarihi: 14.4.2021).

⁷⁹⁵Korkmaz, **a.g.e.**, s.210.

⁷⁹⁶Ayrıca bkz.: Pekcanitez, **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, s.224.

⁷⁹⁷Budak, **a.g.e.**, s.19; Deynekli, **İpotek**, s.226.

⁷⁹⁸Budak, **a.g.e.**, s.19; Tuna, **a.g.e.**, s.104.

⁷⁹⁹Meriç, **a.g.e.**, s.115; Selçuk Öztekin, **İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemededen Aciz Vesikası**, Alfa Basım Yayın Dağıtım, Birinci Baskı, Eylül 1994, s.48; Melih Işık, **İcra Hukukunda Borç Ödemededen Aciz Belgesi ve Bu Nitelikteki Haciz Tutanakları**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2019, s.62.

⁸⁰⁰Karş.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.507; Süphandağ, **İcra El Kitabı**, s.663; borçlunun diğer mallarının haczinin aynı dosyadan istenebileceği yönündeki İİK m.150/f gerekçesi için bkz.: Uyar, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt:8**, s.12433; Budak, **a.g.e.**, s.20; aksi yönde görüş için bkz.: Korkmaz, **a.g.e.**, s.217-218; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.342.

⁸⁰¹Karş.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.653; Korkmaz, **a.g.e.**, s.200; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.300; Deynekli, **İpotek**, s.227; Budak, **a.g.e.**, s.20; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.325.

haczettirse dahi paraya çevirme talep edemez veya diğer alacaklıların haczine iştirak etse de sivil hava aracı ipotek alacaklısına ayrılan miktar⁸⁰² ödenmez, icra dairesinde muhafaza edilir (İİK m.9).⁸⁰³ Geçici rehin açığı belgesinin düzenlenmesi, sivil hava aracı ipoteğinin sona ermesine sebep olmaz fakat geçici rehin açığı belgesinin düzenlenmesi zamanaşımını kesici nitelikte bir icra takip işlemidir.⁸⁰⁴

2.10.2. Kesin Rehin Açığı Belgesi

Sivil hava aracı, paraya çevirme talebinde bulunan sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağına rüçhanı olan diğer alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından ötürü satılamazsa veya sivil hava aracı satılmasına karşın paraya çevirme bedeli, takip konusu alacağı karşılamaya yetmezse alacağının tümü veya karşılanamayan kısmı için sivil hava aracı ipotek alacaklısına,⁸⁰⁵ takibi yapan icra dairesi tarafından verilen belgeye kesin rehin açığı belgesi denir (İİK m.152/1).⁸⁰⁶

Kesin rehin açığı belgesi, sivil hava aracı ipotek alacaklısına, sivil hava aracının paraya çevrilmesi ile alacağının karşılanamamış kısmını tahsil edebilmek için genel haciz yoluyla yahut sivil hava aracı ipotek borçlusu iflasa tabi şahıslardan ise iflas yoluyla takibe girişebilme imkanını verir (İİK m.152/2).⁸⁰⁷ Kesin rehin açığı belgesi, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip dosyası içinde alacaklıya doğrudan başka malların haczini isteme yetkisi vermez. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, haciz yoluyla takibe başvurmalı ve bu dosya içinde borçluya ait diğer malların haczini talep etmelidir.⁸⁰⁸

⁸⁰²Sivil hava aracı ipotek alacaklısına ödenecek miktar geçici rehin açığı belgesinde belirtilen ile sınırlıdır. Bkz.: Özbay/Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, s.20; Uyar, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.465.

⁸⁰³Karş.: Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.378; Süphandağ, **İcra El Kitabı**, s.664; Korkmaz, **a.g.e.**, s.222-223; Meriç, **a.g.e.**, s.54; Deynekli, **İpotek**, s.228; Öztekin, **a.g.e.**, s.48.

⁸⁰⁴ Korkmaz, **a.g.e.**, s.194; İcra takip işlemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Arslan, **İcra Takip İşlemleri**, s.46; Nilüfer Boran Güneysu, İcra Takip İşlemleri, **TBB Dergisi**, Temmuz Ağustos 2012, Y.25, S.101, s.35.

⁸⁰⁵Karş.: Özbay/Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, s.12; ayrıca bkz.: Işık, **a.g.e.**, s.66; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.126.

⁸⁰⁶Karş.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.331; Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.382; Korkmaz, **a.g.e.**, s.116; Öztekin, **a.g.e.**, s.37; ayrıca bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.731; kesin rehin açığı belgesi, aciz belgesinin tüm sonuçlarını doğurmaz ve borçlunun haczi kabil malları olduğu sürece aciz vesikası verilemez. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, s.326.

⁸⁰⁷Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.342; Korkmaz, **a.g.e.**, s.121; taşınır rehninde rehin açığı belgesi için bkz.: Özbay/Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, s.13.

⁸⁰⁸Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.299.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısının, ihalenin yapılamaması sebebiyle kesin rehin açığı belgesi elde etmesi ve kesin rehin açığı belgesine dayanarak artırma gününden itibaren bir yıl içinde diğer takip yollarına müracaatı halinde icra dairesinin kesin rehin açığı belgesinde gösterilen borç için yeniden icra veya ödeme emri göndermesine gerek yoktur.⁸⁰⁹ Sivil hava aracının ihalesi gerçekleşmiş fakat alacaklının alacağını karşılamaya yetmemesi sebebiyle kesin rehin açığı belgesi verilmiş ise bu durumda sivil hava aracı ipotek alacaklısının ihalenin kesinleşmesi tarihinden itibaren bir yıl içinde diğer takip yollarına⁸¹⁰ girişmesi halinde tekrar ödeme veya icra emrinin tebliğ edilmesine gerek yoktur (İİK m.152/3).⁸¹¹ Bu halde ödeme veya icra emri tebliğ edilmediğinden sivil hava aracı ipotek borçlusu itiraz hakkına sahip olamayacaktır. Bu sebeple alacaklının talebi halinde satılamayan sivil hava aracının doğrudan haczedilmesi gerekir.⁸¹² Takip sonunda sivil hava aracı satılmış fakat alacaklının alacağının tamamı karşılanmamışsa, borçlunun diğer malvarlığı alacaklının talebi üzerine haczedilir.

Geçici rehin açığı belgesinin aksine kesin rehin açığı belgesi re' sen düzenlenmelidir.⁸¹³ Elinde kesin rehin açığı belgesi bulunan sivil hava aracı ipotek alacaklısı, hacze iştirak için gerekli şartları sağladığı takdirde bu belge ile hacze takipli iştirak edebilir.⁸¹⁴ Zira kesin rehin açığı belgesi, İİK m.100/1, b.4 anlamında resmi dairelerin ve yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri resmi belgelerden biridir.⁸¹⁵

Kesin rehin açığı belgesinde belirtilen alacak zamanaşımına tabi olduğu için sivil hava aracı ipotek alacaklısı, kesin rehin açığı belgesine dayanarak takip yapmak istediğinde bu sürelerle dikkat etmelidir.⁸¹⁶ Takip konusu alacak hakkında kesin rehin açığı belgesi düzenlenmesiyle

⁸⁰⁹Korkmaz, **a.g.e.**, s.102; Öztekin, **a.g.e.**, s.40-41.

⁸¹⁰Özbay/Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi” s.26.

⁸¹¹Üstündağ, **a.g.e.**, s.332; ihale bedeli, sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağının tamamını karşılamasa da sivil hava aracı ipoteği ihalenin kesinleşmesiyle sona erecektir. Bkz.: Helvacı, **Türk Medeni Kanunu’na Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, s.410; iflas yoluyla takipte yeniden ödeme emri gönderilmesi gerektiği yönünde bkz.: Korkmaz, **a.g.e.**, s.123.

⁸¹²Karş.: Muşul, **Rehin Paraya Çevrilmesi**, s.383; bir yıllık sürenin geçmesinden sonra yapılacak takipler için kesin rehin açığı belgesi İİK m.68’de sayılan belgelerden olup itirazın kesin kaldırılmasını sağlar. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, **a.g.e.**, s.124 vd.; Kuru, **Ders Kitabı**, s.338; Üstündağ, **a.g.e.**, s.333; Karşlı, **a.g.e.**, s.445; Kuru, **El Kitabı**, s.1027-1028; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.342.

⁸¹³Korkmaz, **a.g.e.**, s.117; Öztekin, **a.g.e.**, s.37.

⁸¹⁴Deynekli, “Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar”, s.29.

⁸¹⁵Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.219; Yıldırım/Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.86-87; Korkmaz, **a.g.e.**, s.133-138; Özbay/Ferhat Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, s.27-28; Timuçin Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, Nisan 2019, s.531-533.

⁸¹⁶Korkmaz, **a.g.e.**, s.147.

zamanaşımı kesilir ve yeni zamanaşımı süresi işlemeye başlar (TBK m.156/1). Kesin rehin açığı belgesinde belirtilen alacak artık rehinin güvence kapsamında olmadığından TBK m.159 hükmünden faydalanılamaz.

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, sivil hava aracının ihalesi gerçekleşmemişse artırma gününden, gerçekleşmiş ise ihalenin kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde kesin rehin açığı belgesine dayanarak haciz yoluyla takibe giriştiği takdirde sivil hava aracı ipotek borçlusunun İİK m.71 ve m.33'e dayanarak takibe karşı koyması mümkündür.⁸¹⁷ Yine bir yıllık süre içinde sivil hava aracı ipotek alacaklısı, doğrudan haciz talebinde bulunabilir.⁸¹⁸

İİK m.152/3'te belirtilen bir yıllık süre geçtikten sonra kesin rehin açığı belgesi ile başlatılan takiplerde ise yeni bir genel haciz yoluyla icra takip süreci işler.⁸¹⁹ Kesin rehin açığı belgesinin elde edilmesinden itibaren bir yıl geçtikten sonra bu belgeye dayanılarak başlatılan genel haciz yoluyla takipte, kesin rehin açığı belgesi İİK m.68/1 anlamında borç ikrarını içeren senet niteliğindedir.⁸²⁰ Bir yıl geçtikten sonra açılan takipte ödeme emrine itiraz gündeme geldiğinde, alacaklı, kesin rehin açığı belgesini itirazın kesin kaldırılmasını sağlayan belge olarak kullanabilir. Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, kesin rehin açığı belgesini ilamlı takip sonucunda edinmişse, kesin rehin açığı belgesi ilam hükmünde olduğundan buna dayanılarak yapılacak takip de ilamlı takip olacaktır.⁸²¹

2.11. SİVİL HAVA ARACININ İHTİYATİ HACZİ

İhtiyati haciz, alacaklının para alacağını⁸²² güvence altına almak için borçlunun malvarlığında bulunan değerlerin Kanun'un öngördüğü şekilde tedbiren geçici olarak muhafaza altına alınmasıdır.⁸²³ İcra ve İflas Kanunu m.257 uyarınca ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için para

⁸¹⁷Üstündağ, **a.g.e.**, s.333; Korkmaz, **a.g.e.**, s.165.

⁸¹⁸Işık, **a.g.e.**, s.70.

⁸¹⁹Öztek, **a.g.e.**, s.38; bu konudaki tartışmalar için bkz.: Korkmaz, **a.g.e.**, s.169 vd.

⁸²⁰Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.509; Deynekli, **İpotek**, s.231; Öztek, **a.g.e.**, s.43; Işık, **a.g.e.**, s.72.

⁸²¹Karş.: Deynekli, **İpotek**, s.231; Öztek, **a.g.e.**, s.41; Işık, **a.g.e.**, s.69.

⁸²²Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.327; Muhammet Özekes, **İhtiyati Haciz**, Seçkin Yayınevi, Ankara 1999, s.106; teminat alacakları hakkında ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.110 vd.; Talih Uyar/Alper Uyar/Cüneyt Uyar, **İhtiyati Haciz**, 3. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2020, s.23.

alacağının⁸²⁴ rehinle temin edilmemiş olması ve borcun vadesinin gelmiş olması bunun yanında talep sahibinin İİK m.259 gereğince teminat⁸²⁵ yatırması gerekmektedir.⁸²⁶

Kanun, ihtiyati haciz istenebilmesi için para alacağının rehinle temin edilmemiş olmasını şart koştuğundan ve rehin kavramı İİK m.23/f.1, b.3'e göre tüm taşınır ve taşınmaz rehinlerini kapsadığından sivil hava aracı ipoteği bakımından kural olarak ihtiyati haciz talep edilebilmesi mümkün değildir.⁸²⁷ Zira sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağını zaten sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına almış olacağından⁸²⁸ ihtiyati haciz istemekte hukuken korunmaya değer bir menfaati bulunmamaktadır (TTK m.1242).⁸²⁹

Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi amacıyla başlatılan taşınır rehlinin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibinde ihtiyati haciz talep edilebilmesi, sivil hava aracı paraya

⁸²³Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.861; Kuru, **Ders Kitabı**, s.350; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.442; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.478; Muşul, **Rehlin Paraya Çevrilmesi**, s.67; Özkes, **İhtiyati Haciz**, s.12; Tanrıver, **İlamlı İcra**, s.49; Burhan Gürdoğan, Rehlinli Alacaklar İçin İhtiyati Haciz, **Adalet Dergisi**, S.7-8, Y.55, Temmuz-Ağustos 1964, s.745, <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi:30.11.2020); Muhammet Özkes, İcra ve İflas Kanunu'nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, Y.2005, s.447; Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.355.

⁸²⁴Yabancı para alacakları için diğer şartların mevcut olması halinde ihtiyati haciz talep edilebilir. Bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, **Ders Kitabı**, s.329.

⁸²⁵Uyar/Uyar/Uyar, **İhtiyati Haciz**, s.112 vd.; teminatın cinsi ve miktarı hakkında ayrıca bkz.: Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.484; Özçelik, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, s.261; Volkan Özçelik, "İhtiyati Haciz Talebinde Bulunan Alacaklının Teminat Gösterme Zorunluluğu", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.12, Y.6, Aralık 2018, s.571-578, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/596365> (Erişim Tarihi:30.11.2020); kefalete karşın ihtiyati haciz talep edilebilmesinde hukuki engel bulunmadığı yönünde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, **Ders Kitabı**, s.330.

⁸²⁶Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.865; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.607-608; Uyar/Uyar/Uyar, **İhtiyati Haciz**, s.32; yalnız alacaklının ihtiyati haciz isteyebileceği şeklinde bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.355.

⁸²⁷İhtiyati haciz şartları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Kuru, **Ders Kitabı**, s.350 vd.; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.443; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.479 vd.; İİK m.257'ye sıkı sıkıya bağlı kalınmasının gemi ipoteği ile teminat altına alınmış alacağı tehlikeye düşüreceği yönünde bkz.: Vural Seven, Alacağı Gemi İpoteği ile Teminat Altına Alınmış Olan Alacaklının İhtiyati Haciz Talep Edememe Sorunu, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1, Y.2005, s.217, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46851/587526> (Erişim Tarihi:30.11.2020).

⁸²⁸Karş.: Özkes, **İhtiyati Haciz**, s.117.

⁸²⁹Muşul, **Rehlin Paraya Çevrilmesi**, s.67; ayrıca bkz.: Özkes, **İhtiyati Haciz**, s.119; gemi alacaklısı, rehin hakkının varlığına karşın kanunen ihtiyati haciz isteyebilir. Budak, **a.g.e.**, s.37; Can, **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, s.125; Umut Akdeniz, "İhtiyati Haciz Müessesesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.1, Y.2006, s.209, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789828> (Erişim Tarihi:14.4.2020); öğretide rehin hakkının çekişmeli olması halinde alacaklının ihtiyati haciz talep etmekte menfaati olduğu belirtilmiştir. Bkz.: Deynekli/Saldırım, **İhtiyati Haciz**, s.30; gemilerin ihtiyati haczine ilişkin açıklamaları hakkında bkz.: Sarısözen, "Türk Ticaret Kanunu'nun Deniz Ticareti Kitabı'ndaki Usuli ve İcrai Hükümler", s.159-168.

çevrildikten sonra elde edilen paraya çevirme bedeli, sivil hava aracı ipotek alacaklısının alacağının tamamını karşılamadığı halde söz konusu olacaktır.⁸³⁰

Alacağın tamamının, sivil hava aracı ipoteğinden elde edilen bedel ile karşılanmayacağını anlayan sivil hava aracı ipotek alacaklısı, alacağının karşılanamayan kısmı için ihtiyati haciz talebinde bulunabilir.⁸³¹ Bu halde sivil hava aracı ipotek alacaklısının talebi üzerine mahkeme⁸³² sivil hava aracına bir kıymet takdiri yaptırır.⁸³³ Yaptırılan kıymet takdiri sonuncunda da sivil hava aracına takdir edilen kıymetin alacağın tamamını karşılamayacağı anlaşılırsa, mahkemece karşılanamayan kısım için ihtiyati haciz kararı verilebilir.⁸³⁴

İhtiyati haciz kararı yalnızca bir tedbir niteliğinde olduğundan alacaklıya kesin haciz gibi paraya çevirmeyi talep etme yetkisi vermez.⁸³⁵ Ayrıca tek başına ihtiyati haciz kararı, alacaklıya alacağının sivil hava aracı ipoteği ile karşılanamayan kısmı için haciz yoluyla takip yapma yetkisini içinde barındırmaz.⁸³⁶ Bu sebeple sivil hava aracı ipotek alacaklısı ihtiyati haciz kararından sonra, ihtiyati haczi kesin hacze dönüştürebilmek ve kesin hacze dayanarak paraya çevirmeyi talep edebilme yetkisine sahip olmak için takibe devam ederek öncelikle bir geçici rehin açığı belgesi elde etmelidir.⁸³⁷ Bu halde sivil hava aracı bedeli ile karşılanmayacağı tahmin edilen alacak kısmı için alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibi kesinleştirmek suretiyle paraya çevirmeyi talep etme yetkisini kazanmalı ve daha sonra paraya çevirme talebinde bulunmalıdır. Sivil hava aracı ipotek alacaklısının paraya çevirme

⁸³⁰Karş.: Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.117; Uyar/Uyar/Uyar, **İhtiyati Haciz**, s.24; Yargıtay 11. HD., T.2.3.2016, E.2016/2077, K.2016/2270 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁸³¹Kuru, **Ders Kitabı**, s.351; Atalı/Ermenek/Erdoğan, **a.g.e.**, s.480; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.604; Gürdoğan, “Rehinli Alacaklar İçin İhtiyati Haciz”, s.747; Muhammet Özekes, İcra ve İflas Kanunu’nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi, s.447-448.

⁸³²İhtiyati hacizde yetkili mahkeme İİK m.258/1’e uyarınca m.50’ye göre tespit edilir. Ayrıca bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.8; Karademir Aydemir, **a.g.e.**, s.489; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.185; görevli ve yetkili mahkeme için bkz.: Deynekli/ Saldırım, **İhtiyati Haciz**, s.36 vd.; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.640; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.861-868.

⁸³³Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.384; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.605; ihtiyati haciz talebinin dilekçe ile yapılacağı ve dilekçede bulunması gereken hususlar hakkında bkz.: Kuru/Aydın, **a.g.e.**, s.356.

⁸³⁴Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.85; Kuru, **El Kitabı**, s.1037; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.232; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.605.

⁸³⁵Erturgut, **Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, s.47; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.386; İhtiyati haciz sahibi sivil hava aracı ipotek alacaklısının ilk hacze iştirak edebilmesi hakkında ayrıca bkz.: Deynekli, “Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar”, s.33.

⁸³⁶Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.86.

⁸³⁷Deynekli/ Saldırım, **İhtiyati Haciz**, s.27-105; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.605; geçici rehin açığı belgesi, ihtiyati haciz kararı alabilmek için zorunlu değildir bkz.: Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.867.

talebinde bulunmasından sonra sivil hava aracına takdir edilen değerin kesinleşmesi ve alacağın tamamını karşılamayacağı anlaşılması üzerine sivil hava aracı ipotek alacaklısı, geçici rehin açığı belgesi talep etmelidir.⁸³⁸ Alacaklı bu belge ile artık ihtiyati haczi, kesin hacze dönüştürme imkanını elde eder (İİK m.150/f-2).⁸³⁹

Sivil hava aracı ipotek alacaklısı, ancak geçici rehin açığı belgesi elde ettikten sonra alacağının sivil hava aracı ipoteği ile karşılanmayan kısmı için borçlunun malvarlığı değerleri üzerinde haciz konulmasını icra müdüründen talep etme yetkisini kazanır (İİK m.150/f, 2). Geçici rehin açığı belgesi sayesinde sivil hava aracı ipotek alacaklısı, ayrıca bir haciz yoluyla takibe girişmek zorunda olmaksızın rehin açığı belgesini aldığı takip dosyasının içinde haciz talebinde bulunabilir.⁸⁴⁰ Geçici rehin açığı belgesi elde edildikten sonra, bu belgede yer alan ve sivil hava aracı ipoteği ile karşılanmamış alacak miktarı için ihtiyati haciz istenebilmesi de mümkündür.⁸⁴¹ Fakat yukarıda anlattığımız üzere henüz rehin açığı belgesi elde edilmeden ihtiyati hacze karar verilmesi halinde sivil hava aracı ipotek alacaklısının -takip kesinleşip de rehin hakkı sona ermemesinden ötürü- rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip dışında bir takip yoluna başvurması mümkün olamayacaktır.⁸⁴²

Önce rehne müracaat kuralı gereği, başka bir yola başvuramayan sivil hava aracı ipotek alacaklısının ihtiyati haciz talebi ve kararından sonra haciz yoluyla takibe girişebilmek için geçici rehin açığı belgesine ihtiyaç duyması, kanun koyucunun genel haciz yoluyla takip hakkını sadece geçici rehin açığı belgesine sahip rehin alacaklısına tanıyor olmasından kaynaklanmaktadır (İİK m.150/f-2).⁸⁴³ Fakat alacaklı elinde kesin rehin açığı belgesi bulunduruyorsa, bu halde artık rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip sona ermiş ve rehin hakkı da ortadan kalkmış olduğundan ihtiyati haciz, genel hükümlere göre tamamlanır.⁸⁴⁴

⁸³⁸Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.86; Deynekli/Saldırım, **İhtiyati Haciz**, s.27; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.384.

⁸³⁹Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.893; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.385; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.606.

⁸⁴⁰Arsan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, **a.g.e.**, s.451; Deynekli/Saldırım, **İhtiyati Haciz**, s.111; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.606; ayrıca bkz.: Pekcanitez, “İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler”, s.92.

⁸⁴¹Muşul, **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, s.85; Talih Uyar, İhtiyati Haciz İsteminin Koşulları, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’ a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s.2592.

⁸⁴²Aksi yönde bkz.: Özbay/Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, s.21.

⁸⁴³Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.605; Özbay/Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, s.10.

⁸⁴⁴Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.385.

Alacaklının alacağı, sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınmış olmakla birlikte bir kambiyo senedine de dayanıyorsa, sivil hava aracı ipotek alacaklısı bu durumda da ihtiyati haciz talep edebilir.⁸⁴⁵ İİK m.45/3'e göre, alacak, bir kambiyo senedine dayanıyorsa rehinle temin edilmiş olsa bile alacaklının kambiyo senetlerine mahsus takip yolunu seçme hakkı vardır.⁸⁴⁶ Alacağını elde etmek isteyen alacaklı, kambiyo senetlerine mahsus takip yolunu seçerse artık rehin korumasından yararlanılmaması söz konusudur.⁸⁴⁷ Dolayısıyla sivil hava aracı ipoteği ile teminat altına alınan alacak aynı zamanda bir kambiyo senedine dayanıyorsa, alacaklı, kambiyo senetlerine mahsus takip yolunu seçtiği takdirde artık sivil hava aracı ipoteğinin koruması dışına çıkan alacağı için ihtiyati haciz talep edebilecektir.⁸⁴⁸

⁸⁴⁵Önce rehne başvuru zorunluluğunun istisnası olan hallerde ihtiyati haciz istenebilmesine bir engel bulunmadığı yönünde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **Ders Kitabı**, s.330.

⁸⁴⁶Tanrıver, **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, s.11-13.

⁸⁴⁷Karş.: Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.123; ayrıca bkz.: **a.g.e.**, s.126.

⁸⁴⁸Karş.: Özekes, **İhtiyati Haciz**, s.124; Üstündağ, **a.g.e.**, s.408; Kuru, **El Kitabı**, s.1038; Deynekli/ Saldırım, **İhtiyati Haciz**, s.28-112; Muşul, **Haciz ve Hacze İştirak**, s.604; ayrıca bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra**, s.533; Uyar/Uyar/Uyar, **İhtiyati Haciz**, s.24-33; Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.837; ayrıca bkz.: Ferhat Kayış, **Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz**, Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, Haziran 2020, s.52; aynı yönde bkz.: Tanrıver, **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, s.11-13.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CAPE TOWN KONVANSİYONU VE EKİ NİTELİĞİNDEKİ PROTOKOL HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE ALACAKLININ DİĞER HAKLARI

3.1. GENEL OLARAK CAPE TOWN KONVANSİYONU

Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalardan biri çalışmamızın başında kısaca değinmiş olduğumuz 7.12.1944 tarihinde Chicago’da imzalanan Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması’dır.⁸⁴⁹ Yine icra takiplerini etkileyebilecek nitelikte olan ve ülkemizin taraf olduğu diğer bir uluslararası anlaşma ise Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Konvansiyon⁸⁵⁰ ve bu sözleşmenin eki niteliğinde olan Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Konvansiyona İlişkin Hava Aracı Donanımına Özgü Konulara Dair Protokol⁸⁵¹’dür.

⁸⁴⁹ 12.06.1945 tarihli ve 6029 sayılı Resmî Gazete ile onaylanmıştır.

⁸⁵⁰ Kısaca “Konvansiyon” ifadesi kullanılacaktır.

⁸⁵¹ Kısaca “Protokol” ifadesi kullanılacaktır.

Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Sözleşme ve Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Sözleşmeye İlişkin Hava Aracı Donanımına Özgü Konulara Dair Protokol; Kasım 2001 yılında Cape Town’ da düzenlenen konferans neticesinde 29 ülke tarafından imzalanarak 1 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş ve kısaca Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü şeklinde anılmaya başlamıştır.

Ülkemiz, Cape Town Konvansiyonu’nu 16 Kasım 2001 tarihinde; eki niteliğindeki Protokolü ise 1 Mart 2006 tarihinde imzalamıştır.⁸⁵² Konvansiyon ve Protokol hükümlerinin yürürlüğe girmesi 6192 Sayılı Kanun ile uygun bulunmasıyla 4 Temmuz 2011 tarihinde gerçekleşmiştir.⁸⁵³

Konvansiyon ve Protokol, hava aracı donanımları ve demir yolu taşınır donanımları ile uyduların finansmanı ya da kiralanması işlemlerinde, Konvansiyon ve Protokol kapsamına dahil olan araçlar üzerinde hak sahibi olanların, bu haklarının hukuken koruma altına alınmadığı ülkelerde ileri sürülebilmesini ve icrasını amaçlamaktadır.⁸⁵⁴ Konvansiyon, ekonomik değeri yüksek hava araçları, demir araçları, uzay araçları gibi her bir taşınırı kendine has özellikleri olması sebebiyle ayrı protokollerde düzenlemiştir.⁸⁵⁵ Böylece taşınır donanımları için teminat sağlayan finansörlerin, şartlı satıcıların ve leasing verenlerin lehine tesis edilen aynı teminatlar,⁸⁵⁶ uluslararası düzeyde korunabilecek ve akit devletlerde taşınır

⁸⁵²Bakanlar Kurulu’nun onay kararı için bkz.: 4 Temmuz 2011 tarihli ve 2011/1926 sayılı Resmi Gazete.

⁸⁵³Atamer, **a.g.e.**, s.26; Seven, **Taşınır Rehni**, s.66.

⁸⁵⁴Hüseyin Ülgen/Fatih Aydoğan, “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’ a Armağan**, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2017, s.715; Gerekçe için bkz.: Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Sözleşme ve Bu Sözleşmeye İlişkin Hava Aracı Donanımına Özgü Konulara Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ile Dışişleri Komisyonu Raporu (1/904), Dönem 23, Yasama Yılı:5, T.: 29/6/2010, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss622.pdf> (Erişim Tarihi: 4.01.2021).

⁸⁵⁵Seven, **Taşınır Rehni**, s.67; Nuray Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C.78, S.3, Y.2020, s.1393, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1441024> (Erişim Tarihi: 17.3.2021).

⁸⁵⁶William J Glaister/Robert Murphy/Marisa Chan/Ellie Dunne and Julian Acrapulo, “Lex situs after Blue Sky: is the Cape Town Convention the solution?”, **Cape Town Convention Journal** 3, September 2012, s.4, https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/captowj1&div=3&start_page=3&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults (Erişim Tarihi:17.3.2021).

donanım üzerindeki diğer haklara rüçhanlı⁸⁵⁷ olarak icra kabiliyetine kavuşacaktır.⁸⁵⁸ Konvansiyon hükümlerinin kendilerine hak tanıdığı kimseler, bu sayede yerel hukuk sistemleri arasındaki farklılıkların meydana getirebileceği riskten korunacak ve borçlu temerrüde düştüğünde teminatına hızlı biçimde kavuşacaktır.⁸⁵⁹

3.2. ULUSLARARASI SİCİL

Cape Town Konvansiyonu ile getirilen yeniliklerden bir tanesi Konvansiyon kapsamına dahil olan uluslararası teminatları kayıt altına almak ve takibini kolaylaştırmak için bir uluslararası tescil sisteminin kurulmasıdır (Konvansiyon m.17). Bu sicil, Konvansiyon kapsamında olan taşınırlar üzerindeki teminatların önceliğini sağlamayı ve teminat haklarını uluslararası düzeyde korumayı amaçlamaktadır.⁸⁶⁰

Kurulan Uluslararası Sicil sayesinde sık ve kolay bir şekilde yer değiştirebilen hava aracı donanımları ve helikopterler üzerindeki teminat hakları tek bir merkezde toplanmış olur. Bu anlamda Uluslararası Sicil, hava aracı taşınırları ve helikopterler için küresel düzeyde ilk ve tek sicil olma özelliğini taşımaktadır.⁸⁶¹ Farklı dillerde ve dünyanın çeşitli yerlerinde dağınık bir vaziyette olan kayıtların tek bir merkezde toplanmasıyla hava aracı donanımlarını finanse eden teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayanın haklarının takibi kayıt altına alınır.

⁸⁵⁷Hasan Fehmi Erdoğan, “Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi ile Temini,” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2014, s.173, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 4.01.2021).

⁸⁵⁸Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1397; Ülgen/Aydoğan, “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, s.712.

⁸⁵⁹Roy Goode, “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, *Adelaide Law Review*, vol.35, No.1, 2014, s.62, https://031291eio-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw63&div=50&start_page=512&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults (Erişim Tarihi: 24.3.2021).

⁸⁶⁰Ülgen/Aydoğan, “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, s.724; Uluslararası Sicil’ in yetkisi, yalnızca helikopter, hava aracı gövdesi ile motoru ve diğer hava aracı donanımları ile sınırlıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Ludwig Weber, Public and private features of the Cape Town Convention, *Cape Town Convention Journal*, Vol.4, No.1, 2015, s.54, <http://dx.doi.org/10.1080/2049761X.2015.1102011> (Erişim Tarihi:18.3.2021).

⁸⁶¹Ludwig Weber, “The New Registry for International Interests in Aircraft Equipment under the CapeTown Convention and Protocol of 2001”, *Zeitschrift fur Luft- und Weltraumrecht- German Journal of Air and Space Law* 55, no. 1, 2006, s.20, https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw55&div=5&start_page=1&collection=journals&set_as_cursor=11&men_tab=srchresults (Erişim Tarihi:20.3.2021).

Uluslararası Sicil' e haklarının tescil edilmesini talep edebilecek olanlar da yalnızca teminat alacaklısı, şartlı satıcı ve kiralayanlardır. Teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayanın sahip olduğu hakkın Uluslararası Sicil' e tescil edilebilmesi için buna ilişkin anlaşmanın Konvansiyon m.7'ye göre yazılı olması, anlaşmanın hak sahiplerinin üzerinde tasarruf etmeye yetkili oldukları bir nesneye ilişkin olması, bu nesnenin Protokol'e uygun olarak tanımlanabilmesi gerekir. Buna ek olarak, Uluslararası Sicil' de üzerinde hakkın tescil edilebileceği taşınır, hava aracı gövdesi, hava aracı motoru, helikopter ve diğer hava aracı donanımları ile sınırlıdır.⁸⁶²

Uluslararası Sicil' e tescil edilebilecek haklar; mevcut ya da muhtemel uluslararası teminatlar, rızaya bağlı olmayan tescil edilebilir haklar ve teminatlar, ulusal teminatlara dair bildirimler, teminatların ferileri ile tüm bunlar üzerinde yapılacak devir ve muhtemel devirlerdir (Konvansiyon m.16).⁸⁶³

Farklı nesne kategorileri için farklı uluslararası siciller kurulabilir. Bir uluslararası teminat, tescil edilmeye yeterli ise *“muhtemel uluslararası teminat olarak”* tescil edilebilir. Muhtemel uluslararası teminatın daha sonra uluslararası teminat haline gelmesi durumunda ayrıca herhangi bir işlemin bir işlemin yapılmasına gerek yoktur.

Elektronik ortamda tutulan sicile yapılan tüm tescil, sicilden terkin ve kayıtlardaki değişiklikler internet üzerinden gerçekleştirilir.⁸⁶⁴ Uluslararası Sicil' e kayıta, basılı imzalı belgelerin sunulması gerekmediği gibi sicil yetkilileri, sunulan belgelerin gerçeği yansıtmadığını kontrol etmekle görevli olmayıp bu belgelerin içeriğindeki hatalardan da sorumlu olmazlar (Konvansiyon m.18/2, m.28/2).⁸⁶⁵ Sicil yetkilileri, tescillerin Uluslararası veri tabanına girilmesini, kronolojik olarak sıralanmasını ve tescil işlemlerinin gün ve saatine

⁸⁶²Weber, “The New Registry for International Interests in Aircraft Equipment under the CapeTown Convention and Protocol of 2001”, s.6-11; Goode, “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, s.64.

⁸⁶³Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1400; Konvansiyon kapsamında olmayan hakların Uluslararası Sicil' e tescili hakkında ayrıca bkz.: Goode, “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, s.70.

⁸⁶⁴Goode, “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, s.66.

⁸⁶⁵Weber, “The New Registry for International Interests in Aircraft Equipment under the CapeTown Convention and Protocol of 2001”, s.7.

kadar kaydedilmiş olmasını sağlar. Bu noktada tescil talepleri ve bildirimlerin uzaktan internet aracılığıyla yapılması sebebiyle, kayıt altına alınan teminat ve hakların önceliğini belirlemek adına tescil talep ve bildirimlerinin geliş gün ve saatinin kaydedilmiş olması önemlidir. Kaydedilmiş bir hak veya teminatın geçerliliği, terkin edilene kadar yahut tescilin geçerliliği için bir süre belirlenmişse bu süre sona erinceye kadar devam eder (Konvansiyon m.21).⁸⁶⁶

Belirtmek gerekir ki uluslararası teminatın tescili, devri ya da kayıtlarda yapılacak herhangi bir değişiklikte, talepte bulunan tarafın talebi doğrultusunda işlem yapılabilmesi, diğer tarafın yazılı rızasına bağlıdır (Konvansiyon m.20/1). Yine benzer şekilde Uluslararası Sicil’ de kayıtlı olan tescil edilmiş bir hak ya da teminat, lehine tescil yapılmış olan tarafın yazılı muvafakati veya bizzat lehine tescil yapılan kişi tarafından terkin edilebilir. Sicil’ de yer alan bir teminattan daha alt dereceye tescil edilmek istenen bir teminat ise bu teminatın sahibi ya da onun yazılı muvafakati ile gerçekleştirilebilir (Konvansiyon m.20/2).

Akit devletlere, Uluslararası Sicil’ e tescil için gerekli olan bilgilerin sicil veri tabanına aktarılabilmesi için bir giriş noktası olmak üzere bir veya daha fazla kurum belirleme imkanı verilmiştir (Konvansiyon m.18/5). Böyle bir kurum belirleyen akit devlet, Uluslararası Sicil’ e aktarımdan önce yerine getirilmesi gereken şartlar belirleyebilir. Ülkemizde, Uluslararası Sicil’ e aktarım, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’ne yapılacak bir başvuru üzerinden gerçekleştirilmektedir.⁸⁶⁷

3.3. KONVANSİYON KAPSAMINDA YARIŞAN TEMİNATLARIN ÖNCELİK SIRASI

Uluslararası Sicil’ de yer alan teminatların öncelik sırası, Konvansiyon’ un 29.maddesinde düzenlenmiştir. Öncelikle, tescil edilmiş bir teminat kendisinden sonra tescil edilmiş veya hiç tescil edilmemiş bir teminata göre önceliğe sahiptir.⁸⁶⁸ Daha önce tescil edilmiş bir teminatın sahibi, henüz tescil edilmemiş olan teminatın varlığından haberdar olsa veya haberdar

⁸⁶⁶Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1400.

⁸⁶⁷ Bu konuda yapılacak başvuru hakkındaki detaylı prosedür için bkz.: Gayrikabil-i Rücu Sicilden Terkin ve İhraç Talebi Yetki Formu’ nun (IDERA) Kayda Alınmasına, İptal Edilmesine ve İcrasına İlişkin Talimat <http://web.shgm.gov.tr/doc5/sht-idera.pdf> (Erişim Tarihi: 2.6.2021).

⁸⁶⁸Goode, “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, s.67.

olmasına rağmen fon tahsisi yapılmış olsa bile yine de önceliğe sahiptir. Burada ilk teminat sahibinin bu bilgiyi, kendi teminatını kazanırken ya da tescil ettirirken biliyor olması, öncelik hakkını etkilemeyecektir.

Üzerinde Uluslararası bir teminat tescil edilmiş olan nesneyi satın alan kişi, nesnenin mülkiyetini kazandığı anda, nesne üzerinde tescil edilmiş bir hak veya teminat varsa bu hak veya teminata tabi olarak nesnenin mülkiyetini kazanır (Konvansiyon m.29/3-a). Bunun yanında nesneyi satın alan kişi, nesnenin mülkiyetini kazandığı anda Uluslararası Sicil' e tescil edilmemiş olan bir hakkın veya teminatın varlığından haberdar olsa dahi hak veya teminat tescil edilmemiş olduğu için nesnenin mülkiyetini bu hak veya teminattan ari olarak kazanır (Konvansiyon m.29/3-b).

Mülkiyeti muhafaza kayıtlı bir satış sözleşmesine konu olan nesneyi şartlı satın alan ya da kira sözleşmesine konu olan bir nesneyi kiralayan kimseler -yani şartlı alıcı ve kiracı- sözleşme ile sahip olacakları teminat veya hakları, söz konusu nesne üzerinde mevcut olan ve daha önce tescil edilmiş bir teminata tabi olarak kazanırlar.⁸⁶⁹ Fakat şartlı alıcı veya kiracı, satış ya da kira sözleşmesi ile kazanacağı hakkı, daha önce varlığından haberdar olsa dahi tescil edilmemiş olan bir teminattan ari olarak edinir (Konvansiyon m.29/4).

Cape Town Konvansiyonu, Uluslararası Sicil' e tescil edilmiş ve edilmemiş teminatların öncelik sırasını m.29'un ilk üç fıkrasında düzenlemiştir. Fakat birçok hususta taraflara ya da akit devletlere sağladığı serbestlik gibi teminatlar arasındaki önceliği belirlemede de teminat sahiplerine serbestlik tanımıştır. Konvansiyon m.29'da belirtilen teminat veya hakların önceliği, bu hak veya teminat sahiplerinin aralarında yapacakları bir anlaşma ile değiştirilebilir. Alt derecede yer alan bir teminatı devralan kimse ise devraldığı teminatın önceki sahibinin yaptığı böyle bir anlaşma ile bağlı değildir. Ancak devralan kimsenin

⁸⁶⁹Mülkiyeti muhafaza kayıtlı satış sözleşmesi, sözleşme konusu malın alıcıya teslim edildiği fakat şart gerçekleşene kadar mülkiyetin satıcıda kaldığı sözleşmedir. Ayrıca bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.753; Şafak N. Erel, "Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Malın Satıcı ve Satıcının Alacaklıları Tarafından Haczi", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y.1977, C.32, S.01, s.148; taraflar arasında gerçekleşmesi beklenen şart satış bedelinin tamamen ödenmesidir. Söz konusu halde geciktirici şarta bağlı mülkiyeti muhafaza kaydı olduğu ve ayrıca mülkiyeti muhafaza sözleşmesinin satış sözleşmesinin yanında ve satış sözleşmesinden farklı bir sözleşme olduğu yönünde bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.51; bunun yanında mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesinin ulaşım araçlarının ipoteğinden farklı olduğu yönündeki değerlendirmeleri için bkz.: **a.g.e.**, 49.

devraldığı teminat, devir anında alt dereceye tescil edilmiş ise artık hakkı böylece devralmış olur. Yani aslında öncelik sırası alta alınmak istenen teminat hakkındaki anlaşma, teminat alt dereceye tescil edilmediği sürece devralan kimseyi bağlamaz (Konvansiyon m29/5).

3.4. CAPE TOWN KONVANSİYONU'NUN KAPSAMI

3.4.1. Genel Olarak

Uluslararası sözleşmeler, Anayasa m.90/4 hükmü gereği kanun hükmünde olduğundan ve uluslararası anlaşmalarla kanun hükümleri çeliştiği zaman uluslararası anlaşmalar esas alınacağı için Cape Town Konvansiyonu ve Protokol'ün kapsamını belirlemek İcra ve İflas Kanunu'nun uygulama alanının tespiti bakımından önemlidir. Zira uluslararası teminatlar bakımından Cape Town Konvansiyon ve Protokolü'nün kapsamı dışında kalan taşınır haklarında icra dairesine müracaat edilmesi halinde, İcra ve İflas Kanunu'nun icra takibine ilişkin genel hükümleri uygulanmalıdır.

Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü kapsamında yer almakla beraber Türkiye'nin anlaşmaya çekince koyduğu hususlarda da Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü, ülkemiz açısından söz konusu taşınır donanımlar hakkında uygulama kabiliyetine sahip olamaz.

Bir uluslararası teminatın kurulması ve Konvansiyon tarafından tanınan uluslararası koruma ve güvencelerden yararlanılması için Konvansiyon m.7'de belirtilen şekli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Buna göre taraflar arasında oluşturulan anlaşmanın yazılı olması; teminat borçlusunun, şartlı satıcının ya da kiralayanın üzerinde tasarruf etmeye yetkili olduğu bir taşınır nesneye ilişkin olması ve bu nesnenin Protokole uygun olarak tanımlanabilmesi aranmaktadır.⁸⁷⁰ Ayrıca anlaşmada teminat altına alınan meblağın belirtilmesine gerek olmamakla beraber Konvansiyon, anlaşmanın teminat yükümlülüklerinin tespitine imkan verecek şekilde yapılmasını bir şekil şartı olarak düzenlemiştir.⁸⁷¹ Bu noktada Uluslararası Sicil' e tescil, geçerlilik şartı değildir. Tescil uluslararası teminat bakımından açıklayıcı nitelik taşımaktadır. Konvansiyon m.7'de belirtilen şekli şartları taşıyan teminat anlaşmasının

⁸⁷⁰Bu konuda bkz.: Ülgen/Aydoğan, "Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü", s.723; tasarruf yetkisi hakkında bkz.: a.g.e., 726.

⁸⁷¹Seven, **Taşınır Rehni**, s.69.

yapılmasıyla uluslararası teminat kurulmuş olur.⁸⁷² Fakat teminatın Uluslararası Sicil’ e tescil edilmemesi, bu teminatın tescil edilen diğer teminatlara göre ikinci sırada yer almasına sebep olur (Konvansiyon m.29).⁸⁷³

Konvansiyon, m.7 düzenlemesiyle getirilen şekli şartlara uygun olarak kurulan teminatın varlığı halinde, teminat borçlusunun temerrüde düşmesini birtakım sonuçlara bağlamıştır. Burada öncelikle temerrütten ne anlaşılması gerektiğine değinmek yerinde olur. Konvansiyon’ a göre temerrüdün anlamı, alacaklıyı, teminat anlaşması uyarınca, haklı olarak beklediği şeylerden önemli ölçüde yoksun bırakmaktır. Öyle ki iç hukukumuzda yerleşmiş olan temerrüt haline ilişkin haller temerrüt olarak değerlendirilmeyecektir. Bunun dışında Konvansiyon, ne şekilde temerrüdün gerçekleşmiş olacağının, taraflarca yazılı bir anlaşma ile belirlenebilmesine de imkan tanımaktadır (Konvansiyon m.11).

3.4.2. Cape Town Konvansiyonu Kapsamındaki Taşınır Donanımlar

Konvansiyon m.2 kapsamında uluslararası teminat kavramı, Konvansiyon m.7’de düzenlenen şekli şartlara göre oluşturulmuş,⁸⁷⁴ Konvansiyon m.2/3’ te sayılmış olan nesneler⁸⁷⁵ üzerinde;

- Bir teminat anlaşması gereğince teminat borçlusu tarafından verilen
- Bir mülkiyeti muhafaza anlaşmasındaki şartlı satıcı kişide bulunan
- Bir kira anlaşması gereğince kiralayan kişide bulunan teminatları ifade etmektedir.⁸⁷⁶

⁸⁷²TSHK kapsamında tesis edilebilen bir sivil hava aracı ipoteği ile uluslararası teminatlar tescilin etkisi itibariyle farklılık taşımaktadır. Bkz.: Seven, **Taşınır Rehni**, s.69.

⁸⁷³Ülgen/Aydoğan, “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, s.722-723; Weber, “The New Registry for International Interests in Aircraft Equipment under the CapeTown Convention and Protocol of 2001”, s.15-16; Goode, “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, s.64-67.

⁸⁷⁴Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1399.

⁸⁷⁵Hava aracı gövdesi, motoru ve helikopter. Bkz.: Ülgen/Aydoğan, “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, s.715.

⁸⁷⁶Finansal kiralama olarak hukukumuzda ifade edilen sözleşme şekli, 13.12.2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile mevzuatımızda yer etmiştir. Finansal kiralama sözleşmesinin teminat işlevi, şartları ve ulaşım araçlarının rehninden farkı hakkındaki inceleme için bkz.: Tek, **a.g.e.**, s.54 vd.; ayrıca bkz.: Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, s.118 vd.

Bunun yanında teminat konusu olabilecek nesne kategorisine Konvansiyon m.2/3'te sayılan hava aracı gövdesi, hava aracı motorları,⁸⁷⁷ helikopterler, demiryolu üzerinde hareket eden nesneler ile uzaydaki malvarlıkları girer.⁸⁷⁸ Ayrıca belirtmek gerekir ki bu taşınırlardan yalnızca hava aracı gövdesi, motoru ve helikopter Uluslararası Sicil' e tescil edilebilir.⁸⁷⁹ O halde her ne kadar Konvansiyon' da üzerinde teminat kurulabilecek taşınırlar bu şekilde sıralansa da Uluslararası Sicil' e tescil bakımından bu taşınır türleri hava aracı gövdesi, hava aracı motoru, helikopter ve diğer hava aracı donanımları ile sınırlı kalmaktadır. Kamu hizmetine tahsis edilen devlet hava aracı taşınır donanımları, helikopterler ve diğer taşınır donanımlar ise Konvansiyon kapsamında değildir.⁸⁸⁰

Konvansiyon kapsamında olan nesneler üzerinde tesis edilmek istenen teminat, Konvansiyon m.16' ya dayalı olarak kurulan uluslararası sicile tescil edilerek akit devletlerde ileri sürülebilme imkanına kavuşur. Ek olarak Konvansiyon hükümlerinin uygulanabilmesi için teminata ilişkin sözleşmenin yapıldığı esnada, teminat borçlusunun sözleşmeye akit devletlerden birinde yer alması gerekmektedir (Konvansiyon m.3).⁸⁸¹ Bu bakımdan teminat alacaklısının bulunduğu yer Konvansiyon' un uygulanabilirliği açısından bir öneme sahip değildir.

3.4.3. Cape Town Konvansiyonu'nun Sağladığı Haklar

3.4.3.1. Teminat alacaklısının yasal yolları

Teminat borçlusunun temerrüdü halinde, teminat alacaklısının yerine getirilmesini isteyebileceği haklar şu şekildedir: Üzerinde teminat tesis edilen nesnenin zilyetliğini ya da

⁸⁷⁷Hava aracı motorları hakkında ayrıca bkz.: Glaister/Murphy/Chan/Dunne and Acratopulo, "Lex situs after Blue Sky: is the Cape Town Convention the solution?", s.18.

⁸⁷⁸Ülgen/Aydoğan, "Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü", s.713; Glaister/Murphy/Chan/Dunne and Acratopulo, "Lex situs after Blue Sky: is the Cape Town Convention the solution?", s.12; Seven, **Taşınır Rehni**, s.67; Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1398.

⁸⁷⁹Ülgen/Aydoğan, "Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü", s.727.

⁸⁸⁰Howard Rosen, "Public Service and the Cape Town Convention", **Cape Town Convention Journal** 2, 2013, s.132-133,

https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deeppknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/captowjo2&div=7&start_page=131&collection=journals&set_as_cursor=3&men_tab=srchresults (Erişim Tarihi:17.3.2021); Seven, **Taşınır Rehni**, s.68.

⁸⁸¹Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1398; Ülgen/Aydoğan, "Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü", s.726; Seven, **Taşınır Rehni**, s.71.

kontrolünü elde etmek, teminat konusu nesneyi satmak ya da kiraya vermek yahut bu nesnenin kullanılmasından veya idaresinden doğan her türlü geliri tahsil veya kabul etmek (Konvansiyon m.8/1). Konvansiyon, teminat alacaklısının bahsi geçen hakları kullanabilmesini, borçlunun herhangi bir zamanda buna rıza göstermesi şartına bağlamaktadır. Ayrıca akit devletlere, teminat alacaklısının sahip olduğu yasal yolları düzenleyen maddeye deklarasyonda bulunabilme imkanı tanınmıştır. Buna göre teminat alacaklısı, m.8'den doğan haklarını kullanırken vatandaşı olduğu akit devletin varsa deklarasyonlarına tabidir. Yine teminat alacaklısı, vatandaşı olduğu akit devletin deklarasyonlarına tabi olmak kaydıyla saydığımız haklardan birinin yerine getirilmesini isteyebileceği gibi birkaçının da yerine getirilmesini isteyebilir.

Esasen teminat alacaklısına birçok hakkın tanınması ve bu haklardan birden fazlasını kullanabilme imkanı verilmesi, kademeli olarak hava aracının biran evvel alacaklının haklarını yerine getirebilecek şekilde kontrol altına alınmasını amaçlamaktadır. Zira teminat alacaklısına tanınan hakların kullanılabilmesini sağlayacak ilk şey, teminat konusu nesnenin zilyetliğinin ya da kontrolünün ele geçirilmesidir. Bu husus gerçekleşmeden Konvansiyon kapsamında tanınan diğer hakların gerçekleşmesi kolay olmayacaktır.⁸⁸²

Konvansiyon m.8/1 hükmünün lafzından anlaşılabileceği üzere teminat alacaklısının zilyetliğin ya da kontrolün devri imkanını herhangi bir merci ya da mahkeme kararına ihtiyaç olmadan doğrudan kullanabilecektir. Bunun için yalnızca temerrüt öncesinde veya sonrasında borçlunun, bu hakların kullanılabilmesini kabul etmesi gerekmektedir. Konvansiyon' da alternatif olarak teminat alacaklısının kullanmak istediği hakkın yerine getirilmesi için yetki vermesi talebiyle mahkemeye de müracaat edebileceği düzenlenmiştir (Konvansiyon m.8/2). Konvansiyon uyarınca mahkeme kavramının hakem heyetlerini ve idari makamları da kapsadığını belirtmek gerekir.⁸⁸³

Teminat alacaklısı, teminat konusu nesneyi satmak ya da kiraya vermek isterse, satış veya kira önerisini borçluya, alacaklı lehine yükümlülüklerin ifasını güvenceye almak amacıyla kefil olan, sigorta tanzim eden ya da düzenleyen kişiye, nesne üzerinde hak sahibi olana yahut

⁸⁸²Tokmak, **a.g.e.**, s.58

⁸⁸³Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1399.

nesne üzerindeki hak sahipliğini satış veya kiralamadan makul süre önce bildiren kimselere, yazılı olarak teminat konusu nesneyi satmak ya da kiralamak istediğini ihbar etmelidir (Konvansiyon m.8/4).⁸⁸⁴ Protokol m.19/4'e göre taraflar aksini kararlaştırmadıkça satış veya kiralamadan en az on gün önce yapılacak ihbar makul bir sürede yapılmıştır.

Bununla birlikte belirtilmesi gereken bir husus da teminat konusu nesnenin satılmasıyla söz konusu nesne üzerinde bulunan diğer hakların akıbetinin ne olacağıdır. Konvansiyon m.9/5 ve m.29 hükmüne göre; teminat alacaklısının hakkına önceliği bulunan bir teminat mevcutsa alacaklının nesneyi satması yahut mahkeme kararıyla sattırması taşınır nesne üzerinde önceliği bulunan diğer hakları sona erdirmez. Fakat teminat alacaklısının hakkına önceliği olmayan tüm haklar, nesnenin satılması yahut sattırılması sonucunda son bulur ve söz konusu taşınır nesneyi edinen yeni malik, bu haklardan arınmış olarak mülkiyeti devralır.

Teminat borçlusunun temerrüdü sonrasında, Konvansiyon m.8/1-c uyarınca teminat alacaklısına tanınan haklardan bir diğeri ise teminat konusu taşınır nesnenin kullanılmasından veya idaresinden doğan gelir veya karı tahsil etmek yahut kabul etmektir. Buna göre teminat alacaklısı, taşınır nesnenin mülkiyetini ya da zilyetliğini ele geçirmeden doğrudan borçlunun kullanımıyla elde edilen gelir veya karı ele geçirmek suretiyle alacağını karşılamaktadır.

Konvansiyon' un tanıdığı haklara ek olarak Protokol de alacaklıya, borçlunun önceden alınmış rızası olması şartıyla, teminat konusu nesnenin, bir ülke sicilinden terkin edilmesini ve bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye ihracını talep etme yetkisi tanımıştır (Protokol m.9). Tüm bunların yanında Cape Town Konvansiyonu çerçevesinde kazanılan uluslararası teminatın yabancılık unsuru taşıyıp taşıyamaması önem arz etmemektedir.⁸⁸⁵

3.4.3.2. Mülkiyetin devri

Konvansiyon ile teminat alacaklısına tanınan haklardan biri, üzerinde teminat kurulan nesnenin mülkiyetinin güvence alacaklısına devridir. Konvansiyon m.9, temerrüt halinin gerçekleşmesinden sonra teminat alacaklısının ve tüm ilgili kişilerin herhangi bir zamanda

⁸⁸⁴Tokmak, **a.g.e.**, s.59; ayrıca bkz.: Goode, "Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention", s.69.

⁸⁸⁵Barış Mesci, "Cape Town Konvansiyonu ve Möhuk Kapsamında Hava Taşıma Araçları Üzerindeki Aynı Haklara Uygulanacak Hukukun Tayini", **Uluslararası Sivil Hava Taşımacılığında Güncel Gelişmeler Konferansı Tam Metin Bildiri Kitabı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2020, s.31.

kabul etmesi şartıyla üzerinde teminat ihdas edilen nesnenin teminatın karşılığı olmak üzere teminat alacaklısına devredileceğini kabul edebilirler. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre teminat alacaklısı mülkiyetin devredilmesini mahkemeden talep edebilir. Teminat alacaklısının başvurusu üzerine mahkeme, “*güvence yükümlülüklerinin ifası yerine kaim olmak üzere*” teminat konusu nesnenin alacaklıya devredilmesine karar verebilir. Fakat bu halde teminat alacaklısının ilgili diğer kişilerle anlaşmasına gerek bulunmamaktadır.⁸⁸⁶

Teminat alacaklısının mahkemeye müracaatı halinde, mahkemenin mülkiyetin devri yönünde karar verebilmesini Konvansiyon şarta bağlamaktadır. Buna göre mahkemenin mülkiyetin devri yönünde karar verebilmesi için mahkeme, teminat alacaklısının ilgili kişilerden herhangi birine yapacağı ödemeleri de göz önünde bulundurması ve buna göre nesnenin değerinin teminat alacaklısının alacağını karşılamaya yetmesi gerekmektedir.

Konvansiyon m.9 metninde geçen “*ilgili kişiler*” ifadesinden anlaşılması gereken teminat konusu nesne üzerinde teminat hakkına sahip diğer alacaklılardır. Teminat konusu nesne üzerinde hak sahibi olan alacaklılar, öncelik sırası ile bağlı olmaksızın mülkiyetin devrini talep edebilirler. Bununla birlikte sonraki sırada yer alan hak sahibinin teminat konusu nesnenin mülkiyetini devralması, önceki sırada yer alan alacaklıların teminat haklarını sona erdirmezken; önceki sırada yer alan teminat alacaklısının Konvansiyon kapsamındaki haklarını kullanarak mülkiyeti devralması, sonra gelen teminat alacaklıların hakkını sona erdirmektedir (Konvansiyon m.9/5).⁸⁸⁷ Böylece söz konusu nesneyi devralan teminat alacaklısı, kendisinden sonra gelen diğer teminatlılardan arınmış olarak edinir.

Temerrüt halinin meydana gelmesinden sonra, teminat borçlusu veya herhangi bir ilgili kişi, teminat konusu nesnenin mülkiyetinin alacaklıya devredilmesinden önceki herhangi bir zamanda olmak şartıyla, teminat altına alınan tüm meblağı alacaklıya ödeyerek alacaklının teminat hakkına son verebilir (Konvansiyon m.9/4). Ancak böyle bir durumda, Konvansiyon, teminat alacaklısı tarafından bizzat ya da mahkemeye müracaat yoluyla kiralama hakkının kullanılması halinde, teminat borçlusunun bu kiralamaya tabi olacağını ifade etmiştir. Yani teminat borçlusu, alacaklının teminat altına alınmış tüm alacağını ödeyerek, mülkiyetin

⁸⁸⁶Tokmak, a.g.e., s.61.

⁸⁸⁷Tokmak, a.g.e., s.61.

devredilmesinin önüne geçmiş olsa da alacaklının kullanmış olduğu bir diğer hak olan kiraya verme hakkının kullanılmasına katlanmak durumundadır. Konvansiyonun böyle bir düzenlemeye gitmesinin sebebi, 8. madde ile teminat alacaklısına yasal yollardan birini veya birkaçını kullanma imkanının verilmesiyle ilgilidir. Görünen o ki Konvansiyon, teminat alacaklısının birden fazla hakkı kullanmasının kısıtlanmasına müsaade etmemektedir.

Ek olarak belirtmek gerekir ki teminat alacaklısı, m.9 kapsamında mülkiyeti devralabileceği gibi teminat borçlusunun nesne üzerinde sahip olduğu herhangi bir teminatı da bizzat kendisi ya da mahkemeye müracaat yoluyla devralabilir. Mülkiyetin devri ile ilgili açıkladığımız tüm hususlar, mülkiyet dışındaki diğer hakların devri bakımından da geçerlidir.

3.4.3.3. Şarh satıcı veya kiralayanın yasal yolları

Konvansiyon kapsamında kendisine hak tanınan kimseler; hava aracı taşınır nesnesi ile helikopter üzerinde teminat tesis edenlerle, sahibi olduğu hava aracı taşınır nesnesi -hava aracı gövdesi, motoru ve diğer hava aracı taşınır nesneleri- ve helikopteri mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesine ya da kira sözleşmesine konu edenlerdir.⁸⁸⁸ Buraya kadar teminat hakkı sahiplerinin başvurabileceği yasal yolları Konvansiyon hükümleri çerçevesinde inceledik. Bu başlık altında ise teminat hakkı dışında hava aracı taşınır nesnesini, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış akdine ya da kira sözleşmesine konu edecek kişilerin Konvansiyon kapsamındaki hukuki imkanlarına değineceğiz.

Hava aracı taşınır nesnelerinin malikleri, sahip oldukları nesneleri mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesine konu edebilecekleri gibi bunlar üzerinde kira sözleşmesi de kurabilirler. Konvansiyon, bu maliklere mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışa ya da kiraya konu ettikleri hava aracı nesneleri üzerinde iki yasal imkan tanımıştır. Bunlardan biri sözleşmeyi feshederek söz konusu nesnenin zilyetliğini veya kontrolünü almaktır. Diğerisi ise zilyetliğin veya kontrolün devri için yetki ya da emir vermesi talebiyle mahkemeye müracaat etmektir (Konvansiyon m.10).

⁸⁸⁸Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1398.

Konvansiyon, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesi yapan kimseyi *şartlı satıcı* olarak ifade etmektedir. Konvansiyonun ifadesiyle şartlı satıcı ya da kiralayan m.10 hükmünde geçen haklarını kullanırken akit devletlerin deklarasyonlarına tabi olacaktır.

3.4.4. Yasal yollara ilişkin deklarasyonlar

Akit devletler, teminat alacaklısının sahip olduğu Konvansiyon m.8 kapsamındaki hakların kullanımına ilişkin Konvansiyon m.54 uyarınca deklarasyon yapabilirler. Akit devletler, Konvansiyon m.54'e göre Protokol'ü uygun bulma, kabul etme, onaylama veya Protokol'e katılım anında teminat konusu nesnenin kendi topraklarında bulunduğu veya kendi topraklarında kontrol edilebildiği süre zarfında, teminat alacaklısının teminat konusu nesneyi kendi topraklarında kiraya veremeyeceğini deklare edebilirler. Akit devletlere tanınan bir diğer deklarasyon yetkisi ise yine kabul etme, uygun bulma, onaylama ya da Protokol'e katılım anında, teminat alacaklısına tanınan ve açıkça mahkemeye başvurulması şart koşulmamış herhangi bir yasal yolun sadece mahkeme kararı ile icra edilebileceğine ilişkindir. İşte teminat alacaklısı, konvansiyon kapsamındaki haklarını kullanırken akit devletin deklarasyonlarına tabidir. Bu bağlamda teminat alacaklısı, teminat konusu nesneyi kiraya vermek istediğinde akit devlet, nesnenin kendi topraklarında bulunduğu ya da kendi topraklarında kontrol edilebildiği süre zarfında nesnenin kiraya verilemeyeceğini deklare etmişse, alacaklı kiraya verme hakkını bu şartlarda kullanamayacaktır.

Akit devlet, Konvansiyon kapsamında olan hakların bizzat teminat alacaklısı tarafından yerine getirilmesini kabul etmeyerek, m.54/2 hükmü uyarınca yalnızca mahkeme kararı ile icra edilebileceğini beyan etmişse, bu halde teminat alacaklısının, taşınır nesnenin satılması, kiraya verilmesi, zilyetliğinin veya kontrolünün devri, nesnenin kullanılmasından ya da idaresinden doğan geliri elde etme haklarını kullanabilmesi için mahkemeye müracaat etmesi ve bu yönde bir karar alması gerekecektir.⁸⁸⁹

Teminat alacaklısı gibi hava aracı nesnesini mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış akdine veya kira sözleşmesine konu eden şartlı satıcı ya da kiralayan da akit devletin m.54 uyarınca yapabileceği herhangi bir deklarasyona tabidir (Konvansiyon m.10/a).

⁸⁸⁹Tokmak, a.g.e., s.58.

3.4.5. Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Cape Town Konvansiyonu'na İlişkin Yapılan Deklarasyonlar

Cape Town Konvansiyonu çerçevesinde uluslararası teminata sahip teminat alacaklısı, şartlı satıcı ve kiralayanın sahip olduğu hakları, başvurulabilecek yasal yolları ve buna ilişkin şartları genel hatlarıyla ele aldık. Teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayan Konvansiyon'dan doğan haklarını kullanırken akit devletlerin deklarasyonlarına tabidir. Türkiye Cumhuriyeti de Cape Town Sözleşmesi'nin onaylanmasının uygun bulunduğu dair belgeyi depo ederken birtakım deklarasyonlar yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yaptığı ilk deklarasyon, tescil edilmemiş olsa dahi önceliğe sahip olacak haklar üzerinedir. Konvansiyon m.39/1-a, bir akit devletin herhangi bir anda yapacağı deklarasyon ile Uluslararası Sicil'e tescil edilmiş bir teminat ile eşdeğerde olan her türlü rızaya bağlı olmayan hak ve teminatların tescil edilmiş uluslararası teminattan önce geleceğini deklare edilebilir.⁸⁹⁰ Bu hak veya teminatların iflas takibi kapsamında veya dışında olup olmaması önem arz etmez. Fakat uluslararası bir teminat olarak tescil edilebilecek ve bu şekilde muamele görmek üzere sıralanan hak veya teminatlar istisnadır. Türkiye de bu kapsamda, iflas takibi kapsamında olsun ya da olmasın, ülkemiz yasalarına göre teminat konusu nesne üzerinde önceliğe sahip olan ya da ileride önceliğe sahip olacak, tescil edilmiş uluslararası teminata eşdeğer olan hak veya teminatların uluslararası teminata göre önceliğe sahip olacağını deklare etmiştir (Form No.1). Daha önce belirttiğimiz üzere Konvansiyon' a göre Uluslararası Sicil' e tescil edilmiş bir hak, tescil edilmemiş olan hakka nazaran önceliğe sahiptir. Türkiye ise bu genel kurala ilişkin bir istisna deklare ederek kendi kanunlarına göre uluslararası teminat sahibininkiyle eşdeğer olan bir hakkı ya da teminatı, Uluslararası Sicil' e tescil edilmemiş olmasına rağmen kendi kanunları ölçüsünde öncelikli hale getirmiştir. Türkiye, bu haklardan bir devlet kuruluşunun vergi veya yapılmamış diğer ödemelere ilişkin rehin ve diğer haklarını istisna tutmuştur. Çünkü Türkiye aynı zamanda bir devlet kuruluşuna ait vergi veya yapılmamış diğer ödemelere ilişkin rehin ve diğer hakların, Form No.6 ile uluslararası bir teminat gibi tescil edilebileceğini ve bu şekilde muamele göreceğini deklare etmiştir. Akit devletlerden Malezya ise devlet kuruluşunun vergi veya yapılmamış diğer

⁸⁹⁰Goode, "Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention", s.65.

ödemelere ilişkin rehin ve diğer haklarını, Uluslararası Sicil'e tescil edilmiş haklara nazaran öncelikli tutmuştur. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok akit devlet ise uluslararası teminatları, kendi kanunları uyarınca sahip olunacak rehin ve diğer haklar karşısında öncelikli tutmuştur.⁸⁹¹

Konvansiyon' a yapılan ikinci deklarasyon ise herhangi bir nesneye dair verilen hizmetler nedeniyle borçlu olunan miktarın ödenmesini teminat altına almak amacıyla verilen bağlama veya alıkoyma hakkına ilişkindir. Konvansiyon m.39/1-b, Cape Town Sözleşmesi'nde yer alan hiçbir hususun, devlet veya devlet kuruluşunun, hükümetler arası kuruluşun ya da özel bir kamu hizmetleri tedarikçisinin, verilen hizmet sebebiyle kazanılan bağlama veya alıkoyma hakkına dokunamayacağını garantiye almak üzere akit devletlere deklarasyon yetkisi vermiştir. Buna göre deklarasyon yapan devletin kanunları uyarınca gerek teminat konusu olan gerekse başka bir nesneye dair verilen hizmetten doğan borcun temini amaçlı tanınan bağlama ya da alıkoyma hakkını, Cape Town Sözleşmesi dahil hiçbir kurum, kuruluş veya tedarikçi etkileyemez. Türkiye Cumhuriyeti de bu hususu Form No.4 ile deklare etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan üçüncü deklarasyon ise uluslararası teminat olmamasına karşın uluslararası teminat gibi Uluslararası Sicil' e tescil edilebilecek haklara ilişkindir. Konvansiyon m.40'a göre bir akit devlet, herhangi bir zamanda, herhangi bir nesne kategorisi hakkında Cape Town Sözleşmesi uyarınca uluslararası teminatmış gibi tescil edilebilecek ve bu şekilde muamele görecek hak ve teminat kategorilerini belirleyebilir. Yapılmış olan bir deklarasyonda da zaman içinde değişikliğe gidilebilir. Türkiye Cumhuriyeti bu tür bir deklarasyonu her türlü hava aracı nesnesini kapsayacak şekilde yapmıştır. Her türlü hava aracı nesnesini ilgilendiren bir mahkeme kararının kısmen veya tamamen yerine getirilmesini sağlamayı amaçlayan deklarasyona göre; elinde bir hava aracı nesnesinin haczedilmesine izin veren mahkeme kararı bulunan kişinin hakları uluslararası bir teminatmış gibi Uluslararası Sicil' e tescil edilebilir ve uluslararası bir teminatmış gibi muamele görür. Bunun yanında bir devlet kuruluşunun vergi ve yapılmamış diğer ödemelere ilişkin rehin ve diğer hakları da aynı şekilde tescil edilebilecek ve diğer uluslararası teminatlar ile eşdeğerde tutulacaktır (Form No:6).

⁸⁹¹Andrew Tetley "Security Interests in Ships and Aircraft" **New Zealand Law Review**, Vol. 2006, No.4, 2006, p.701, HeinOnline (Erişim Tarihi: 20.04.2021).

Konvansiyon kapsamında Türkiye Cumhuriyeti'nin dördüncü deklarasyonu, Cape Town Sözleşmesi'nin akit devletlerin iç işlemlerine uygulanıp uygulanmayacağı ile ilgilidir. Konvansiyon' un 50. maddesine göre bir akit devlet, Protokol'ü uygun bulma, kabul etme, onaylama veya Protokol'e katılım anında Konvansiyon kapsamında olan nesnelerin tümü veya bir kısmı hakkında, Cape Town Sözleşmesi'nin o devletin iç işlemlerine uygulanmayacağını deklare edebilir. Fakat Konvansiyon, bu hususa bazı istisnalar getirmiştir. İstisnaya göre hak sahibi olduğu nesneyi satmayı ya da kiraya vermeyi isteyen teminat alacaklısının, satış veya kiraya vermeyi ihbar etmesi gereken kimselere, makul bir süre önce ihbar etme yükümlülüğü iç işleme uygulanmaya devam eder (Konvansiyon m.8/4). Bunun yanında Konvansiyon' un m.9/1 düzenlemesiyle teminat alacaklısına tanıdığı mülkiyeti devir hakkını, Uluslararası Sicil' i, tescil ve şartlarını, yarışan teminatların öncelik sırasını düzenleyen hükümler ile Cape Town Sözleşmesi'nin tescilli teminatlara ilişkin herhangi bir hükmü deklarasyonun istisnasını oluşturur ve iç işlemlere uygulanmaya devam eder (Konvansiyon m.50/2). Türkiye de Konvansiyon' un bu istisna hükümlerini saklı tutarak, Türkiye Cumhuriyeti açısından iç işlem sayılan herhangi bir işleme, Sözleşme ve Protokol hükümlerinin uygulanmayacağını deklare etmiştir (Form No:8).

Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan son deklarasyon ise Konvansiyon' da açıkça mahkemeye müracaat edilmesi şart koşulmadığı sürece alacaklının başvurabileceği yasal yollardan her birinin dava açılmadan ve mahkeme izni olmadan icra edilebileceğine ilişkindir (Form No.13-A). Buraya kadar ele almış olduğumuz deklarasyon yapılmış konularda teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayan, Konvansiyon ile kendilerine tanınan hakları kullanırken bu hususlarla bağlıdırlar.

3.4.6. Lex Commissoria Yasağı Bakımından Cape Town Sözleşmesi

Lex commissoria, teminat konusu nesnenin mülkiyetinin, borç zamanında ödenmediği takdirde teminat alacaklısına devredileceğini anlatan bir Roma Hukuku kavramıdır.⁸⁹² Türk Medeni Kanunu m.949'da taşınır rehinleri bakımından da lex commissoria yasağı ifadesini bulmuştur. Teslime bağlı taşınır rehni başlığı altında düzenlenen lex commissoria yasağının teslimsiz rehin türleri bakımından da geçerli olduğu kabul edilmektedir.⁸⁹³ Bu yasak rehin malikinin üçüncü kişi olduğu durumlarda da söz konusudur.⁸⁹⁴

Fransız hukukunda taşınmazlar bakımından düzenleme alanı bulmayan lex commissoria yasağı, Fransız Medeni Kanunu'nda taşınır rehnine ilişkin hükümlerde yer almıştır.⁸⁹⁵ Alman Medeni Kanunu (BGB) ise lex commissoria yasağı, hem taşınır rehni bakımından hem de taşınmaz rehni bakımından emredici⁸⁹⁶ bir hüküm olarak düzenlenmiştir.⁸⁹⁷ Avusturya'da ve mehz İsviçre Medeni Kanunu'nda da lex commissoria yasağı rehinli mallar bakımından, alacaklının alacağını elde edemediğinde rehinli malın mülkiyetini devralmasının geçersiz sayılması şeklinde uygulanmaktadır.⁸⁹⁸

Sicile tescil yoluyla üzerinde rehin hakkı tesis edilen sivil hava araçları ve hava aracının diğer nesnelere ilişkin de lex commissoria yasağı iç hukukumuz bakımından uygulama alanı bulur. Bununla birlikte sivil hava aracı ve hava aracı nesnelerinin mülkiyetinin, borçlunun borcu ödeyememesinden bağımsız bir şekilde alacaklıya devri öğretide kural olarak lex commissoria yasağı kapsamında sayılmamaktadır.⁸⁹⁹

⁸⁹² İlhan Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria Yasağı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No: 64563, İstanbul 1997, s.8, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 24.3.2021); Nilgün Dinçer Araz, **Roma Hukukunda Ceza Koşulu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No: 505406, Ankara 2018, s.45-46, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi:24.3.2021).

⁸⁹³ Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria Yasağı**, s.63; Lex Commissoria' nın tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.68.

⁸⁹⁴ Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria Yasağı**, s.71.

⁸⁹⁵ Lex commissoria yasağının Fransa'da taşınmaz rehni bakımından uygulama alanı bulup bulamayacağı hakkındaki inceleme için ayrıca bkz.: Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria Yasağı**, s.39 vd.

⁸⁹⁶ Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.72.

⁸⁹⁷ Taşınır haklarında bkz.: BGB § 1229.

⁸⁹⁸ Bu konudaki araştırmaları için bkz.: Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.72.

⁸⁹⁹ Karş.: Helvacı, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria Yasağı**, s.80 vd.

Sivil hava aracı ipoteği bakımından öğretide yer alan bir görüş borcun muaccel olmasından sonra mülkiyetin alacaklıya devredileceğine ilişkin anlaşmaların yasak kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği⁹⁰⁰ gibi muacceliyetten önce de olsa alacaklının rehin bedeli ile sivil hava aracının bedeli arasında takas yapılmasına imkan veren ve böylece mülkiyetin devrini içeren anlaşmalar da yasak kapsamında sayılmamalıdır.⁹⁰¹

Cape Town Konvansiyonu m.9 düzenlemesine göre, borçlunun temerrüt hali meydana geldiği takdirde, herhangi bir zamanda teminat alacaklısı ve diğer tüm ilgili kişilerin onayı ile teminat konusu nesnenin mülkiyetinin borcun ifası yerine teminat alacaklısına devredileceğini kabul edilebilir.

Cape Town Konvansiyonu m.9 düzenlemesine benzer bir hüküm, iç hukukumuzda TİTRK m.14/1-a hükmünde yer almaktadır. Buna göre TİTRK kapsamındaki hakların ifa edilmemesi halinde, birinci derece alacaklı, icra dairesinden rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Hükme göre alacaklı bu devrin İcra ve İflas Kanunu'nun 24. maddesi uyarınca yerine getirilmesini talep edecek ve icra dairesi bu devri sicile bildirecektir. Kanun koyucu burada TİTRK kapsamında alacaklının mülkiyetin devri hakkının yerine getirilmesini, ilamların icrası hükümlerine atıfta bulunarak bir ilam niteliğinde kabul etmektedir. Yani aslında borçlunun temerrüdü söz konusu olduğunda mülkiyet kanunen alacaklıya geçmekte, borçlu bu hakkın gereğini yerine getirmese cebri icra yoluyla mülkiyeti devre zorlanmaktadır. Benzer şekilde İcra ve İflas Kanunu Ek Madde 2 hükmü de Cape Town Konvansiyonu kapsamındaki birtakım hakların yerine getirilmesini ilamların icrasına benzer şekilde düzenlemiştir. Fakat daha sonra ayrıntılı olarak ele alacağımız İİK Ek Madde 2, mülkiyetin devri hakkını kapsamamaktadır.

⁹⁰⁰Rehin konusu taşınır mülkiyetinin, borcun ödenmemesi halinde alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşmeler geçersiz olsa da alacağın muaccel olmasından sonra ifa yerine veya ifa uğruna edim şeklinde alacaklıya devredilebileceği yönünde bkz.: Ayan, **Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar**, s.268; Akipek/Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.754.

⁹⁰¹Tek, **a.g.e.**, s.97; aynı şekilde borcun muaccel olmasından önce veya sonra, borç ifa edilmediğinde, tarafların mülkiyetin devrine ilişkin sözleşme yapabilecekleri aksi durumun sözleşme serbestisi ilkesine aykırılık oluşturacağı yönünde bkz.: Esener/Güven **a.g.e.**, s.535; lex commissoria yasağı ve sözleşme serbestisi ilkesi arasındaki ilişki hakkında ayrıntılı inceleme için bkz.: Zeliha Dereli, **Lex Commissoria Yasağı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 250028, Ankara 2009, s.49 vd.

TİTRK m.14/1-a hükmü, öğretide bir görüşe göre lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmektedir.⁹⁰² Buna göre temel hukuk ilkesine aykırı olan hüküm, kamu düzenine zarar verici niteliktedir.⁹⁰³ Öğretide yer alan diğer görüş ise TİTRK m.14/1-a hükmünün, borçlunun zor durumundan faydalanılmadığı ve yapılan değer tespiti ile alacak miktarının mahsup edildiği gerekçesiyle lex commissoria ile korunmak istenen menfaatlere, dolayısıyla lex commissoria yasağına aykırı olmadığı yönündedir.⁹⁰⁴ Bu konudaki bir başka görüş ise kanun tarafından alacaklıya böyle bir hakkın tanınması durumunda, alacağın muaccel olmasından sonra mülkiyetin alacaklıya geçeceğine ilişkin bir anlaşma kanundan kaynaklanan bir hak olup geçerlidir.⁹⁰⁵

Cape Town Konvansiyonu ile alacaklıya tanınan mülkiyeti devir hakkı, İİK Ek Madde 2’de yer almamış olsa da Anayasa m.90/5 hükmü gereği Konvansiyon, kanun hükmünde

⁹⁰²Şit İmamoğlu, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, s.43; Bilgin, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, s.624; Göle/Aydoğan, a.g.m., s.5-51; Murat Can Atakan, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler”, **Legal Hukuk Dergisi**, C.15, S.171, Y.2017, s.1115.

⁹⁰³Öğretide bu yönde rehin borçlusunun borcu ödememesi halinde rehin konusu malın paraya çevrilmesi ancak yetkili makamlar tarafından yapılabileceği gerekçesi ile lex commissoria yasağının icra hukuku bakımından emredici nitelik taşıdığı belirtilmektedir. Bkz.: Helvacı, **Türk Medeni Kanunu’na Göre Lex Commissoria Yasağı**, s.74; öğretide, lex commissoria yasağı ile borçlunun zor durumundan faydalanılmasının önüne geçilmek istendiği ve böylece alacaklının ahlaka aykırı bir sonuç elde etmesinin önüne geçilmek istendiği görüşü hakimdir. Bkz.: Akipek/Akıntürk/Ateş, a.g.e., s.753; aşırı yararlanma hali hariç olmak üzere alacak muaccel olduktan sonra yapılan lex commissoria anlaşmasının geçerli olacağı yönünde bkz.: Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.392; aşırı yararlanma kavramı hakkında bkz.: Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, s.134.

⁹⁰⁴Benzer şekilde rehin konusu maldan alacak miktarı ile sınırlı olarak faydalanıldığı sürece borçlunun zor durumundan yararlanılmış sayılmayacağı yönünde bkz.: Sümer Altay/Alı Eskiocak, **Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni**, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2007, s.195; yine artan bedeli iade yükümlülüğü ile yapılan lex commissoria anlaşmasının yasak kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği yönünde bkz.: Tunç Yücel, a.g.e., s.74; Serozan, a.g.e., s.357; Akipek/Akıntürk/Ateş, a.g.e., s.753; Tokmak, a.g.e., s.98; Arif Duran, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, Aralık 2016, s.103-118, <https://031281fkl-y-https-www-jurix-com-tr.proxy.altinbas.deepknowledge.io/article/11748> (Erişim Tarihi:24.3.2021); ayrıca bkz.: Şenocak/ Kahraman/ Tuncer Kazancı/ Öcal Apaydın, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, s.184; Aslı Makaracı Başak, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme,” **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.2, Y.2019, s.752.

⁹⁰⁵Mustafa Alper Gümü, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Yetkin Yayınları, 1. Baskı, Eylül 2018, s.204; Bilgin, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, s.622; mülkiyetin devrini talep hakkının sözleşmede yer verilmese de kanundan kaynaklı bir hak olmasından ötürü kullanılabileceği ve alacaklının sahip olduğu hakkın mülkiyetin devrini talep etme hakkı olup, mülkiyetin kendiliğinden geçeceğine öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı; bu halde dahi taşınır değeri ile alacak miktarı arasındaki farkın iade edilmesi gerektiği aksi durumun yasak kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündeki açıklamaları hakkında bkz.: Makaracı Başak, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme,” s.753-754.

sayıldığından ve iç hukukumuzun bir parçası haline geldiğinden, alacaklının talep etmesi durumunda uygulama alanı bulacaktır. Lex commissoria yasağını, Konvansiyon m.9 ile teminat alacaklısına tanınan mülkiyeti devir hakkı bakımından değerlendirdiğimizde, Konvansiyon düzenlemesinin görünüşte lex commissoria yasağına aykırılık teşkil ettiği düşünülebilir. Zira borçlu gerçekten borcunu ödeme güçlüğü içinde olmasından dolayı temerrüde düşmüş olabilir. Bu anlamda borçlunun zor durumundan faydalanılmış ve lex commissoria yasağı ihlal edilmiş olur. Fakat teminat alacaklısı ve borçlusu arasındaki menfaat dengesi ve teminat konusu nesnenin özelliklerini bir arada düşündüğümüzde, hava araçlarının kendine has özelliklerinden dolayı mülkiyeti devir hakkı, lex commissoria ile korunmak istenen menfaat dengesi karşısında gerekli hale gelebilir. Diğer bir deyişle hava aracı taşınır donanımı üzerinde teminat hakkı bulunan kişi, Konvansiyon' un kendisine tanıdığı zilyetliği veya kontrolü ele geçirme, hava aracı nesnesinin kullanılmasından doğan geliri ve karı tahsil etme, hava aracı nesnesini kiraya verme veya satma hakları aracılığıyla alacağını karşılayamayabilir. Nitekim hava aracının zilyetliğinin veya kontrolünün ele geçirilmesi her zaman ekonomik gelir sağlamayabilir. Hava araçlarının uçuşa hazır tutulması için yapılacak bakım giderleri gibi hususlar da teminat alacaklısına külfet oluşturabilir. Buna ek olarak aracının kullanılmasıyla elde edilen gelir-kar yahut kiraya verme durumunda kira bedelinden elde edilen gelir, teminat altına alınan alacak miktarını karşılamayabilir. Benzer şekilde hava aracı satılmak istediğinde ekonomik değerinden ötürü her zaman alıcı da çıkmayabileceğinden alacaklıya mülkiyeti devir hakkının kullandırılması, alacaklı aleyhine bozulabilecek menfaat dengesinin korunmasına hizmet eder. Zira bu gibi teminat alacaklısının alacağını bekleyen tehlikeler karşısında, lex commissoria yasağı ile korunmak istenen menfaat dengesi, teminat alacaklısı aleyhine bozulabilir.

Sonuç olarak Cape Town Konvansiyonu ile alacaklıya tanınan mülkiyeti devir hakkının lex commissoria yasağı ile korunmak istenen alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini ihlal etmeyeceği kanaatindeyiz. Ayrıca öğretilde de kabul edildiği üzere borcun muaccel olmasından sonra teminat konusu nesne mülkiyetinin alacaklıya devrinin kararlaştırılması, lex commissoria yasağı kapsamına girmemektedir.⁹⁰⁶ Konvansiyon ise hava aracı nesnesinin

⁹⁰⁶ Ayan, **Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar**, s.268; Akipek/Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.754; Tek, **a.g.e.**, s.97; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s.392; Serozan, **a.g.e.**, s.357; Dereli, **Lex Commissoria Yasağı**, s.40-41.

mülkiyetinin devrini, “*Temerrüt halinde başvurulabilecek yasal yollar*” başlıklı üçüncü bölümde düzenlemektedir. Buradan ve Konvansiyon m.9/1 hükmünden anlaşıldığı üzere mülkiyeti devir hakkının kullanılması temerrüt sonrası başvurulabilecek bir yoldur. Bu yönüyle teminat alacaklısının mülkiyeti devir hakkı, lex commissoria yasağını ihlal edecek mahiyette düzenlenmemiştir. Buna ek olarak Konvansiyonda güvence lehtarı olarak ifade edilen alacaklının mülkiyeti, tüm ilgililerin onayı üzerine ve ifa yerine kaim olmak üzere devralması da bizi bu noktada Konvansiyon m.9 hükmü ile lex commissoria yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaştırmaktadır.⁹⁰⁷

3.5. İCRA VE İFLAS KANUNU’NA CAPE TOWN KONVANSİYONU İLE GETİRİLEN YENİLİK

Konvansiyon ve Protokol’ün yürürlüğe girmesiyle iç hukukumuzda başlıca iki düzenleme getirilmiştir. Bunlardan ilki 6353 sayılı Kanun ile TSHK’ ye getirilen 68/A maddesi olup buna göre kanunların bu konuda farklı düzenlemeler içermesi sebebiyle çıkacak uyuşmazlıkta Konvansiyon ve Protokol hükümlerinin esas alınacağı belirtilmiştir.⁹⁰⁸ Konvansiyon ve Protokol hükümleri uygulanırken bir bütün olarak yorumlanmalıdır (Konvansiyon m.6/1).⁹⁰⁹ Bununla birlikte Konvansiyon ve Protokol hükümlerinin kendi içinde bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda ise, Protokol hükümleri esas alınacaktır (Konvansiyon m.6/2).⁹¹⁰

⁹⁰⁷ Ayrıca bkz.: Altay/Eskiocak, **Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni**, s.195; Makaracı Başak, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme,” s.753-754; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s.73-74; Cape Town Konvansiyonu kapsamının dışında olan teminatlar bakımından ise TSHK m.83/2 “*Borçlu, borcunu ödemediği takdirde, alacaklıya hava aracının temellük etmek yetkisini veren her türlü anlaşma geçersizdir.*” hükmü gereği alacaklıya mülkiyeti devralma yetkisi veren her türlü anlaşma geçersiz olacaktır.

⁹⁰⁸ 28351 sayılı ve 12.7.2012 tarihli Resmî Gazete; bkz.: Ülgen/Aydoğan, “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, s.719; öğretide, hava aracı nesneleri üzerinde Konvansiyon ve Protokol Hükümlerinin uygulama alanı bulduğu durumlarda bu nesneler bakımından TMK’ nin teslimine bağlı taşınır rehni hükümlerine göre rehin tesis edilmesine, TSHK m.68/A hükmünün engel olacağı ifade edilmiştir. Bkz.: Seven, **Taşınır Rehni**, s.71 (dn.279).

⁹⁰⁹ Seven, **Taşınır Rehni**, s.67.

⁹¹⁰ Mark J. Sundahl, “The “Cape Town Approach”: A New Method of Making International Law”, **Columbia Journal Of Transnational Law**, vol.44, no.2, 2006, s.359, https://031291d4j-y-https-heinonline-org-proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/cjtl44&div=16&start_page=339&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults (Erişim Tarihi:17.3.2021).

İç hukukumuzda meydana getirilen ikinci düzenleme, 6518 sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanunu'na getirilen Ek Madde 2 hükmüdür.⁹¹¹ İcra ve İflas Kanunu'na, Cape Town Konvansiyon ve Protokolü ile getirilene Ek Madde 2'ye göre Konvansiyon' un 8. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında haklarını kullanan güvence lehtarları ve Konvansiyon' un 10' uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında haklarını kullanan şartlı satıcı veya kiralayan,⁹¹² icra dairesine başvurarak sözleşme kapsamında tercih ettiği hakkın yerine getirilmesini isteyebilir.⁹¹³ Ayrıca belirtmek gerekir ki teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayanın Konvansiyon gereği sahip olduğu herhangi bir hakkı kullanmak için başvuru yapması halinde uygulanacak hukuk, akit devletin usul hukukudur (Konvansiyon m.14).⁹¹⁴

Cape Town Konvansiyonu hükümlerinin uygulanmasında öncelikle dikkate alınacak hususlar, Konvansiyon ve Protokol'ün ihdas edilme amacını, uluslararası niteliğini ve uygulamadaki bütünlüğünü korumaktır (Konvansiyon m.5/1). Konvansiyon hükümlerinin yetersiz kaldığı durumlarda ise Konvansiyon' un dayandığı genel prensipler dikkate alınacak; genel prensiplerin yetersiz kaldığı durumlarda da uyumsuzluğa uygulanacak kanun hükümlerine göre uyumsuzluk çözüme kavuşturulacaktır (Konvansiyon m.5/2).

Konvansiyon' a göre üzerinde uluslararası teminat tesis edilebilecek, tez konumuz bakımından önem arz eden nesneler, hava aracı gövde ve motorları ile helikopterlerdir.⁹¹⁵ Hava aracı

⁹¹¹28918 sayılı ve 19.2.2014 tarihli Resmî Gazete.

⁹¹²Erdoğan, “Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi ile Temini,” s.176.

⁹¹³İcra ve İflas Kanunu Ek Madde 2, Konvansiyon kapsamında yer alan haklardan yalnızca güvence lehtarının kendisi lehine üzerinde güvence tesis edilen nesnenin zilyetliği veya kontrolü ele geçirebileceğine (Konvansiyon m.8/1(a) ilişkin hakların ve Protokol madde 11'e göre meydana gelmiş bir temerrüt halinde ise şartlı satıcı ve kiralayanın yalnızca satış akdi/kira sözleşmesini feshederek sözleşme konusu nesnenin zilyetliğini ya da kontrolünü ele geçirebileceğine (Konvansiyon m.10/1(a) ilişkin hakların cebri icra yoluyla yerine getirilmesine ilişkin bir düzenleme ihdas etmiştir. Fakat öğretide, Konvansiyon m.8/1(b), (c)'de yer alan diğer haklar da talep edilebilir şeklinde yorumlanmıştır. Oysaki İcra ve İflas Kanunu, sadece bahsedilen zilyetliğin veya kontrolün devri olmak üzere iki hak bakımından alacaklıya takip imkanı tanımaktadır. Bkz.: Tokmak, **a.g.e.**, s.63.

⁹¹⁴Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1400.

⁹¹⁵Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, s.122; hava aracı, hava aracı motorları, hava aracı nesneleri ve hava aracı gövdeleri tanımları hakkında bkz.: Protokol m.1/2; hava aracı gövde ve hava aracı motoru hakkında detaylı bilgi için bkz.: Erdoğan, “Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi ile Temini,” s.119-120.

gövdesi ve motorları, Konvansiyon’ a göre hava aracının bütününden ayrı olarak üzerinde ayrı bir aynı hak tesis edilebilecek bağımsız eşya olarak düzenlenmiştir.⁹¹⁶

Protokol bünyesinde sözleşme kapsamına giren taşınır donanımların “nesne” olarak ifade edilmesi ve Protokol m.1/(z)(ii), m.1/(z)(ll) ve m.24/3 gereğince adı geçen nesneler üzerinde bağımsız bir mülkiyet hakkı kurulabileceğine ilişkin ifade ve bunun yanında sözleşme kapsamındaki nesneler üzerinde teminat tesis edilebilmesi, hava aracı motor ve gövdesinin bütünleyici parça değil de bağımsız bir eşya olarak yorumlanmasını gerektirmektedir.⁹¹⁷ TMK m.684/1 hükmü gereği asıl şeyden ayrı olarak sadece bütünleyici parçalar üzerinde rehin hakkı kurulamaz. Fakat Anayasa m.90/4 hükmü gereği, Protokol m.2/3’te sayılan nesneler üzerinde teminat kurulabilecektir.

Esasen çalışmamız boyunca hava aracı donanımlarına ilişkin ayrı bir değerlendirme yapmadan sivil hava araçlarını bir bütün olarak ele aldık. Nitekim hava aracının bütünleyici parça ve eklentileri de TSHK m.68 gereği Türk Medeni Kanunu’nun 684 ve 686. maddelerine tabidir.⁹¹⁸ Bu konuda ulusal mevzuatımızda hava aracı donanımları üzerinde sivil hava aracının bütününden bağımsız olarak teminat kurulabileceğine ilişkin bir düzenleme mevcut olmadığı gibi takip hukuku bakımından da konu belirli değildir.⁹¹⁹ Her ne kadar iç hukukumuz sivil hava aracının taşınır donanımı üzerinde rehin vb. teminatlara imkan vermese de Konvansiyon çerçevesinde elde edilmiş haklar akit devlet olarak ülkemizde de icra konusu olmak zorundadır.⁹²⁰

⁹¹⁶Ayrıca bkz.: Erdoğan, “Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi ile Temini,” s.139-144; Ayan, **Eşya Hukuku III-Sınırlı Aynı Haklar**, s.28; Nomer/ Ergüne, **Rehin**, s.9-97; Tuna, **a.g.e.**, s.3; Uyar, **Rehinin Paraya Çevrilmesi**, s.21; sivil hava aracının bütünleyici parçaları hakkında bkz.: Akçura Karaman, **a.g.e.**, s.300; Göka, “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, s.167 vd.; ayrıca bkz.: TSHK m.68/A.

⁹¹⁷Hava aracı motoru, hava aracı gövdesi, helikopter hakkında teknik bilgi için ayrıca bkz.: Seven, **Taşınır Rehni**, s.67.

⁹¹⁸Madde hükmünde Eski Medeni Kanun’un 619 ve 621. maddelerine atıf yapılmaktadır. Ayrıca bkz.: Kaner, **a.g.e.**, s.32; Erdoğan, “Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi ile Temini,” s.134 vd.; taşınmazlar bakımından bkz.: Deynekli, **İpotek**, s.45.

⁹¹⁹Her ne kadar bütünleyici parçalar üzerinde TMK m.684/1 gereği asıl şeyden bağımsız olarak rehin kurulamasa da uluslararası anlaşmalar ve MÖHUK hükümlerinin İcra ve İflas Kanunu’nun uygulama alanını genişletebileceği ya da daraltabileceği yönünde bkz.: Yıldırım/Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s.12.

⁹²⁰Çiğdem Yazıcı, “Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu’na eklenen Ek Madde 2 Hükümünün Değerlendirilmesi”, **Sivil Havacılık Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, s.244.

Konvansiyon kapsamındaki teminatların tesisi için Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünce yayınlanan talimat ile IDERA kurulması sağlanmıştır.⁹²¹ Talimat, Konvansiyon kapsamında olan helikopter, hava aracı motor ve gövdeleri üzerinde sivil hava aracının bütününden bağımsız olarak kurulan bu teminatın ne şekilde icra edileceği hakkında düzenlemeleri içerir.⁹²²

Helikopterlere yönelik iç hukukumuza tabi bir icra takibi söz konusu olduğu zaman diğer sivil hava araçları gibi İcra ve İflas Kanunu'nun taşınır rehni hükümlerine göre paraya çevirme gerçekleşecektir. Helikopter üzerinde Konvansiyon kapsamında bir uluslararası teminat mevcut ise Konvansiyon hükümleri işlerlik kazanır ve güvence lehtarları olarak ifade edilen hak sahibinin alacağını elde etmek için İcra ve İflas Kanunu'nda öngörülmüş olan takip yollarından farklı olan Ek Madde 2'ye göre talep hakkı bulunur.

3.6. CAPE TOWN KONVANSİYONU VE PROTOKOLÜ KAPSAMINDAKİ HAKLARIN İCRA VE İFLAS KANUNU ÇERÇEVESİNDE İCRASI

Cape Town Konvansiyonu m.14'e göre teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayanın başvurabileceği herhangi bir yasal yol, bu yasal yolun uygulanacağı yer hukukunun öngördüğü usule göre icra edilir.⁹²³ Bu anlamda akit devletler de m.54/2'ye göre Konvansiyon' da açıkça mahkemeye müracaat edilmesi şart koşulmayan herhangi bir yasal yolun ancak mahkeme kararı ile icra edilebileceğini de deklare edebilir. Türkiye ise Konvansiyon' da açıkça mahkemeye müracaat edilmesi şart koşulmadığı sürece alacaklının başvurabileceği yasal yollardan her birinin dava açılmadan ve mahkeme izni olmadan icra edilebileceğine ilişkin deklarasyon yapmıştır.

⁹²¹Bkz.: http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/hava_araci_islemleri/sht-idera.pdf (Erişim Tarihi: 4.01.2020).

⁹²²Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1405; Ülgen/Aydoğan, "Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü", s.729; IDERA, Protokol m.9/1'de sayılan helikopter, sivil hava aracı motor ya da gövdesinin sicilden terkin edilmesini ve bulunduğu ülkeden ihraç edilmesini sağlayan düzenlemeler içermektedir. Mülkiyet hakkında değişiklik meydana getiren uygulama İİK Ek Madde 2 kapsamında değildir. Bkz.: Gayrikabil-İ Rücü Sicilden Terkin ve İhraç Talebi Yetki Formu' nun (IDERA) Kayda Alınmasına, İptal Edilmesine ve İcrasına İlişkin Talimat m.10.

⁹²³Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1400.

Konvansiyon' un iç hukukumuzda getirdiği yasal yeniliklerden biri olan İcra ve İflas Kanunu Ek madde 2/1'ye göre güvence lehtar, şartlı satıcı veya kiralayan, hakkının yerine getirilmesini Ankara İcra Dairesinden istemelidir. İcra hukukunda para ve teminat borçlarında yetkili icra dairesinin tespitinde Hukuk Muhakemeleri Kanununun yetkiye ilişkin hükümleri kıyas yoluyla uygulanır (İİK m.50/1). Buna göre genel haciz yoluyla ilamsız takiplerde genel yetkili icra dairesi borçlunun yerleşim yeri icra dairesidir (HMK m.6).⁹²⁴

Kanun Koyucu Ek Madde 2 düzenlemesi ile Konvansiyon' a dayanan haklar bakımından bir özel ve kesin yetki kuralı getirmiştir. Bu sebeple Protokol m.8/1(a) veya m.10/1(a) kapsamındaki haklarını kullanan güvence lehtar, şartlı satıcı yahut kiralayanın bu hakları temin edilebilmek için öncelikle başvuracağı makam Ankara İcra Dairesi'dir. Genel olarak icra dairelerinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olmadığı için kendisine başvuru icra dairesi yetkili olup olmadığını kendiliğinden inceleyemez.⁹²⁵ Bunun için İİK m.50/2'ye dayanan bir yetki itirazı bulunmalıdır. Ancak Ek Madde 2, Konvansiyon kapsamındaki hakların kullanımı bakımından Ankara İcra Dairesini kesin yetkili kıldığı için icra dairesi kesin yetki sebebiyle yetkili olup olmadığını kendiliğinden gözetmelidir.⁹²⁶

İcra ve İflas Kanunu Ek madde 2, Cape Town Konvansiyonu ile teminat alacaklısı, şartlı satıcı veya kiralayana tanınan tüm hakların değil yalnızca iki hakkın icrasını düzenlemektedir.⁹²⁷ Buna göre teminat alacaklısı, kendisi lehine üzerinde teminat tesis edilen herhangi bir nesnenin zilyetliğini ve kontrolünü elde edebilir (Konvansiyon m.8/1-a). Ya da mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesi yapan şartlı satıcı veya kiralayan kişiler, yapmış oldukları sözleşmeleri feshederek sözleşme konusu nesnenin zilyetliğini ya da kontrolünü alabilir

⁹²⁴Yetki konusunda bkz.: II. Bölüm C. Yetkili İcra Dairesi.

⁹²⁵Kuru, **Ders Kitabı**, s.81.

⁹²⁶Yazıcı, "Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu'na eklenen Ek Madde 2 Hükümünün Değerlendirilmesi", s.249. Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1405; bu yönü ile Ankara İcra Dairesi dışında başlatılan takipler şikayet konusu olabilecek nitelik taşır. Kanun ile yetkili kılınan icra dairelerinin yetki sözleşmesi ile kaldırılamayacağına ilişkin bkz.: Deynekli/Kısa, **İtirazın İptali Davaları**, s.10.

⁹²⁷Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller", s.1405; İsviçre hukukunda, alacaklının rehin konusunu özel olarak satmasına imkan veren sözleşmelerin geçerli olduğu yönünde bkz.: Akipek/Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.753; hukukumuzda alacaklı ve borçlunun anlaşarak rehni özel yoldan paraya çevirmelerine engel olabilecek açık bir hükmün bulunmadığı yönünde bkz.: Aydın Aybay/Hüseyin Hatemi, **Eşya Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.300.

(Konvansiyon m.10/1-a). Konvansiyonda düzenlenen teminat konusu nesnenin satılması, kiraya verilmesi, teminat konusu nesnenin kullanımından ya da idaresinden doğan gelir veya karın tahsil edilmesi hakları, Ek Madde 2 kapsamına dahil edilmemiştir. Dolayısıyla Ek madde 2 ile getirilen takip usulü, yalnızca teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayan tarafından kullanılacak olan teminat konusu nesnenin zilyetliğini veya kontrolünü devralma hakkı bakımından uygulama alanı bulacaktır. Konvansiyon kapsamındaki diğer hakların kullanımı ise Türkiye'nin yaptığı deklarasyonlara tabi olmak kaydıyla Konvansiyon ve Protokol'de öngörüldüğü şekilde icra edilecektir.⁹²⁸

Teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayanın, sahip olduğu hakkın yerine getirilmesini icra dairesinden talep edebilmesi için daha önce de detayları ile üzerinde durduğumuz, Konvansiyonun 7. maddesinde belirtilen şekli şartların bulunması gerekmektedir. Şekli şartlara ek olarak borçlunun Konvansiyon m.11 anlamında temerrüde düşmüş olması gerekir.⁹²⁹ Burada iç hukukumuzdaki temerrüt hallerinden farklı olarak, alacaklının anlaşma uyarınca haklı olarak beklediği şeylerden önemli ölçüde mahrum edilmesinin temerrüt olarak değerlendirilmesi lazımdır. Ayrıca Konvansiyon, taraflara temerrüt hallerinin ne olacağını serbestçe belirleme yetkisi de tanıdığından, taraflar aralarındaki anlaşma ile farklı bir temerrüt hali öngörebilirler. Bu halde anlaşmada öngörülen temerrüt halinin gerçekleşmesiyle de borçlu temerrüde düşmüş olur ve alacaklıya sahip olduğu hakları icra dairesinden talep etme yetkisi doğar.

Teminat alacaklısı, şartlı satıcı ya da kiralayan, herhangi bir yargı kararına gerek olmaksızın yalnızca Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenecek bir tescil belgesiyle Ankara İcra Dairesi'nden hakkının yerine getirilmesini isteyebilir.⁹³⁰ Güvence lehtarı, şartlı

⁹²⁸Bunun yanında öğretide, Konvansiyon ve Protokol'ün uygulama alanı bulduğu durumlarda hava aracı nesneleri üzerindeki aynı teminatın TSHK' de yer alan hava aracı ipoteğinin yerine geçtiği ifade edilmektedir. Bkz.: Seven, **Taşınır Rehni**, s.68.

⁹²⁹AWG (Aviation Working Group), The Legal Advisory Panel of the Aviation Working Group, Practitioners' Guide to the Cape Town Convention and The Aircraft Protocol, 2015, s.111, <http://www.awg.aero/assets/docs/VED-Practitioners-Guide-9-9-15.pdf> (Erişim Tarihi:20.3.2021); temerrüt kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda ayrıca bkz.: Yazıcı, "Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu'na eklenen Ek Madde 2 Hükmünün Değerlendirilmesi", s.247.

⁹³⁰Tokmak, **a.g.e.**, s.63; Ülgen/Aydoğan, "Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü", s.731.

satıcı ya da kiralayan tescil belgesini takip talebiyle birlikte icra dairesine sunmalı ve takip talebinde hangi hakkı seçtiğini açıkça belirtmelidir.⁹³¹

Şartlı satıcı ve kiralayanın İİK Ek Madde 2’de sayılan zilyetliğin veya kontrolün devrini mahkeme kararı olmaksızın kullanabilmesi Konvansiyon kapsamında birtakım şartlara bağlıdır. Bunlar; temerrüt öncesi veya sonrası borçlunun bu hakların kullanılmasını kabul etmiş olması ve akit devletin hakkın kullanılabilmesini mahkeme kararı şartına bağlamamış olmasıdır (Konvansiyon m.10/1(a) ve m.54/2).⁹³² Sayılan şartların varlığı durumunda Kanun koyucu Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’nden alınacak tescil belgesini hakkın yerine getirilmesini icra dairesinden isteyebilmek için yeterli görmüştür. Mevcut düzenlemeden tescil belgesinin güvence lehtarı, şartlı satıcı veya kiralayanın Cape Town Konvansiyon’ u kapsamında sahip olduğu hakkı belgeleyen bir kanıt olduğu anlaşılmaktadır.⁹³³

İİK Ek Madde 2/2’ de kanun koyucu, icra dairesine yöneltilecek talebe karşılık ne icra dairesinin başkaca bir inceleme yapmasını ne de borçluya bu konuda bir itiraz hakkı öngörmüştür.⁹³⁴ Talep üzerine icra müdürünün hak sahibi lehine güvence tesis edilen nesnenin -yani Konvansiyon bakımından helikopter, hava aracı gövde ve motoru- zilyetliği veya kontrolünün doğrudan hak sahibine devredileceğine ilişkin karar vereceği ve bu kararı borçluya tebliğ edeceği hüküm altına alınmıştır.

Kanun koyucu, Ek Madde 2 ile icra müdürünün kararının tebliğinden itibaren üç iş günü içerisinde borçlu tarafından kararın gereğinin yerine getirilmesi gerektiğini öngörmüş ve bu karar için “emir” ifadesi kullanmıştır.⁹³⁵ Üç iş günü içinde kararın gereği yerine getirilmezse cebri icranın gücü kullanılarak icra müdürünün bu kararı, gereğinin yerine getirilmesi için Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’ne göndereceği hüküm altına alınmıştır.⁹³⁶

⁹³¹Tokmak, **a.g.e.**, s.63.

⁹³²Tokmak, **a.g.e.**, s.57-58.

⁹³³İİK m.68 kapsamında “*resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri bir belge*” ye benzemektedir. Yine de Üstündağ’a göre herhangi bir belgenin kanunda hüküm bulunmayan hallerde İİK m.68 kapsamına dahil olup olmayacağını icra mahkemesi takdir eder. Bkz.: Üstündağ, **a.g.e.**, s.118.

⁹³⁴Nesnenin zilyetliği veya kontrolünün mahkeme kararı olmadan ve borçluya herhangi bir itiraz hakkı tanınmadan devrinin doğrudan gerçekleşmesi hakkında mülkiyet hakkının ihlalinin gündeme gelebileceği yönünde bkz.: Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1410.

⁹³⁵Ayrıca bkz.: Bilgin, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, s.641.

⁹³⁶Tokmak, **a.g.e.**, s.63.

Ek Madde 2'nin son fıkrası düzenlemesi ise tüm bu iş ve işlemler için takibe ilişkin usul ve esasların ne şekilde gerçekleştirileceğine dair Adalet Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından bir yönetmelik çıkarılacağı düzenlenmiştir. Henüz böyle bir yönetmelik düzenlenmiş değildir.

3.7. İCRA VE İFLAS KANUNU EK MADDE 2 HÜKMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cape Town Konvansiyonu, m.11 anlamında bir temerrüt⁹³⁷ söz konusu olduğunda alacaklının sahip olduğu hakları 8., 9. ve 10. maddelerinde düzenlemiştir. Buna göre güvence lehtarının kullanabileceği haklar; güvence konusu nesnenin zilyetliği veya kontrolünü el geçirmek, nesneyi satmak veya kiraya vermek, nesnenin hasılatını tahsil etmek yahut nesnenin mülkiyetini iktisap etmektir (Konvansiyon m.8, m.9).⁹³⁸ Şartlı satıcı ve kiralayana tanınan haklar ise nesnenin zilyetliğini veya kontrolünü almaktır (Konvansiyon m.10). İcra ve İflas Kanunu, bu haklardan yalnızca nesnenin zilyetliğinin ya da kontrolünün devrinin icrasını düzenlemiştir.⁹³⁹

Nesnenin zilyetliğinin ya da kontrolünün devri talebine ilişkin icra dairesine yapılacak talebin şekline ve usulüne ilişkin İcra İflas Kanunu bir düzenleme içermemektedir. Bu usule ilişkin hususların çıkarılacak yönetmelikle açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira cebri icra yolları hem belirli ve sınırlı sayıda olup hem de bu yollara ilişkin her bir usul kanuni olarak belirlenmiştir. Konvansiyon m.14' e göre uluslararası teminat sahibi, Konvansiyon kapsamında bir hakkını kullanmak istediğinde başvurunun yapıldığı akit devletin usul hukuku uygulanacaktır. Bu sebeple İİK' deki belirsizliklerin açıklığa kavuşturulması usul hukuku ve takip hukuku bakımından önem taşımaktadır.⁹⁴⁰

⁹³⁷ Temerrüt kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda ayrıca bkz.: Yazıcı, "Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu'na eklenen Ek Madde 2 Hükmünün Değerlendirilmesi", s.247.

⁹³⁸ Yazıcı, "Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu'na eklenen Ek Madde 2 Hükmünün Değerlendirilmesi", s.248.

⁹³⁹ Yazıcı, "Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu'na eklenen Ek Madde 2 Hükmünün Değerlendirilmesi", s.249.

⁹⁴⁰ Ekşi, "Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiye Ek Protokoller", s.1400.

İlamlı icra takip sürecinde bir ilam ya da ilam niteliğindeki belgeye dayalı olarak yapılan başvuru üzerine icra dairesinin borçluya icra emri göndereceği düzenlenmiştir (İİK m.24). Bu suretle icra memuru, borçludan ilamın gereğinin yerine getirilmesini emretmektedir. İİK Ek Madde 2 düzenlemesinde de güvence lehtarı, şartlı satıcı ya da kiralayanın talebi üzerine borçluya gönderilecek belgenin bir emir olduğu ifade edilmiştir.⁹⁴¹ Kanun’un mevcut düzenlemesiyle, SHGM tarafından verilen tescil belgesinin ilam niteliğindeki belgelerden olduğu sonucuna varılmaktadır. Ek olarak “*herhangi bir yargı kararı aranmaksızın*” ibaresi de bu düşüncüyü kuvvetlendirmektedir.⁹⁴² Ancak tüm bunlara karşın Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’nün düzenlediği belgenin ilam niteliğinde belge olduğu açıkça hüküm altına alınmadığı sürece, bunun resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri bir belge mahiyetinde olacağı kanaatindeyiz. Çünkü hem Konvansiyon m.8/2 hem de m.10/2, hak sahibinin bu işlemlerden birinin icrası için yetki veya emir vermesi talebiyle mahkemeye müracaat edebileceğini düzenlemektedir.⁹⁴³ Konvansiyon dahi hak sahiplerinin Konvansiyon ve Protokol kapsamında sahip oldukları hakların niteliğini bir mahkeme kararı ile eş tutmaz ve bunun için bir mahkeme yetkisi ya da emri ararken İcra ve İflas Kanunu’muzda ilam niteliğinde kabul edilmesi ve borçluya buna herhangi bir karşı koyma usulü öngörülmemesi yerinde olmayacaktır.

Öğretide ise İİK Ek Madde 2 hükmünde teminat alacaklısına mahkeme kararı aranmaksızın haklarını Ankara İcra Dairesi’nden talep etme yetkisi tanınmasının, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile korunan adil yargılanma hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 1 Numaralı Protokol m.1’de düzenlenmiş olan mülkiyet hakkının ihlaline sebebiyet

⁹⁴¹İlamlı icra takibinde dahi takip borçlusuna İİK m.33 ve m.33/a kapsamında birtakım haklar tanınmışken Ek Madde 2 kapsamında emrin gereğinin doğrudan yerine getirilmesi menfaatler ilkesini zedeleyebilecek niteliktedir. Belgesay’ ın da ifade ettiği gibi “*İcra Kanununun gayesi ne bahasına olursa olsun hak sahibinin hakkını cebri vasıtalarla istifa etmesini temin olmadığı gibi. Borçluya da alacaklının az çok şiddetle takibine karşı himaye olamaz.*” Ayrıca bkz.: Mustafa Reşit Belgesay, “Profesör Leeman Tarafından İcra ve İflas Kanununun Tadili Hakkında Adliye Vekaletine Verilen Rapora Dair Mütalaa”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.5, S.0, Y.1939, s.34, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96945> (Erişim Tarihi:03.01.2021).

⁹⁴²Benzer ifadelerin kullanıldığı durumlarda alacaklının ilamlı icraya başvurabileceği, bu durumlarda alacağın ilamlı icranın konusunu oluşturduğu yönünde bkz.: Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, s.292; benzer yönde bkz.: Yazıcı, “Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu’na eklenen Ek Madde 2 Hükümünün Değerlendirilmesi”, s.251.

⁹⁴³Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1399.

verebileceği ileri sürülmüştür.⁹⁴⁴ Her ne kadar icra hukuku bağlamında herhangi bir yargı kararı gerekmeksizin hak sahibinin nesnenin zilyetliğini veya kontrolünü talep edebileceği İİK Ek Madde 2 ile düzenlenmiş ve ilamlı icraya yaklaştırılan bir usul öngörülmüş olsa da düzenleme bu yanıyla, açıkladığımız üzere borçluya herhangi bir savunma ve dinlenilme hakkı tanınmadığından eksiklik taşımaktadır.

Konvansiyon m.54/2’de, bir akit devletin sözleşmede açıkça mahkemeye müracaat edilmesi şart koşulmamış herhangi bir yasal yolun sadece mahkeme kararıyla icra edilebileceği yönünde akit devletlere deklarasyon imkanı sunmuştur. Fakat Türkiye, Konvansiyon’ da sayılan ve alacaklının başvurabileceği her türlü yasal yolun Konvansiyon’ da açıkça mahkemeye başvurulması şart koşulmadıkça dava açılmadan ve mahkeme izni olmadan icra edileceğini deklare etmiştir.⁹⁴⁵

Cape Town Konvansiyonu kapsamında olan hakların yabancılık unsuru içerip içermediği ve buna göre Konvansiyon kapsamında olan haklar bakımından kanunlar ihtilafı kurallarına değinmekte fayda vardır. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)⁹⁴⁶ yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuku düzenlemektedir. MÖHUK m.22/1’e göre yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklarda, taşınır mal niteliğinde olan sivil hava aracı üzerindeki ipotek hakkına uygulanacak hukuk, sivil hava aracının sicile kayıtlı olduğu ülkenin hukukudur.⁹⁴⁷

MÖHUK m.22/1’e göre menşe ülkenin yani taşıma aracının sicile kayıtlı olduğu ülke hukunun uygulanması taşıt niteliği olan hava araçları için geçerlidir.⁹⁴⁸ Taşıt niteliği olmayan hava aracı gövde ve motorları bakımından MÖHUK m.21/1 uygulama alanı bulacak ve bu durumda hava

⁹⁴⁴Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, s.1410.

⁹⁴⁵Bkz.: Form No.19, Form No.13-A; Yazıcı, “Cape Town Konvansiyonu ve Protokolü Çerçevesinde İcra ve İflas Kanunu’na eklenen Ek Madde 2 Hükmünün Değerlendirilmesi”, s.252.

⁹⁴⁶12.12.2007 tarih ve 26728 sayılı Resmi Gazete.

⁹⁴⁷Yabancılık unsuru hakkında bkz.: Mesut Aygün, “Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü,” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.0, Y.2014, s.1037, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588493>; Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukukunda Yabancılık Unsuru ve Sonuçları**, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Doktora Tezi, Tez No: 389130, Ankara, Mayıs 2015, s.15-16, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim Tarihi: 9.01.2021).

⁹⁴⁸Mesci, “Cape Town Konvansiyonu ve Möhuk Kapsamında Hava Taşıma Araçları Üzerindeki Ayni Haklara Uygulanacak Hukukun Tayini”, s.34.

aracı gövde ve motorları üzerindeki mülkiyet ve diğer aynı haklar, bu nesneler işlem anında hangi ülkede bulunuyorsa o ülke hukukuna tabi olacaktır.⁹⁴⁹

Maddi hukuk bakımından bu şekilde olan kanunlar ihtilafı kuralları usul hukuku bakımından farklılık arz eder. Usul hukuku kurallarının uygulanmasında geçerli olan ilke ise hakimın hukuku ilkesidir.⁹⁵⁰ Yabancılık unsuru taşıyan bir davada olduğu gibi yabancılık unsuru taşıyan bir icra takibinde de icra daireleri, kanunlar ihtilafı kurallarına göre hareket etmek durumundadır.⁹⁵¹ Türk hukuku, Anayasa m.90/5 gereğince Cape Town Konvansiyonu’nu da kapsamaktadır.⁹⁵² Dolayısıyla Cape Town Konvansiyonu’na ilişkin hükümler uyarınca yapılan icra takiplerinde, icra dairelerinin Konvansiyon’ a ilişkin hükümleri tatbik etmesi, yabancılık unsuru içeren ve kanunlar ihtilafı kurallarına uyulmasını gerektiren bir duruma sebebiyet vermez.

Sonuç olarak icra daireleri de icra takipleri bakımından kanunlar ihtilafı kurallarını gözetmek durumunda olsalar da Konvansiyon hükümleri iç hukukumıza dahil olduğundan kanunlar ihtilafı gündeme gelmeyecektir. Nitekim TSHK m.68/A’ ya göre de öncelikli olarak Protokol ve Konvansiyon hükümleri esas alınacaktır.

⁹⁴⁹Mesci, “Cape Town Konvansiyonu ve Möhük Kapsamında Hava Taşıma Araçları Üzerindeki Aynı Haklara Uygulanacak Hukukun Tayini”, s.34.

⁹⁵⁰Aygün, “Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü,” s.1047; Erdoğan, **Medeni Usul Hukukunda Yabancılık Unsuru ve Sonuçları**, s.37-66.

⁹⁵¹İlhan Yılmaz, “Türk Hukukunda Yabancılık Unsuru Bakımından Çek” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ ye Armağan, İzmir 2001, s.292, <https://hukuk.deu.edu.tr/prof-dr-turhan-tufan-yuceye-armagan/> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).

⁹⁵²Tuğçe Nimet Yaşar, Türk Mahkemelerinde Yabancı Hukukun Uygulanması, **Public and Private International Law Bulletin**, Volume: 33, Issue: 2, s.78, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411360> (Erişim Tarihi:14.02.2021).

SONUÇ

İcra takipleri, alacaklının takip talebi ile başlayan ve takip başarıya ulaştığı takdirde alacaklının paraya çevirme aşaması sonunda alacağına kavuştuğu bir dizi aşamayı içinde barındırır. İcra takibine konu olan malvarlığı ve hakların niteliğine göre takip çeşitli kollara ayrılır.

Taşınır malvarlıklarına ilişkin takiplerde İcra ve İflas Kanunu farklı hükümlerle, takip alacaklılarını farklı usullere sevk ederken taşınmaz malvarlığına ilişkin takiplerde ise yine farklı hükümler devreye girmektedir. Takip konusu ilama ya da ilam niteliğindeki belgelere dayandığında da yine ilama özgü takip hükümleri uygulama alanı bulur.

Çalışmamız boyunca takibin çeşitli aşamaları bakımından detaylıca ele aldığımız malvarlığı ise sivil hava araçları oldu. Sivil hava araçları, teknolojik özelliğinden ötürü ortak bir tanıma kavuşmamış olsa da taşınır olduğu yönünde bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu yönde kendiliğinden havalanabilen ve yerden ya da sudan bağımsız bir şekilde havada seyredebilme özelliğine sahip araçların hava aracı olduğunu belirtmekte fayda var.

Sivil hava araçlarının her ne kadar taşınır malvarlığı niteliğinde olduğu kabul edilse dahi konu icra takiplerine geldiğinde birtakım tereddütler doğmaktadır. Gemiler hakkında mevzuatta çeşitli düzenlemeler yapılması, bir gemi icra takibine konu olduğunda hangi hükümlere göre takibin gerçekleşeceği veya rehin dereceleri gibi hususlarda kanun koyucu çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Benzer şekilde, sivil hava araçları takip konusu yapıldığında hangi hükümler çerçevesinde hareket edileceği düzenlenmediğinden mevcut düzenlemeler çerçevesinde sivil hava araçları ancak taşınırlara ilişkin hükümlere göre icra edilecektir.

Sivil hava araçları üzerindeki ipotek hakkı, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerine tabidir. Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip, takip talebinde bulunulması, ödeme emri veya icra emrinin düzenlenmesi işlemleri ile devam eder. Ödeme emrine itiraz edilmesi gündeme geldiğinde ise takip borçlusunun yani sivil hava aracı ipotek borçlusunun borca, imzaya, yetkiye itiraz etme imkanı olmasına karşın sivil hava aracı üzerindeki rehin hakkının varlığı itiraz konusu edilememektedir. Rehin hakkının varlığına yönelik iddia ve itirazlar ise genel mahkemelerde dava yoluyla ileri sürülmelidir. Fakat bu hususun yasal düzenlemelerle hüküm altına alınması yerinde olacaktır.

Taşınır mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin ilamların zamanaşımına uğramasa da takip bakımından zamanaşımı hususu gündeme gelmelidir. Sivil hava aracı ipoteğinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte borca ilişkin zamanaşımına itiraz ise bir taşınır olan sivil hava araçları bakımından gündeme gelmeyecektir. Takibin kesinleşmesiyle doğrudan paraya çevirme aşaması vuku bulur.

Paraya çevirme aşamasına geçilmesiyle birlikte sivil hava araçlarının ne şekilde muhafaza altına alınacağı, kıymet takdirinin ne şekilde gerçekleşeceğine dair hükümlerinin yetersizliği ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu yönde düzenlemeler tesis edilmesi yerinde olacaktır.

Taşınır donanımlar üzerindeki rehin hakları bakımından uluslararası düzenlemelerin getirdiği yenilikler, iç hukukumuz bakımından kısıtlı yer edinebilmiştir. Zira sivil hava araçları hakkındaki yasal düzenlemelerimiz oldukça yetersiz durumdadır. Türk Sivil Havacılık Kanunu, yeniden gözden geçirilip güncel standartlara uygun şekilde revize edilmeyi beklemektedir. Bunun yanında hukuk sistemini bir bütün olarak düşünmek gerektiğinden eş zamanlı olarak takip hukuku bakımından da gerekli eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Cape Town Konvansiyonu ile İcra ve İflas Kanunu'na getirilen yenilik yalnızca teminat alacaklısının zilyetliğin veya kontrolün devri hakkına yöneliktir. Bunun dışındaki Konvansiyon kapsamındaki hakların icra düzenlenmemiştir. İcra ve İflas Kanunu Ek Madde 2 düzenlemesi kapsamına girmeyen haklar, Cape Town Konvansiyonu hükümleri çerçevesinde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin deklarasyonlarına tabi olarak talep edilecek ve icra kabiliyetine kavuşacaktır. Mevcut düzenleme ise usul bakımından teminat borçlusuna hukuki dinlenilme hakkı tanımadığı için eksiklik taşımaktadır. Düzenleme bu yönüyle teminat alacaklısı ve teminat borçlusu arasındaki menfaat dengesini zedeleyebilecektir. Esasen bu husus Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan, Sözleşme çerçevesindeki her türlü yasal yolun, Konvansiyon açıkça mahkemeye müracaatı şart koşmadığı sürece dava açılmadan ve mahkeme izni olmadan icra edileceğine ilişkin deklarasyona uygunluk teşkil etse de tartışmaya açıktır. TİTRK m.14/1-a hükmünün bir benzerinin Cape Town Konvansiyonu kapsamındaki hakların kullanımı ile uyum sağlayacak şekilde sivil hava araçları bakımından da yapılması elzem görünmektedir. Aynı şekilde gemi ipotegine ilişkin İcra ve İflas Kanunu düzenlemelerinde olduğu gibi ve TİTRK m.14/1-a hükmünün icra takipleri bakımından uygulanmasını düzenleyen İİK m.24 benzeri düzenlemelerin sivil hava araçları bakımından da geliştirilmesi, günümüz havacılık sektörü gelişmeleri göz önünde bulundurulduğunda yerinde olacaktır.

Uluslararası alanda hızla gelişen, sivil hava araçları ile bunlara ilişkin taşınır donanımlar hakkındaki düzenlemeler ve teknolojinin oldukça ilerlemesinin bu alanda yeni düzenlemeleri gerektirdiği şüphesizdir. Özellikle sivil havacılık sektöründe genişleyen rekabet ve sektöre yeni hava araçlarının dahil olması, bu alandaki uyuşmazlıkları da beraberinde getirecektir. Bunun doğal sonucu olarak sivil hava araçları üzerindeki finansman kaynaklı rehin hakları ile

bu hakların paraya çevrilmesi yoluyla rehin hakkı sahiplerinin alacakları bakımından tatmin edilmesi düşünüldüğünde konunun icra takipleri bakımından ele alınması kaçınılmazdır.

Gelişen uluslararası düzenlemelerle paralel şekilde iç hukuk düzenlemelerinde de yeniliklerin gerçekleştirilmesi, uluslararası sözleşmelere uyum çalışmalarında kolaylık sağlayacaktır. Aksi halde sivil hava araçlarının takibi konusunda eksiklikleri bulunan mevzuatımız, üzerine eklenen uluslararası sözleşmelerle daha da içinden çıkılmaz bir hal alabilir. İç hukukumuzda sağlam temellerin bulunması, uluslararası uyum çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akcan, Cansın: “Yapı İpoteği”, **Ankara Barosu Dergisi**, C.76, S.2, Ocak 2018, s.69-110, <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/552746>.

Akcan, Recep: “İcra İşlerinde Tebligat”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1-2, Y.1999, s.63-95, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262108>.

Akçura Karaman, Tuba: **Gemi ve Hava Aracı İpoteği ve Motorlu Taşıt Rehni (Taşınır İpoteği)**, 2. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2019.

Akdeniz, Umut: “İhtiyati Haciz Müessesesi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.1, Y.2006, s.197-226, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789828>.

Akil, Cenk: **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2017 (Ödeme Emrine İtiraz).

Akil, Cenk: “Takip Konusu Adi Senetteki Sahtelik İddiasının İcra Takibine Etkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.0, Ocak 2014, s.2405-2422, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756123>.

Akil, Cenk: “İtirazın İptali Davasında İcra İnkâr Tazminatının Şartı Olarak Borçlunun İtirazının Haksızlığa Karar Verilmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, Y.2012, s.317-338, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208419>.

Akipek, Jale / Akıntürk, Turgut / Ateş, Derya: **Eşya Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, Eylül 2018.

Akkutay, Berat Lale: “Uluslararası Hukukta Devlet ve Sivil Hava Aracı Ayrımı”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S.31, Y.2017, s.315-348, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981442>.

Akman, Muhittin: **İcra ve İflas Hukukunda İcra İnkâr Tazminatı**, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Tez No:234962, 2009, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Aktepe, Sezin: “İpoteğin Alacağa Bağlı Hak Olması ve Diğer Özellikleri,” **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y.6, S.12, Güz 2007/2, s.177-193.

Alagonya, Yavuz: “Yargılama Sırasında Tarafta (Yanda) İradî Olarak Meydana Gelen Değişme Hakkında Düşünceler, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.3, S.5, Y.1969, s.125-194.

Altay, Sümer / Eskiocak, Ali: **Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni**, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2007.

Antalya, Gökhan / Acar, Faruk **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, 3. Baskı, İstanbul: Aristo Yayınevi, Şubat 2020.

Antalya, O. Gökhan / Topuz, Murat: **Eşya Hukuku C.III- Tapu Sicili**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2018.

Arat, Ayşe: “Müteselsil Borçlarda Alacaklı İle Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları,” **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.26, S.2, Y.2018, s.325-366, www.dergipark.org.tr.

Arkan, Sabih: **Ticari İşletme Hukuku**, 24. Basıdan Tıpkı Basım, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2018.

Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel: **İcra ve İflas Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.

Aslan, Aziz Serkan: **İcra Takip İşlemleri**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

Aslan, Elif Kısmet: **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yoluyla Paraya Çevrilmesi**, İzmir: Güncel Yayınevi, Kasım 2004.

Aşık, İbrahim: **İcra Sözleşmeleri**, Ankara: Turhan Kitabevi, Ocak 2006.

Atakan, Murat Can: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi,” **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.26, S.2, Y.2018, s.397-441.

Atakan, Murat Can: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler”, **Legal Hukuk Dergisi**, C.15, S.171, Y.2017, s.1099-1120.

Atalı, Murat / Ermenek, İbrahim: **İcra ve İflas Hukuku**, 2.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Eylül 2019.

Atalı, Murat / Ermenek, İbrahim / Erdoğan, Ersin: **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.

Atamer, Kerim: **Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Temmuz 2012.

Atıcı, Cansu: **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, Birinci Baskı: Seçkin Yayıncılık, Ocak 2021.

AWG (Aviation Working Group): The Legal Advisory Panel of the Aviation Working Group, Practitioners' Guide to the Cape Town Convention and The Aircraft Protocol, 2015, <http://www.awg.aero/assets/docs/VED-Practitioners-Guide-9-9-15.pdf>.

Ayan, Mehmet: **Eşya Hukuku III-Sınırlı Ayni Haklar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Ocak 2017.

Aygün, Mesut: “Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü,” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.0, Y.2014, s.1025-1066, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588493>.

Bahtiyar, Mehmet: **Ticari İşletme Hukuku**, 19. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, Ekim 2018.

Baydak, Ecrin: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, 1. Baskı: On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2018.

Belgesay, Mustafa Reşit: “Profesör Leeman Tarafından İcra ve İflas Kanununun Tadili Hakkında Adliye Vekaletine Verilen Rapora Dair Mütalaa”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.5, S.0, Y.1939, s.33-45, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96945>.

Biçer, Levent: “Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu,” **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.35, Y.2018, s.82-83.

Bilge, A. Suat: “Şikago Havacılık Anlaşmaları ve Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilatı (O.I.A.C.),” **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.6, S.1, 1951, s.196-214.

Bilgin, Hikmet: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış,” **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)**, S.31, Y.8, Temmuz 2017, s.619-657.

Bilgin, Hikmet: **Hacizde ve İflasta Alacakların Sırası**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi, Tez No: 302064, Ankara 2011, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Bolayır, Nur: **Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri**, 1. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, Ocak 2009.

Boran, Nilüfer: **İcra Takibinin İptali ve Taliki**, İzmir: Güncel Yayınevi, 2006.

Boran Güneysu, Nilüfer: **İcra Hukukunda Taşınmazların Kıymet Takdiri**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020 (Kıymet Takdiri).

Boran Güneysu, Nilüfer: “İcra Takip İşlemleri,” **TBB Dergisi**, S.101, Y.25, Temmuz-Ağustos 2012, s.31-60.

Bozkurt Bozabalı, Banu: **Hava Yoluyla Yolcu Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Ölüm ve Cismani Zarardan Doğan Hukuki Sorumluluğu**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Ocak 2013, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=70303>.

Börü, Levent: “Sıfat ve Dava Takip Yetkisi,” **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.27, S.3, Eylül 2011, s. 249-278, <https://jurix.com.tr/article/6742>.

Budak, Ali Cem: **İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, 2. Bası: On İki Levha Yayınları, İstanbul, Nisan 2019.

Budak, Ali Cem: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yetki Sözleşmesi (HMK m.5-19) Konularında Getirdiği Yenilikler”, **Bankacılar Dergisi**, Özel Sayı, 2013, s.42-61.

Can, Begüm: **Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 302058, Ankara 2010, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Can, Mertol: “Yeni Medeni Kanun’un İnşaatçı (Yapı) İpoteği Hakkındaki Hükümleri İle İpoteğin Kendi Adına Tescilini Talep Edebilecek Kişiler Bakımından Bir Değişiklik

Yapılıp Yapılmadığı Meselesi”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S.2, Y.2004, <http://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48132/608801>.

Cansel, Erol / İnan, Ali Naim: “Ayni Hak Kavramı, Taksimi ve Eşya Hukukunun Konusu,” **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, S.1, Ocak 1964, s.345-367.

Coşkun, Sümeyra: **İcra Hukukunda Takip Talebi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 422398, Konya 2016, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Coşkuner, Gökçe: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi, Tez No: 634182, İstanbul 2020, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Çetiner, Bilgehan: **Taşınmaz Teminatı**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.

Deliduman, Seyithan: **Tebliğat Hukuku Bilgisi**, 2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.

Deliduman, Seyithan: “Medeni Usul Hukukunda Senet ve Senetlerle Yazılı Şekil Arasındaki İlişki,” **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.IV, S.1-2, Y.2000, s. 413-435.

Deliduman, Seyithan: **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No.:81744, Ankara 1999, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Noter Senetleri).

Dişel, Buse: **Dava Takip Yetkisi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2020.

Dişel, Buse: **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2014.

Dereli, Zeliha: **Lex Commissoria Yasağı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 250028, Ankara 2009.

Deynekli, Adnan: **İcra ve İflas Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, Turhan Kitabevi, Ankara 2013 (İpotek).

Deynekli, Adnan: “Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar”, **Bankacılar Dergisi**, S.67, Y.2008, s.28-69.

Deynekli, Adnan: “4949 Sayılı Kanun’la Değişik İcra ve İflas Kanunu’na Göre Adi Rehinli Alacakların Sırası”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54, S.1, Y.2004, s. 191-204, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628497>.

Deynekli, Adnan / Kısa, Sedat: **İtirazın İptali Davaları**, Ankara: Turhan Kitabevi, Ocak 2002.

Deynekli, Adnan / Kısa, Sedat: **Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli**, 3.Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, Mart 2005.

Deynekli, Adnan / Saldırım Mustafa: **İhtiyati Haciz**, İkinci Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, Kasım 2005.

Diñçer Araz, Nilgün: **Roma Hukukunda Ceza Koşulu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No: 505406, Ankara 2018, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Doğan, Murat: “Teslime Bağlı Olmayan Sicilli Motorlu Taşıt Rehni”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.12, S.3-4, Y.2008, s.181-207.

Duran, Arif: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, Aralık 2016, s.103-118, <https://031281fkl-y-https-www-jurix-com-tr-proxy.altinbas.deepknowledge.io/article/11748>.

Ekşi, Nuray: “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C.78, S.3, Y.2020, s.1387 – 1412, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1441024>.

Erdoğan, Ersin: **Medeni Usul Hukukunda Yabancılik Unsuru ve Sonuçları**, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Doktora Tezi, Tez No: 389130, Ankara, Mayıs 2015, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Erdoğmuş, Hasan Fehmi: Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi ile Temini, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2014, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Erel, Şafak N., “Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Malın Satıcı ve Satıcının Alacaklıları Tarafından Haczi”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y.1977, C.32, S.01, s.147-187.

Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.

Ergüne, Mehmet Serkan: **Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

Ertaş, Şeref: “Tescilli Taşınır Rehinleri”, **Journal of Yaşar University**, C.8, Özel Sayı, Y.2013, s.1155-1183, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jyasar/issue/19146/203188>.

Ertaş, Şeref: **Eşya Hukuku**, 14. Baskı, İzmir: Barış Yayınları, 2018.

Erturgut, Mine: “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza,” **Bankacılar Dergisi**, S.48, Y.15, Mart 2004, s.66-79.

Erturgut, Mine: **İcra ve İflas Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2000 (Menkullerin Paraya Çevrilmesi).

Esener, Turhan / Güven, Kudret: **Eşya Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.

Fiorita, Dionigi (Dan) M. "The Registration of Aircraft and the Recordation of Security Interests in Aircraft (Canadian Practice)." **Oklahoma City University Law Review**, Vol. 18, No. 1, Spring 1993, p. 57-86. HeinOnline.

Germeç, Mahir Ersin: **Kat Mülkiyeti Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Şubat 2017.

Glaister, William J./ Murphy, Robert/ Chan, Marisa/ Dunne, Ellie and Acratopulo, Julian: “Lex situs after Blue Sky: is the Cape Town Convention the solution?”, **Cape Town Convention Journal** 3, September 2012, s.18, <https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/>

[captowjo1&div=3&start_page=3&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresult](https://www.heinonline.org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw63&div=50&start_page=512&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults)
[S.](#)

Goode, Roy: “Security Interests In Mobile Equipment: Lawmaking Lessons From The Cape Town Convention”, **Adelaide Law Review**, vol.35, No.1, 2014, s.59-70, [https://031291eio-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?](https://031291eio-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw63&div=50&start_page=512&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults)

[public=true&handle=hein.journals/](https://031291eio-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw63&div=50&start_page=512&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults)

[zlw63&div=50&start_page=512&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults](https://031291eio-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw63&div=50&start_page=512&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults)

Göka, Mehmet Emir: “Sözleşmeye Dayanan Hava Aracı İpoteği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.69, S.1, Y.2020, s.107-188.

Göknıl, Mazhar Nedim: **Hava Hukuku Notları**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1947.

Gölcüklü, İlyas: **Hava Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2021.

Gölcüklü, İlyas: **Montreal Sözleşmesi Uyarınca Taşıyıcının Uluslararası Yolcu Taşıma Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2015.

Göle, Celal / Gökhan Aydoğan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu” nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi,” **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.33, S.1, Mart 2017, s.5-51, www.jurix.com.

Gören Ülkü, Nazlı: **İcra Hukukunda Ödeme Emri**, Arıkan Yayıncılık, Şubat 2018.

Gray, Donald G. and Marasco, Auriol: "Cape Town in Canada: Financing the Future." **Air and Space Lawyer**, Vol. 31, No. 1, 2018, p.17-21, HeinOnline.

Gümüş, Mustafa Alper: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, 1. Baskı: Yetkin Yayınları, Eylül 2018.

Gürdoğan, Burhan: “Rehinli Alacaklar İçin İhtiyati Haciz,” **Adalet Dergisi**, S.7-8, Y.55, Temmuz-Ağustos 1964, s.743-749, <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adaletdergisi/1964/sayi7-8-temmuz-agustos1964-sene-55-196sayfa-cilt5.pdf>.

Hamamcıoğlu, Esra / Karamanlıoğlu, Argun: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İlişkin Bazı Tespitler,” **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XIII (Özel Sayı Cilt II), S.2, Y.2016, s.95-138.

Hanağası, Emel: “Davada Sıfat Kavramına İlişkin Yeni Bir Yaklaşım Denemesi,” **Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi**, C.11, S.32, Y.2015/3, s.53-90, Legalbank Online Kütüphane

Hasırcı, Hakan: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde İcra ve İflas Hukuku İle İlgili Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar,” **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.35, S.1, Mart 2019, s.189-211, www.jurix.com.

Helvacı, İlhan: **Türk Medeni Kanunu’na Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2008.

Helvacı, İlhan: **Türk Medeni Kanunu’na Göre Lex Commissoria Yasağı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No: 64563, İstanbul 1997, s.8, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Hızır, Serdar: “Gemi Alacaklısı Hakkının Bahşettiği Bir İmkan Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi Suretiyle Takip Usulü”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.23, S.4, Aralık 2006, s.355-404.

Hızır, Serdar / Turaev, Alisher: “Türk Hukukunda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis edilmesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.57, S.3, Eylül 2008, s.371-407.

Işık, Melih: **İcra Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Belgesi ve Bu Nitelikteki Haciz Tutanakları**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2019.

İstanbullu, Atiye: Gemi İnşa Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Yükümlülükleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Tezi, 2007, www.openaccess.bilgi.edu.tr.

Kaçmaz, Mine: ‘‘Tescile Tabi Olmayan Kanuni İpotek Hakları’’ **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.65, S.4, 2016, s.2891-2908.

Kale, Serdar: **Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2010.

Kalpsüz, Turgut: **Gemi Rehni**, 5. Genişletilmiş Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2004.

Kandemir, Süleyman: **Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu**, 1. Baskı: Seçkin Yayıncılık, Ekim 2018.

Kaner, İnci: **Hava Hukuku (Hususi Kısım)**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004.

Karabel, Emine Gökçe: **Yazılı Şekil Şartı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Tez No.:384107, İstanbul 2015, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Karademir Aydemir, Dilek: **Medeni Usul Hukukunda Mahkemelerin Yetkisi**, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Karamercan, İnci: **İpoteğin İradi Olarak Kurulması**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 595501, İzmir 2019, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Karslı, Abdurrahim: **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Baskı, İstanbul: Alternatif Yayıncılık, 2014.

Kavak, Yalçın: ‘‘Resmi Sicil ve Senetlerle İspat,’’ **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, Ocak 2020, s.18-25, <https://dergipark.org.tr/tr/>.

Kayış, Ferhat: **Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz**, Birinci Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, Haziran 2020.

Kazmaz, Büşra: **İcra Hukukunda Elektronik Ortamda Teklif Verme**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No:364854, İzmir 2014, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Kazmaz, Büşra: “Hukuk Muhakemeleri Kanun’un 10. Maddesi Uyarınca Sözleşmenin İfa Yerinin Tespiti”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ ’e Armağan, s. 1935-1950.

Kender, Rayegan / Çetingil, Ergon: **Deniz Ticareti Hukuku (Takip Hukuku ve Deniz Sigortalarıyla Birlikte)**, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2010.

Kılıçoğlu, Evren: **İcra Sözleşmeleri**, İstanbul: Arıkan Yayınevi, Aralık 2005.

Kılınç, Ayşe: **İcra Takibinde Derdestlik**, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Kırman, Ahmet: **Hava Yolu ile Yapılan Uluslararası Yolcu Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1990.

Kiraz, Taylan Özgür: **İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması**, 4. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, Şubat 2013.

Kiraz, Taylan Özgür: **Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması**, Ankara: Adil Yayınevi, 1997.

Korkmaz, Nurdan: **İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Haziran 2019.

Köle, Mehmet: **İlamlı İcra Takibinde İcra Mahkemesi Tarafından İcranın Geri Bırakılması**, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2020.

Kurt, Ekrem: “Hava Aracı Üzerindeki Ayni Hakların TSHK’ da Düzenleniş Biçiminin Değerlendirilmesi,” **Sivil Havacılık Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, MEF Üniversitesi, On İki Levha Yayıncılık, 22 Şubat 2018, s.211-238.

Kurt, Ekrem: “Hava Aracı Üzerindeki Ayni Hakların TSHK’ de Düzenleniş Biçiminin Değerlendirilmesi, **Sivil Havacılık Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayınları, Aralık 2019.

Kurt, Ekrem: “Sivil Hava Aracı Mülkiyetinin Kazanılması, Devri ve Sona Ermesi” **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXI, S.2, Y.2017, s.47-102.

Kurtuluş, Funda: “Hava Aracı İpoteği”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, Ocak 2017, s.154-187.

Kuru, Baki: **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013 (El Kitabı).

Kuru, Baki: **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı (İstinaf Sistemine Göre Yazılmış)**, Ankara: Yetkin Yayınları, Eylül 2019 (Ders Kitabı).

Kuru, Baki / Aydın, Burak **İcra İflas Hukuku**, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ocak 2021.

Küçük, Alper Tunga: “İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler,” **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.74, S.1, Y.2016, s.305-329, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/28570/304826>.

Lind, Henrik: "Aircraft Financing in Denmark." **International Financial Law Review**, Vol.5, No.1, January, 1986, s.19-22, HeinOnline.

Makaracı Başak, Aslı: **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2014.

Makaracı Başak, Aslı: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme,” **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.2, Y.2019.

Meriç, Nedim: **Türk ve İsviçre İcra Hukukunda Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.

Mesci, Barış: “Cape Town Konvansiyonu ve Möhük Kapsamında Hava Taşıma Araçları Üzerindeki Ayni Haklara Uygulanacak Hukukun Tayini”, **Uluslararası Sivil Hava**

Taşımacılığında Güncel Gelişmeler Konferansı Tam Metin Bildiri Kitabı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2020.

Muşul, Timuçin: **İcra ve İflas Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi**, Birinci Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, Mayıs 2016 (İhale).

Muşul, Timuçin: **İcra ve İflas Hukuku Cilt: I**, 6. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Muşul, Timuçin: **İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi**, Ankara: Adalet Yayınevi, Mayıs 2017.

Muşul, Timuçin: **Haciz ve Hacze İştirak**, Birinci Baskı: Adalet Yayınevi, Nisan 2019.

Namlı, Mert: **Türk ve Fransız Hukukunda İsticvap ve Tarafların Dinlenmesi** , İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, Tez No:217246, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Nomer, Haluk Nami / Ergüne, Mehmet Serkan: **Eşya Hukuku**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2019.

Nomer, Haluk Nami / Ergüne, Mehmet Serkan: **Eşya Hukuku Cilt II Rehin Hukuku**, 1. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2016 (Rehin).

Oğuz, Sefer: “Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni,” **Bankacılar Dergisi**, S.100, Y.28, Mart 2017, s.3-31.

Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, 16. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018.

Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2**, Vedat Kitapçılık, 14. Bası, İstanbul 2018.

Oğuzman, Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe: **Eşya Hukuku**, 21. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2018.

Oral, Bahar: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, 1. Baskı: Adalet Yayınevi, Ocak 2019.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin: “Türk Medeni Kanunu'nun 940. Maddesinin II. Fıkrası (Motorlu Araç Rehni) Üzerine,” **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.5, S.2, Y.2001, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48135/608836>.

Özbay, İbrahim / Çelik, Ferhat: “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S.34, Y.2018, s.1-36, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980858>.

Özbek, Mustafa: “İcra ve İflas Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağıyla Getirilmek İstenen Değişikliklerin Değerlendirilmesi,” **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.57, S.3, Y.2008, s.463-524.

Özbek, Mustafa Serdar: “İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.0, Y.2014, s.2447-2511, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756125>.

Özbek, Mustafa Serdar: “Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, Ocak 2016, s.37-78, <https://www.jurix.com.tr/article/5373>.

Özbek, Mustafa Serdar: “Elektronik Ortamda Düzenlenen Noter Senetleri”, **Cevdet Yavuz’a Armağan/Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, Y.2016, s.2213-2282, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359580>.

Özçelik, Volkan: “İhtiyatî Haciz Talebinde Bulunan Alacaklının Teminat Gösterme Zorunluluğu”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.12, Y.6, Aralık 2018, s.563-584, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/596365>.

Özçelik, Volkan, **İcra Müdürünün Takdir Yetkisi**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 340253, Kayseri 2013, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Özekes, Muhammet **İhtiyati Haciz**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999.

Özekes, Muhammet: “İcra ve İflas Kanunu’nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi,” **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, Y.2005, s.445-457.

Özmumcu, Seda: **Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.

Öztek, Selçuk: **İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Birinci Baskı, Eylül 1994.

Öztek, Selçuk /Taşpınar Ayvaz, Sema /Kale, Serdar “Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi’ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.33, S.149, Temmuz 2020, s.77-152, <https://jurix.com.tr/article/21337>.

Pekcanitez, Hakan: “İcra Hukukunda Yapılan Yeni Düzenlemeler”, **Bankacılar Dergisi**, S.47, Aralık 2003, s.83-92, <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/47.pdf>.

Pekcanitez, Hakan /Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammed: **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 7. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2020 (Ders Kitabı).

Pekcanitez, Hakan /Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammet: **İcra ve İflas Hukuku**, 11. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2013 (İcra).

Pekcanitez, Hakan / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya / Özekes, Muhammet: **Pekcanitez Usul-Medeni Usul Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2018, www.lexpera.com.tr.

Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet: **İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler**, 16. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2019 (Temel Bilgiler).

Pekcanitez, Hakan: **Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, 3. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 1998.

Peksöz, Vildan: “İcra Tutanaklarının İİK M.8 Çerçevesinde Aleniyeti ve İspat Kuvveti”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, Y.2016, s.2377 – 2406.

Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer: **İcra Hukuku Esasları**, 5.Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Reisoğlu, Seza: **Menkul İpoteği Teslimsiz Menkul Rehni**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1965.

Rosen, Howard: “Public Service and the Cape Town Convention”, **Cape Town Convention Journal** 2, 2013, s.131-148, https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/captowjo2&div=7&start_page=131&collection=journals&set_as_cursor=3&men_tab=srchresults

Sarısözen, Murat Serhat: **Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Tez No: 279087, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Sarısözen, M. Serhat: “Türk Ticaret Kanunu’nun Deniz Ticareti Kitabı’ndaki Usuli ve İcrai Hükümler”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, C.5, S.1, Ocak 2018, s.151-191, <https://0312819i2-y-https-www-jurix-com-tr.proxy.altinbas.deepknowledge.io/article/12652>.

Schwank, Friedrich: "Financing Aircraft in Austria." **International Financial Law Review**, Vol.8, No. 1, January, 1989, s.30-32, HeinOnline.

Serozan, Rona: **Eşya Hukuku I**, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014.

Seven, Vural: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Taşınır Rehni**, 2. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019 (Taşınır Rehni).

Seven, Vural: “Alacağı Gemi İpoteği ile Teminat Altına Alınmış Olan Alacaklının İhtiyati Haciz Talep Edememe Sorunu,” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1, Y.2005, s.213-236, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46851/587526>.

Sirmen, A, Lale: **Eşya Hukuku**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

Sorgucu, Ayhan: **Hava ve Uzay Hukuku**, 5. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Sözer, Bülent: ‘‘Milletlerarası Hava Taşımalarına İlişkin Kurallar ve Uygulanma Şartları’’ **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.9, S.2, Aralık 1977, s. 369-405, <https://www.jurix.com.tr/article/6361>.

Sözer, Bülent: ‘‘Türk Sivil Havacılık Kanunu’na İlişkin Bazı Görüşler ve Değerlendirmeler’’ **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.12, S.2-3, 1984, s.69-70.

Sundahl, Mark J.: ‘‘The "Cape Town Approach": A New Method of Making International Law’’, **Columbia Journal Of Transnational Law**, vol.44, no.2, 2006, s.339-376, https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/cjtl44&div=16&start_page=339&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults

Süphandağ, Yavuz: **Açıklamalı 1896 Adet Özet İctihatlarla İcra El Kitabı**, 10. Baskı: Bilge Yayınevi, Mart 2019.

Şahiner, Oktay: **Hava ve Uzay Hukukunun Gelişimi Açısından Türkiye’nin Yeri**, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Tez No.:189517, Diyarbakır 2006, <https://tez.yok.gov.tr>.

Şener, Yavuz Selim: **Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tez No:147439, Konya 2004, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Şengül, Mehmet: **Tapu Sicilinin Aleniyeti**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Şenocak, Kemal / Kahraman, Zafer / Tuncer Kazancı, İdil / Öcal Apaydın, Bahar: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.

Şirin, Fatih: **İcra ve İflas Hukukunda İcranın Geri Bırakılması**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2010, Tez No: 289378, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Şit İmamoğlu, Başak: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ocak 2017.

Tanrıver, Süha: **İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Ankara: Yetkin Yayınları, 1996 (İlamlı İcra).

Tanrıver, Süha: **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

Tanrıver, Süha: **Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler**, Birinci Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

Tavukçuoğlu, Eda Nur: “6750 Sayılı Kanun Uyarınca Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olabilecek Varlıklar,” **İstanbul Barosu Dergisi**, C.92, S.3, Y.2018, s.111-130.

Tek, Gülen Sinem: **Ulaşım Araçlarının İpoteği**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2012.

Tekinay, Selahattin Sulhi: **Menkul Mülkiyeti Ve Sınırlı Ayni Haklar II/3**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.

Tercan, Erdal: **Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.

Tetley, Andrew: “Security Interests in Ships and Aircraft” **New Zealand Law Review**, Vol. 2006, No.4, 2006, p. 689-716, HeinOnline.

Tokmak, Emrullah: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tez No: 592282, İstanbul, 2019, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Tuna, Burcu Ece: **Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi**, İzmir: Güncel Yayınevi, 2009.

Tunç Yücel, Müjgan: **Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi**, 1. Baskı, İstanbul On İki Levha Yayınları, Nisan 2010.

Türkel, Doğuş Taylan: **Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi**, Güncel Hukuk Yayınları, Haziran 2008.

Umar, Bilge: “Postacıoğlu’ nun 538 Sayılı Kanun’a Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.33, S.3-4, Y.1967, s. 334-389, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9093/113625>.

Uyar, Talih: **Rehnin Paraya Çevrilmesi**, 2. Baskı, Manisa 1992.

Uyar, Talih: **İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt:8**, 4. Baskı: Bilge Yayınevi, Haziran 2010.

Uyar, Talih: “İhtiyati Haciz İsteminin Koşulları,” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’ a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s. 2585-2631, <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/30-TALIH-UYAR.pdf>.

Uyar, Talih: “Genel Haciz Yoluyla Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50),” **Terazi Hukuk Dergisi**, C.10, S.106, Haziran 2015, s.145-158, <https://jurix.com.tr/article/3705>.

Uyar, Talih / Uyar, Alper / Uyar, Cüneyt: **İtirazın İptali Davası ile Tahsil Davası (İİK m.67)**, 2. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi, 2019.

Uyar, Talih / Uyar, Alper / Uyar, Cüneyt: **İhtiyati Haciz**, 3. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi, 2020.

Uyumaz, Alper: **Motorlu Taşıt Rehni**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.

Uyumaz, Alper: “Yapı (İnşaatçı) İpoteği”, **EÜHFD**, C.XII, S.1-2, 2008, s.225-258.

Uyumaz, Alper / Türk, Mehmet Cemil: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler,” **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MARUHAD)**, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C.25, S.2, Aralık 2019, s.1416-1456.

Uyumaz, Alper: “Medeni Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri,” **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, S.4, Y.2017, s.49-90, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/788930>.

Ülgen, Hüseyin / Aydoğan, Fatih: “Genel Hatlarıyla Cape Town Konvansiyonu ve Hava Aracı Protokolü”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’ a Armağan**, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2017, s.711-735.

Üstündağ, Saim: **İcra Hukukunun Esasları**, Yenilenmiş 8. Bası: Ocak 2004.

Weber, Ludwig: Public and private features of the Cape Town Convention, **Cape Town Convention Journal**, Vol.4, No.1, 2015, s.53-66, <http://dx.doi.org/10.1080/2049761X.2015.1102011>.

Weber, Ludwig: “The New Registry for International Interests in Aircraft Equipment under the CapeTown Convention and Protocol of 2001”, **Zeitschrift fur Luft- und Weltraumrecht- German Journal of Air and Space Law** 55, no. 1, 2006, s.1-21, https://031291d4j-y-https-heinonline-org.proxy.altinbas.deepknowledge.io/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/zlw55&div=5&start_page=1&collection=journals&set_as_cursor=11&men_tab=srchresults

Yakuppur, Sendi: **Tapu Kütüğüne Güven İlkesi, On İki Levha Yayıncılık**, İstanbul: Ocak 2016.

Yaşar, Tuğçe Nimet: “Türk Mahkemelerinde Yabancı Hukukun Uygulanması,” **Public and Private International Law Bulletin**, Volume: 33, Issue: 2, s.75-114, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411360>.

Yazar, Özlem: **İcra ve İflas Hukukunda İmzaya İtiraz ve İmzaya İtirazın Sonuçları**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tez No:191863, Eskişehir, Ağustos 2016, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Yeşiltepe, Ali Özgür: **İcra ve İflas Hukukunda İhalenin Feshi Sebepleri**, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, Tez No.: 613911, İstanbul 2019, <https://tez.yok.gov.tr>.

Yıldırım, Abdulkerim: **Türk Hukukunda Tapuya Güven Yoluyla Ayni Hak Kazanımı**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Yıldırım, Mehmet Kamil / Deren Yıldırım, Nevhis: **İcra ve İflas Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, Ekim 2016.

Yılmaz, Ejder: “İcra İnkâr Tazminatı Açısından Likid Alacak Kavramı,” **Bankacılar Dergisi**, S.67, 2008, s.85-93.

Yılmaz, İlhan: “Türk Hukukunda Yabancılik Unsuru Bakımından Çek” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ ye Armağan, İzmir 2001, s.269-295, <https://hukuk.deu.edu.tr/prof-dr-turhan-tufan-yuceye-armagan/>.

